54
Türkçe
Edebiyat

Vedat Türkali

ÜÇ FİLM BİRDEN

Türkçe Edebiyat

ÜÇ FİLM BİRDEN • Vedat Türkali

1095

AYRINTI

VEDAT TÜRKALİ

Asıl adı Abdülkadir Pirhasan. 1919 yılında Samsun'da doğdu. İstanbul Üniversitesi Türkoloji Bölümü'nü bitirdi. Maltepe ve Kuleli Askeri Lisesi'nde edebiyat öğretmenliği yaptı. 1951'de siyasal eylemlerde bulunmakla suçlanarak tutuklandı. Askeri mahkeme tarafından dokuz yıl hapis cezasına çarptırıldı. Yedi yıl sonra koşullu olarak serbest bırakıldı.

Vedat Türkali 1944-1950 yılları arasındaki ağır baskı döneminde devrimci sanat çevrelerinde ilk kez el altında dolaştırılan gizli şiirleriyle (özellikle "İstanbul" şiiri ile) tanındı. Şiir uğraşlarını gizlilik döneminden sonra düştüğü hapishane süresince de sürdürdü.

1958 yılında cezaevinden çıktıktan sonra sinema alanında çalıştı. 40'ın üzerinde senaryo yazdı ve üç filmin yönetmenliğini yaptı. Senaryolarını Vedat Türkali takma adıyla yazıyordu. Film alanındaki emekleri günümüz Türk Sineması'nda seçkin bir yer tutar. Geniş izleyici yığınlarını da saran bu çalışmalarının genç Türk Sineması'nın oluşum ve gelişiminde etkin bir yeri olduğu bilinen bir gerçektir.

Yazdığı dört tiyatro oyunu, ulusal gelenek ve değerlere dayanan oyunlar olarak (ikisi türkülerle işlenmiş epik yapıda) özgün öncü nitelikler taşır. *141. Basamak*, 1970'de Ankara'da sergilendi. *Bu Ölü Kalkacak*, 1976 yılında İstanbul Belediye Şehir Tiyatrosu'nda sergilenirken yasaklandı. *Dallar Yeşil Olmalı*, 1985'te yayımlandı. Yazdığı son tiyatro oyunu olan *Şeytanın Kaşık Oyunları* (2000) deprem konusunu işlemektedir.

Vedat Türkali, Türkiye Yazarlar Sendikası ve Barış Derneği yöneticilik ve üyeliklerinde bulundu. Aydınlar Dilekçesi ve Barış Derneği davalarından yargılandı.

İlk romanı *Bir Gün Tek Başına*, 1974 yılında yayımlandı. Bu roman sanatsal ve yazınsal görüşlerinden ödün vermeden sinematografik özelliklerin romana aktarıldığı üstün başarılı bir yapıt olarak heyecanla karşılandı. Türkali, *Bir Gün Tek Başına*'da 27 Mayıs askeri darbesi öncesindeki Türkiye aydınlarının bunalımlı çıkmazını sergiler.

İkinci romanı *Mavi Karanlık* ağır koşullarda aydınlar arası hesaplaşmaya dayanan umutsuz bir sevi romanı olarak 1983'te yayımlandı. Üçüncü romanı *Yeşilçam Dedikleri Türkiye* için Türk romanında bir dönüm noktasıdır denebilir. Bu yapıtında da Türkali, bir tarih parçasının karmaşasındaki Türkiye'nin çelişkilerle yüklü acı tatlı serüveni bölüşen tanıklarıyla yüzyüze getiriyor okuyanları.

Bu Gemi Nereye (1985) adlı düzyazı, söyleşi ve soruşturmalarından oluşan kitabı, Türk Sineması üzerine araştırma yapacaklar için kaynakça niteliğindedir.

Önsözlerinde Türk Sineması'nın yapısı ile ilgili önemli açıklamaları içeren iki senaryo kitabı var: 1. *Üç Film Birden*-1979 (*Bedrana, Kara Çarşaflı Gelin, Analık Davası*) 2. *Eski Filmler*-1984 (*Otobüs Yolcuları, Karanlıkta Uyananlar, Güneşli Bataklık, Umutsuz Şafaklar*).

1990'da yayımlanan *Tek Kişilik Ölüm*, gerçek kişilere ve gerçek olaylara dayalı bir dönem romanıdır. Daha sonraki on yıl boyunca Türkiye Komünist Partisi'nin tarihi niteliğindeki, İkinci Dünya Savaşı döneminin siyasal yapısının sergilendiği *Güven* adlı iki ciltlik romanını yazar. Bu romanı rahat yazmak için 10 yıl Londra'da kalır.

Bunların dışında düzyazıları, söyleşileri, savunmaları *Tüm Yazıları Konuşmaları* (2001), *Tüm Yazıları Konuşmaları 2* (2014) adlı kitaplarda toplanmıştır. Ayrıca yazarın Kürt sorunu ile ilgili yazıları *Özgürlük İçin Kürt Yazıları* (2002), *Özgürlük İçin Kürt Yazıları 2* (2014) adlı kitaplarında yer almaktadır.

Komünist (2001) adlı bir anı kitabı vardır. Bu kitap çocukluğundan ve tutuklanma sürecine kadarki yaşamından kesitler içerir.
2004 yılında yayımlanan *Kayıp Romanlar* adlı romanı ise 90'lı yıllar Türkiye'sini, siyasi sürgünden ülkesine dönen emekli bir doktorun gözünden anlatır.
Kayıp Romanlar ayrıksı bir aşk romanıdır da aslında. Bir İstanbul romanıdır ancak romanın akışı İstanbul'dan Diyarbakır'a, oradan da İsviçre'ye kadar uzanır.
Yalancı Tanıklar Kahvesi (2009), 12 Eylül'e giden süreçte geçer. Kökleri o yıllara dayanan ve ağırlığını günümüzde çokça hissettiren toplumsal ve siyasal gelişmeler, çatışmalar, toplumsal güç olarak din ve sendikalaşmalar gibi konuların ve olayların sağlam bir fon oluşturduğu roman, 12 Eylül darbesine doğru giderken, kahramanlarının hayatları üzerinden farklı bir bakış açısı getiriyor.
Önce film ve daha sonra 80 bölümlük TV dizisi olarak, oldukça ses getiren *Fatmagül'ün Suçu Ne?* senaryosu 2011 yılında roman olarak yayımlanmıştır.

Vedat Türkali, senaryoları, oyunları ve romanları ile ulusal ve uluslararası alanda birçok ödül almıştır. *Bir Gün Tek Başına* adlı romanı ile 1974 Milliyet Roman ödülü ve 1976 Orhan Kemal Roman ödülü; Çekoslovakya'da Carlovy Vary Film Festivali'nde Bedrana filmiyle, 1982 Cidale, Güneşli Bataklık ile 1982 sendika ödüllerinden başka Dallar Yeşil Olmalı oyunu ile de 1970 TRT Sanat ödüllerini almıştır. 1 Mayıs 2004-1 Mayıs 2005 yılı, aydınların, sanatçıların, kültür sanat kurumlarının ve insan hakları savunucularının katılımı ile "Vedat Türkali Yılı" ilan edilmiştir. Çok çeşitli etkinliklerle geçen bu bir yıl, ilk kez yaşayan bir aydına armağan edilmiştir. Vedat Türkali, son olarak 2016'da Sarıyer Belediyesi'nin düzenlediği, ilkini Yaşar Kemal'in, ikincisini Zülfü Livaneli'nin aldığı "Beyaz Martı Edebiyat Onur Ödülü"ne layık görüldü. Edebiyatın çeşitli alanlarında muntazam eserler yaratan Vedat Türkali, 29 Ağustos 2016'da aramızdan ayrıldı.

Vedat Türkali

Üç Film Birden

Senaryolar

Ayrıntı: *1095*
Türkçe Edebiyat Dizisi: *54*

Üç Film Birden
Senaryolar
Vedat Türkali

Son Okuma
Ahmet Batmaz

© Vedat Türkali, 2009

Bu kitabın tüm yayım hakları
Ayrıntı Yayınları'na aittir.

Kapak Tasarımı
Gökçe Alper

Kapak Fotoğrafı
adoc-photos / Corbis Historical / Getty Images Turkey

Dizgi
Kâni Kumanovalı

Baskı
Kayhan Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti
Merkez Efendi Mah. Fazılpaşa Cad. No: 8/2 Topkapı/İstanbul
Tel.: (0212) 612 31 85-576 00 66
Sertifika No.: 12156

Cem Yayınevi'nden, *1978, 1988*
Gendaş Yayınları'nda, *2002*
Ayrıntı Yayınları'nda, Birinci Basım: *2017*
Baskı Adedi 1000

ISBN 978-605-314-203-4
Sertifika No: 10704

AYRINTI YAYINLARI
Basım Dağıtım San. ve Tic. A.Ş.
Hobyar Mah. Cemal Nadir Sok. No.: 3 Cağaloğlu-İstanbul
Tel.: (0212) 512 15 00 Faks: (0212) 512 15 11
www.ayrintiyayinlari.com.tr & info@ayrintiyayinlari.com.tr

twitter.com/ayrintiyayinevi facebook.com/ayrintiyayinevi instagram.com/ayrintiyayinlari

(Bu üç senaryonun, Murat Film-Süreyya Duru tarafından birer kez film yapılmak üzere alınmış hakları dışında, bütün hakları Vedat Türkali'nindir)

VEDAT TÜRKALİ ESERLERİ

BİR GÜN TEK BAŞINA
MAVİ KARANLIK
YEŞİLÇAM DEDİKLERİ TÜRKİYE
TEK KİŞİLİK ÖLÜM
GÜVEN-1
GÜVEN-2
KOMÜNİST
YALANCI TANIKLAR KAHVESİ
BİTTİ BİTTİ BİTMEDİ
FATMAGÜL'ÜN SUÇU NE?
BEKLE BİZİ İSTANBUL
ÖZGÜRLÜK İÇİN KÜRT YAZILARI 2
TÜM YAZILARI KONUŞMALARI 2
ÜÇ FİLM BİRDEN - Senaryolar

Üç Film Birden

Üç Film Birden adının tecimsel kaygıyla konulduğu sanılmasın. Üç senaryoyu birlikte basmak önerisi ile karşılaşınca bir ad değil, tatlı bir anı olarak ilk aklıma gelen bu oldu. Parasız gençlik, öğrencilik yıllarında en sevindirici sinema muştusuydu Şehzadebaşı sinemalarındaki üç film birden duyurusu.

Bizim kuşağa sinema kuşağı dense yeridir. Nasıl ki bugünküler de televizyon kuşağı iseler (Daha doğrusu, sinema kurnazlık edip televizyon biçiminde evlere girdi!) Geri bıraktırılmış yoksul ülkenin çocukları olarak bizler olağanüstü tutkulu sinema seyircileri idik. Özellikle Amerikan sinemasının yıllar yılı, geri, kötü bir kültüre koşulladığını nice sonraları kavrayabildik. Bu ayılış bizi soğutmak şöyle dursun, daha bilinçli, belki daha da tutkulu yaklaştırdı sinemaya.

Yirmi yıla yakın bir süreden beri de sinema emekçisiyim; ekmeğimi film üretimi alanında senaryo yazarak, ara sıra film yöneterek kazanıyorum. Anlatması uzun sürer, baskılı sinema ortamında gönlümce film yönetmek olanağına bir türlü kavuşamadım. Ama gönlünce film yönetme olanağı sağlamışlara adı edilebilecek senaryo yazdığım oldu. Bu yüzden daha çok senariste çıktı adım. Senarist miyim, yönetmen miyim bilmem ama delikanlılık günlerimdeki kadar sinema tutkulusuyum. Yalnız sevmekle kalmam, inanırım da sinemaya... Etkisine, yetkisine, yeteneğine, geleceğine inanırım. Yazı sanatının çeşitli alanlarında denemelerim, çabalarım olmuştur. Şiirle başladım çoğuları gibi; oyunlarımdan ikisi sergilendi; şimdilik bir romanım var. Sinema uğraşının verdiği tadı, doyumu, keyfi hiçbiri vermedi bana. Bu tadda, bu doyumda kuşkusuz, yaratılan ürünün milyonlara ulaşabilmesi olanağı yatar her şeyden önce. İyi satan kitaplar bizde on binlerle ölçülür; sinemanın ise on bir milyon seyircisi var. Hem de çoğunlukla abece'yi bile sökemeyenlerden.

Saymadım ya, imzalı imzasız kırka yakın senaryo yazdım sanırım. Gönlümce olan yarım düzineyi zor bulur. Ötekiler genellikle, sinema alanında kalabilmek, diretebilmek için, günün koşullarına göre, hainliğe düşmeden, düzene verilmiş ödünlerdir. Bu ödünler de bir tür pazarlıkla verilmiştir çoğu kez. Denge bozulup pazarlık çıkmaza girip de, emekçi halkımız yararına hiçbir ödün koparamayacağım koşullar gelince –ki bu sık sık olur baskılı sinema düzeninde– bir süre uzaklaşmak zorunda kalmışımdır sinemadan. Birkaç kez oldu bu. Bugünlerde de olacak mı bilmem? İkinci M.C. iktidarının uygulamaya koyduğu yeni sansür tüzüğü emekçi halkımız yararına soluk aldırmamaya yeminli belli ki, eski tüzükteki bir iki kaçamak yerini de sımsıkı kapıyor. Sabırla bekleme dönemi başlıyor bizde de. Danıştay yoluyla film çıkarmak savaşını göze alabilecek yürekli yapımcı bulana kadar –diyelim kısa bir süre– yol görünüyor belki de. Günün

koşullarından olacak; senaryolarımın basılması için öteden beri çeşitli isteklerle, önerilerle karşılaşmama karşın, ancak bugün çekici geldi bana üç senaryoyu bir kitapta toplama düşüncesi.

Bu üç senaryodan ikisi, *Kara Çarşaflı Gelin*'le *Güneşli Bataklık*, yapımcı, yönetmen Süreyya Duru'ca filme alındı. *Kara Çarşaflı Gelin* filmi birinci M.C. sansürünce üç kez geri çevrildikten sonra, Danıştay'dan büyük övgülerle çıktı. İkincisi, çekimi yeni biten *Güneşli Bataklık*, Sansür'de sıra bekliyor. Yazgısının *Kara Çarşaflı Gelin*'den ayrı olacağını sanmam. Üçüncüsü, *Analık Davası*, biz bu satırları yazarken, gene Süreyya Duru'nun çekim hazırlıklarını bekliyordu.

Yayınlanmak için bu üç film senaryosunun seçimi rastlantı değildir. Filmlerde genellikle üç kaynaktan yararlanılır. Sevilen, ünlü bir öykü ya da romandan; bir oyundan ya da özgün film öyküsünden. Bu üç senaryo, üç ayrı kaynaktan esinlenme, yararlanmaya birer örnek sayılabilir. Ötekilere oranla bu senaryolarımı daha çok sevip benimsediğim de söylenebilir.

Bir endüstri ürünüdür film. Kapitalist toplumda Pazar için üretilen her ürün gibi, ekonomik ilişkilere, çıkar ilişkilerine dayanır üretilmesi. Senaryonun oluşumunu da açıktır ki bu ilişkiler belirler. Senaryodan başlayarak bir ülke sinemasını, o sinemanın ürünlerini doğru değerlendirmek, o sinemanın içinde oluştuğu ülkenin sosyoekonomik yapısını, ona bağlı olarak da sinema yapısını doğru kavramakla olasıdır. Yalnız bir endüstri değil, sanat ürünüdür de film denen yapıt. Gelişmesi, sanatın gelişme koşullarına da bağlıdır kuşkusuz.

Sinema dendi mi tatlı bir düş gibi güzel filmlerden söz etmek varken, okuyucuya, seyirciye bu konular üstüne düşünmeyi önermek hiç de çekici değildir. Ne yapalım ki güzel filme giden yol bu tatsız sorunların çözümünden geçer. Ayrıca, senaryo okumaya kalkışacak kadar sinemaya yakınlık gösterenlerden bu özveriyi beklemek de yerinde olur.

Tarihin en eski, en geri sistemi, tefeci-bezirgân yapımızla, tarihin en yeni, en geri sistemi, finans kapitalizminin, Batı Uygarlığı adı altında, kilisede imam nikâhı ile gerdeğe girmesinden oluşmuş bir ucubedir bizim sosyoekonomik yapımız. Geçen yüzyıl ortalarından bu yana, kültürümüz, sanatımız, denebilir ki kişisel içtepilerimize kadar bütün yaşamımız, alaturkalığımız, alafrangalığımız, bu ucubenin çarpık çocuğu gibidir. Tekelci finans kapitalizminin baskısı ile yamru yumru edilmiş toplumumuzda, kapitalizmin ileri görevli aşamasında tarih alanına çıkardığı kavramlar; özgürlük, yasallık, özgür girişim, daha vatan, millet kavramları bile, egemen güçlerin salt bir yutturmaca olarak yinelediği boş sözcükler olarak kalmıştır. Ancak güçlenen emekçi sınıfların sahip çıkmasıyla boyut ve anlam kazanmıştır bu kavramlar. Birbirine tam karşıt iki eylem biçimi içerir bu yapı: Bir yanda tekelciliğin, ülkeyi karalama, vatanı satma, milleti emperyalizme bağımlı kılma, özgürlüğü, yasallığı, demokratik hakları çiğneme, özgür girişimi, yarışım yadsıma, halkımızı, emekçi yığınlarımızı işsizlik, pahalılık cehenneminde kahretme çizgisi; öte yanda buna karşı emekçi halk yığınlarının, bütün ilerici güçlerle birlikte yürüttüğü özgürlük, bağımsızlık, yasallık, demokratik haklar uğruna savaşım. Türkiye'mizin yazgısını bu savaşımın sonucu belirleyecektir.

Şimdi sinemamıza bakalım. Sinemamızda büyük sermaye birikimi olmamıştır. Artıdeğer yığını işletmeci denen aracılar, tefeciler, sinemacılar (arsa-mülk sahipleri ya da kiracıları), ithalatçılar, karaborsacılar, star denen sistemin parlak resimlerince kapışılıp talan edilmiştir bugüne dek. Yapımcı denen sinema kapitalisti çoğu kez, bu öğeleri semirten bir yağmada payına düşenle güç bela gününü gün eden zavallı bir özgür girişimcidir!...

Görülüyor ki bizim en eski tefeci-bezirgân yapımız sinemada da kapitalist gelişmeyi engelleyegelmiştir. Tarihsel asalak öğelerimizle ortakça kapışılanlar da sürekli biçimde

sinema dışına kaçırılmıştır; arsaya, hana, apartmana yatırılmıştır. Kazandıklarını mirasyedice harcayıp tüketen hovardalara haraç yediren bir sömürü alanıdır Türk Sineması. Kanı sürekli dışa akıtılır...

Büyük sermaye birikimi olmayınca büyük tekelci kurumların varlığı da söz konusu edilemez kuşkusuz. Gerçekten de sinema alanımızda, başka alanlarda egemen olan ölçüde büyük şirketler, holdingler görülmez. Yalnız tefecilik, aracılık, ithalatçılık, karaborsacılık, sinemacılık gibi işleri de birlikte yürütüp palazlanan bazı yapımcılarla, yağmada uyanık birkaç girişimcinin; büyük kentlerde, özellikle İstanbul'da, büyük sinema bağlantılarını ellerinde tutanların tekelinden söz edilir. Kendileriyle ortak büyük tekeller oluşmayınca, ülkemizin tekelci egemen güçleri, ellerinin altındaki Sansür Kurumu ile denetlerler sinemayı. Sansürce uygulanan tüzük tekelci ideolojiyi somutlaştırır. Polis kafasıyla uygulanan tüzükteki bir sürü kaypak madde, elini kolunu bağlar sinemacının, her şeyi yasaklar. Halkınızı gönlünüzce sevemezsiniz, emekçilerin dertlerini yansıtamazsınız, insancıl duyguları işleyemezsiniz, ileri düşünceyi savunamazsınız; kısacası tam bir kara perde çekilmek istenir halk yığınlarımızın gözlerine. Sansür Kurumu'nun yasalara da, Anayasa'ya da aykırı olduğu, bir sürü hukuk otoritesince sürekli yinelenir; egemen güçler gene de bildiklerini okurlar.

Hemen de kural gibidir, emekçi halk yığınları ayılıp da insanlık için zafer çanları çalmaya başlayınca faşizme geçer tekelci sermaye. Yani "En şoven, en geri öğelerinin açık, terörcü diktatörlüğü" başlar. Bizde de her alanda saldırıdadır faşizm. Demokratik güçlerin yürekli, yiğit direnci olmasa bir anda tam zindana çevirebilir Türkiye'mizi. Görünen, bilinen şeylerdir bunlar. Gözden kaçan önemli nokta şudur bugün: Tekelci kara baskı, başka alanlarda kıramadığı devrimci direnci, sinema alanında kolayca aşmış, yeni tüzük uygulamalarıyla tam faşizme geçmiştir. Faşizmin bu başarısında, kendi

sinemasına gereği kadar ilgi göstermeyen, onu doğru dürüst tanımadan küçümsemeye kalkan aydınımızın da sorumluluk payını araştırmak gerekir. Ara sıra nasılsa ışık sızdıran çatlakları, delikleri de iyice tıkadıktan başka yeni sansür tüzüğü, küçük üreticileri silip süpüren mali baskılarla, faşizmle işbirliğine yatkın dar bir çıkarcı kesime sinema alanını tekelci biçimde açmaktadır.

Bu yeni tüzüğe karşı ilk büyük tepki sinemanın yaratıcı emekçilerinden geldi, bilirsiniz. 5 Kasım 1977'de başlayıp üç günlük yürüyüşten sonra Ankara'da biten, Sansür'ü kınama ve sinema emekçilerine sosyal güvence isteme yürüyüşü, yalnız Türkiye'de değil, dünya basınında da geniş yankılara yol açtı. Yeni sansür tüzüğü, öylesine maddelerle donatılmıştır ki, değil onurlu bir sanatçının, mesleğe azıcık saygısı olan bir sinemacının bile başkaldırmaması düşünülemez. Sette görevli polisin denetimi altında film çekmek, izin vermeyeceği sahneleri çekmemek aklın alacağı şey değildir. Aslında bilinç düzeyleri üstün olsa en büyük tepkinin yapımcılardan gelmesi gerekirdi; bu tüzüğün uygulanması sinemada kapitalizmin tam iflası demektir. Bin bir güçlükle aşacağınız senaryo sansüründen sonra yatırım riskini göze alacağınız milyonluk bir filmin çekimi, kamu düzenini bozuyor gerekçesi ile her an durdurulup yasaklanabilir. Değil yasa devletinde, aşiret düzeninde bile kolay sindirilir şey değildir bu. Her yanı risk dolu sinema girişim alanına bu koşullarda yatırım yapmaya kalkışacak kaç akıllı kapitalist çıkabilir? Gerçekten meraka değer. Emekçisinden yapımcısına kadar herkesi köleleştirmek için tüzük hazırlayanların bir türlü kavrayamadıkları gerçek şudur: Sinema endüstriyel bir sanattır, kölelik düzeninde yaşatılamaz.

Yalnız sinemamız değil toplumumuz ölçüsünde de önemli, Türkiye Sinema Emekçileri'nin tarihsel yürüyüşü olayının temeldeki itici güçlerinden biri de sinema emekçilerimizin yürekler acısı durumuydu. Derdini anlatmakta talihsizdir sinema emekçisi. Bugünkü kaçış sinemasının seyirci yığınla-

rında yarattığı düş, sinema emekçilerinin sömürülerini de perdeler. Yığınlar beyaz perdenin ünlülerine öylesine koşullanmıştır ki, onların parlak yaşamıyla sinema emekçilerinin korkunç sömürülerini birbirlerinden ayırt ettirmek kolay iş değildir. Bu yüzden çoğu kez kamu desteğinden yoksun kalır sinema emekçileri. Toplumumuzdaki dengesiz kazanç koşullarının, ağır sömürünün bir minyatürü olan sinema alanımızda, emekçi haklarını güvence altına alan hiçbir yasa uygulanmamıştır bugüne dek. İçinde kıvrandıkları bu ağır sömürü koşulları sinema emekçilerinin, gerçekten yaratıcı emekçiler olma yolundaki sanatsal çabalarını sürekli baltalar, sinema ürününün niteliğini düşürür. Daha kötüsü de, "Sansür'den bana ne? İyi filmden bana ne? Alacağım haftalığa bakarım ben..." diyen yanlış bir kafa oluşturur sette. Bu yabancılaşmanın öteki ucu da, "Benim parlak resmim milyonların sevgilisidir. Yoluma bakarım" diyerek çürüyen oyuncu kesimindeki çarpık sinema anlayışıdır. İki yanlış da yenilgiye uğratıldı tarihsel yürüyüşle; en azından geriledi. Sinemamızın yaratıcı emekçileri olan emekçilerle sanatçıların, çabalarının, giderek çıkarlarının ortak olduğunu sezinlemeleri; tam bilince varanların da küçümsenmeyecek sayıya varması gerçekten önemli bir aşamadır. Yalnız başarılı eylemler değil, üstün sinema yapıtları da ancak bu coşkulu dayanışmanın, bilinçli işbirliğinin ürünleri olabilir.

Yukardan beri anlattıklarımızla sinemamızın yapısı üstüne genelde bir fikir edinilmiştir sanırım. Ama biz konunun daha iyi kavranması, söylenilenlerin tam açıklığa kavuşması için bir filmin yapımından oynatımına bütün oluşumunu inceleyelim.

Bir yapımcı, iyi para kazandıracağına inandığı bir senaryoyu satın alır. Ya da, kendine iyi para kazandıracağına inandığı bir yönetmenle birlikte bir senaryo bulurlar. Ya da yönetmen yazmıştır böyle bir senaryoyu. Çekilecek filme iyi iş yaptıracaklarına inandıkları oyuncuları seçerler. Set'te (film

çekim alanı) çalışmalara başlanır. Belli bir işgünü içinde çekim tamamlanınca doldurulmuş negatifler stüdyolara gönderilir. Banyo, pozitife basım, montaj, dublaj, senkron, negatif montaj, kopya basımı gibi işlemler de stüdyolarca tamamlandı mı, film denen sinema ürünü hazır demektir. Sıra pazarlanmasına gelmiştir. Türkiye sinema pazarı şu bölgelere ayrılmıştır: İstanbul bölgesi, Adana bölgesi, Ankara bölgesi, İzmir bölgesi, Karadeniz bölgesi, Zonguldak bölgesi. Bir de 16 milimetrelik dar film hakkının satışı ile, Kıbrıs ve Almanya'daki Türkler için yapılan satışlar vardır. İlk elde bunlardır bilinen satış olanakları. Bölgelerdeki pazarlamayı yönetenlere işletmeci denir. İşletmecilere gönderilen filmler, bölge sinemalarına ya belli bir yüzdeyle ya da kesin fiyatla oynatılmak üzere dağıtılır. Sinemalardaki gösterilerden toplanan paraları, bölge işletmecileri kendi komisyonlarını düştükten sonra yapımcıya gönderirler. Sinemalardaki gösterilen gelirlerini denetleme olanağı hemen de yok gibidir. Çoğunun hırsızlığıyla belediyeler bile baş edemez. Üstelik de yepyeni kopyalar Anadolu'nun birçok bölgelerindeki ilkel sinemalardan bakarsınız parçalanmış olarak gelir. İşletmecilerin denetimi de Allah'a kalmıştır. Hele sinemacıyla ortak yapıyorsa işini... Yani sinema ürününe hiç katkısı olmayan aracı (Bölge işletmecisi), arsa, mülk sahibi ya da kiracısı (sinemacı) bu endüstri kolunun ilk aslan yapını alır böylece. Bir de yüklü belediye rüsumu ödenir. Sinemanın neden bu vergiyi ödemek zoruna olduğunun hesabını kimse sormaya kalkmamıştır bugüne dek. Yüzde yirmi vergi, Türk sinemasının her beş filmden birini belediyelere yapması demektir. Hem de karşılığında hiçbir şey almadan.

Riskli, dedikodulu bir alandır Sinema. Tutucu büyük para sahipleri, büyük kapitalistler kolay yanaşmazlar bu alana yatırım yapmaya. Bu yüzden özel girişimci küçük kapitalistlerin bir tür sınav, gösteri atılım alanıdır Yeşilçam. Çoğunun sözü edilmeye değer parası bile yoktur. Bölge işletmecileri havadan

kazançlarla palazlanınca, işletme avansı denen parasal destekleriyle çoğu serüvenci tiplere film yapma olanağı sağlamaya başlamışlardır. Böylece film üretiminin işletmecilerce denetlenmesi yolu açılmıştır. Bir kez, yapımcıların, avans koparmak için işletmelerin kapısına dizilmesi, bölge işletme gelirlerini düşürdükçe düşürür. İkincisi, bölge işletmecilerinden alınan çok uzun vadeli, çoğu çürük bonolar, tefecilere aklın alamayacağı faizlerle kırdırıldığından, toplum yapımızı yüzyıllardır sömüren geleneksel asalaklarımız, tefeciler yağmalamaya başlamışlardır sinemamızı. Yapımcının sinema ürününe yatırım gücü bir kez de böyle zayıflar. Üçüncüsü, daha doğrusu bütün bu gelişmenin kaçınılmaz yazgısı, bir süre sonra filmlerin nasıl olacağını, hangi oyuncularla çevrilmesi gerektiğini, "Halk böyle istiyor" gerekçesiyle, yapımcının ipini eline geçiren bölge işletmecileri saptamaya başlamışlardır. Böylece de tam bir kısır döngüye düşülür. Kalıplaşmış konularla sürekli biçimde beyinleri yıkanan halk yığınları belli resimlere koşullandırılır. Bu resimlerin sahipleri kızlı oğlanlı "star"lar düzenin şakşakçısı magazinlerle, çeşitli yayınlarla ayakta tutulur. Bıkılanlar, suyu sıkılıp iyice kurutulanlar bir kıyıya itilip yerine yeni resimler sürülür. Çark döner böylece. Aracı, tefeci, "star" ortaklığının zevksizlik saltanatıdır bu. Demek bu çürümenin temeline çöreklenmiş olan da yüzyıllardır toplumumuzu kemiren aracı-tefeci-bezirgân yapıdır. Bu yapıdan, ileri sinema endüstrisine geçilemeyeceği bellidir. Görülüyor ki Türkiye'mizin tarihsel-ekonomik dramı en açık biçimde sinema alanımızda yatar. Sinema kapitalistinin, yapımcının çilesi burda da bitmez. Film üretimi için gerekli araç gereçlerin hepsi ithal malıdır. Negatif, pozitif ithali için ara sıra bakanlıkça kendisine tanınan kontenjanı da, parasızlığından, ithalatçı bezirgânlara kaptırır. Ya da korkunç faizler ödeyerek kırdırdığı bonolarla çekebilir gümrükten. Elinden kaçırdığı negatif, pozitifler bir bakarsınız piyasada birden yok olmuştur. Bağlandığı tarihte sinemalara filmini

yetiştirmek zorunda yapımcı, gerekli negatifi, pozitifi karaborsadan iki kat fiyatına satın almak zorunda kalır. Özellikle büyük kentlerdeki büyük sinema salonlarının bağlantılarını (Ayak) adıyla eline geçirmiş tekelci yapımcılardan söz ettik yukarıda. Özgür girişim alanı bir kez de böyle kısıtlanmış, dünyanın en değerli yapıtını da üretmiş olsa, bir yapımcı büyük kentlerde filmini oynatacak sinema bulamaz duruma düşürülmüştür. Zaten bütün bölgelerin toplam geliri bile rahat bir üretim sağlayacak bollukta değildir. Bir de büyük bölgeler elden kaçtı mı, filmin bütçesi, yatırım gülünç denecek ölçülere düşer. Üç-beş günde yazılmış senaryolardan film yapmaya kalkışan yönetmenler, üç bin, giderek iki bin beş yüz metre negatifle, bir hafta-on günde çekime zorlanırlar. İyi koşullar sayılan, bu rakamların epeyi yükseltildiği durumlar bile dünya standartlarının çok altındadır.

Böylece de Türk sineması, sürekli kötü film üretimiyle, kendi pazarındaki seyirci yığınlarını bile elden kaçırır; ülke sinema pazarı yabancı filmlerin soyup sömürdüğü bir yan sömürge ülke pazarı durumuna düşer. Bizim sinema pazarımızın yarısından çoğu bugün yabancı filmlerin egemenliğindedir. Yapımcılarımız bundan hiçbir tedirginlik duymazlar; giderek yabancı filmlerin yerli kötü kopyalarını üretmeyi de kârlı bir yol sayarlar.

Son yıllarda bütün dünyada sinemayı etkileyen, kimi yerde silip süpüren televizyon bizde de yıkıntı yapmıştır bir ölçüde. Aslında olumlu yanları da vardır bu etkinin. En eski, en kötü yapımlar da sergilenmiş olsa televizyonda, gene de bir ilgi uyanmıştır yerli sinemaya, özellikle aydın kesimde. Televizyonun sinemayı öldürdüğü savı bir ara bütün dünyada yaygınlaşmıştı. Gerçek sinema sanatını öldürmek şöyle dursun geliştirdiği söylenebilir televizyonun. Bir kez, daha sabırlı, daha rahat bir seyirci ile yüz yüzedir televizyondaki film. Karanlık salonlara tıkılmamış, yağmurda karda evine dönerken trafik cehenneminde başına geleceklerin tedirginliğinden

uzak, kafasının bir yanı evde bıraktığı çocuğuna, anasına babasına takılı olmayan, istediği anda seyre ara verip yine sürdürebilen, gönüllü, rahat milyonlardır televizyon çevresine toplanan yığınlar. Karanlık salonlardaki seyirciyi tutmak için göze alınmış niteliği düşüren çok hızlı tempolu sinema ürünleri yerine, daha ağır, sanatsal bir ritme dayanan üstün nitelikte yapıtları daha büyük sabırla seyretmeleri de doğaldır. Üstün sinema sanatına kazanç sayılabilecek, bir yığın eğitimi de böylece gerçekleşmiş olmaktadır. Ancak boşalan salonları doldurmak, endüstriyi ayakta tutmak gibi bir sorun da ortaya çıkmıştır kuşkusuz. Yabancı sinema endüstrileri seks ve porno filmleriyle seyirciyi tutmak yoluna başvurmuşlar, bu tür filmler bizim sinemaları da kaplamış; bir de bunlarla yarışmak zorunda kalan yerli yapımcıların bir kısmı, aynı yolda daha da aşağılık, soysuz filmler üretimine kalkışmışlardır. Bu girişimin başında görülen küçük yapımcıların aslında paravan firmalar olduğu, negatif, pozitif gibi gerekli her türden araç gereci sağlayarak onları büyük firmaların desteklediği savı da oldukça yaygındır. Sinema alanında en acımasız sansürün egemen olduğu bir ülkede porno filmlerinin başıboş bırakılmış olması anlaşılmaz gibi görünür. Sinsi bir oyun oynanmıştır aslında. Tam faşizme geçmek isteyen tekelci kesim, kara düzenini sinemaya yerleştirmek için bir ön girişim yaptı; kamuoyu oluşturmak, özellikle orta sınıflarda ürkü yaratmak için alabildiğine özgür bıraktı seks-porno filmlerini, özendirdi bile. Seks afişlerinin, fotolarının sinema önlerini kapladığı sokaklardan namuslu vatandaşlarımız geçemez olmuşlardı. Ahlak elden gitmişti. Sonunda "Hamamın namusunu kurtarmak biçiminde" Beyoğlu'ndaki birkaç sinema basıldı, kapıları mühürlendi. Daha ilk gününden yapabilecekleri şeyi yaparlarken de ünlü yeni tüzüğü yürürlüğe sokuverdiler. Seks filmleriyle savaşım yürütebilmek, porno filmlerini önleyebilmek için bu tüzükten başka yol kalmamıştı! Bu tüzük bir de kökü dışarda yabancı ideolojileri önlemek için kullanılacaktı

doğal ki! Seks filmleri gizli açık her yerde oynatılmaktadır. İleri sinema çalışmaları ise kökünden yasaklanmıştır.

Yukarıki oyuna gelenlerin içinde aklı başında kişiler de vardı yazık ki. Seks filmlerine karşıydılar! Seks, porno filmleri bu düzenin doğal ürünleridir oysa ki. Tek egemen ölçü olan kâr, kazanç tutkusunun dışında kalabilecek hiçbir alan yoktur bu toplumda. Doğal mantığı sonucu Batılı kapitalist ülkelerdeki tüm yasaklar kaldırılmıştır bu konuda; bu toplum yapımız sürecekse bizde de olacağı budur. Bu tür filmlerin üretilmesi ancak kâr, kazanç ölçülerinin her şeye egemen olmadığı bir toplum yapısında önlenebilir. Aldatmaca, uyutmacadır gerisi. Bu toplum, yıkımını ertelemek için, yalnız sinemada değil, her alanda kişileri en bireyci, en bencil yanlarına, sekse iteler. Porno filmlerini yasaklar mı? Özendirmektedir bile. Üstelik büyük vergilere bağlayan hükümetler kâr da sağlarlar birçok ülkede.

Sinemanın, özellikle sinemamızın yukardan beri saydığımız gerçekleri bilinince bizdeki senaryocunun yeri, yaratıcı olanakları kolay anlaşılır. Konuya bir de salt senaryoculuk açısından yaklaşalım.

Hele bizim ülkede iyice talihsiz bir iştir senaryoculuk. Önce senaryodan anlayan yapımcı bulmak zorundasınız. Kültür düzeyi düşük geri bir ortamda ilk umutsuz savaş burda başlar. Bugünkü sinema düzeninde çok önemli kişidir yapımcı; kararı verecek adamdır. Hem düşçü, hem gerçekçi; hem serüvenci, hem ağırbaşlı; hem en ileri kültür düzeyinde olgun, hem en ilkel seyircinin beğenisini sezecek kadar alçakgönüllü; hem yaptığı işi sağlama alacak akıllılıkta, hem toplumdaki en ileri eğilimleri duyup en önde yürüyecek kadar atak; özgür girişimci, yani ileri bir kapitalist olmak zorundadır. Bin bir güçlükle boğuşacak, yatırdığı parasını kurtardıktan başka, kâr edip yeni yatırım olanakları kazanacaktır. Vurgunu vurup, iyice palazlanmış üç-beş firmanın dışında parası, varlığı yok denecek kadar az olan bizdeki yapımcı, bir iki filminde zarar

etti mi batar. Filmler çalışır; aracıya, tefeciye, sinemacıya vb... Sürgit gelir sağlar. "Batan film yoktur, batan yazıhane vardır" sözü yaygındır Yeşilçam'da; anlamı budur. Bu koşullar altında yapımcı denenlerin çoğu ürkek, cahil, yeteneksiz, sinema asalaklarını zengin etmek için koşturan bilinçsiz zavallılardır. İster varlıklı, ister yoksul olsun, yapımcılarımızın film zevkleri, sinema anlayışları da, hani adamı güldürmeyin dedikleri. Ara sıra Yeşilçam'a düşen iyi niyetli, yetenekli yapımcılarsa ya bin pişman çeker gider ya da yamru yumru olur bu ortamda. Sinemanın sanat, hem de ulusaldan evrensele geçen bir sanat oluşuyla, tek tutkusu para kazanmak, ne pahasına olursa olsun kâr etmek olan kokuşmuş düzen kafasının bağdaşması; çok sayıda yapımcının, gerçekten sanatsal değer taşıyan onurlu sinema ürünlerine yönelmesi kolay beklenir şey değildir bizim koşullarımızda. Böylece de anlaşılır ki, iyi senaryonun iyi yapımcıyı bulması gerçekten rastlantıdır sinemamızda. Çoğu kez de aynı çileyi çeken yönetmenlerin aracılığı ile sağlanır bu rastlantı.

Diyelim bir yönetmenle anlaşıp bir yapımcı da buldunuz. Yaptığınız iş gerçekten saygı, güven duyuyorsanız, senaryocu olarak bitmek değil, asıl şimdi başlıyordur çileniz.

Genel alışkanlık, senaryocunun, isteneni yazıp parasını alıp çekip gitmesidir. Ortaya çıkacak filmde payınıza düşen sorumluluğun bilincindeyseniz, bu konuda ödün vermeyeceğiniz savlarınız varsa, sizi çoğu kez kahreden çelişki, yönetmenle aranızdaki çelişki çıkar ortaya.

Tarihin en zeki aygıtıdır kamera; önündekini de tanır ardındakini de! Sinema sanat oluşunu da buna borçludur. Bir sürü kişi çalışır kamera gerisinde; asıl söz sahibi, gerçekte tek söz sahibi yönetmendir; yaratıcısı o sayılır sinemanın. Bütün öteki çalışanlar onun yaptıklarının, düşleyip düşündüklerine en uygun biçimde gerçekleşmesi için çaba harcarlar; setteki emekçilerden stüdyoda ankoş vuran teknisyene kadar herkes... Vizörden bakıp resmi çeker görünen kame-

raman da yönetmenin gözüyle, duygusuyla, kafasıyla sınırlıdır. Teknik emekçi kadronun yetenekleri, üstünlükleri ancak yönetmenin üstünlüğü, yeteneği ile uyum sağlamışsa ortaya gerçekten başarılı sinema yapıtı çıkabilir. Yani kamera aygıtının gerisinde ona hükmeden, onun da tanıyıp teslim olacağı, sorumlu tutacağı tek adam vardır eninde sonunda, o da yönetmendir. Böylece de senaryocunun dramı başlar. Senaryocu kameraman gibi sözgelimi, sette, vizörün gerisinde olmamasına karşın -gerçek senaryocuysa-, senaryoyu yazarken sürekli saygısızlık eder yönetmene! Kamera ardına geçer, gönlünce yönetip bir güzel çeker filmi! Kamera devinimleri yapar, mercek değiştirir, yaşattığı kişilere mizansen verir, belli bir oyun görünümünde konuşturur onları... vb... Yönetmenle birlikte daha önce yoğun bir çalışma yapmamışlarsa, hele birbirlerinden uzak kafada, duyguda, anlayışta kişilerse bir çatışmanın tohumları hazır demektir. Sonucun neye varacağı, bu sürtüşmeden, çatışmadan ortaya neyin çıkacağı kolay kestirilemez. Kaldı ki, filmin çekim öncesinde, senaryo üstüne yoğun, ortak çalışma yapmış olsalar da, aynı ya da yakın kafa yapısında kişilerin bile, birbirlerine düşecek kadar anlaşmazlıklara saplandıkları çok görülmüştür. Sağlıksızlığa kaçacak kadar titiz bir çalışma ister sinema. *Phsyco* filmindeki kırk beş saniyelik bir sahneyi, banyoda öldürülen kadın sahnesini, bir haftada çektiğini söyler Hitchcock. O ufacık banyo mekânında alıcının yeri yetmiş kez değiştirilmiştir. Demek kamera yerinin üç-beş santimcik oynaması ayrı anlam, ayrı etkileme gücü yaratabiliyor. Çıkacak filmin sorumluluğu ile evecen gerçek bir senaryocuyu, kıran kırana kavga verse de, nasıl düş kırıklıklarının beklediği açıktır. Ne etse boştur aslında, sonunda kovulur kamera ardından! Kalsa kalsa gölgesi kalır orda...

Bugün ne yanından baksanız dertli bir iştir sinema. Sürekli de değişme içindedir, bilimle, teknikle birlikte. Yarınına güvencimden söz ederken bu değişmeyi de düşünüyorum.

Devinimli resimlerin bir düzlem üstünde sergilenmesi diye tanımlıyoruz bugün sinemayı. İkiboyutlu resme göre yapılmış tanımlamadır bu. Üçboyutlu sinema da pek uzakta değil artık. Çeşitli ülkelerde uygulamalarına geçildi. Sinemanın düz resmi, aşan, oylumlu yontu çağı başlayacak denebilir. Çekimdeki birçok teknik güçlükler, külfetler de sürekli aşılıyor, yeniliyor; iş basite indirgeniyor gün günden... Bu gidiş parasal engelleri de en aşağı düzeye indirecek kuşkusuz. Toplum, kapitalizm engelini de aştı mı sinema sanatı insanı insana kolayca, bugün varamadığımız boyutlarına kadar uzanıp anlatan araç olarak yerleşecektir yaşamımıza. Yukarıda uzun uzun yakındığımız çelişkilerin çoğu da tarihe karışacaktır. İnsanı, çevreyi, doğayı diyalektik oluşumu içinde, yani en doğru biçimde kavramamıza bugün de aracıdır kamera; ondan da öte insan beyninin metafizik koşullanmalarından kurtularak gelişme, oluşma sağlamasında da en iyi araç olarak kullanılabilir. Mikroskopun, teleskopun kendi alanlarındaki gözlemci işlevini, dahası, gözleyip saptadıklarından yeni devinim, yeni düşünce biçimleri yaratma olanağını kazandırmıştır yöresine bakan insana. Okullarda sinema öğretimi yapılmasında neden geç kalındığına şaşılabilir. Resim, müzik dersinin çocuklara kazandırdığı bilinenin çok üstünde, nitelik bakımından da ayrı ve üst düzeyde yetenekler olacaktır eğitim alanında kamera kullandırmakla genç beyinlerin gelişmesine sağlanacak şeyler. Ayrıca, ülke sinemasının gelişmesine de en etkili uğraş her türden çalışma, sergileme, gösterilerle okullara kadar götürülmüş bilinçli yığınsal sinema eğitimidir. Çağdaş kültüre giden en kestirme yol, çevreye alıcı (kamera) gözüyle bakmaktan geçer...

Bu genel söyleşiden sonra, kitapta yer alan üç senaryo üstüne konuşmaya geçebiliriz. *Kara Çarşaflı Gelin*'den başlayalım.

Kara Çarşaflı Gelin

Bekir Yıldız'ın on kadar öyküsünü çok severim. Önde gelenlerden biridir "Kara Çarşaflı Gelin". Kişiyi düşlere iten bir yalnızlık, başkaldırtan bir acılık vardır öyküde. Kan karşılığı olarak, anasının, küçük kardeşinin, kara çarşaf içinde komşu kapısına bırakıp çekildikleri minicik kızın yazgısı sanki ilk okuyuşumda kafama yerleşip oturmuştur. Bekir Yıldız'ın "Bedrana" öyküsünün filmini tamamladıktan sonra, yeni bir Bekir Yıldız uyarlaması düşünmeye başladık Süreyya Duru ile. Sevmiştik ilk çalışmamızı. *Bedrana*'nın başarısı ile coşkulu konuşmalar başladı Bekir Yıldız'la aramızda. "Kaçakça Şahan" ile "Barutçu Maho" bilinen sinemasal öğeleriyle yeni bir çalışmaya daha elverişli görünüyordu ilk bakışta. Sanırım ilk önerim de bunlar olmuştu. Aynı yörenin duyarlı gerçeğini yansıtmasından olacak, Bekir Yıldız öykülerinde, bütün ayrı, parça parça görünümlerine karşın bir bütünlük vardır. Sanki aynı soydan kişilerin birbirlerine bağlı serüvenleridir anlatılan. Aradaki bağı biraz derinlemesine düşündünüz mü bulabilirsiniz. Şahan'ın Kara Çarşaflı Gelin'in kardeşi olduğunu da, Barutçu Maho'yu vuranın Kara Çarşaflı Gelin'in kan karşılığı verildiği evdeki oğlanlardan birinin olduğunu da inanın ki ben uydurmadım!... Bu ve benzeri yakıştırmalar Bekir Yıldız öykülerinin dayandığı gerçeklerin örgüsünde yatıp duruyor. Ben olsa olsa silahı Maho'yu vuran oğlanın elinden alıp Kara Çarşaflı Gelin'in eline verdim, o kadar!

Kara Çarşaflı Gelin filmi için Murat Film sahibi, yönetmen-yapımcı Süreyya Duru'ca adı geçen üç öykü de satın alındı Bekir Yıldız'dan. Filmi yapmaya bu üç öykü de yeterli gelmiyordu bana. Bunları da içeren ama daha büyük, daha çok şeyi kapsayan bir film öyküsü gerekliydi Kara Çarşaflı Gelin'in serüvenini anlatmak için. Komşuya köle gibi gönderilen kızın acı yazgısıydı çıkış noktamız. "Kara Çarşaflı Gelin" ile "Barutçu Maho" öyküleri, kurulacak büyük bir asma köprünün

iki kıyıdaki sağlam dayanak noktaları olabilirdi. "Kaçakçı Şahan" çok zorunlu bile görünmüyordu bana.

Bir yan öyküydü olsa olsa. Kaçakçı kardeşin adını Şahan değil, Haydar yaptım o yüzden. İki şey alındı "Kaçakçı Şahan"dan: Kızın jandarma önünde kardeşinin ölüsüne bakıp tanımadığını söylemesi; bir de kaçakçı kardeşinin ağzına sakladığı altını, gelip ağzından almaya çalışıp başaramaması. Biliyorsunuz asıl öyküde baba yapar bu işi; altını da alır oğlunun ağzından. Birçok doktorla konuştum bu konuyu; soğumuş bir cesedin ağzından öyle kolay kolay altın alınamayacağında hemen hepsi birleştiler. Aslında benim kurduğum öyküye, öyküdeki kızın çizgisine de daha uygun düşüyordu altını alamaması. Kızın tutsak gibi gönderildiği evdeki yaşamı, çevreyle ilişkileri, filmin gövdesini oluşturacaktı. Dediğim gibi, köprünün iki güçlü dayanağı vardı ya, boydan boya köprüyü kurmak işi ortadaydı gene de. Bunu yaparken de Bekir Yıldız öykücülüğünden sapmamak, özde de bizimde de o anlatıma ters düşmemek, sanki o yazıyormuş gibi bir çalışmayla oluşturmak gerekiyordu yapıyı. Sinemada bir öyküye, romana yanaşmanın çeşitli biçimleri vardı. Salt ünlü adından ya da çekici, devinimli, çarpıcı konusunun getireceği sömürü olanaklarından yararlanmak, ondan öte her şeye, tam bir sorumsuzlukla sırt çevirmek, tecimsel sinemada egemen yöntem biçimidir. Bekir Yıldız öykülerine benim yaklaşımım, anlatmaya çalıştığım gibi, içimden duyduğum bir saygıyla, değerlerini yitirmemek, becerebildiğim kadar katkıda bulunmak çabasına dayanır. Bu güç işin ne denli başarıyla sonuçlandığını söylemek başkalarına düşer kuşkusuz. Ancak şunu diyeceğim: *Kara Çarşaflı Gelin* filminin senaryosuna, 1977 Antalya Film Festivali'nde "özgün senaryo" dedirten bu çaba olmuşsa, bu yolda hayli emek verdiğimi söylememe izin verilsin.

Peki, bütün bu öyküler, olaylar yığını içinde neyi işleyecek, neyi söyleyecekti film? Bu da "Barutçu Maho"yu okuduğum

ilk günden beri kafamda dönenip duruyordu. "Öldürenler değil, öldürtenlerdir gerçek düşmanımız" deniyordu öyküde. Çok açık, çok vurucu, bütün yörenin dramını da, gerçeğini de vurgulayan bir sözdü bu. Bu sözü bütün kanıtlarıyla sergileyip belgelemekten daha doğru yol bulunamazdı.

Yalnız yörenin dar gerçeği ile de yetinemezdi film. Bölgesel bir kırsal kesim, köy filmi yapmak iş olanakları açısından da akıllıca sayılmazdı. Asıl önemlisi de, öldürtenlerin kim olduğu sorusuna en doğru yanıt, ancak bütün Türk toplum yapısının dosdoğru sergilenmesiyle verilebilirdi. Öyleyse yalınkat bir zalim ağa, aldatılmış kiralık katil, ezilen köylü üçlüsünün ötesine gidip asıl gerçeklerimizi göstermek gerekirdi. Doğru bir biçimde hiç değilse simgesel biçimde yer almalıydı, Türk toplumunda halkı kırdırtan egemen güçler. Aslında eşkıya besleyen, adam vurdurtan yöresel toprak ağası da, Türkiye'mizi pençesinde tutan, bankalarla artık içlidışlı olmuş, büyük arazi sahibi-para babaları ortaklığının, tekelci-finans kapital'in, kırsal bölgelerde çöreklenmiş ileri karakolları olarak görünmeliydi filmde. Barutçu Maho da buydu bence. Teori olarak bildiğim bu gerçekleri, o yöreyi ayrıntılı biçimde incelemeye başlayınca da saptıyorduk. Urfa bölgesi, biliyorsunuz, toprak reformu pilot bölgesi seçilmişti. İstatistikler, genelgeler, duyurular, o bölgede, özellikle değerli gazeteci Fikret Otyam'ca yapılmış röportajlar, yöreyle ilgili her türden çalışma, araştırma bu gerçeği belgeliyordu. Sözde toprak reformu tasarısına bile dayanamayan bölge toprak sahipleri, açık, sinsi savaş açmışlardı. Türkiye'nin egemen güçleriyle birlikte tasarıyı çıkmaza sokmak için her yola başvuruyorlardı. Bu savaşta başı da, bölgedeki ufak tefek ağa sürüsünü peşine takan, bakanların bile "Ağabey" diye saygı gösterdikleri büyük arazi sahipleri çekiyordu. Senaryoda yer alan olayların çoğu gazete haberlerinden oluşmuştur, gerçektir. Belliydi neyi söyleyeceğimiz. Gerçeklerin güzelliğine güvenmeliydik her şeyden önce. İkinci önemli nokta, sinemasal

yapının ne olacağı idi. Böyle bir film için gerçekten düşünülmesi gerekli bir sorundu bu. Sıradan dramatik yapıda, anlatımda bir film doyurucu gelmiyordu bana. Böylesine karmaşık, çok kesitli bir yapıyı aynı kesit zenginliğinde bir sergileme ve anlatımla vermek, bu yolda anlatımın boyutlarını zorlamak, yeni şeyler denemek gerekirdi. Bizim sinemamız için yeni sayılacak ileri denemelere atılmak için de bir bakıma fırsattı bu film, değerlendirmekte yarar vardı.

Salt doğruları sergilemekle de yetinemezdik; çıkar yolu, umudu vurgulamakla da yükümlüydük. Umut, işçi sınıfımızdı. Çıkar yol onun yoksul köylülükle dayanışması, bağlantısıydı kuşkusuz. Öyleyse bu dayanışma zorunluğunu da duyurmalıydı film. Nasıl? Konunun geçtiği kırsal bölgede doğru dürüst bir fabrika yoktu. Çekimi endüstri bulunan bir yakın kentte tamamlamak parasal bunalım içinde kıvranan Murat Film'e taşıyamayacağı bir yük yüklemiş olurdu. Yeri gelmişken ekleyeyim, film ancak, çekime coşkuyla katılan ileri, iyi niyetli küçük, orta toprak sahibi köylülerin, yalnız yürekten değil, keseden paraca destek, yardım sağlamalarıyla tamamlanabilmiştir. Filmin yapısına, simgesel de olsa, zorlamasız nasıl girebilirdi işçiler? Sinema endüstriyel bir sanat olduğuna göre, bölgede film çekimiyle, sinema emekçileri, işçiler girmişlerdi konuya. Bu olgudan yararlanmak en doğrusuydu. Böylece filmin sinemasal yapısı da belirleniyordu. Epik bir anlatım yöntemi, filmin üretilişinde etken, edilgen bütün öğelerin iç içe kaynaştığı bir yapı oluşturacaktı. Yapıdaki bu diyalektik, sanatsal bir özgünlük de kazandıracaktı filme. Başlangıçtan bitimine, filmin üretilip yaratılmasındaki bütün aşamalar, etkin kişileriyle birlikte sergilenmeliydi. Yapımcı-yönetmen Süreyya Duru'dan, gazeteci Fikret OTYAM'a, Doğu'yu acısıyla, tadıyla herkese duyuran ozan Ahmed ARİF'e kadar herkes, ya bir söyleşi, ya bir tartışma sırasında görülmeliydiler. Böylece de yapıtın bütün oluşum çizgisi açık seçik seyircinin önüne konarak toplum yapımızdaki sınıflar, kat-

manlar, bunlara bağlı eğilimler sergilenmiş, eleştirilmiş, taşlanmış, gerçek dost, düşman belirtilmiş olacak; film acı sonuna varıp da, tarlalarda çalışan ırgatlar, yoksul köylüler arasından uzaklaşan sinema emekçileri el sallayarak "Gene Geleceğiz!" diye bağrışınca filmin özüne ilişkin bir simgeyi vurgulamış olacaklardı. Yapısının bilincini taşımasıyla seyirciyi de tartışıp düşünmeye, bu bilince ortaklığa çağıran bir film olacaktı ortaya çıkan. İleri bir denemeydi en azından. Produktör Süreyya Duru'dan gelebilecek direnci de göz önünde tutarak sahneleri öylesine sıraladım ki, filmin seyirci yığınlarınca yadırgandığı, iş yapma şansının tehlikeye düştüğü görülürse, bu sahneler, istenilen yerlerde, kolayca makaslanarak oynatılabilir, dramatik yapıya alışmış seyircinin tedirginliği az bir zararla önlenebilirdi.

Önce Süreyya Duru'dan gelen direnci aşamadım. Böyle bir denemeye kalkışmak için gerekli negatif, pozitif harcamalarını bile göze alamıyordu. Parasal durumu bakımından haksız da değildi. Sonra, filmi çekecek o olduğuna, sokma akılla da sanat olamayacağına göre, senaryocunun yaratıcılık evecenliğine yabancı kalmış bir yönetmeni yapay bir yolda yürümeye zorlamak filmin bütününü tehlikeye atmak olurdu. Daha senaryo aşamasındayken filmi makaslayarak epik yapıyı bozmak zorunda kaldık.

Dert bununla da bitmiyordu. Senarist-yönetmen çelişkisine yeni bir çelişki eklenmişti: Senarist-yazar çelişkisi. İşin ayrıntısına girmeden sinemadaki bazı genel doğrulara yeniden dönmekte yarar var.

Sinema bir dildir. Nasıl bir dilden öbürüne çeviriye kalkıldı mı bir sürü güçlük çıkarsa; bir yapıtı sinemaya, yani sinema diline geçirmeye kalktınız mı da çeşitli güç sorunlarla karşılaşırsınız. Açıktır ki sinema dilinin öğeleri, bildiğimiz dilden çoğu kez apayrı özellikler taşır. Edebiyat dilindeki bir yapıtın sinema dilinin hangi öğelerinin, hangi biçimde kullanılmasıyla daha iyi anlatılabileceği konusu, o işi yapacak kişilerin,

sıradan sinema bilgilerinden üstün yeteneklerine dek kat kat özellikleriyle tartışma gündemine girer; matematiksel karara varılamayacağına göre, sürer gider bu tartışma. Ortak sağlıklı karara ancak sinema zevkleri, bilgileri denk olanlar varırlar. Sinemayı hiç bilmeyen kişilerinse, başarılı yazar da olsalar, hele diretmelere de kalkarlarsa, sinema çalışması yapan senaryocuya sadece ayak bağı olacakları açıktır. Bu bakımdan son derece dertli bir iştir bir edebiyat yapıtından, yazarına bağlı biçimde, senaryo çalışmasına kalkışmak. Yazarını geçtik diyelim (karışmayabilir, yaşamıyor olabilir), o edebiyat yapıtına koşullanmış geniş okuyucu yığınlarının da beğenileri vardır bir filmin yapımında hesaba katılması gereken. Hele çok ünlü edebiyat yapıtlarının her okuyucunun kafasında oluşturduğu düşü siz bir filmin somut yorumuyla bozmaya kalkıştığınıza göre, daha parlağından yeni bir düş de önerseniz, çoğu kimsenin karşı çıkmasını baştan göze alıyorsunuz demektir. *Savaş ve Barış*'ı filme alan Bondarçuk'a, romanın bir yerini değiştirip değiştirmediğini sorarlar; "Böyle bir şeyi nasıl göze alabilirdim?" der, "Bütün Sovyet halkı yapıtı sayfa sayfa ezbere bilir." Demek, *Savaş ve Barış*'ı sayfa sayfa resimlemek kalmış Bondarçuk'a! Bu tür çalışmaların bütün parlak görünümüne karşın sinema sanatına ne kazandırdığı çok tartışılabilir.

Murat Film hesabına Süreyya Duru ile aramızda anlaşma yapılırken ben aklımca bir kurnazlığa kalkıştımdı! Filmin oluşturulmasında çıkacak anlaşmazlıklarda, Bekir Yıldız, Süreyya Duru, Vedat Türkali üçlüsü çoğunlukla karara varırlar gibisine bir madde koydurtmuştum anlaşmaya. Bekir Yıldız'la nasıl olsa yakın ya da koşut düşüneceğimize göre, birlikte davranarak Süreyya Duru'yu kolayca doğru yola çekebilecektik! Oysa ki sinema emekçisi olmayan yazar tutumuyla Bekir Yıldız, Süreyya Duru'yu da aratır bir dirençle karşıma çıktı. Kendi öykülerinin davasındaydı o. Filmde bu öykülere yeterince yer verilmediğinden yakınıyordu. Film öyküsüyle orta-

ya çıkan Vakkas, Müslüm, Zara, Gülüşan gibi, olayların belkemiği tiplere de ısınamıyordu bir türlü. Başkasınca büyütülmüş kendi öz çocuklarını yadırgayan baba gibiydi. Yukarıda belirttiğim çalışma yöntemimi, bu yöntemin onun öykülerine de bir şeyler kazandırdığını, sinemanın ayrı kuralları, yasalara bulunduğunu vb, ne kadar anlattımsa da boştu. Saygılı arkadaş tutumuyla buruk, kırık sonuca katlanmak zorunda kaldı. Ancak film çıkınca savunduklarımızın doğruluğunu, diretmenin yersizliğini umarım ki kavramıştır. Aklımca yaptığım kurnazlıkla başıma gelen de bana bir güzel ders oldu!...

Film sansürce üç kez geri çevrildi biliyorsunuz. Merkez Film Kontrol Komisyonu'nca (Sansür'ün resmî adı), verilen kararda, filmin, Filmlerin ve Film Senaryolarının Kontrolüne Dair Nizamname'nin 7. Maddesi'nin 5-7-8-9. Fıkraları'na aykırı olduğu belirtilmişti. Bu fıkralarda şöyle deniyor: 5. Fıkra: "Milli rejime aykırı olan siyasi, iktisadi ve içtimai ideoloji propagandası yapmak"; 7. Fıkra: "Askerlik şeref ve haysiyetini kıran ve askerlik aleyhinde propaganda yapan" 8. Fıkra: "Memleketin inzibat ve emniyeti bakımından zararlı olan"; 9. Fıkra: "Cürüm işlemeye tahrik eden." Ancak bu ağır suçlayıcı kararlar, üç kez de, ikiye karşı üç çoğunlukla alınabilmişti. Tam bir bağnazlıkla yeminli biçimde filmin yasaklanması için ayak direten İçişleri Bakanlığı Temsilcisi Mithat Tüfekçi, Emniyet Genel Müdürlüğü Temsilcisi, Basın Şubesi Müdür Vekili Bolat Bolatoğlu, Milli Eğitim Bakanlığı Temsilcisi Nuri Özşahin'e karşın Basın Yayın Genel Müdürlüğü Temsilcisi Ekrem İrge ve Genelkurmay Başkanlığı Temsilcisi Albay Rıza Özergon olumsuz karara üç kez de karşı çıkmışlardı. Şu gülünçlüğe bakın ki, ülkenin asayişi, askerlik şeref ve haysiyetini, milli rejime aykırı ideolojiyi adı geçen üçlü bağnaz klik, Genelkurmay Temsilcisi bir Albay'a öğretmeye kalkışıyorlardı. Şimdi hayatta olmayan, bu gerçekten vatansever Albay, Süreyya Duru'nun bir mektubuna verdiği yanıtta bakın ne

diyor: "... Filminize konu olan bölgedeki yaşantıyı bizzat gördüm. Yapıtınız bütünü ile gerçeği yaşatmaktadır. Sizleri tebrik ederim. Görev sorumluluğunu taşıdığım sürece, gerçek sinema sanatını yaşatmak isteyenlerin yanındayım. Bu benim ayrıca vicdan borcumdur. Sanatınızı güçsüzlere boğdurmayınız. *Kara Çarşaflı Gelin* filmi, toplumumuza kara çarşaf giydirmek isteyenlerin korkusudur. Filminiz komisyona bin kere de gelse kararım hiçbir şeyden endişe duymaksızın, gerçeğin yanında olacaktır..."

Kara baskıya karşı yiğitçe direten bu değerli insan, yürekli, mert asker, rahmetli Albay Rıza Özergon'un anısına içten saygı.

Kara Çarşaflı Gelin filmi, sonunda Danıştay'dan da büyük övgülerle çıktı. Bakın ne deniyor Danıştay bilirkişi raporunda: "... Bu nitelikleriyle birlikte düşünüldüğünde *Kara Çarşaflı Gelin* tekyönlü, kaba propaganda yapma yerine, ekonomik, toplumsal ve insani sorunlara olumlu bir yaklaşımla bakan bir filmdir. Yerel özellikleri bakımından çok iyi incelemelere ve gözlemlere dayanmaktadır. Bu nitelikler, filmin değerini arttırmaktadır. İçerik ve öz bakımından tutarlı, söylemek istediğini inandırıcı, ekonomik ve etkili biçimde vererek başarılı bir tutum geliştirmektedir. Filmin estetik değerlendirilmesi yapıldığında, sinema dili bakımından film, bugünkü Türk Sineması'nın başarılı örneklerinden biri sayılmalıdır. Hatta öz ve biçim bakımından; dengeli tutarlılığı ile dünya sineması ölçüleri içinde de Türk Sineması'nı başarıyla temsil edebilecek bir düzeydedir diyebiliriz. Bilirkişi imzaları; "Avukat Atilla Sav, Dr. Hakkı Demirel, Prof. Dr. Özdemir Nutku."

Filmi gördünüzse bu övgülerin ne kadarına katıldığınızı bilemem ama *Kara Çarşaflı Gelin* filminin bizim sinemamızda önemli bir yapıt, hele Süreyya Duru'nun filmografisinde, giderek gelişmekte olan kişiliğinde bir aşama olduğu söz götürmez.

Yineleyelim: Bir öykü ya da bir romandan yola çıkmak, ilk bakışta kolaylık sağlayıcı gibi görünse de, hele alınan önemli bir edebiyat yapıtı ise, çeşitli yönlerden bağlayıcı nitelikleriyle son derce güç durumlar yaratmaya gebe bir sinemasal çalışma biçimidir. İşin kolayına kaçmayacak, elinizdeki edebiyat yapıtının en küçük bir parçasına bile zarar vermemekte titizlenerek gerçek bir sinema yapıtına varmak yolunu tutacaksanız; anlatılanları devinimli foto dizisi biçiminde sıralamak değil, o yapıtın ne dediğini, nasıl bir insancıl bildiri taşıdığını, yapıtın üslubuna, sanatsal özelliklerine de olanak ölçüsünde bağlı kalarak duyurmaktır görev. Bu sinemasal yolu bulmak da gerçekten ağır bir yargılama ve uğraş işidir. Bu bakımdan kendi bulduğum sinema öyküsü ile film yapmak her vakit daha çekici gelmiştir bana. *Güneşli Bataklık* da bunlardan biridir.

Güneşli Bataklık

Murat Film'le anlaşmamız gereği bir yeni film öyküsü üstünde çalışmamız gerekiyordu; yıllardır beklettiğim bir tasarıyı, *Güneşli Bataklık* filmini yapmayı önerdim. Önce yadırgadı Süreyya Duru. Giderek direnmeye başladı. Haksız da değildi. Bilinçli sınıfsal yapısına karşın *Kara Çarşaflı Gelin*, Yeşilçam'da çok görülen bir film türüydü ilk bakışta; yöresel bir köy filmi. Onu yaptı, diye bu yeni tasarıya da hemen ısınması beklenemezdi. Büyük kenti, tekelci burjuvaziyi, işçi sınıfının örgütlenme çabasını, sınıfsal kurtuluş savaşımını konu alıyordu *Güneşli Bataklık*. Gerçi filmde bir aşk öyküsü de işleniyordu ya, o da bizim piyasamızda alışılmışın çok dışında; kaçış sinemasında koşullanmışların uydurma sevgi düşlerini tuz buz edici türden, acının acısı, gerçek yaşamın kirlerine bulanmış, mutlu sona varmayan, sadece tartışma öneren buruk bir serüven çiziyordu. Süreyya Duru bu serüveni daha kolay benimsedi. Sıra sosyoekonomik yapımızın getirdiği

sınıfsal çatışmaları kavramaya, ayrıntılardaki önemi vurgulamaya gelince, bu konularda pek hazırlıklı olmadığı hemen ortaya çıktı. İkircikli kaldı uzun süre. Ben daha da ikircikliydim bir bakıma; böylesine önemli bir atılımın ağır sorumluluğunu paylaşmam söz konusuydu. Başta sansür korkusu, sonra gelecek tepkileri göze almak sorunu; bir ara ilk adımların atılmasına özenildiğinde, çekimde işçi yardımını sağlamak için, en güvenilebilir sandığımız sendikalara başvurduğumuzda karşılaştığımız, insanın kanını donduran anlayışsızlık, işin neredeyse daha başlamadan sonunu getiriyordu. Ne edeceğini bilmeden iyice kalakalmıştı Süreyya Duru. Üstüne gitmenin de çeşitli sakıncaları vardı. Sabırla yüreklendirmeye çalışıyor, kararı gene de her türlü baskı dışında kendisinin vermesini bekliyordum. Zaman zaman, ücret filan almadan filmin yönetimini üstlenmeyi önerdiğim de oldu. Gönlü razı olmuyordu. Görmüş geçirmiş bir sinemacı olarak elindeki senaryonun taşıdığı boyutlarla bir yönetmene neler kazandıracağını sezinliyordu kuşkusuz. Ancak salt sezinlemelerle üstesinden gelinemeyecek bir çetin cevizdi karşısına çıkan. İşçi sınıfıyla kökende hiçbir bağı olmayan, işçi sınıfı ideolojisine de yabancı bir sinemacının, böyle bir konuyu yalınkata düşmeden nasıl algılayabileceği, ne ölçüde başarıyla işleyip yönetebileceği sorusunu filmin çekimi tamamlanıp ortaya çıktığı bugün de kafamdan atabilmiş değilim. Süreyya Duru, sağduyulu, iyi yürekli, namuslu, fakat bu insancıl özelliklerine, bilinç ve bilgi düzeyi ile de bir şeyler kazandırma gereksinmesini duymayan; buna karşın Yeşilçam koşullarında olumlu her atılım için var olagelen ağır engelleri aşmak için yiğitçe savaş sürdüren gerçekten saygı duyduğum bir yapımcı ve yönetmen arkadaşımdır. Çelişkili de olsa bu özellikleri bugün yetiyor birlikte çalışmamıza... Neylemeli ki, sanatın isterleri ile sinema yapıtının oluşmasını çevreleyen zorunluluklar her vakit barışık ve birbirleriyle uyum içinde olamıyor; hiç değilse namuslu doğrultuda bir film çıkacağına inanıyorsanız, sana-

tı yıpratan bu çelişkiyi bir olgu biçiminde göze almak zorunda kalıyorsunuz. Ancak şunu da belirteyim ki, kendine özgü sinema birikimi olan, dürüst Süreyya Duru'yu, sinema alanımızda başından büyük savlarla şişinerek dolaşan çoğu yönetmene değişmem. Hele bizim toplumda, hele Yeşilçam koşulları içinde...

Bin bir güçlükle çekilip bitirildi film. Şu günlerde Sansür'de bekliyor. Geri çevrileceğinden hiç kuşkumuz yok. Savsaklamalarla sezonu kaçırtmazlarsa –çünkü yeni tüzüğe göre bir de üst denetiminden geçirme zorunluğu var–, Danıştay yoluyla geçirip seyirci önüne çıkarabileceğimize inanıyoruz. Asıl sınav o zaman...

Başka türden bir çalışmaya geçelim şimdi.

Analık Davası

Brecht'in ünlü *Kafkas Tebeşir Dairesi*[1] adlı yapıtını, Mehmet Akan, *Gülizar Kız'la Feleknaz Hatun'un Analık Davası* adıyla Osmanlı'ya uyarlamış, 12 Mart Dönemi'nde Dostlar Tiyatrosu'nca sergilenmişti. Oyunu, o zaman birlikte çalıştığımız prodüktör Naci Duru'ya (Süreyya Duru'nun babası) seyrettirmiş, filmini yapmayı önermiştim. Mehmet Akan'la konuşup oyunun filme çekim hakkını satın aldık. Bu arada oyun ve oyunun senaryolaştırılması üstüne Mehmet Akan'la söyleşiler de yaptık. Sansüre gönderilecek yirmi-otuz sayfalık bir "sansür senaryosu"nu da Mehmet Akan yazdı; senaryo sansürden de geçti. "Sansür senaryosu" deyimi geçmişken bu konuya da değinelim. Bizde Sansür'e, asıl çekilecek senaryodaki öğeleri en cılız, en şematik biçimde taşıyan, çoğu kez de Sansür'den kaçırılmak istenen noktaların hiç yer almadığı, çok ilkel senaryo taslakları gönderilir. Bazı beş-on sayfalık öykü karalamaları biçimine dönüştüğü de olur bunun. Gön-

1. Bertolt Brecht, *Kafkas Tebeşir Dairesi*, Türkçesi: Adalet Ağaoğlu, Dost Yayınları, 1963.

derenlerin açıkgözlülüğü kadar Sansür yöneticilerinin kurnazlığı da sağlar bu oyunu. Yarın denetleyecekleri filmde beğenmeyip yasaklayacakları yerleri, senaryoda yer verilmediği gerekçesiyle daha rahat kesebilirler ellerindeki yönetmeliğe göre. Filmciler de senaryoda yazılı biçimde göstermediklerini, film biçiminde de göstermemek için, filmdeki o yerleri keserek gönderirler denetime. Sırasında olumlu işlere yarayan bu ikiyüzlü oyun yıllarca oynanmıştır Türk Sineması'nda. Adını ettiğimiz yeni tüzükle yitirilen olanaklardan biri de budur. Çünkü denetimden geçmemiş film parçalarını taşıyan filmlerin oynatılmasına hapis cezaları konmuştur. Eskiden sadece 15 Lira'ydı bu ceza... Neyse, biz *Analık Davası*'na gelelim.

Yeni Sansür Kurulu, bütün senaryoları geri çevirmeye başlayınca, Süreyya Duru'nun film yapma olanağı kalmamış gibiydi. Elde, sansürce onaylanmış *Analık Davası* senaryosu vardı yıllardır bekleyen. Bir sürü tasarı arasında, sıra bir türlü ona gelmemişti daha önce. Öneriyi ben yapmış, sonra da çeşitli nedenlerle üstüne gitmemiş, bir uygun zaman beklemiştim. Süreyya Duru, uygun zamanın geldiği inancındaydı. Daha senaryo yoktu ortada, yapılması da uzun çalışma istiyordu. Bir iki geri çevirdim önerisini; olmadı. İyice aklına koymuştu Süreyya Duru bu filmi yapmayı. Tiyatro oyunundan, hele bir *Brecht* uyarlamasından senaryo yapmanın yaratacağı sorunların yanı sıra, o günlerde elimdeki işlerin çokluğu da önlüyordu işe başlamamı. Aslında Süreyya Duru, küçük, ucuz bütçeli, kolayından bir masal filmi gibi alıyordu bu tasarıyı. Benim de birkaç haftada yazıvereceğime inanıyordu! Yapamayacaktım. Bir başka senarist arkadaş önerdim. Tiyatrodan gelme bir yazar olduğunu, bu oyunun kotarılıp oynandığı sıra Dostlar Tiyatrosu'nda çalıştığını, bu oyundaki önemli rollerden birini de oynadığını bilmem güvenimi arttırmıştı bu senarist arkadaşımızın yapacağı çalışmaya. Süreyya Duru ile anlaşma yaptılar. Uzunca bir süre sonra, bir sürü olumsuzluk

nedeni sıralayıp aldığı avansı da geri vererek işi bıraktı arkadaş. Senaryoyu benim yazmam için gene tutturmuştu Süreyya Duru. İşe koyulduk sonunda. Önce şu bilineni yineleyeyim: Tiyatro'dan sinema yapmak uyarlama çalışmalarının en gücü, en talihsizidir. Gerçi *Tebeşir Dairesi*'nin, tarihsel, epik kurgusu, zaman, mekânca kısıtlanmış bir dramatik oyunun ötesinde olanaklar sağlıyordu. Açık seçik söylediği söz de sinemasal bir çalışmaya ışık tutacak nitelikteydi. Ancak bu da aldatıcı olmamalıydı. Ne de olsa bir söz sanatı ürünüydü sinema için yola çıktığımız yapıt, eylem zenginliği taşısa da. Bunları ölçüp biçerken, bir de, bugünkü seyirci yığınlarının, sürekli kötü filmlerle koşullanmış, bozulmuş sinema beğenilerini kollamak durumundaydık. Hem güvenli, hem güvensizdik o yığınlara sinemacı olarak. Bu ikircikli duygumuzdaki küçük bir ölçüsüzlük ikiz tehlike olasılıkları çıkarıyordu yolumuza: Düşçülüğe yenilip filmi parasal açıdan batırmak; ya da salt ticari başarının batağında boğulmak. Film daha çekilmedi; daha karşısına çıkmadı seyirci yığınlarının. Sınavdan nasıl çıkacağımızı ben de evecenlikle bekliyorum.

Oyunun masal dokusuyla getirdiği insancıl bilinç gerçeğini yitirmeden neler yapılabileceğini uzun uzun düşündüm. Sonunda filmi, Osmanlı'dan daha ötelere götürerek Moğol egemenliği altındaki Selçuklular dönemine uygulamanın daha verimli, bugünün, Amerikan etkisi altındaki ülkemiz seyircisine de çağrışımlı olacağı kanısına vardım. Ortaçağ'ın insancıl emekçi kurumu Fütüvvet'in yarattığını bildiğimiz, çağın haksız sömürüsüne karşı yiğitliklerle ilgili bir yan öykü, filme önemli boyutlar kazandıracaktı. İnançları uğruna gençlerin ölümü göze aldığı bir toplumda, çok eski bir çağda geçiyor görünmesine karşın tarihten yansıtılacak bu türden çarpıcı olayların bir titreşimle, bugünkü seyirci yığınları için güncel görüntülere dönüşmesi beklenebilirdi. Bugünün gerçeğine, tiyatroda olduğu gibi bir önoyun'la bağlantı kurmaktansa, oyunun kendi öğelerini, tarihsel masal yapısını, bugünkü

olaylara koşut biçimde, sinemasal anlatımla vurgulamak daha yararlı geldi bana. Ne ölçüde başardım bunu, doğal ki bilmem; yargı sizin ya da ilerdeki seyirci yığınlarının belki de.

Tebeşir Dairesi'nin konusu, biliyorsunuz, Çin'e kadar giden, Sultan Süleyman'ın adaletine de örnek olarak anlatılan bir masala dayanır: Gerçek anneyi bulma öyküsü. Yalnız Brecht öyküyü, bilinen anlatımın tam karşıtına götürmüş, ileri dünya görüşüne uygun biçimde, gerçek annenin ona emek veren, özverilerle büyütüp yetiştiren kişi olduğu savını yerleştirmiştir oyuna. Soylu sınıftan gelen çocuğun emekçi sınıfa geçişi; özünde insan sevgisi yatan bu sıçrayış, oyuna devrimci bir boyut kazandırır. İnsanın sosyal, sınıfsal konumunun, fizyolojik mülkiyet kalıplarını aşan güçlülüğü sımsıcak vurgulamış olur. Ben, sömürücü sınıflardan gelen o çocuğun, sömürücü sınıflara karşı verilen tarihsel savaşta yer almasını da, Brecht'in bu insancıl güvenine daha da açıklık getiren bir tutum saydım.

Tebeşir Dairesi'nde iki ayrı öykü, epizotlarla gelişir oyun boyunca. Sonunda, karar gününde, yargıçla oğlanı kaçıran kız karşı karşıya gelirler. Kızın nişanlısı da ordadır. Filmde bu nişanlı, Mehmet Ali, senaryoda yer alan Fütüvvet çizgisinin temsilcisidir. Kazanılan çocuğu demirci dükkânına götürüp tarihsel kavganın safına sokar.

Bir de şu var, senaryoda sergilenen tarih gerçeği daha çok genel hava yaratacak niteliktedir; ayrıntılarıyla doğru değildir. Sözgelimi, Temirtaş Noyan diye bir Moğol komutanı tarihte de vardır; adaletli olduğu, halk yığınlarınca da sevildiği söylenir. Moğol egemen güçleri arasında çıkan bir çatışma sonucu başkaldırmış, sanırım Mısır'a sığınmak zorunda kalmıştır. Ama senaryoda adı geçen Kara Bayçu uydurma bir addır. Nasıl ki Firuz Paşa, Hüsrev Paşa tipleri uydurmaysa... Sonra gene filmin bitiminde halkın süren savaşını simgeleyen Mehmet Ali'nin, demirci esnafının içine girmesi, hele birden usta olması Fütüvvet'in geleneklerine uygun düşmez. O rütbeye yükselmek uzun çalışmalardan, çıraklık, kalfalık aşamaların-

dan, bir sürü kurala bağlı yarı kutsal sınavlardan, mesleksel törenlerden geçmekle olur. Filmde yansıtılanlar sadece Fütüvvet'in insancıl-savaşçıl ruhuna uygundur. Gerçeğin bu ölçüsü de filmimiz için yeterlidir bizce. Yaptığımız film bir tarih belgeseli değildir.

Mehmet Akan, Brecht'in diyalog düzenini saygıyla korumuş uyarlamasında. Sinemada bu düzene böyle tam bağlılık olanaksızdı. Yapıtın özelliklerini yansıtacak diyaloglara, bu arada Mehmet Akan'ın eski dil anlatımına ben de bağlı kaldım; bazı ekler, çıkarmalar da yaptım. Olanak ölçüsünde sinema diyaloğu biçimine sokmaya çalıştım. Gene de bazı konuşmaların sinema için uzun olduğunu biliyorum. Ama filme, oyunun kendine özgü tadını yitirtmemek için bunu göze almak gerekiyordu kanımca. Yapıtta varolan ritmi de korumaya çalışarak, tempoyu hızlandıracak değişiklikler yaptığım da oldu. Bazı sahneleri attım; bazılarını tersine çevirdim. Sözgelimi, Onbaşı'nın mahkemeye gelip tanıklık etmesi de kanımca, seyirci yığınlarının Feleknaz'ı suçlaması için, sınıfsal taşlamaya katkıda bulunacak, gerekli bir eklemeydi. Brecht'teki vaftiz törenini Mehmet Akan sünnete döndürmüş; bana bu da uygun görünmüyordu. İslamlıkta sünnet edilen çocuğun, sünnetin acısını anımsayacak yaşta olması koşulu vardır. Süt bebeğinin sünnetine izin verilmez. Ben bunu "Beşik kertmesi" törenine çevirdim. Daha az yadırganır geldi bana. Bunun gibi daha bazı şeyler. Ama Brecht'in söylemek istediğine, kabataslak da olsa, sinemasal biçimde katılmak çabasıyla yaptım ne yaptımsa. Günah işledikse bağışlana! Şunu da önemle belirteyim ki, bir Brecht uyarlaması, daha açık deyimiyle, Brecht yöntemiyle epik sinema yapmak çabası değildir bu çalışma. Öyle büyük savlarımız yok. Brecht'ten her yönüyle yararlanmaktır sadece.

Okuyacağınız üç senaryo, bizde, yerli sinemada kullanılan senaryolara örnektir. Batı'da yazılan senaryolar çok daha geniş tutulmuş; ayrıntılı, teknik terimlerle işlenmiştir. Hele "Çekim

kitabı" dedikleri demir senaryolar çekilecek filmin müzik, efekt'inde, kullanılacak dublörlerin giriş çıkışına kadar her şey işlenmiş biçimde hazırlanır. İş, sonunda, özellikle Amerikalı işadamı yapımcıların, memur yönetmenlerin eline tutuşturdukları, yaratıcının her şeyini kısıtlayan, dekopajı bile yapılmış teknik kitaba dönüşür.

Bu üç ayrı türden öykü senaryoyu, film seyreder gibi sıkılmadan okuyabilmenizi isterdim; öyle olursa sevineceğim.

Vedat Türkali, 29 Aralık 1977

Kara Çarşaflı Gelin filminin senaryosuna kaynaklık eden üç öykü:

Kara Çarşaflı Gelin
Kaçakçı Şahan
Barutçu Maho

Kara Çarşaflı Gelin[2]
Bekir Yıldız

Dışarıya baktı Şara. Gece, ön akşamdan daha aydınlıktı. Aya, güneş vurduğunda hep böyle olurdu bozkırda gece ve geceler.

Ansızın pencerenin az ötesindeki lekeyi gördü. Kocasının öldürdüğü adamın kanıydı bu. Karanlığın süpürüldüğü gecede, sanki kanatılmış gibiydi toprak.

"Ah!" dedi Şara, yüreğine. "Ah!"

Cılızdı ama, umutlanacağı güçler. Tanrısı, sırtını döndürmüştü dünden beri kendisine. Can almıştı kocası çünkü, canı yaradandan tez.

Kocasının günahına ortaklaşan başını, pencerenin demirlerine dayadı Şara. Gözleri, kanlı toprağa bağlıydı gene. Önce bir gölge gibi dikeldi kan. Sonra, gölgenin içi, can doldu san-

2. Bekir Yıldız, *Beyaz Türkü*, Everest Yay., 2010, ilk basım 1973.

ki. Kocası belli belirsiz çıkageldi ardından. Eli tabancalı, aklı kindar... Bir şeyler konuştular komşusu adamla, tez ve ateşli. Ateş açtı kocası.

Bozkırın tepesinde, yürüyen lamba gibiydi ay. Gelip geçti damların üzerinden. Yel eski bu sıra. Önce, canı söndürdü. Cansız gölge, yeniden serildi yere. Şara, kırmızılanmış toprakla yalnız başına kalınca, "Ah!" dedi, yeni baştan, "Komşu adamın kanı bu."

Yürek, korkuyla tıka basa dolunca, pencereyi kapattı Şara. Bir süre akılsız kaldı başı. Deli gibi dolandı odanın içinde. Yerde yatan çocuklarına çarptı. Düştüğünde kızının ayakları ucundaydı.

Kara bir ağıt tutturdu; bozkıra hiç ay ışığı uğramamışçasına.

"Desene aney" dedi Genzua. "Ben kurbanlık kuzu olmuşam."

Eşiklikte oturuyorlardı. Sabah, nerdeyse köyden tarlalara taşınacaktı. Şara, kızının saçlarında el gezdirdi.

"Kardaşını vursalar, daha mı iyi yavrum?" dedi.

"Ama o küçük" dedi Genzua. "El kadar uşağa silah atılır mıymış?"

"Beklerler kurban olduğum. Obalı, kan alacağını unutmaz."

"Çileli başım" dedi Genzua, on üçe yeni ulaşan sesiyle, "Ben de ufağım. Heder etmen beni. Başka mümkünü yok mudur?"

"Ya da toprak ister ölüevi" dedi Şara. "Baban mapusta olmasa, toprak yere girsin."

Genzua, göz düşürdü, yukarıdan aşağıya. Önü-ardı, boşluğa geldi ansızın. Soluk aldı, soluk verdi.

"Canım, iğneli beşik olduktan sonra" dedi. "İster alın, isten satın."

Şara, dudak ısırdı. Sevgi yeşertti.

"Anan" dedi. "Soyumuza kalkan olan canına kurban olsun. Di kalk esvabın yenilensin."

Genzua büzüldü.

"Kanım bugün mü bağışlanacak?"

"He" dedi Şara. "Ölüevi akıtılmamış kana razı. Ve sabırsız."

Genzua, on üçlük bedenini ayağa kaldırdı. Boy atacaktı daha yıllarca. İliği kemiği dolacak, babaocağında mutlu ya da mutsuz günler yaşayacaktı. Böyle düşünmüştü az öncesine kadar. Ama, babasının akıttığı kana karşılık, kendi kanı bağışlanınca, bu kadarcık kalacağına, ömür yolunun dar ve karanlık olduğuna akıl yürüttü. Anasına sarılıp ağlayamadı. Unutmuştu belki, hakkı olan ağlamayı da.

Şara, kızının elinden tuttu. Hafif beden, ağırdı şimdi. Bıçağı görünce meleyen, huysuzlaşan kurban gibi direndi Genzua.

"Yarın sal beni aney" dedi. "Bu akşam, bir yanıma sen, öbür yanıma kardaşım yatsın."

"Gözünün yağına kurban" dedi Şara, umutsuz bir sesle. "Ölüevi kanını soğutmak istemez. Hemin de boklarını balta kesmez böylesi günde. Bugün isterler seni. Dedikleri olmalı."

Odaya girdiler. Yüklükten yorganları, döşekleri indirdi Şara. Açmak istediği, Genzua'nın çeyiz sandığıydı. Yeşildi rengi. Kenarları çember kaplı...

"Soyun" dedi Şara.

Genzua, kapağı açılmış sandığa baktı. Nenesinden kalma, anasından armağan, iğne oynatmaya başlayalı beri; kendi eliyle işlediği tek-tük çeyizlerine gönül tazeledi.

"Ya bunlar?" diye sordu Genzua. Halep ibrişimiyle işlenmiş yastık örtüsünü gösterirken.

"Hepsi burda kalacak" dedi Şara. "Düğünün olmayacaktı ya!"

Genzua, anasının bacaklarına sarıldı. Ağlamak baldan tatlı geldi.

"Kime varacağım aney?" dedi sonunda. "Düğünsüz, derneksiz."

Şara, bir tutamı kınalanmış kızının saçlarına yüzünü gömdü. Ona da ağlamak, gülmekten hoş geldi.

"Ne bilem Genzuam" dedi. "Ya oğullarının biri alır seni ya da başkasına satarlar. Elleri dardaymış da."

Güneş tepeye çıktıkça gölgeler ufalıyor, serin yerler azalıyordu. Evlerde kalanlar, çoğunlukla, elden-ayaktan düşmüş ihtiyarlardı.

Şara, sokak kapısını açtı. Kimsecikler yoktu dışarıda. Ölüeviyle karşı karşıyaydılar. Derinden ağıt sesleri geliyordu. Yaşlı bir kadındı ağlarken, güzel sözlerin tümünü öldürülmüş oğluna adayan...

Genzua, anasının ardına sinmişti. Az sonra gidecekti, duvarlarına bile ağıt sinmiş bu eve.

"Korkma" dedi Şara. "Allah büyüktür. Biz usulde kusur etmeyelim de..."

"He" dedi Genzua. "Şimdi daha iyi anlamışam, ölüevine, ak gelinlik yerine kara çarşafla gitmenin şart olduğunu. Viş..."

Sustu Genzua. Aklına kardeşi gelmişti ansızın. Ana-kız açık kapının ağzında durdular uzun bir süre.

"Ya kardaşım" dedi Genzua sonunda. "Onu nasıl görmeli? Bugün davara gitmeseydi ya."

"Kısmette varsa, günün birinde görürsün" dedi Şara.

Umut, dağdan büyük geldi Genzua'ya.

"He" dedi. "Kardaşımın gözlerinden öperim. Babama da haber sal, kızın ellerinden öper gitti de..."

Ana-kız bir daha birbirlerini hiç göremeyecekmiş gibi sarıldılar. İki beden bire düştü.

Çözüldüklerinde, Şara eğilip bir taş aldı yerden. Ölüevinin kapısına doğru nişanladı taşı. Ama atmadı, atamadı. Döndü kızına.

"Bak yavrum" dedi. "Seni ırak bir yere satarlarsa, dama çıkasan. Taş at penceremize. Yüzünü, gitmeden görmek ister canım."

"He" dedi Genzua, anasına acımış bir sesle. "Söz olsun görünmeden gitmem, ıraklara."

İnceden bir yel esti gene. Tozlar havalanıp şuraya-buraya gitmeye koyuldu. Ölüevindeki ağıt da gözyüzüne doğru, kara yıldızlar gibi akıp dağıldı.

Şara, kaldırdığı taşı, ölüevinin kapısına attı bu sıra. Açılmadı ama. Şara birkaç kez daha taşladı kapıyı. Ölüevinde ağıt durdu sonra. Kapı yavaş yavaş açıldı. Görünürde kimse yoktu. Sanki büyülü bir açılıştı bu. Genzua kıpırdandı. On üçlük bedenini, yaşlandıkça küçülen ama bebeleşmeden ölen nenesinin çarşafı örtüyordu. Babaocağına, daha pek çok adım hakkını bağışlayarak, ölüevine doğru yürümeye başladı.

Kaçakçı Şahan[3]
Bekir Yıldız

Çalışma fermanları hükümetten mühürlü
kaçakçıların kulakları çınlasın...

Durdu. Durmasıyla dünya, sesten, canlılıktan yana kurudu sanki. Ayakları altındaki gürültüye yeniden kavuşmak istedi. Yürüdü. Sessizlikten korkuyordu. Çünkü o gece, bozkırda sessizlik, devden büyüktü.

Şahan, Halep'te kazandığı parayı altına çevirmişti. Şimdi onun iki altını vardı. İşler böyle denk düşerse, birkaç kez daha gidip-gelecek, sonra bu işten elini ayağını çekecekti. Çünkü kaçakçılığa kabarık değildi hevesi.

Uzaktan it ulumaları duyuldu. Şahan adımlarını ufalttı. Çevresine bakındı. Sonra başını yukarı verdi. Ay'ın yarısı yoktu.

3. Bekir Yıldız, *Kaçakçı Şahan*, Everest Yay., 2011, ilk basım 1985.

İyice durdu. Ay, sanki koşuyordu. Şahan şaşırdı. Başını iki yana salladı. "Hey mübarek" dedi ve ağzından çıkan bu kelimeleri kulakları işitti. Böylece yanında biri varmış gibi geldi ona. Ürperdi. O, hiç kimseyi, hiçbir şeyi istemiyordu şimdi. Biricik amacı, az ötedeki huduttan geçip köyüne girivermekti. Çömeldi. Bir cigara sarıp ateşi, avuçları arasında körleterek yaktı. Yoğun birkaç nefes çekti. Aklı bir solukta ocağına sıçradı. Karısı, çocukları uyuyordu şimdi. Nedense küçük oğluna gönlü aktı. Onu çok seviyordu. Kıvırcık saçlarını mı, kara gözlerini mi, yoksa çükünü sallaya sallaya koşuşunu mu ötekilerden ayırdığını pek bilmiyordu Şahan. Ama sevginin sıcağı, bolu onundu işte.

Şahan başını önüne düşürdü. "Bu eniği kaçakçı etmeyecağam, onu böylesi korkulara bulaştırmayacağam" diye geçirdi içinden. Sonra cıgarasının gözünü toprağa gömüp ayağa kalktı. Hududa doğru yürümeye başladı. Şimdi daha yakından duyulan it ulumaları, gecenin karnına sıkılan mermi gibiydi. Şahan, ulumaların batısına yöneldi.

Beş on dakika sonra kurbağa seslerinin şenlendirdiği ince bir çaya ulaştı. Yemenilerini çıkarıp eline aldı. Suyu inciltmek istemiyormuş gibi yavaş yavaş yürüyüp karşı yamaca geçti. Çayın oyuğundan aşıp düzlüğe kavuşunca önce oturdu, sonra yüzükoyun yattı. Birkaç minare boyu sürünerek yol aldı. Biraz daha sürüneceğini sanıyordu. Oysa aldandığını kavradı. Nişan koyduğu, kolu kanadı kurumuş ağacın yanı başına gelmişti çünkü.

Ağacı görür görmez, birdenbire, benzin gibi parlayan nefesine ciğerleri dar geldi. Canı sıkıldı. Başını sakınmadan öne düşürdü. Dudakları toprağa değdi.

Korku, Şahan'ın canındaydı. Ne ettiyse onu, toprağa gömemedi. Başını kaldırdı. "Allah" dedi duyulur bir sesle. "Ya korkuyu al, ya canımı.." Aklına ikinci kez kıvırcık saçlı, kara gözlü oğlu geldi. Utandı ondan. "Olur mu ya?" dedi kendi kendine. "Olur mu korkmak? Kaçakçılık yiğit işidir... Ya Allah..."

Ve "Allah" der demez ayağa kalktı. Yavaş yavaş mayın döşeli tarlaya girdi.

Şahan'ın hayatı şimdi yokla var arasındaydı. Toprağa basan ayağında hayat, havada korkuyla titreyen öteki ayağında ise ölüme, yok olmaya hazırlanış vardı. Üç beş saniyelik duraklamadan sonra havadaki ayağını da toprağın karanlık suratına koydu. Bekledi. Şimdi iki ayağının altında ölüm yoktu. Sevinir gibi oldu. Fakat bu sevinci, inceden esen yel, hemencecik ötelere taşıdı sanki.

Nedense Şahan, ölümün yer yer gizlendiği böyle bir tarladan geçerken, daha önceki geçişlerde duymadığı bir korkuya kapılıyordu bu kez.

Yaşamayı, hayatta kalmayı, kısa bir süre bile olsa garantilediği ayaklarını, yeniden ölümün tepesine bastırmaya cesaret edemiyordu. Fakat geriye, Suriye topraklarına dönmek kendisine hiçbir şey kazandırmayacaktı. O, bunu da çok iyi kavrıyordu. Önemli olan, iki altını anayurduna geçirmekti. Bu altınlarda, çoluk çocuğunun yaşama umudu asılıydı. Kanlı, hileli, ölüme bulaşmış bile olsalar...

Bedenini boydan boya hafifçe sağa kırıp sol ayağını kaldırdı. Sonra toprağı, usulca, sabırla, fakat korkuyla yokladı. Toprak, sevdiği adam tarafından hazla okşanan kadın gibi huysuzlanmadı. Şahan cesaretlenip bu sokuluşu daha öteye götürdü. Ayağını tümden basıp bedeninin ağırlığını öne doğru aktardı. Fakat sağ ayağını öne atmaya fırsat bulamadan havaya uçtu.

Yere sırtüstü düştüğünde ne kadar eksildiğini hissedemedi. Korku ve şaşkınlık içinde bir süre kıpırdayamadan öylece kaldı. Ancak bu sıra kendisiyle beraber, adeta yerden gökyüzüne fışkıran toz-toprak yavaş yavaş suratına yağdı. Gözlerini kapamayı akıl ettiğinde, birisinin eksik olduğunu anladı çünkü kırptığı gözlerinden biri, kapanmak için hareket alamamıştı. Sağ elini güçlükle yüzüne götürdüğünde, yumuşak, sıcak, yuvarlağı bozulmuş bir şey ellerine bulaştı. "Gözümün

biri akmış" dedi içinden. Sonra karanlık bir korkunun boşluğuna yuvarlanır gibi oldu. Bedeni hafifledi. Sırtına değen toprak sert değildi şimdi. Ölüme düğümlenmiş bir sesle: "Heyvağ, gidiyem" dedi. "Ya Hüda birazcık nefes daha."

Kıvırcık saçlı, kara gözlü oğlu geçti gene, ufalanan aklının bir kıyıcığından.

Geriye kalan, toz-toprak yağmış gözünü güçlükle açtı. Bozkırın pak karanlığından, üzerine doğru bir tutam ışık boşaldı. Işık parlak değildi. Kırık kırıktı. Fersizdi. Aklını silkeledi. Işık kayboldu bu sıra. "Göğe çekiliyem" diye geçirdi içinden. Dudak büktü bu yücelişine. "Kaçakçı kısmına iki cihan da kapalı" diye düşündü. Fakat kırık, fersiz ışıklar tekrar gözüne ulaştı. Başını hafifçe sağa sola çevirdi. Az ötedeki jandarma karakolundan yola çıkmış jeepti bu. Üzerine doğru geliyordu. Patlayan mayın, jandarmaları harekete geçirmişti.

Şahan'ın aklına hemencecik şalvarının bir cebinde, kesesine düğümlediği iki altın geldi. Yerinden doğrulmayı sınadı. Beceremedi. Az önce gördüğü fersiz ışıklar, her soluk başı biraz daha kuvvetlenip jeep'in farlarına bağlanıyordu. Son bir çaba gösterdi. "Ya Allah" dedi. "Çoluk çocuğumun yüzü suyu hürmetine." Oturdu. Fakat yekinip kalmadı. Sağ ayağında dayanılmaz bir sızı duydu bu sıra. Elinin birini uzattı. Bacağını aradı. Bulamadı. Ancak eline sıcak bir yapışkanlık bulaştı. Bacağının yarısı yoktu. Ve durmadan akan kan, canını her an biraz daha azaltıyor, başına balyoz yemiş domuzun debelenmesi yerine, bacağından sızan kan, onu ölüme, ölümü ufalta ufalta yaklaştırıyordu.

Bu ara, az ötede duran jeepten bir tutam ışık geldi. Çevresi yer yer aydınlandı. Ve bu aydınlığın bir bölümünde, kopan bacağını gördü Şahan. Farkında olmadan ellerini uzattı. Yerde yatan bacağını alıp bedenine yerleştirmek istedi sanki. İyice şaşırmıştı. Başını güçlükle geriye çevirdi. Jeep pek uzakta değildi. Jandarmalar vardı çevresinde. Elinde olmadan bedeni toprağa düştü.

Jandarmalardan biri Şahan'ı gördü:

"Na orda" dedi arkadaşına, dürterek. Sonra bağırdı: "Kimdir o?"

Şahan'dan ses gitmedi.

Öteki jandarma öfkeli öfkeli:

"Kaçakçı itidir" dedi.

"Ses vermedi!..."

"Gebermiştir belki..."

"Uykumuzu böldü pezevenk."

"Yürü, gidek..."

"Ya gebermemişse?"

"Sabaha kadar geberir nasıl olsa. Gündüz gözüyle gelip alırız."

"Sağlam kazığa bağlayalım. Geçen seferki gibi."

Şahan, konuşulanları, bölük-pörçük duyuyordu. Onun jandarmalarla alıp vereceği kalmamıştı zaten. Canı tükendi, tükenecekti. Son bir umutla, sağ elini şalvarının cebine soktu. Ölüm bu kertiğe geldiğinde, geriye, dua etmek ve altınlarını yutmak kalıyordu. Hileli ellerden kurtarmalıydı onları. Güçlükle para kesesini aldı. Canı, şimdi parmaklarında titriyordu. Keseyi dişleriyle çözdü. Ağzına boşalttı iki altını. Yutmaya çalıştı.

Bu sıra jandarmalardan biri mavzerini, jeepin farları altında kıpırdanan insan lekesine doğru rasgele boşalttı.

Şahan'ın canı, bedenine giren mermilere hiç direnmedi. Hemencecik bitti.

Altınlardan biri boğazına kaydı. Ötekisi henüz ağzındaydı. Neyse ki çenesi düşmedi ve az sonra, dişlerinin gerisinde altınlar, çelik bir kasaymış gibi kalakaldı.

Ancekent köyünde, horozlar unutulmuştu. Güneş, neredeyse köyün tepesine varacaktı. Ancak, kirli suratlarında sineklerin oynaştığı pek küçük çocuklar, orda-burda dolaşıyor, köy meydanında olup bitenleri izlemiyorlardı.

Şahan toprağın yüzüne rasgele atılmıştı. Yanı başında da kopuk ayağı duruyordu. Bedenine vuran güneş, boşalan göz oyuğundan yüzüne, saçlarına akan kanı kurutmuştu. Saçları yer yer dikelmiş, birleşen dudakları arasındaki ince kan yolu, ağzına vurulmuş mühür gibi duruyordu. Ve sinekler, cirit atıyordu bu kanlı alanda.

Köylülerin başı öne yıkılmıştı. Hepsinin gözü, toprağa ve kana bölenmiş Şahan'ın üzerindeydi. Ama pek azının aklı, buradaydı. Çoğu, kendi içlerindeki öz mezarlarıyla konuşuyor, dertleşiyordu. Kiminin yüreği baba, kiminin kardeş ya da oğlunun ateşiyle tutuşmuştu. Hele kadınların yufka yüreği, yeni boğazlanmış tavuk gibi parpazlanıyordu.

Teğmen bağırdı:

"Avratlar gitsin!"

Kadınlar, yavaş yavaş dağılmaya başladı. Tanrı bu kadınlardan ağlamayı bile esirgemişti. Ölenin kim olduğunu ele vermemek yasalarında vardı çünkü. Ölen kaçakçının evi aranmasın, soyu mimlenip ikide bir sorgu-sualin ağzına sürülmesin diye.

Şahan'ın karısı buruşuk bir suratla, kocasına son kez baktı. Üzerine atılmak, "Heyvağ.." diye dövünebilmek için canını bile vermeye hazırdı. Fakat aklına çocukları düşüyor, onların geleceği ve hısımlarının ekmek parasına kan doğramaya cesareti kıt geliyordu. Boynu bükük, tek göz damına doğru, yağ içmiş gibi yürüdü. Bir an önce ağlayabilmek için başka çıkar yol yoktu. Damına girmeden, kıvırcık saçlı, kara gözlü çocuğunu gördü. Önü ardı açıktı. Sidiğiyle ıslattığı toprağı, küçücük elleriyle karıyordu. Anasını görünce güldü. Kadın eğilip kaptı onu. Çocuk, oyundan koparıldığı için mızmızlandı.

Az sonra odaya giren kadın, çocuğun üzerine kapandı. Ana oğul beraber ağlaştılar.

Teğmen, yanındaki jandarmalardan birine sinirli ve sabrı tükenmiş bir sesle bağırdı:

"Sıraya geçir şunları!"

Buyruğu alan jandarma, Şahan'ın çevresindekileri hem itiştiriyor hem de söyleniyordu:

"Uzağa, daha uzağa... Art arda... Ha şöyle.."

Ancekentli erkekler sıraya girdi. Onlar alışıktılar, ölüyü hiç tanımadıklarını söylemeye.

Teker teker teğmenin yanına gelmeye başladılar. Başları öndeydi. Gözleri kısık fakat sert çizgiliydi.

Teğmen, hep aynı soruyu tekrarlıyordu:

"Tanıyor musun?..."

Soruyu duyan, Şahan'ı ilk kez görüyormuş gibi bakıyor, düşünüyor sonra başını iki yana sallayıp:

"Heç görmemişem Teğmenim.." diyordu.

Gene aynı soru. Bu kez bir başkasına:

"Tanıyor musun?..."

"Töbe ki görmemişem..."

Teğmen, kimsenin tanış çıkmayışına kızıyor, fakat bir başkasına, gene de sormadan edemiyordu:

"Tanıyor musun? Doğru söyle ama. Bak, burada ikimizden başkası yok."

Adam tanımaya çalışıyormuş gibi eğilip bir süre Şahan'a bakıyor, bu sıra akmış gözünün çukurluğunda kümeleşen sinekler havalanıp vızıldıyorlardı. Ve Şahan'ı tanımaya çalışan adam belki onun duvar komşusu, belki de düğünlerde halay çektikleri, can-ciğer arkadaşıydı. Fakat gene de başını iki yana sallayıp aynı cevabı tekrarlıyordu:

"Töbe ki heç görmemişem."

Teğmen, sıcaktan bunalmıştı. Bozkırın dağlayan güneşinin aşağılara inip başının üzerine oturduğunu sandı. Bir an önce işin sonunu almak istiyordu artık. Geriye kalan birkaç kişiye doğru bağırdı:

"Haydi çabuk. Sırası gelen sallanmasın."

Sıra ihtiyar bir adamdaydı. Teğmenin buyruğuna aldırış etmeden Şahan'a doğru ağır ağır yürümeye başladı.

Teğmen köpürdü.

"Çabuk olsana babalık!"

İhtiyar adam istifini gene bozmadı. Adımlarına değirmen taşı takılıydı sanki. Teğmen ona doğru yürüdü. Kolundan tutup çekti:

"Ağzımdan çıkanı duymadın mı?"

İhtiyar adam sızılı bir sesle:

"Eskimişem, hastayam ha!" dedi.

"Uzattın ama."

Sonra Şahan'ın yanına geldiler. İhtiyar adamın, eti çekilmiş elleri titriyordu. Günlerden beri traşlanmamış yüzündeki ak kıllar dikelmiş, çukura kaçan gözleri daha da ufalmıştı. Fakat bu eskimiş yüzde diriliğini ve heybetini kaybetmemiş biricik canlılık parmak kalınlığına ulaşan kaşlarıydı.

İhtiyar adam çömeldi. Şahan'ı daha yakından görmek istiyordu. Bu arzu Şahan'ı ele vermek için değildi. Ancekent köyünde, belki herkes onun kim olduğunu söyleyebilirdi ama, bu ihtiyar adam, Şahan'ın Şahan olduğunu söylemeyecek biricik insandı. Çünkü o, Şahan'ın özbeöz babasıydı.

Teğmen omuzunu dürttü:

"Haydi herif, yeter çömeldiğin" dedi. "Tanıdınsa söyle."

İhtiyar adam, yavaş yavaş ayağa kalktı. Şahan'ın az öteye kayan bacağına uzandı. İki eliyle kavrayıp oğlunun eksikliğini tamamladı. Uzaklaşırken ihtiyar sesi zar zor duyulabildi:

"Tanımıyam. Heç görmemişem."

O gün Ancekent köyünde az konuşuldu, az yenilip, az içildi.

İhtiyar adam, gecenin ilk ağzından beri jandarma karakolunun bir ucunda oturmuş, oğlunun yanına sokulabilmek için fırsat kolluyordu. Yerinden kalktı. Karanlığa nerdeyse aydınlık karışacaktı.

Boyunu ufaltarak yürümeye başladı. Karakola iyice sokuldu. Oğluyla arasında üç-beş adım kalınca çömeldi. Çevresini taradı, dinledi. Ne bir kıpırdanış, ne de ses vardı. Bedenini dikmeden bacaklarını hareket ettirip Şahan'ın yanına vardı. O, örgüsü yer yer dağılmış eski bir hasırın altındaydı. Gömme ruhsatı için, ilçeden hükümet doktoru gelmediğinden, bir gün sonraya kalmıştı, toprağın altına girmesi.

İhtiyar adam iyice eğildi. Hasırın ucunu kaldırdı. Şahan'ın ayakucunda olduğunu anladı. Çok ince dilimlere bölünmüş zamanı, boşuna tüketmemek için, hemencecik Şahan'ın başucuna geçti. Bir eliyle hasırı kaldırdı, öteki eliyle de çözülmeye başlayan karanlığın içinde, oğlunun yüzünü arayıp buldu.

Kaçağa gitmeden, oğluyla konuştuklarına boyun eğerek gelmişti... Altınları alacaktı. Parmaklarıyla oğlunun ağzını buldu. Fakat birdenbire yüreğinde bir sarsıntı oldu. Bu, sevginin iyice depreşmesiydi. Elini, Şahan'ın ağzından çekip tüm yüzünde dolaştırdı. Gönlündeki sevgiyi, oğlunun kanlı yüzüne yaydı. Ve farkında olmadan gözleri yaşardı. Elini çekip olduğu yere oturdu. Ölüsüne sahip çıkamayan bir insan olarak utancından bin parça oldu sanki. Savuşup gitmek istedi buradan. Fakat gelinine eli boş gitmek, oğlunun çok sevdiği kara gözlü, kıvırcık saçlı torununa, babasının hayatı pahasına elde ettiği altınları götürmemek de onu başka yönden küçültüyordu. "Yoksulluk yere girsin" diye geçirdi içinden. Sonra başını iki yana sallayarak, "Ne olurdu Şahan'ım biraz daha tendirisli olsaydın ya" dedi. Fakat oğlunu bu kadarcık da olsa suçladığı için haksızlık ettiğine inandı bir solukta. "Kara yazı" dedi. "Mayın gâvur icadı."

Böylesine düşüncelerin sonunu getiremiyordu ki, sabırsız birkaç horoz öttü az ötedeki köyde.

Fakat yapamıyordu bu işi. Bütünlüğü zaten yeterince bozulmuş ölüsüne, daha fazla eziyet etmeye kıyamıyordu. Bir süre bekledi. Elleri titriyordu. Ayağa kalktı. Eğer oğlu: "Babey

canım yere düşerse, altınlar sana emanettir ha! Onları önce ağzımda, sonra karnımda aramalısın" dememiş olsaydı belki de yürüyüp gidecekti. Gidemedi ama. Aklındaki tüm düşünceleri bir yana dürüp çömeldi. Ve oğlunun çenesini ayırdı.

Barutçu Maho[4]
Bekir Yıldız

Kurşun uzaktan sıkılmamıştı. Dönebilseydi, kimin öldürmek istediğini görecekti. Azalmaya başlamıştı ama. Dönüp bakacağına, öne doğru meyilleniyordu. Elinin birisini yüreğinin üzerine götürdü. Akan kanı, geldiği yere gerisin geri tıkmaya heveslendi. Toprak sallanmaya, yarılmaya başladı. Boşlukta hiçleniyordu. Düştü yere. Taze saçları, taze bıyıkları kendinin değildi artık. Yüzü toprağa çarptı. Canının, bir tutam olduğunu kavradı. Gene de yirmilik ellerinin üzerinde kalkabilmek için çırpındı.

Küçük kuşluktu henüz. Karşıdaki kara dağdan, güneş yeni aşırtabilmişti kendisini. Görenlerden ilkiydi belki de, az önce tabancasından iki kurşun eksiltmiş olan.

4. Bekir Yıldız, *Beyaz Türkü*, Everest Yay., 2010, ilk basım 1973.

Adım boyları küçücüktü Tayyar'ın. Beceremediğinden değil, görevinin sonuna vardığında, nedenini bilmediği katlinin merakıydı adımlarını büzen.

Durdu iyice. İnsanlar gördü tek-tük. Sanki üzerine doğru geliyordu her biri. Alıp ilerdeki meydana sürükleyeceklermiş gibi...

Yüreğindeki korku filizleri, dallanıp budaklanmaya başlıyordu geçen her an. Hiç ummamıştı böyle olacağını. İnsanlar artıyordu yavaş yavaş. Tek-tük'ler üç beş olmaya başlıyordu. Buyruğu verendi, biricik güvenebileceği, arkalanabileceği şimdi. Ona doğru yürüdü.

Bahçeli bir eve vardığında, çoktandır yolunu gözleyen çıktı önüne. İncir ağacı az ötelerindeydi. Çömeldiler.

"Tamamdır inşallah?" diye sordu buyruk sahibi.

"He" dedi, kara dağdan aşıp gelen güneşi, bir yiğide zindan eden. "Samsat kapısının ardına sinmişem ve de vurup yere devirmişem. Yüreğin rahat ola."

Buyruk sahibi, siyah şapkasını eline aldı. Parmakları ucunda çevirdi bir süre. Huyuydu bu onun. Önemli anlarda hep böyle yapardı.

"Eliye sağlık" dedi sonunda. "Kesemi, kesen bil bundan böyle."

"Allah, Halil İbrahim bereketi versin ağam" dedi Tayyar. "Gözüm parada değil, gölgene al beni, yeter. Emme bir suvalim var, sözüme izin verirsen eğer."

Buyruk sahibi, bacağının birisini öne verdi. Şalvar cebini boşluğa alıp paralandırdı elini.

"Al" dedi. "Çoluk-çocuğunun yüzü gülsün. Bulgur al, gaz al, yağ al. Suvaline gelince: Madem paramız kardaşlaşmıştır, di sor hele."

"Bu babayiğidi niye öldürmüşem ben? Merakımı bağışla ağam. Ayağıyın köselesi oluram."

"Gören olmuşsa diyek. Söz temsili. Ben bilmiyem bir şey. He mi?"

"Kan benimdir ağam, yüreğini serin tutasan bu cihetten. Suvali sırf meraktan. He... Niye öldürmüşem ben?"

Buyruk sahibi ayağa kalkarken, siyah şapkasını başına geçirdi. Öteki de yekindi bu sıra. Bahçe kapısına doğru yürüdüler.

"Tayyar" dedi, buyruk sahibi, "sen hiçbir şey olmamış gibi havuzlu kahveye gidesen. Fukara kısmı az konuşmalı, heç konuşmamalı. Bunu da aklından çıkarma. Töremizde, çoğu ölümün sebebi buna bağlıdır kardaşlık. Ölen, kulağıya küpe olmalı hemin."

Ayrıldıklarında, birkaç arşın daha uzaklaşmıştı güneş, kara dağın doruğundan.

Cenazeyi musalla taşından dualarla kaldırdılar. Nalçacı Hüseyin'di ilk omuz veren. Daha dün konuşmuşlardı amcayeğen. İşin buraya varacağını sezinlemişti sanki o. "toprağı gör, üstüne konuşma, silahı sev, emme paran yoksa tetiğine basma" demişti yeğenine. "Delikanlılık" dedi şimdi de, içinden. Omuz boşalttı bu sıra.

Yanına birileri geliyordu sık sık. Bir şeyler konuşuyorlardı aralarında, duyulur duyulmaz. Küçücüktü çarşıları. Kapalıydı çoğu dükkân. Büyüyordu cenaze, adımlar, çarşıyı eksiltip mezarlığa doğru arttıkça.

"He mi?" diye sordu ölenin hısımlarından birisi.

Nalçacı Hüseyin, kolundan tuttu onun.

"Rahmetlinin sözleri kulağımda" dedi. "Töremizi bozmak vasiyeti olmuştur."

"Aramızda emme!"

"Kim?"

"Vuran pezevenk."

"Görmüşem" dedi. Nalçacı Hüseyin, usulcacık, "Ben de görmüşem. İlişmeyin garibe."

"Vel!.. Garip ha!"
"He!..."
"

Tozlu yolu tükettiklerinde mezarlık göründü. Cenaze, inişli-yokuşlu yola uyuyor, kalabalıkla birlikte, bir görünüyor bir kayboluyordu.

Cenazenin ağırlığını bölüşenlerden biri, Tayyar'dı şimdi. Ürkekti. Eğretiydi. Hiçbir ilgisi yokmuşçasına o da katılmıştı cenazeye. Paralar cebindeydi hâlâ. Sayılmıştı, ama harcayamamıştı henüz. Birisi yaklaştı yanına, kalabalıktan. Nalçacı Hüseyin'di bu. Tabutun baş ucundan, ayak ucuna omuz aktardı Tayyar da. Bir tepeyi tırmanıyorlardı bu sıra. Ağırlığın çoğu, önden arkaya geldi. Tayyar'ın yüreği umutlandı. Hafifledi. Sırtındaki ağırlık, çuval çuval buğdayları anımsatmıştı ona. "Param var" dedi içinden. "Kışlık buğdayımı alırım şimdiden."

Tabutu yere koyduklarında, güneş göğün yarısını çoktan başetmişti. Kalabalık çözüldü. Mezar kazılmaya başlandı hemen. Nalçacı Hüseyin az ötedeydi. Çömelikti. Elinde inceden, uzundan bir taş vardı. Yere çizikler çiziyordu. Ama o, hiçbir şey görmüyordu sanki. Topraksız gibiydi yer. Yeğeni, tabuttan çıkmıştı. Yeğeni yanı başında oturuyordu. "Bak emmi" diyordu. Vuranı geç bir kalem vurdurana bak sen."

"Kararın karar mı?" diye bir ses duydu Nalçacı Hüseyin ansızın. Başını çevirdiğinde, yolda konuştuğu hısmını gördü. İrkilir gibi oldu. Tabut gözüne ilişti. "Vel" dedi içinden. "Vurduranı nasıl bulmalı?"

"Kararın karar mı? Sana sormuşam."

"He" dedi Nalçacı Hüseyin, "Demişem ya, vasiyeti böyledir rahmetlinin."

"Bu da yeni icat mı lo? Görmisen mi na, orda. Sırtı bize dönüktür, vuranın."

Nalçacı Hüseyin başını iki yana salladı. Dudakları kırışıktı.

"Di vur" dedi sonunda. "İstersen ben vurum oturduğum yerden. Bire bir... Rahmetli demiştir ki.."

Sustular...

Dizden yukarı indi mezar. Kupkuru doğanın içinde kazma, kürek sesleri toktu. Meyilli duran tabut, küçük evini bekleyecekti daha bir süre. Sabırlıydı çoğu.

"Ne demiştir?" diye sordu, Nalçacı Hüseyin'in yanındaki, yeni baştan. "Yaşı, başı neydi ki rahmetlinin, sözüne kanıp töremizi bozmak istersin. İlk sözüm, son sözüm olsun gene; bildiğimiz usulün gözüne kurban."

"Söyledikleri benim de aklıma yatmıştır babo. Diyesi, vurduranlar, azdır her daim. Onlardır, ölümün sonunu getirmiyen. İsim de saymıştır çevremizden. Şu, şu demiştir, ölmeye müstehak. Ah, gevezeliği olmasaydı kurban olduğumun. Bana anlattıklarını, dişi bileylilere de kabarıp söylemeseydi pervasız."

"Yanı ne demek istiysen sen?"

"Söyleşim şudur babo; kanı üstüme almışam. Yüreğin tüyden hafif olsun. Öldüreceğim birisini sonunda."

"Aha, hedef karşında! Vurandır o. Tayyar iti. Dedim ya, görmüşler, pusudan kalktığını."

"Yeğenimi çok sevmişem ben. Hedefin zorunu arıyacağam, yedi düvel kalksa da üstüme. Rahat uyumalı, kara gözlüm."

Nalçacı Hüseyin ayağa kalktı. Boylu, bosluydu: Yaşı, eskiydi. Eskiydi ya, yürüyüşü, oturuşu, kalkışı, hele bakışı delikanlıydı. Mezarın başucuna geldi. İçine inilse, belden aşağısı görülmezdi: Kazma, daha kolay geçiyordu toprağa şimdi.

Tabutun kapağını açtılar az sonra. Dualar okunmaya başlandı. Ölünün kefeni kadar beyaz geldi bu dualar oradakilere. Ağlayanlar oldu küçük küçük. Ama, ağlamanın hakkını verenler evdeydi şimdi. Ölenin anası, bacısı...

İki kişiden her biri, paylaştılar ölüyü. Birisi başının altından kavradı, öteki kefenliğin bir parçasıyla bağlı ayaklarından. Çıkardılar tabuttan. Bu ara birisi daha ileri atılıp bel veren

ölüye yardım etti. Mezara koyacakları sıra; Nalçacı Hüseyin bağırdı:

"Durun babolar!"

Şaşırmıştı herkes. Ölü, yerden birkaç karış havada, taze, nemli toprağın tümseğinde durakaldı.

"Bırakın" dedi bu kez de Nalçacı Hüseyin. "Olduğu yere bırakın."

Bıraktılar.

"Bu nedir, ne değildir?" diye sordu hoca, şaşırmış.

"Hele biraz bekle" dedi Nalçacı Hüseyin. "Cemaata bir çift haneğim var. Ölü benim, can benim değil midir?"

Yürüdü birkaç adım. Küçük bir kalabalığın arasında duran Tayyar'ın omuzuna, kolunun birisini attı.

"Hele gel babo!" dedi, yapmak istediğini belli etmeden.

Birlikte yürüyorlardı şimdi. Tayyar'ın yüreği pır pırdı. "Yoksa" dedi içinden. "Ele mi vermişem ben beni?" Şaşırmışlığının çoğu kuşkusundandı. Bilinip bilinmemesinin kuşkusundan...

Nalçacı Hüseyin'in davranışları dostçaydı. Mezarın başucuna geldiklerinde, kalabalık da örgülenmişti.

"Bak Tayyar" dedi ölü sahibi. "Senden yana bir dileğim vardır."

Tayyar, titremeye yakındı. Orada bulunanlara baktı, gözle kaş arası...

"Dileğin, başım gözüm üstüne" dedi sonunda, herkesin duyabileceği bir sesle.

"Kardaşım" dedi Nalçacı Hüseyin. "Kardaşım emmioğlu. Rahmetlinin boyu-posu sana eşti. Diyem ki, uğursuzluk..."

Sözünü bağlamadı. Hocaya baktı bir süre. Karşı çıkmasından çekiniyordu. Ama kararlıydı yapmak istediğinden. Unuttu hocayı.

"Eee?" diye sordu Tayyar, çukurun karşı yüzünde yatan ölüye bakarken. "Rahmetli benim boyumdaydı demek?"

"Hee... Diyem ki, hele mezara atla ha. Uzan içine. Eniboyu ölçülsün."

Bu sözlerin nereye vardığını bazıları anlamıştı. Tayyar'a baktılar bir başkaca. Tayyar'da umut tükenmemişti henüz. Direnmenin, kendisini ele vereceğine yanılttı aklını. Atladı mezara. Uzandı içine.

Nalçacı Hüseyin, kolunun biriyle, yanındakileri itiştirdi. Mezarın enine, her bir ayağını dayayıp baktı aşağıya.

Sağ ayağına yumuşak bir şey değdi bu sıra. Yeğeninin bir lokmacık ölü etiydi bu. Ama Nalçacı Hüseyin'e bu et, ölmüş gelmedi. Dirilmişti sanki. Vurduranı arayana bakıyordu.

Tabancasını sıyırdı kuşağından. Mezarın içine çevirdi namlusunu.

"Söyle ulan gevvat" dedi. "Tetiğini çektiren kim?"

Tayyar, debelenmeye başladı. Mezardan çıkmaktı amacı.

"Vel!" dedi. "Kim, kimi vurmuş?"

"Bilineni bırak" dedi Nalçacı Hüseyin, şaşırmak şöyle dursun, kendisine yeni gelmiş gibi.

"Valla" dedi Tayyar. "Hiçbir şey görmemişem."

"Gören var."

"Kimmiş kurban?"

Sonra, birkaç kez ayağa kalkıp dışarı çıkmak istedi. Tekmeler düşürüyordu onu, kalktığı gibi, yere.

Nalçacı Hüseyin tetiği düşürdü.

"Sen bilirsen" dedi. "Aha cemaat şahidimdir, vurduranın ismini verirsen, salacağım seni. Kanının bekçisi de ben olacağım."

"Barutçu Maho" dedi Tayyar, gevşemiş, utanmış.

"Ha şöyle babolar" dedi Nalçacı Hüseyin, şirinlenmiş bir dille. "Vurduranlardır essah düşmanımız. Bunu böyle, böyle bilesiz."

Kalabalık arasında birisi kıpırdandı. Siyah şapkasını eline aldı. Üç, beş olup üzerine doğru yürüdüklerinde, şapkasını, titreyen parmakları ucunda çevirebiliyordu henüz...

Kara Çarşaflı Gelin
(Senaryo)

Yapımcı-yönetmen	Süreyya Duru
Senaryo (Bekir Yıldız'ın hikâyelerinden)	Vedat Türkali
Fotoğraf Direktörü	Ali Uğur
Müzik	Bedrihan Kırmızı Sadık Gürbüz
Müslüm	Hakan Balamir
Gülüşan	Semra Özdamar
Vakkas	Aytaç Arman
Zara	Aliye Rona
Cemal	Hüseyin Peyda
Ağa	Zülfikâr Divani
Kâhya	İhsan Yüce
Zemzem	Sebahat Işık
Zülküf	Sırrı Elitaş

Murat Film Yapımı

1. Murat Film Yazıhanesi (İç-Gün)

Masadaki Bekir Yıldız kitaplarından açar, kamera; kitaplar alınırken geriler. Alan Süreyya Duru'dur. Yazıhanedeki koltuğundadır. Bekir Yıldız, Vedat Türkali öteki koltuklardadırlar. Ali kahveleri bırakıp çıkmak üzeredir. Süreyya kitapları karıştırırken,

SÜREYYA DURU - Ben de çok seviyorum bu hikâyeleri... Birbirinden güzel üçü de. "Kaçakçı Şahan", "Barutçu Maho", "Kara Çarşaflı Gelin"... Bir film için nasıl bağlayacağız bunları yalnız?...

BEKİR YILDIZ - Çeşitli biçimde olabilir. Nasıl alacaksınız bilmem. Senaryocu olarak Vedat Türkali ne düşünür?

Vedat Türkali'ye bakar,

VEDAT TÜRKALİ - Aslında bağlamak değil, birbirinden ayırmak güç bu hikâyeleri... Aynı tarih ve ekonomi koşullarının içinde öylesine yoğrulmuş ki bütün kişiler, senin hikâyelerinde Bekirciğim. Be-

kir Yıldız hikâyeleri, geniş bir ailenin yakın akrabaların, birbirini tamamlayan serüvenleri gibi. (Süreyya'ya döner) Asıl sorun, sen nasıl çekeceksin bunları? Prodüktör olarak da, yönetmen olarak da büyük sorumluluk yükleniyor Süreyya Duru. Büyük riskli bir yatırım bu her yönden; bu bir... Sonra...

Süreyya keser, gülerek,

SÜREYYA DURU - Anlaşıldı anlaşıldı... Biliyorum başıma geleceği: İki solcu elele verip bir kapitalisti batıracaksınız.

Gülüşmeler... Kahveler, sigaralar içilirken,

VEDAT TÜRKALİ - E, görevimiz!...

Vedat Türkali, Bekir Yıldız'a döner.

VEDAT TÜRKALİ - Bizim piyasada bu söze inanacak geri zekâlı çoktur ya bakma şakaya vurduğuna. (Başı ile Süreyya'yı işaretler) içinde kuşku var...

Gülüşmeler... Süreyya Duru çekmeceden çıkardığı bir tomar bonoyu sallayıp gösterir, ciddi bir bakışla...

SÜREYYA DURU - Bir ton bono var ödenecek, nasıl kuşkum olmasın?... Bir oh diyemiyoruz ki...

BEKİR YILDIZ - Kapitalisti kapitalistler batırıyor demek, solcular değil...

SÜREYYA DURU - Aklım ermez benim solculuğa molculuğa...

VEDAT TÜRKALİ - Peki, aklın ermezse nasıl çekeceksin böyle bir filmi? Bekir Yıldız'ın insanları solcu bir dünya görüşü ile gün ışığına çıkmış kişiler...

Sessizlik, bakışma...

SÜREYYA DURU - Politikacı değilim ben, insancıyım... Bizim memleketin insanları, insan onuruna yakışmayan biçimde yaşıyorlarsa, bunu yansıtır, düşünmeye çağırırım herkesi, sinemacı olarak.

Gülüşme...

VEDAT TÜRKALİ - İyi edersin... Bu da bir şey... Haa, bu konuyu iyi yansıtmak için sözgelimi bu bölgeyi iyi bilen, orada incelemeler yapmış, yörenin uzmanı, gazeteci arkadaşımız Fikret Otyam'la konuşmak gerek...

SÜREYYA DURU - Konuşalım... Yalnız, para dalgası çıkarmayın. Beş para verecek halim yok...

BEKİR YILDIZ - Tuttu gene kapitalist damarı...

SÜREYYA DURU - Şaka geliyor size... Yahu batacağız...

VEDAT TÜRKALİ - Haklı! Türk Sineması'nın varını yoğunu hammadde ithalatçılarına, sinema sahiplerine, işletmecilere, tefecilere, starlara yağmalatırlar, sonra da böyle kıvranırlar...

SÜREYYA DURU - Sinema salonları, Türk Sineması'na beş paralık hayrı olmayanların elinde. İyi filme salon bulunmaz. Düzeni değiştirmeye gücüm yetmiyor...

VEDAT TÜRKALİ - Politikadan anlamadıkça yetmeyecek...

SÜREYYA DURU - Politikayı başkaları yapsın, biz film yapıyoruz!... Her işi biz mi yüklenelim?... Döndürüp aynı yere getiriyorsun sözü...

Gülüşürler...

BEKİR YILDIZ - Maksadı seni de solcu yapmak!...

Süreyya Duru da gülerken elini tahta masaya vurur, Tanrı korusun gibisine...

SÜREYYA DURU - Farkındayım...

BEKİR YILDIZ - Adı ne olacak filmin?...

VEDAT TÜRKALİ - *Kara Çarşaflı Gelin*...

Süreyya ikisine de bakarak, tasdik anlamına ağır ağır başını sallar...

PERDEDE MURAT FİLMİN AMBLEMİ ÇIKAR

MURAT FİLM TAKDİM EDER

SPİKER'İN SESİ - Evet... Bu filmin yapımı böyle başladı...

2. Murat Film Yazıhanesi (İç-Gün)

Kısa, yakın, çarpıcı planlarla oyuncularla anlaşmaların imzalanması gösterilirken resimlerin kısa bir süre donduğu ve altında oyuncunun adının çıktığı görülür.

SPİKER'İN SESİ - Önce oyuncularla yapılan anlaşmalar...

Kontrata imza atan el gibi, bonoların alınıp verilmesi gibi, kontratın daktilo edilmesi gibi ayrıntı planları üstünde jenerikte adı geçecek öteki oyuncuların adları çıkar...

3. Murat Film Yazıhanesi-Koridor (İç-Gün)

Kapı açılır, içeri hızla giren Melikyan görülür. Ardında kamera ile uğraşan, kameraman Ali Uğur... Ardında gelip giden işçiler.

SPİKER'İN SESİ - Sonra prodüksiyon hazırlıkları... Ali Uğur Melikyan'a elindeki kamerayı gösterir...

ALİ UĞUR - Melikyan Ağbi zoom alacağız...

Melikyan ters bakıp hırsla giderken söylenir.

MELİKYAN - Al alacaksan. Onu da ben mi düşüneceğim?...

Melikyan'ın resmi donar, altında, jenerikteki tanıtılma biçimi ile adı yazılır, kısa bir süre sonra Melikyan hareket alır. Kameraman bozuk bakarken, yakın resmi donar, altında jenerik adı çıkar... Hemen hareket alıp kamerası ile

uğraşırken reflektör götüren işçi omuzuna çarpar tahtayı, sarsılır Ali Uğur.

ALİ - Önüne baksana be...

İŞÇİ - Yol üstünde duruyorsun ağbi...

Ali kızgın çekilir. Ardında kaynaşan işçiler, asistanlar... Eşya, travelling rayı taşıyanlar... Altta, yanlarda, set işçilerinin, asistanların adları çıkar bu ara.

SPİKER'İN SESİ - Asistanından set işçisine kadar herkeste bir telaş, bir koşuşturma...

4. Murat Filmin Önü-Sokak (Dış-Sabah)

Minibüs ya da otobüs yüklenmiştir, kalktı kalkacaktır. Son yüklemeler tamamlanmıştır. İşçiler koşuşturarak tıkış tıkış atlarlar içeri. Melikyan biner en son belki.

SPİKER'İN SESİ - Sonunda ..... sabahı saat .... yola çıkıldı böylece...

Uzaklaşan minibüs, el sallayan işçiler, ekip... Sokak... Bu resmin üstünde de jeneriğin öteki öğeleri çıkar...

5. Harran Ovası Bir Köy Alanı (Dış-Gün)

Murat Film otobüsünün ya da minibüsünün uzaktan yaklaşıp alanda durduğu görülür. Etraflarına koşuşan çocuklar, ürkek bakışan köylü kadınlar belki. Yaklaşan köylüler. Süreyya Duru'nun arabası da gelir durur. Oyuncular, işçiler, kameraman, prodüktör, köylü kalabalığının ortasında... Rabarba tonunda karşılanma sözleri:

Hoş geldiniz...

Hoş bulduk...

Merhaba...

Selamınaleyküm...

Aleykümselam...

Hele bah oyuncular...

Malzemeyi, spotları, rayları indiren sinema işçilerinin yakın, güçlü elleri... Bekir Alan, Süreyya Duru, yanında kameraman, gerisinde oyuncu, işçi, köylü kaynaşması... dalgın bakar köye, ovaya doğru, ağır ağır söylenir Süreyya Duru.

SÜREYYA DURU - İşte bunların filmini yapacağız... Resmin altında ya da uygun bir yerinde (Göğüs plan bir resim).

Prodüktör-rejisör Süreyya Duru yazısı çıkar...

6. Oba-Köy (Dış-Sabah)

Kamera ağır bir kaydırma ile köyü, genelde, toprak konutları, tezek yığınları, çitleri, sokaklarda tek tük insanları, çocukları, gezinen hayvanları ile vermeye başlar.

7. Celolar'ın Ev Önü (Dış-Sabah)

Kamera, kaydırma ile köyün bir kıyıcığındaki fakir bir kulübe önüne yaklaşmıştır. Kapı önünde, avluda Celo, iki yanına yıktığı çuvallardan kurtardığı eşeği çeker. Oğlu, 13-14 yaşlarındaki Vakkas çuvalları sürükleyerek içeri taşımakta ya da bir kıyıya istif etmektedir... Yanda birkaç keçi, koyun... Anası Zara Kadın bir çuvala ilişmiştir belki, elinde bir zarf, bir kartpostal, acılı bir sevinçle bakıp durmaktadır elindeki resme. Çok yaşlı bir nine kapı dibinde oturmuş, dişsiz ağzında bir şeyler çiğniyordur zorlukla. Gözü Zara'dadır, belki Zara'nın elindeki resimde... Celo eşeği çekerken döner Zara'ya.

CELO –Bıkmıy mısan akşamdan beri?...

ZARA - Doyamıyam ha, hep bakıyım istiyem...

CELO - Eh, bak bahalım... Güneş depemize binecek... Eşeği çekip uzaklaşır. Zara kalkar, resmi, uzanan Nine'ye verir. Nine iki yana sallanarak bakmaya çalışır resme... Resim, kartpostal, askerdeki oğlu Müslüm'ün, onbaşı ter-

fiyeli bir boy resmidir. Terfiyesini ileri uzatmış tipik bir asker resmi.

VAKKAS - Ben de onbaşı olacağam aney, Müslüm Ağam gibi...

ZARA - Aneyiz kurban...

(Kocakarı yerlilerden seçilebilir, diyaloğu yok. Derinlik verir... Buruş kırış yüzlü 80'lik nine.)

8. Kır-Tarlalar (Dış-Gün)

Celo eşeği yığına yaklaştırmıştır... Mevsime göre, ot, saman, tahıl, çalı çırpı yakacak ya da yöredeki herhangi bir uğraş konusudur yığındaki... Yükü bütün gücü ile kucaklar, eşeğe yüklemek için kaldırırken, ilerde bir kaya ya da bir ağaç dibinden bir baş çıkar, bir tabanca kalkar sinsince, Celo'yu nişanlar, tetiğini çeker... Celo, yükle birlikte eşeğin ayakları dibine yıkılır... Celo, yüke sarılacak gibi olur, elleri gevşer... Ölmüştür... Kan yürür toprakta... Vuran Zülküf cılız, ürkek bakışlı bir adamdır. Yöreye bakınır, kaçar... İlerlerde, yollarda, tarlalarda, kırlarda silah sesine kalkan, bakınan başlar görülür. Zülküf'ü görenler vardır uzaklardan...

9. Bedesten Önü ya da Şadırvan Kıyısı Gibi Bir Yer (Dış-Gün)

Maho, tütün kesesini Zülküf'e...

ZÜLKÜF - Sağ olasın ağam... İçmiyecağam...

Maho sarmaya başlar...

MAHO - Eliye sağlık... Kesemi kesen bil bundan böyle...

Zülküf, bir çöple toprağı eşeler... Maho, şalvarının cebinden çekip bir avuç kâğıt para çıkarır, Zülküf'e uzatır...

MAHO - Al, çoluk çocuğunun yüzü gülsün...

Zülküf alır paraları, elinde tutar, dalgın...

ZÜLKÜF - Gözüm parada değil ağam. Beni gölgene al yeter. Bir suvalim var emme, izin verirsen...

MAHO - Di sor hele... mademki paramız kardaşlaşmıştır...

ZÜLKÜF - Merakımı bağışla ağam. Ayağının köselesi oluram. Bu garibi niye öldürmüşem ben?

Maho duralar, sert bakar, sigarasını çeker...

ZÜLKÜF - Yüreğin ak tutasan Mahmut Ağam. Kan benimdir. Suvalim meraktan...

Maho, kalkar yavaşça, Zülküf de kalkar. Ağır ağır yürürler...

MAHO - Zülküf... Köylük yerdesen... Fıkara kısmı az konuşmalı... Hiç konuşmaması daha iyi ya... Aklından çıkarmıyasan; töremizde çoğu ölümün sebebi buna bağlıdır kardaşlık. Ölen kulağıya küpe olmalı hemin...

Dönüp göz ucuyla Zülküf'e bakar...

MAHO - Anlamışsan değil mi Zülküf?

Zülküf donuk bakar, göz göze kalırlar...

ZÜLKÜF - He!...

MAHO - Ben de köye gelecağım artık.

10. Celolar'ın Ev Önü (Dış-Gün)

Cenaze obadaki törelere uygun biçimde evden çıkarılır. Kapıda bekleyip cenazeyi alan cemaat... İlerde bekleşenler. Aralarında elinde teşbihi, başında yuvarlak fötrü ile Maho da vardır... Kapı önüne çıkan kadınlar arasında saçını başını yolan Zara, ağıtlarla haykırıyordur cenazenin ardından... Vakkas gözü yaşlı, gene de dimdiktir... Cenazeyle uzaklaşır... 80'lik nine de kuru gözlerle inler gibi ağlıyordur...

ZARA Vay Celom... Bizi kimlere koyup da gidişen Celom.

(Ağıt yöreden derlenip konacaktır, kısa, çarpıcı biçimde.)

11. Zülküf'ün Ev Önü (Dış-Gün)

Fonda, giden cenaze. Maho da cemaatin içinde... Zülküf'ün karısı Havva, yanında 10-11 yaşlarında Gülüşan, 4-5 yaşlarında Haydar, donuk, saplantılı bir yere bakmaktadırlar. Kadının dudakları titriyor... Jandarmalar arasında elleri kelepçeli götürülen Zülküf'tür baktıkları... Yanlarından geçerken duralayıp karısına, çocuklarına bakar Zülküf, jandarma iteler, yürütür... Jandarmalar ellerinde silah, bir yandan da yöreyi kolluyorlardır saldıran olmasın diye. Sönük, soğuk bakışlı köylülerdir kıyılardan bakan. Yalnız çok yaşlı bir köylü, kırış kırış yüzü, çukura batmış gibi gözleriyle bakıp başını sallar...

KÖYLÜ - Vah Zülküf vah...

Zülküf duralayacak gibi olur, yürür çabucak... Ardından Haydar fırlamış, Zülküf'e doğru koşmaya başlamıştır...

HAYDAR - Bubaaa...

Jandarmalara yaklaşınca ürkek duralar oğlan... Zülküf duralar bakar, kapıda donmuş gibi bakan karısına, kızına bakar bir daha, yürür sonra... Bir daha da dönüp bakmaz ardına... Kasabaya giden kır yoluna doğru iki jandarma arasında uzaklaşıyordur... Havva çöker kapı önüne, ağır, iniltili bir ağıta başlar yavaşça... Gülüşan da ağlıyordur içini çekerek. Zülküf çok uzaklarda, güneşin battığı yönde ufalıp kaybolmuştur iki jandarma arasında...

12. Celolar'ın Ev Önü (Dış-Akşam)

Karanlık basmıştır. Zara Kadın ağlamaktan bitkin, sesi kısıktır artık. Nine de ağırdan ağıtını sürdürüyordur onunla... Vakkas yanıbaşlarındadır... Eşekleri, hayvanları da... Birkaç kadın, erkek vardır çömelmiş... Zara'nın yanındaki kadınlardan biri, yaşlıcası, kalkıp kadrajdan çıkar. Zemzem'dir bu...

13. Zülküf'ün Evi (İç-Akşam)

Fakir, toprak bir kulübede Haydar bir kıyıya kıvrılıp uyumuştur... Havva acı bir iniltiyle sallanıp durmaktadır bir köşede... Kızı Gülüşan da dalgın duruyordur... Kadının gözleri oğlundadır belli ki... Kamera evin çaresizliğini, yoksulluğunu, perişanlığını tarar belki daha önce ya da odaya girerken... Kapı vurulur hafifçe. İrkilerek bakarlar kapıya... Havva, iniltisini kesip kuşkuyla kalkar kapıya doğru... Seslenir yaklaşınca...

HAVVA - Kim o?

ZEMZEM - Aç, benim...

Havva ardındaki kol tahtayı kaldırıp kapıyı yavaşça açar... Kapıda demin Zaralar'dan ayrıldığını gördüğümüz yaşlı köylü kadın vardır. Öylece bakışırlar bir an. Kadın baş sallar hafiften...

ZEMZEM - He... Razı olmuşlardır... Hemen kızı tez gönderesen...

Havva Kadın hem sevinmiş, hem de irkilir gibi olmuştur. Dönüp kaçamak kızına bakar, sonra kadına döner gene...

HAVVA - Sağ olasen...

Kadın bir şey demez önce, bakar... Dönüp gidecekken söz atar gibi...

ZEMZEM - Elleri darda... Yoksa... Aslan gibi herifine karşı netsin bu sümüklü kızı?

Soğuk bakar, uzaklaşır... Havva kapatır kapıyı, Gülüşan'a bakar. Kadın gözlerini kaçırır gibi kızından dönüp uzaklaşır odada, kız kalır...

GÜLÜŞAN - Desene aney, ben kurbanlık kuzu olmuşam...

Havva irkilir, döner kızına, kız uzaklaşır kırgın...

HAVVA - Kardaşını vursalar daha mı iyi yavri?

GÜLÜŞAN - El kadar uşağa silah atılır mıymış?

HAVVA - Beklerler kurban olduğum. Obalı kan alacağını unutmaz...

Gözleri dolar kızın...

GÜLÜŞAN - Çileli başım... Ben de ufağım... Heder etmen beni... Başka mümkünü yok mudur?

HAVVA - Toprağımız yok ki verek... Ölü evi akıtılmamış kana razı...

Gülüşan dalgın kalır; sonra tevekkülle...

GÜLÜŞAN - Canım iğneli beşik, ister alın ister satın...

Havva birden, sarılır kızına, öper...

HAVVA - Anan soyumuza kalkan olan canına kurban olsun.

Döner, bir kıyıdaki sandığa yönelirken kız uyuyan kardeşinin yanına çöker...

HAVVA - Di kalk, esvabın yenilensin...

Havva sandıktan giysiler, bir eski çarşaf çıkarır... Kara Çarşaf... Gülüşan, kardeşinin yanından, elindeki kara çarşafla dalıp gitmiş gibi duran annesine bakar...

GÜLÜŞAN - Kurbanın olam aney, yarın sal beni. Bir yanıma sen, öbür yanıma kardaşım yatsın bu gece...

Eli kardeşinin saçlarındadır belki, gözleri doldu dolacaktır... Kadın ne diyeceğini bilemez. Söyleyecek olur söyleyemez. Elinde kara çarşafla ağır ağır gelip kızın yanına yığılır yavaşça... Mırıldanır gibi başlar...

HAVVA - Ölü evi kanını soğutmak istemez... Dedikleri olmalı yavrey... Hemin de boklarını balta kesmez böylesi günde...

Gülüşan, uyandırmaktan çekinir gibi yavaşça sokulur kardeşine; bir kolu yanına uzanmış, anasındadır... Kadın, elindeki kara çarşafı kızına örter gibi bırakır... Kızın dalgın gözleri kardeşinde kalır bir süre... Havva da içten hıçkırığını zorla örtüyordur belli ki... Havva, Zülküf'ün yırtık, çamurlu çizmelerini alır, okşar gibi, yakındaki bir yere kor usulca. Kızın gözü anasının hareketlerindedir...

GÜLÜŞAN - Beni kime verirler aney?

HAVVA - Ne bilem Gülüşan? Birine satarlar kurban... Elleri dardaymış...

Gülüşan bir an durur, birden anasına sarılıp hıçkırarak ağlamaya başlar... Kadın da hıçkırmaktadır... Çıplak, yoksul odanın acılı sessizliğinde... Kamera çıplak odadadır belki. Yoksul evi dolaşır...

14. Kırlık-Tarlalar-Celolar'ın Evleri Önü (Dış-Sabah)

Haydar'ın yerden bir taş aldığını ve içerden inilti biçiminde ağıt sesi gelen Celolar'ın tahta kapısına attığını görürüz. Haydar ürkek duralar... Yeniden bir ufak taş alıp atınca içerdeki ağıt sesi kesilmiştir...

Haydar dönüp kaçmaya başlar, o zaman üç beş adım gerisinde kara çarşaf içinde dikilmiş duran Gülüşan'ı görürüz. Ürkek bakıyordur kapıya... Yanından koşarak geçen Haydar'ı tutup kucaklayacak gibi yapar, oğlan sıyrılıp kaçar... Kız birkaç adım atar kapıya, heyecanla duralar; dönüp Haydar'ın kaçtığı yana bakar... Gerilerde, belki bir toprak tepecik üstündeki annesi de ona bakıyordur... Haydar, annesine koşmaktadır. Annesinin ordan, uzaktan, kızın tahta kapıya yaklaştığını, duraladığını, kapının açıldığını görürüz. Daha önce aracılık ettiğini gördüğümüz o yaşlı kadın, Zemzem çıkar kapıya. Kadın, biraz ilerisinde duran Gülüşan'a, ilerde, yüksekçe yerdeki anneye, annesine koşan Haydar'a bakar. İçeri çekilip Gülüşan'a yol verir. Gülüşan yürür, kapıda, eşikte ürkek duralamıştır yeniden. Kaçacak gibidir korkudan. Anasına taraf bakacak olur, yapamaz da, adım atamıyordur. Kadın, uzanıp, tutar çelimsiz kızı, içeri alır yavaşça...

15. Celolar'ın Evi (İç-Sabah)

Eşikte içeri çekilip, korkak, ürkek bakan Gülüşan... Kapı kapanmıştır ardından. Evin içi kendi evlerinin yoksullu-

ğundadır. Daha da perişandır... Duvarda bir saz, bir çifte, Müslüm'ün askerlik hatırası fotoğrafı asılıdır...

Fotoğraf vurgulanacak.

Kızın gözü ile kamera yavaşça tarar odayı. Yıkılmış Nine, buz gibi bakan Vakkas, perişan Zara... Zara, birden bir çığlık atarak Celo'nun kanlı esvabını kucaklayıp canhıraş bir ağıta başlayınca Gülüşan irkilir birden. Yüzü gerilmiş, çocuk gözleri korkuyla dolup açılmıştır... Resmi öylece donup kalır Gülüşan'ın... Canhıraş feryat, ağıt sürer... Sonra bir sessizlikle, bu resmin altında filmin adı çıkar... *Kara Çarşaflı Gelin*

(Yazı o donuk resmin altındadır.)

16. Harran Ovası-Tarlalar-Kırlar (Dış-Gün)

Kamera ovayı, tarlaları, tarlalarda çalışanları, insanları, çocukları, kerpiç evleri, damları, hayvanları, araçları taramaya başlar... Kuyu başlarında su çeken kadınlar, oynaşan çocuklar, duvar diplerindeki ihtiyarlar, tarlalarda kan ter içinde çalışan, çorak, susuz toprakla savaşan insanlar... Topraklar... At üstünde dolaşan kâhyalar...

SPİKER'İN SESİ - Bitmek tükenmek bilmeyen kavgaların, kan davalarının, sınır, otlak, su anlaşmazlıklarının sürüp gittiği; bir avuç tahıl, bir testi su, sevgiye susamış genç bir kadın, bir delikanlı uğruna birbirine kıyılan; toprak damlarında bebelerin yüzüne düşen akreplerin, ağılı yılanların, çorak doğanın insan soyuna saldırdığı, çoluk çocuğunu açlıktan kurtarmak için mayınlı sınırlarda kaçakçılığa kalkıp parçalanmanın göze alındığı ve hepsinin üstünde de acımasız ağa zulmünün, ağa baskısının altında inleyen topraklar... Yöredeki 108 köyde 1.753.340 dönüm arazi toprak ağalarının elindedir... Ağaların sahip olduğu bu topraklarda

yaşayan 4.941 köylü ailesine, yani 24.705 kişiye "azap" derler... Burada anlattığımız öykü azapların öyküsüdür... Yalnız bu yöredeki değil, bütün Türkiye'deki azapların öyküsü. "Vurun ulan vurun, ben kolay ölmem" diyor Ahmed Arif...

Ekip yöreye gelmeden Ankara'ya uğradı... Fikret Otyam'ı, Ahmed Arif'i görmeden, Ülkü Tamer'le konuşmadan yarım başlanmış olacaktı işe.

17. Fiket Otyam'ın Evi-Ankara (İç-Gün)

Ahmed Arif, Bekir Yıldız, Fikret Otyam, Ülkü Tamer, Süreyya Duru, Vedat Türkali, kameraman Ali Uğur; oyuncular, Melikyan, set işçileri. Belli ki Ahmed Arif şiir okumuş, dinlemişlerdir. Fikret gülerek:

FİKRET Hele sonunu bir daha oku... Gözünü seveyim...

Ahmed Arif bakınır... Herkeste mutlu yüz. Başlar...

AHMED ARİF - Okuyalım:

"Vurun ulan,
Vurun,
Ben kolay ölmem.
Ocakta küllenmiş közüm,
Karnımda sözüm var
Halden bilene,
Babam gözlerini verdi Urfa önünde
Üç de kardaşını
Üç nazlı selvi,
Ömründe doymamış üç dağ parçası
Burçlardan, tepelerden, minarelerden
Kirve, hısım, dağların çocukları
Fransız Kuşatmasına karşı koyanda
Bıyıkları yeni terlemiş daha
Benim küçük dayım Nazif

Yakışıklı,
Hafif
İyi süvari
Vurun kardaş demiş
Namus günüdür
Ve şaha kaldırmış atını."[5]

Ahmed Arif şiirini okurken kamera odayı tarar. İlgiyle dinleyenleri gösterir. Şiir bitince Fikret ekler:

FİKRET - Evet, vurun deyip, istilacıya vurmuşlar. Sonra da biz onlara vurmuşuz...

Elindeki rakı şişesini açıp tadarken hemen tamamlar sözünü;

FİKRET - Vay ben sizin anaazı, avradınızı... Rakıları da bozdular...

Gülümsemeler. Hafif hafif içiyordur bazıları da.

AHMED ARİF - Biz, nerden geldik aklınıza?

VEDAT TÜRKALİ - Doğu insanı ile ilgili filme kalkınca, *Hasretinden Prangalar Eskittim*, diyen ozanımız akla gelmez mi?

AHMED ARİF - Sağ olun... Sevmeden tanıyamazsınız bizim insanlarımızı...

BEKİR YILDIZ - Doğunun insanı sevdiği için ölür, yaşamak için öldürür. Doğu'yu, Doğuluyu tanıyan, seven herkes bulunsun dedik bu filmde.

ÜLKÜ TAMER - Böylece biz Gaziantepli ozanı da düşünmüşler...

VEDAT TÜRKALİ - O güzel türkülük şiirlerin için düşündük seni. Kafa kâğıdı işi değil Ülkücüğüm.

ÜLKÜ TAMER - Sağ olun...

FİKRET OTYAM - Söz, Süreyya Bey, siz gidin ben de geleceğim...

SÜREYYA DURU Sağ olun. Bölge sizden sorulur diyorlar. Sizin kılavuzluğunuzla olacak bu iş...

---

5. Ahmed Arif, *Hasretinden Prangalar Eskittim*, Metis Yay., 2008, ilk basım 1968.

FİKRET OTYAM - Ömrümüzü oralarda geçirdik. Severim insanını. Merttir, yiğittir, ezilmişliği içinde dimdiktir...

Ekibe döner.

FİKRET OTYAM - Orda benim bir kardaşım var... Hepsi kardaşım ya. Bunun size yararı olacaktır. Esirgemez, koşturur. Çiftçi Bekir Alan. Onunla başlayın siz, ben de geliyorum ardınızdan...

Fikret vazodaki devedikenine bakar, gösterir, gülümseyerek:

FİKRET OTYAM - Doğasına da vurgunum... Kıraç topraklarının gülleri... Sıkıysa dokun...

Rakı koyarken kadehe,

FİKRET OTYAM - Hele Ahmed, bir şiir daha...

AHMED ARİF - "Hasretinden Prangalar Eskittim"...

Odadakiler mutlu bir kıpırdamayla bakarlar Ahmed'e...

AHMED ARİF - "Seni, anlatabilmek seni."

18. Harran Ovası-Kıraç Topraklar (Dış-Gün)

Kamera belki devedikenlerinden açar, dolaşır çölü, kıraç toprakları... Toprak damları, çitleri... Üstünde Ahmed Arif'in şiiri kendi sesiyle devam ediyordur.

AHMED ARİF'İN SESİ -

"İyi çocuklara, kahramanlara.
Seni, anlatabilmek seni,
Namussuza, halden bilmez,
Kahpe yalana."

19. Tarlalar (Dış-Gün)

Tarlada çalışıyorlardır. İyice yaşlanmış Zara Kadın, biraz ilerisinde Müslüm... Zara Kadın, yanındaki bir büyük ekin demetini arabaya yüklemek için kaldırırken Müslüm, ilerde

yola doğru kaldırır başını... Ta ilerde, tepeden inen yoldan gelenler vardır... belki bir eşekli adam, birkaç yolcu...

MÜSLÜM - Aha, geliyler...

İlerde ağır bir toprak çalışması içinde olan, belki ekin yolan, kesen Gülüşan da kaldırıp başını bakar. Genç kızdır artık... Ana, Müslüm'ün sözüyle, yüklemeye çalıştığı koca yük elinde, kalıverir... Bir kıyısını vurmuştur arabaya... Heyecandan ne edeceğini bilmez... Müslüm fırlamış, taa uzakta, yoldan gelenlere doğru koşmaya başlamıştır...

ZARA - Ocağın batmıya Müslüm, noldun?

GÜLÜŞAN - Vakkas Ağam...

O da yola, elindeki dengi bırakıp koşarken ürkek ürkek dinelen kızı görür. Kız, çekingen güler...

ZARA - Boyu devrilesi Gülüşan, ne dineliysen, vursana arabaya şunları...

Der ve koşar...

Gülüşan, korkuyla fırlar, kadının bıraktığı dengi arabaya yüklemek için kaldırır... Yaklaşan kafiledeki Vakkas da görmüştür kendine koşan ağbisini, o da fırlamıştır... Yolda ya da tarlada koşarak karşılaşıp kucaklaşırlar... Ana da yetişti yetişiyordur bunlara...

MÜSLÜM - Hoş gelmişsen Vakkas Onbaşı...

VAKKAS - Hoş gördük Müslüm Ağam...

Anaya koşar Vakkas, kucaklaşıp öpüşürler...

MÜSLÜM Vallah rüyamda görmüşem ha... Anama da dedim...

ZARA - Anan her gece göriy rüyasında...

Tekrar öper oğlunu, göğsüne bastırır...

ZARA - Bitmiş midir şimdi? Tezkereyi almış mısan?

VAKKAS - He... Bir ay önce verdiler, izinli sayılmışak.

Kadın, sevincinden ağlamaya başlar bu kez.

Vakkas yeniden kucaklar...

VAKKAS - Delirmişsen ha... Gülecağımız zamandır.

Bu arada Gülüşan'a yaklaşmışlardır. Kadın gözlerini, burnunu, başlığının ucuyla siler...

ZARA - Sen bakma biya...

Gülüşan, çalışmasını aralar, çekingen gülümser Vakkas'a...

GÜLÜŞAN - Hoş gelmişsen Vakkas Ağam...

Vakkas, önce duralar gibi olur, çok kısa sürer bu, sanki kızı umduğundan başka bulmuştur da şaşırmıştır... Hemen toparlanır, resmî, soğuk yanıtlar...

VAKKAS - Hoş gördük...

Başını çevirir hemen...

Müslüm, arabaya yaklaşırken Zara hemen önler sertçe...

ZARA - Hele... İki kardaş, yürüyün köy içine, şan olsun... Biz toplar geliriz ardınızdan...

Müslüm'le Vakkas gülerek bakarlar... Yürürler yan yana...

ZARA - Babanız da sağ olacağdı ki şimdi...

Zara, artlarından bakar, gene ağlayacak gibi olur, başını çevirir, çalışan Gülüşan'a bakar; gözlerini kurular çaputla, yutkunur, kıza sertçe çıkışır birden...

ZARA - Sırık gibi durmasana mıymıntı...

Var gücüyle işe koyulur...

Uzaklaşan Vakkas'la Müslüm... Vakkas, gerilerde kalmış Gülüşan'ı işaret eder...

VAKKAS - Noldu, bu kız gitmedi mi daha?

MÜSLÜM - Almiyler... Çoban Hamid dediler, o da başlık veremiyy...

VAKKAS - Kaldı anamın başına desene.

MÜSLÜM - Anam da kan kusturiy haa.

VAKKAS - Başlıksız verek gitsin.

Müslüm sevinir gibi bakar kardeşine... Sonra ciddileşir...

MÜSLÜM - Anam razi oliy mi?

VAKKAS - Kardaşı?

MÜSLÜM - Haydar? Analeri öldüğünden bu yana Mahmut gavvatının yanındadır.

Bir sessizlik olur...

Sağlı sollu tarlalarda çalışan kadınlı erkekli köylüler işten baş kaldırıp el eder, seslenirler uzaktan.

— Hoş gelmişsen... Hoş gelmişseeeen...

VAKKAS - Hoş görmüşük... Sağ olasaaaz.

Bir yaşlı kadın çıkar tarladan, boynuna sarılır Vakkas'ın öper...

Bütün bu konuşmalar uzak, genel planlar biçiminde. Tarlalarda çalışanlar, at üstünde kâhyalar...

20. Kuyu Başı-Köy Alanı (Dış-Gün)

Kuyu başına birikmiş kadınlı, çocuklu kalabalık ortasında kuyuya çıkrık takma işlemini bitirmek üzere olan usta... Yanında Maho'nun kâhyası yardımcı. Son çiviyi çakıyordur usta... Sonra çevirmeye başlar çıkrığı. Tamam gibisine bir işaretle elindeki aleti atıp çekilir. Kadınlar, çocuklar birden saldırıp öne geçmeye çalışırlar itiş kakış... Kâhya geçer öne, bağırır...

KÂHYA - Durun beyinsiz avratlar...

Bakar, içlerinde güzelcesini işaret eder...

KÂHYA - İlk sen al baham Cennet, Zemzem suyu olsun.

Sırıtır...

O atılıp çeker çıkrığı, ötekiler de kaplarını dizerler, sıraya girerler belki... Kuyudan su çekilip kaplara sırayla dolarken, burnu hızmalı, tipik yöreli, çirkince, ufak tefek bir kıza bakıp alana giren Vakkas'ı işaret eder yöredekilere...

1. KADIN - Kız Sedef gözün aydın...

2. KADIN - Aha geldi seninki...

Kız sıkılma numarasında telaşlanır, belki çıkrığı gevşetip kovayı kuyuya düşürür. Gülüşürler. Toparlanır...

— Hoş gelmişsen Vakkas.

— Hoş gördük...

Kadınlar hoş geldin için döndükleri Vakkas'tan Sedef'e döndüklerinde Sedef, kabını yarım yamalak doldurmuş gidiyordur çabuk çabuk.

Vakkas da kızarır, başını çevirir... Kadınlar fiskos edip gülüşerek dedikoduya dönerken Vakkas'la Müslüm, duvar

diplerine gelip birikmeye başlayan köylülere doğru yürürler... Kucaklayanlar vardır Vakkas'ı. Elini sıkanlar. Müslüm'e göz aydınlığı verenler. Hepsi yerli tipler...
Birden, Vakkas'ın yöresine toplanan kalabalık saygıyla, çekingenlikle duralayıp kuyu yönüne doğru bakmaya başlarlar. Vakkas'la Müslüm de dönüp bakar... Mahmut at üstündedir. Yaşlanmış, şişmanlamıştır. Çıkrık çeken kadınlara bakar gülerek. Kâhya da gerisine geçmiştir saygıyla...

MAHMUT Ula avratlar, memnun musaaaz, ırahat mısaaaz? Nasıl olmuştur kuyu?

Çıkrığı çeviren kadınlardan biri başlar, ötekiler de peşi sıra söylerler:

— Sağolasan ağam...
— Allah ömrüün su gibi arttıra ağam...
— Kollarımız kırıliydi yirmi kulaç ipi çekene dek...
— Şimdi kuş gibi.
— Sayanda kurtulmuşuz.

ZEMZEM - Allah tuttuğiy altun etsin ağam.

— Rahat olmuşuz.

Mahmut gülerek bakar

MAHMUT - Hele dönderin baham.

Kadınlar bir gayretle çabuk çabuk çıkrığı çevirmeye koyulurlarken Mahmut'un gözü köylüler arasındaki Vakkas'la Müslüm'e ilişir. Kadınları bırakıp atı ağır ağır sürer o yana... Yaklaşıp bakar... Sırıtır...

MAHMUT - Hoş gelmişsen Vakkas...

Vakkas mahcup gülümser...

VAKKAS - Hoş görmüşek ağam...

Kâhya da gerisindedir Maho'nun...

MAHO - Bitmiş midir vetan hizmeti?

VAKKAS - He, sayazda...

Soğuk soğuk bakan Müslüm'e döner...

MAHO - Sen nasılsın Müslüm Efendi?

Müslüm'ün etrafındakiler yavaşça çekilmeye, Müslüm'ü yalnız koymaya başlamışlardır. Müslüm, dimdik bakar, bastırarak konuşur tek tek.

MÜSLÜM - İyi olacağık Allahın izniyle.

Maho bozulacak gibi olur. Etraftaki kalabalık ortasında nispet verilmiş gibidir ağaya... Maho atın başını çevirir, kalabalığa fors koyar gibi dikelir bir iyice...

MAHO - He... Allahın işine de burnunu sokmıyacaksan Müslüm Efendi... Hemi de çok konuşmuyacaksan... Allahın gönlıye güç gider...

Maho çekip gider köy alanından.

Kadınlar çıkrığı çevirirlerken o geçerken saygı ile duralayıp bakarlar selamlar gibi... Köylüler de aynı biçimde korkulu bir çekingenlikle bakarlar ardından. Kâhya ağırdan yürüyordur, kulağı köylülerde. Vakkas'la Müslüm de bakıyorlardır... Vakkas şaşırmıştır sanki... Müslüm, uzaklaşan Maho'ya bakarken...

MÜSLÜM - Hele, çalımına...

Vakkas, çekingen bakar Müslüm'e...

VAKKAS - N'oldu ki?

MÜSLÜM - Hökûmat toprak verecağmış, biz de istiyek dedik. Donuz gibi bakiy deyyos...

Etraflarından yavaşça çekilip uzaklaşan köylülere de bakar kızgınlıkla...

MÜSLÜM - Hele bunlara da... Ödleri patliy... Kuyuya bir teker taktırdı gevvat, hepsi peşinde...

VAKKAS - Hökûmat toprah mı verecağmış?

MÜSLÜM - Gazatada okumamış mısan?

VAKKAS - He hatırlamışam. Asteğmenimiz sözünü ettiydi ya... Eee...

Döner, Müslüm'e bakar yeniden...

MÜSLÜM - Eeeee'si?

VAKKAS - Toprağı nirden bulacağ hökûmat?

MÜSLÜM - Bana ne soriysan, hökûmat mıyam ben?

Ağır ağır yürümeye başlamışlardır, kerpiç duvarlar önünde... Gözleri dalgındır. Yürürler evlerine doğru...

21. Cemal Ağa'nın Salonu-Urfa'da Bir Konak (İç-Gün)

Pencereye yaklaşan güzel giysili bir kadın, dışarı bakıp salona döner, alaylı bir gülümsemeyle,

MİHRİBAN - Geliyor... Barutçu Mahmut Ağamız.

Salondakiler gülüşerek pencereye üşüşürler...

22. Cemal Ağa'nın Konak-Köşk-Avlu-Bahçe (Dış-Gün)

Bahçede iki üç tane lüks araba...
Bakımlı bir bahçe...
Mahmut Ağa atı ile gelip iner. Hizmetçiler koşarlar. Atı bağlayacak yer ararlar, çekip dışarı götürürler belki... Mahmut Ağa da yadırgamıştır, yöresine bakınır... Arabaların arasından içeri girer. Pencereden bakanlar hayal meyal...

23. Cemal Ağa'nın Konak-Köşk-Salon (Şarklı-Modern Karışımı) (İç-Gün)

Bir koltuğa yerleşmiş Mahmut'a damat Bedri Bey, lüks bir sigara uzatır. Mahmut, istemem anlamına elini göğsüne koyup cebinden tabaka çıkartır...

MAHMUT - Sağ olasan... Öskürtiy... Ben burdan yakam...

Tabakadan çıkardığı sarma sigarasını yakar... Salonda Bedri'nin karısı Mihriban. Cemal Ağa'nın iki oğlu, fabrikatör Naim'le üniversitede mimarlık okuyan Özer, Naim'in karısı Nazan, Özer'in kız arkadaşı, üniversitede öğrenci Oya... Hepsi de bıyıkaltı gülümseyiş içinde alaylı bakıyorlardır bu tipik doğulu ağaya. Oya, biraz da sert bakıyordur...

MAHMUT - Büyük beyimiz?...

NAİM - Haber verdiler, gelecek...

Mahmut, paldır küldür söze başlar.

MAHMUT - Nedir bu başımıza gelen Bedri Bey?

Bedri, gülümseyerek bakıyordur...

MAHMUT - Ankara'dan geliysiiiz, hemi de pangacısa-az, hele bi anlatın bakam, reforum diyiler. Sırf bizim memlekete midir bu icad? Niye önce burdan başlıylar? Okumuş adamsıız siz... Yani bu edalet midir?

Özer, ateşli bir atılışla karşılık verir hemen...

ÖZER - Sizin bu zavallı köylüleri soyup sömürmeniz mi adalettir?

Mahmut şoke olmuştur... Kızarmıştır, ne diyeceğini bilmeden bakarken ötekiler pek de önemsiz görünerek gülümserler...

MAHMUT - Hele...

Mahmut, şaşkın, ötekilere bakarken Bedri güler...

BEDRİ - Siz bakmayın bu gençlere...

MAHMUT - Biz mi soymadayız zavallı köylüleri?

Oya atılır aynı tonda...

OYA - Yok, onlar sizi soyuyor...

Mahmut, sözdeki taşı anlamamıştır... Saflıkla tasdik eder, tekrarlar...

MAHMUT - Hee, vallah he billah, onlar soymada bizi.

Oya ile Özer bir kahkaha atarlar... Mahmut, şaşırır...

MAHMUT - Binbeş yüz pangnota çıkrık yaptırmışam daha yeni, kuyularına. Zorum nedir?

Oya, gizli alayla,

OYA - Yaa, gerçek mi?

MAHMUT - Hele bak, inanmii?

ÖZER - Kırk yılda bir çıkrık yaptırmışsın onu söylüyorsun...

MAHMUT - Kırk yılda mı?

Nazan, keser hemen:

NAZAN - Amaaan, bırakın şimdi... Oya...

NAİM - Özer, başlama gene...

OYA - Sizin de hoşunuza gitmedi değil mi Naim Bey?

NAİM - Saçmalama. Reformadan yanayım ben...

MAHMUT - Reforumdan yanaysan, Angara da önce gendi fabrikandan başla da görelim hele...

Özer'le Oya kahkahayı basarlar... Mahmut, kuvvet almıştır,

MAHMUT- Hemi de apartmanları, hanları, reforum yap... Dağıt vetandaşa, he? Reforum diyisen...

Naim gülmeye çalışır, Nazan daha sinirlidir...

NAZAN - Versinler parasını dağıtalım...

MAHMUT - Benim mülkümün parasını mı veriyler?

ÖZER - Ne versinler? Vergi değerinden parasını veriyorlar. O ki mülkün değerliydi, vergide niye düşük gösterdin?

Oya, keser...

OYA - Nerden sizin mülkünüz oluyor? Hazine arazisi çoğu... Siz, tutmuşsunuz...

MİHRİBAN - Hişşşt... Kapatın... Babam geliyor...

ÖZER - Gelsin...

Ayağa kalkarlar...

Cemal Bey girer içeri...

Mahmut da toparlanır. El sıkışırlar Cemal Bey'le. Mahmut, saygılıdır...

Otururlar...

CEMAL - Hoş gelmişsen Mahmut Ağa...

MAHMUT - Sağ olasaaz beyim... Hoş gördük. Siz de hoş geldiniz...

CEMAL - Ee, tedbirini almış mısan, hazır mısan?

Mahmut anlamaz, Cemal babacan bir gülümseme içindedir...

MAHMUT Bizim ne tedbirimiz? Ne emrediysiiz o olacaktır...

CEMAL - Alacaklar toprakları elimizden...

Biraz da bıyıkaltı gülümseme, Mahmut'u kışkırtma edası ile söylemiştir...

MAHMUT - Vel!... Siz de böyle deyisiiz... Zati aha bunnar yüreğimi oynattılar...

Kahkahalarla gülerlerken Mihriban yanda deminden beri hizmetçilerin hazırladığı masayı işaret eder...

MİHRİBAN (SESİ) - Yemek hazır babacığım. Hepsi kalkar Cemal Bey kalkınca,

CEMAL - Ne deyi bu dili uzunlar?

MAHMUT - Her gün böyle konuşturuysan bunları vallah, begim, sen çok sabırlı bir adamsan Allahıma...

Uzun, mükellef masaya yerleşirlerken Cemal Ağa alaylı güler...

CEMAL - Bakma, burda herkes bir türlü söz eder, ama sonunda hepimiz bu masada tek ağız oluruz...

Herkes güler bu söze. Özer'le Oya bozulmuştur biraz. Sert bakışırlar... Yemeğe başlarlarken Cemal, masanın başındadır. Bir sürü de çocuk oturmuştur masaya...

24. Celolar'ın Evi-Avlu (Dış-Gece)

Kapları durulayan Gülüşan çite yaklaşan bir gölgeyle fırlar... O anda arkadaki kapı açılmış, Müslüm de çıkmıştır... Gülüşan fark etmez... Çite yaklaşır, Haydar'la konuşmaya başlar...

GÜLÜŞAN - Nerde kalmışsan Haydar?

HAYDAR - Anca gelmişem vilayattan... Daha çiftliğe gitmemişem...

GÜLÜŞAN - Görmüş müsen babamızı?

HAYDAR - Beter hastadır babamız Gülüşan. Hiç eyi değildir gidişatı.

Gülüşan yürekten yaralanmış gibi,

GÜLÜŞAN - Vah...

Bunların fark etmediği Müslüm, kapı önünde siper olup bakar bir süre, sonra sessizce dönüp yanda dam gibi bir yerdeki kenefe girer, pantolon düğmelerini çözüp kuşak gevşeterek,

HAYDAR - Ağamdan izin aldım, gidecağam gene.

GÜLÜŞAN - Babamın ellerinden öpmişem, Gülüşan iyidir diyesen...

Haydar dalgın kalır bir süre, çekinerek başlar...

HAYDAR - Gülüşan...

GÜLÜŞAN - Gülüşan kurban...

HAYDAR - Kâhya emmi deyi ki...

GÜLÜŞAN - Mezara gire o kâhya emmi... İstemii dememiş misen?

HAYDAR - Demişem ya... emme deyi ki...

GÜLÜŞAN - Kara toprağa girerem, ona arvat olmam. Döğe döğe arvadını küt etti deyyos, şimdi de beni mi istiiy? Konuşmayasan onunla.

Haydar dalgındır...

Geride, uzakta dinleyen Müslüm'ün gölgesi...

25. Celolar'ın Evi-Oda (İç-Gece)

Odaya giren Müslüm... Zara aranır Gülüşan'ı...

ZARA - Kız Gülüşan... Nere kayboldun gene, boyu devrilesice?

Müslüm gülümseyerek önler hemen.

MÜSLÜM - Geliy aney geliy, damdadır ha!

Dikkati çekmek içinmiş gibi duvarda çiftenin yanında asılı duran saza el atar...

Müslüm sazı ile yaklaşıp oturacakken Gülüşan girer elinde yıkanmış kaplarla. Vakkas kendini tutamaz gibi bakar bir iki kaçamak... Odadaki Zemzem'in gözünden kaçmamıştır... Vakkas, ağbisinin saza düzen tutturmasına bakıyordur... Zemzem, Vakkas'a eğliir,

ZEMZEM - E Vakkas, eskerliğini bitirmişsen, sıra evlenmeğe gelmiştir he mi?...

Vakkas hoşlanmamış gibidir, saza biraz daha sokulur...

VAKKAS - Hele soluk alak...

Zemzem, Zara'ya sokulur, fiskosa başlarlar...

ZEMZEM - Soluk alması kalmış mıdır? Sedef'in yangını köyü tutmuştur Zara... Başlık da düşüktür... Anesi deyi ki...

ZARA - Ne bilem anam, göriysen işte...

İki kardeşi işaret eder başı ile, sözüm geçmez gibisine, ekler hemen,

ZARA - Başlığı düşük de olsa, nerden bulak...

ZEMZEM - Hemen para mı istiyler sizden? Bir konuşun...

Gülüşan çayları doldurmuştur kaplara... Dağıtır ya da uzatı uzatıverir ocak başından...

Müslüm saza düzen tutturmuştur... Bir iki vurur teline, gülerek bakar Zemzem'e...

MÜSLÜM - Topraklarımızı alak hökûmattan, iş evlenmeğe kalsın, koley... Daha karnımızı doyurmadan aciziz...

ZEMZEM - Hele salak Müslüm'e. Siye toprak verecağlar belliysen? Sen delirmişsen hey oğul, aklığiy yitirmişsen... Fıkaraya el uzatıldığı nerede görülmüştür?...

Müslüm aynı gülümsemeyle sazı tınlatır yeniden...

ZARA - Hemin ağamız deyidi ki...

MÜSLÜM - Ağamız bata...

ZARA - Doğru konuş Müslüm.

MÜSLÜM - Ben hep doğru konuşuyam aney. Ondan sevmiysez beni.

Müslüm bir türküye başlar, hepsi dinliyorlardır.

Müslüm'ün Türküsü:

"Ekmeğin üstünü dikenler sardı
Durmak olmaz gayrı düşek yollara"...

26. Maho'nun Çiftliği-Avlu (Dış-Gece)

Maho atıyla avluya girer hızla... Bir yerlerden fırlayan bir iki yanaşma, Haydar, Kâhya, Gaffar... Atın başını tutar Gaffar... Maho inerken attan, Haydar'a, Kâhya'ya bakar... Eve doğru yürürken önce Haydar'a sorar:

MAHO - Nasıldır baban?

Haydar heyecanlanmıştır, duralayıp cevaplar yavaşça...

HAYDAR - Has-ta-dır ağam..

MAHO - Vah... Şifalar olsun...

HAYDAR - Selam etmiştir.

Maho, Kâhya'ya dönerken...

MAHO - Aleykümselam.

Kâhya'yla yürüyüp kapıya yaklaşırken,

MAHO - Gelen giden?

KÂHYA - Olmamıştır ağamız...

Kapıda duralar...

MAHO - Uçan kuştan bile habarım olacak...

KÂHYA - Emrin can üstüne...

MAHO - Ne hökûmattan, ne köyden, ne şahardan heç kimse sokulmayacaktır toprağıma.

KÂHYA - Emrin baş üstüne ağam...

MAHO - Vurun, ataş açın. Heçbir kimseden korkumuz yoktur, bilesiiiz...

Ağa içeri girer...

KÂHYA - Korkumuz yoktur ağam...

Kâhya, Haydar'a yaklaşır...

KÂHYA - Görmüş müsen baciyi, konuşmuş musan?

HAYDAR - Görmemişem Kâhya emmi...

Kâhya bozulur, toparlanır. Haydar gözlerini kaçırıyordur... Ekler çekingen...

HAYDAR - Yanaşamıyam o eve, bilisen, Gülüşan da korkiiy... Vakkas da gelmiş...

KÂHYA - Ne korkiysiiz gevvatlardan? Biz öldük mü? Ona gül kibin bakacağam diyesen... Heç ayrılmıyacaksaaaz iki kardaş bundan sonra diyesen ona...

İçerden Ağa'nın sesi duyulur gümbürtülü...

MAHO (SESİ) - Kâhyaaa...

KÂHYA - Buyur ağam...

Kâhya koşar...

Arkasından mahzun bakan Haydar...

27. Tarlalar-Kırlık-Araba (Dış-İç-Gün)

Tarlada kan ter içinde çalışan Gülüşan, Müslüm, Vakkas, Zara... Çeşitli işlerle uğraşırlar soluk almaksızın...

Vakkas bakar yola, uzaktan aşağıki tarlaya yaklaşan mühendislerin arabasını görür. Araba durur, uzaktan köylülere bir şeyler sordukları görülür...

VAKKAS - Kim ki bunlar?

Müslüm dönüp bakar, hemen anlamıştır sanki... Bırakır elindeki işi, gülerek bakıp arabaya doğru koşarak inmeye başlar... Vakkas da inecektir. Gülüşan da işini bırakıp merakla bakınca Zara hırsla bağırır...

ZARA - Mezara giresice işine baksana sen...

Gülüşan korkuyla işine dönüp kan ter içinde çalışmaya koyulur...

Bu olay Vakkas'ın gitme isteğini kesmiştir sanki... Gülüşan'a yardıma koyulur yaptığı işte. Aşağıda köylülerle konuşan mühendislere doğru koşarak inen, yaklaşan Müslüm görülür...

Mühendis Refik arabadan inmiş, köylülerle konuşuyordur...

REFİK - Su bulacağız size... Yerin altından çıkaracağız...

Köylüler hiç karşılık vermeden bakıyorlardır...

REFİK - Sonra da toprak verecektir hükümet...

Köylüler gene aynı donuklukla bakarlar...

REFİK - Umuruazam dedikleri burası değil mi?

Yakındaki bir tepeciği ya da beli gösterir. Koşarak gelen Müslüm yaklaşır...

HARUN - He, buradır, Barutçu Mahmut Ağa'nındır...

REFİK - Kimin olursa olsun...

Elindeki haritalara, planlara bakar, şoför yerindeki Semih'e gösterir...

REFİK - Su damarı burdan geçiyor... Jeolog raporuna göre...

Onlar bir şeyler mırıldanırken aralarında, Müslüm, soluk soluğa gelip köylülerin arasına girer...

MÜSLÜM - Hoş gelmişseeez bey...

Refik, şöyle bir dönüp bakar, Semih'le ayaküstü kâğıt incelerken,

REFİK - Hoş bulduk...

İşine dönecektir ki dikkatini çeker Müslüm'ün parlak bakışlı, gülümseyen dost yüzü... Müslüm, hemen ekler...

MÜSLÜM - Ne zamandır bekliydik sizi...

REFİK - Bizi mi bekliyordunuz?

MÜSLÜM - Reforumcu değil miseez?

Refik, Semih'e bakar şaşkınca...

REFİK - Evet reformcuyuz. Demek bekliyordunuz...

MÜSLÜM - Helbet bekliydik beyim...

Refik güler inançsız...

REFİK - Pek kimsenin beklediği yok gibi geldi bize ya...

Müslüm anlamıştır. Köylülere bakar şöyle bir,

MÜSLÜM - Siz bakman bey, belli etmiiler... Hepisi bekliiy...

Semih, memnun bakar Refik'e. Refik, haritayı yaklaştırır Müslüm'e...

REFİK - Sen akıllı bir adama benziyorsun... Daha önce jeologlar gelmiş buraya Umuruazam'a.

MÜSLÜM - Heee... Birileri geldi o dediğinden herhal...

REFİK - Gel bakayım.

Bunlar harita etrafında konuşurlarken, köylüler de merakla sokulmaya başlamışlardır çekingenliklerini yenerek... Uzaktaki tarladan Kâhya bakıyordur bu toplananlara. Telaşla yürür o yana doğru, bir yandan yanındaki Haydar'a söylenir...

KÂHYA Ne duriysan koşsana ağamıza... De Umuruazam'a gelmiştirler...

Haydar, yola çiftliğe doğru koşarken arabadakiler de inmişler, ilerdeki tepeciğe doğru yürüyorlardır, etraflarında Müslüm ve köylüler. Ellerinde arazi aletleri araçları vb Refik, neşelenmiştir...

REFİK - Bravo... Beni mahcup ettiniz... Kaç dönüm toprağın var senin?

1. KÖYLÜ - Var 30-40 dönüm...

REFİK - Yetiyor mu?

1. KÖYLÜ - Yeter mi begim? Dokkuz nüffus... Acımızdan gırıliyik...

SEMİH - Peki nasıl idare ediyorsunuz?

2. KÖYLÜ - İdara? Ağadan borç aliyk... Söz temsili.

Tam bu sırada iyice yaklaşmış Kâhya'yı görürler. Koşuşturarak gelişi ile duralar bazıları... Ötekiler, mühendislerle konuşanlar görmemişlerdir. Köylülerin bir kısmı durup ayrılır Kâhya'yı görür görmez... Mühendisler, Müslüm, konuşanlar yürüyorlardır tepeciğe doğru. Kâhya, keser önlerini...

KÂHYA - Yasaktır... Nereye gidiysiniz? Ağamızındır burası. Giremezsiyiz. İzni yoktur, uçan kuşa bile...

Tarlaların alt başındaki yolda ciple gelen Mahmut Ağa görülür. Haydar, soluk soluğa yolunu keser...

HAYDAR - Ağam, gelmişlerdir...

Mahmut Ağa, cipi hiç durdurmaz; yel gibi geçip gitmiştir. Haydar'ın yanından, mühendislerin, Kâhya'nın bulunduğu tepeciğe doğru. Haydar, ürkek bakar peşi sıra, sonra ar-

dından koşmaya başlar o da. Mühendislerle tartışan Kâhya birden ağanın yaklaştığını görünce daha da sertleşir...

KÂHYA - Aha ağamız da geliy.. Çıkın diyem. Laftan anlamiy misıız?

Ağanın gelişini gören öteki köylüler de uzaklaşırlar birden mühendis grubunun yöresinden. Şimdi yalnız Müslüm, bir de çok yaşlı bir köylü kalmıştır mühendislerin yanında...

REFİK - Araçları getirin... İşbaşına...

Yanındaki teknisyen arabayı işaret eder. Aşağıdaki arabadan araçları çıkaran teknisyen gelirken,

KÂHYA - Vallah pişman ederem sizi...

Kâhya, elini beline atar, tabanca çıkaracakmış gibi yapar; ama pek de cesaret edemiyordur. Refik iyice bozulur...

REFİK - Sen pişman olursun sonunda. Hadi ordan sen de...

Semih, atılıp serinkanlılıkla araya girer...

SEMİH - Kâhya Efendi, bizi buraya hükümet gönderdi, keyfimizden gelmedik, kanun emri bu.

Ağa'nın gelmesiyle sesini daha da yükseltir Kâhya...

KÂHYA - Kanun manun dinlemiyem ben...

REFİK - Kanun manun dinlemiyor musun?

KÂHYA - Dinlemiyem...

Refik, Kâhya'nın üstüne yürüyecek gibi bakarken, yıldırım gibi gelen cipten atlayan Mahmut Ağa, elindeki silahı ateşler bir iki el havaya... Refik'in karşısına dikilir...

MAHO - Kanun ne karışıymış benim torpağıma?

Silah sesleri ile, ovada çalışan köylü başları kalkar işinden, en başta da Zara, Vakkas, Gülüşan kalkıp ilerde tepecikte biriken, tartışanlara bakarlar korku ve endişeyle... Vakkas, fırlar o yana doğru, Zara da fırlar...

ZARA - Müslüm...

Gülüşan da fırlayacak gibi iken, Zara, kıza yılan gibi bakar dönüp...

ZARA - Sana ne oliy torpağa giresice? İşiye bak...

Gülüşan, korkuyla işe eğilir...
Vakkas, duyup bozulmuştur. Duralar... Anasına bir şey diyecek gibi olur... Zara, farkında bile olmamıştır. Hızla koşar, gider yanından, olay yerine doğru; Vakkas dönüp üzgün kıza bakar... Kız da bir bakar Vakkas'a üzgün, başını eğer işine, Vakkas koşmaya başlar yeniden...

OLAY YERİNDE :
Ağayla Refik birbirlerine girmişlerdir... Ağanın elleri Refik'in yakalarındadır, sarsıyordur...

MAHO - Sen benim malımın kâhyası mısan gevvat oğli gevvat... Bu çölde su ne ariymiş? Biz çıkarmak mıyık olsa?

Refik, cılız, yapısız bir adam, zorla dayanır bu sarsmaya. O hiç elini sürmüyordur Maho'ya, dimdik duruyor ve yukardan bir bakışla...

REFİK - Çek elini ulan... Memura hakaret ne demektir anlarsın...

SEMİH - Uymayın siz, uymayın...

Semih Bey ve teknisyenler girip Refik Bey'i çekerler, Maho gözü dönmüş bir biçimde tabancasını çeker, tam önlerine çizgi çeker gibi bir sıra ateş yağdırır...

MAHO - Aha bu çizgiyi geçin, vallah postunuzu sererem buraya. Mamursan mamurluğunu bil. Ne işin vardır benim arazımda hırro?

Maho, Refik soluk soluğa, ötekiler donmuş gibi bakışırlar... Köylüler ta uzakta, tarla kıyısında sıralanmış seyrediyorlardır ürkek... Yalnız Müslüm'le ihtiyar köylü, bir yaşlıca kadın, bir delikanlı (Harun) olayın hemen yakınında, mühendislerin yanı başındadırlar...
Refik'i çeken Semih yavaşça söylenir...

SEMİH - Gidelim... Jandarmayla geleceğiz, başka çare yok...

REFİK - Mahkemede hesabını vereceksin, kanun saygısını yitirmiş herif...

MAHO - Ankara'ya kadar yolunuz vardır gevvatlar... Barutçu Mahmut da selam etmiştir diyesaaz...

Refik döner etraftakilere...

REFİK - Şahitsiniz... Duydunuz söylediklerini...

Maho birden bastırır...

MAHO - Heçbir şey görmemiştir, heçbir şey duymamıştır onlar...

Refik şaşkın bakarken Müslüm'ün sesi duyulur.

MÜSLÜM - Her şeyi hemin gördük, hemin de duyduk Mahmut Ağa...

İHTİYAR KADIN - Görmüşüz.

YAŞLI ADAM - Ben de görmüşem.

HARUN - Ben de görmüşem her bir şeyi... Duymuşam da.

Mahmut beklemediği bu söz karşısında afallar... Dik dik bakar Müslüm'e... İhtiyara, yaşlı kadına, Harun'a... Haydar yetişmiştir, gelip Kâhya'nın yanında durur soluk soluğa... Maho şaşkınlığı yener, kurnazlıkla haykırır birden...

MAHO - Tuuy... Ulan heçbiriyizde şeref kalmamıştır... Yabanın deyyos mamuru ağanızın torpağına giriy, siz de onlarla birlik oliyiz ha? Hepinizin ağızını sıçım...

Müslüm keser birden,

MÜSLÜM - Bu toprağ nerden senin oliymiş?... Tapusu mu vardır?

MAHO - Hele!...

MÜSLÜM Babamız sekkiz sene ekip biçmiştir Umuruazam'ı...

Maho hırsından patlayacak gibidir... Bir şey diyemez birden...

MAHO - Babayizi ne karıştıriysen bu işe gavvat?... Ölüp gitmiştir...

MÜSLÜM - Biz ölmemişek.

Vakkas da gelmiş Müslüm'ün yanında yerini almıştır... Tam iyice birbirlerine girecekleri andır ki, Zara soluk soluğa yetişip Müslüm'ün önüne atılır, çeker...

ZARA - Hele... Çekil diyem... Haramdır südüm...

Vakkas'la Müslüm'ü çeker Zara... Ağa'ya da söylenir bir yandan...

ZARA - Allah Peygamber aşkıya Mahmut Ağam. Sen bir ağasan, bu cahıllara uyasan caiz midir?

Mahmut aslında Zara'nın girip işi durdurmasına belli ki memnundur. Yukardan bakar... Forsu kurtulmuştur.

MÜSLÜM - Karışmıyasan aney...

ZARA - Vallah südüm haramdır... Çekil diyem Müslüm... Vakkas... Hadi yürü...

Zara oğlanları uzaklaştırır... Olayı dalgın, ürkek seyreden Haydar, Kâhya'nın yanındadır... Ötekiler de uzaklaşırken uzakta tarlanın kıyısında dizilmiş öylece bakışan köylü kalabalığa döner, Maho, birden parlar...

MAHO - Ne bakıysiiz, it enikleri? Südü mundarlar... Hemin ekmeğimi yiyip hemin dil döndüriiysiz ha... Aç itler...

Birden tabancayı belinden çekip onlara çevirir, belli ki ürkütmek, panik yaratmak için üstlerine, havaya doğru ateşler rastgele...

Köylüler çil yavrusu gibi dağılıp kaçışmaya başlarlar...

Kâhya'ya döner,

MAHO - Bana bak Kâhya, bir daha toprağıma adam soktuğun görem, vallah ilk seni furacağam...

Kâhya başı yerde dinliyordur...

Haydar korkuyla bakar...

Harun ilerde bakıyordur, bir ara Haydar'la göz göze gelir...

Haydar ürkek baş çevirir.

Maho da hırsla haykırır,

MAHO - Vallah demişem bak... Ne için silah vermişem eliye? Bakasan diye mi?

Maho döner, cipine binip sürer... Ovada uzaklaşır...
Köylüler ağır ağır dağılıp işlerine gidiyorlardır... Müslüm, Vakkas, Zara tarlalarına yürüyorlardır... Kâhya ile gerisindeki Haydar dikilip kalmışlardır ovada küçülen cipin ardından bakarak... Ovadaki bu görüntüyü çalıştığı yerde dikilmiş seyreden Gülüşan'ı görürüz... Kan ter içinde ovaya, cipe, köylülere bakar bir süre... Onları görmeden görmüş, mahzunlaşmış gibidir algılayarak...
Zaralar'ın geldiğini görünce korku ve telaşla işine eğilir, çalışmaya koyulur aynı acıya, kan tere batmış haliyle. Toprakla savaşıyordur...

28. Cemal'in Evi-Oya'nın Odası (İç-Gün)

OYA - Köylere gideceklermiş!...
ÖZER - Cehenneme gitsinler...
Oya çekingen, ürkek bakınır, alaya vurur gene de...
OYA - Vallahi korkuyorum Özer...
ÖZER - Devrimci mimar kıza bak...
Oya sert bakar...
OYA - Ne olmuş devrimciliğime? Her kötülük beklenir bunlardan oğlum... Korkum kendim için değil herhalde...
ÖZER - Biz neciyek?... Eşşek başı mıyak?...
Oya yarı alaylı, küçümser, bakıp gülümser...
OYA - Evin en küçük oğlusun!... Ağzına iki tokat, tamam...
Özer güler, tepeden bakar gibi,
ÖZER - Kimmiş vuracak?... Sen sahiden bizim ihtiyarı derebey kılıklı ağalardan sanıyorsun be... öyle de görünür ya... Hiçbir düşünceme, isteğime engel olmamıştır, inan.
OYA - Bizimkiler de, aksine, son derce uygar görünürler. Her düşünceme karşıdırlar!... Yüz bulsalar isteklerime de engel olurlar...

Özer güler.

ÖZER - Soysuz İstanbul tüccarı, ne olacak?...

OYA - Soylusuna da, soysuzuna da...

Özer, Oya'ya sarılır. Oya çekilir...

OYA - Uzattın.

Sekizlik sinema makinesini alır.

OYA - Geç kalıyoruz...

29. Cemal'in Evi-Salon (İç-Gün)

Naim, Bedri, Avukat Necati, Cemal Bey konuşuyorlardır. Necati heyecanlıdır... Ötekiler de kızgın görünürler ya ölçülüdürler. Cemal Bey babacan bir gülümseme içindedir ara sıra...

CEMAL - Huyudur Mahmut Ağa'nın. Vur dedin mi öldürür...

NECATİ - Kusura bakmayın beyefendi ama, akılsızlıktır yaptığı. Hem de suçtur... Mühendisler şikâyetlerinde diretirlerse vallah zor kurtarır paçasını...

BEDRİ - Akılsız, akılsız...

NAİM - Su çıkaracaklar, sevinse ya ahmak... istifadeye baksa ya...

NECATİ - O kadar akıl fikir nerde onda beyefendi?... Dedemin kafasıyla yaşıyor. Hâlâ at üstünde...

Gülümserler.

CEMAL - Eski adamları sevmiysiiiz biliyem; yükleniysiiz zavallıya...

BEDRİ - Korkarım, sizin başınıza da iş açacak o zavallı.

CEMAL - Açsın bakak!...

NAİM - İşleri geciktirecek en azından...

CEMAL - Acelemiz mi vardır?...

NAİM - Gecikmekte menfaatimiz yoktur baba. Kanun çıkmıştır. Paramızı alıp sanayie ne kadar çabuk yatırırsak, o kadar çabuk...

Cemal keser birden,

CEMAL - Dinlemişem bunları Naim, ikide bir tekrarlayıp bıktırmayasan...

Telefon çalar. Bir köşede çayları hazırlayan Mihriban telefonu açar...

MİHRİBAN - Efendim?

Döner erkeklere,

MİHRİBAN - Ankara arıyor...

Bedri gider, alır telefonu...

BEDRİ - Efendim... Burdadır. Kim? Bir dakika.

Bedri döner Cemal Bey'e, telefonu eliyle kapatır...

BEDRİ - Bakan sizinle görüşmek istiyormuş...

Cemal önce reddedecek gibi yapar, duralar, sonra kalkar koltuğundan telefona gider, alır aygıtı...

CEMAL - Buyrun...

BAKAN (SESİ) - Hürmetler ederim Cemal Ağbi... Nasılsınız? Bir hatırınızı sorayım dedim...

CEMAL - Sağ olasaaz. Hürmet bizden begefendi.

BAKAN (SESİ) - Estağfurullah... Nasıl gidiyor işler? O taraflara geleceğim yakında. Olup bitenleri bir yerinde görelim diyoruz...

CEMAL - Buyrun, begefendi... Hemi de bir mamurlarıızı görürsüüz halka ne idiyler...

Bir sessizlik olur önce...

BAKAN (SESİ) Ne o, bir şikâyetiniz mi var Cemal Ağbi?

CEMAL - Ne şikatımız olacaktır? Bizim şikatımız Allahadır begefendi... Bu milletin ağzı vardır, dili yoktur...

Özer gelmiş, dinliyordur telefonu, ötekilerle birlikte... Oya da girer...

BAKAN (SESİ) - Bir yolsuzluk mu yaptılar?

CEMAL - Söylesek olmii, söylemesek olmii begefendi... Köylünün üstüne variylar, tahrik ediyler halkı...

BAKAN (SESİ) - Kimmiş bunlar?

CEMAL - Siz bir Bakansaaz, ben mi size haber virem, duymuşuzdur helbet... Möhendisler bugün gene Umuruazam'da ağza alınmadık laflar itmişler ki zor önlemişik vallah... Yoğsa... Ne diyem bilmiyem kii...

Susar... Telefonda da sessizlik olur önce. Bedri, Naim, Necati, Mihriban memnun gülüyorlardır... Özer kızgın bakar... Oya da öyle...

BAKAN (SESİ) - Sağ olun, çok teşekkür ederim. Sizden beklediğimiz budur Cemal Ağbi. Gereken emri veririm ben, merak etmeyin. İyi günler... Yakında görüşeceğiz...

CEMAL - Sağ olaasaaaz begefendi... İhya etmişseez bizi...

BAKAN (SESİ) - Hürmetler...

CEMAL - Estağfurullah... Hürmet bizdendir efendim... Sağ olasıız... Bekliiyik... Başımızın üstüye...

Kapatır telefonu, ötekilerin takdirkâr bakışlarına aldırmadan yerine geçip oturur...

CEMAL - İş Angara'ya varmış demek... Ağzımı ariy...

NECATİ - İyi ettiniz ama, sonu neye gider bu adamlarla?

CEMAL - Siz avukatlar da her şeyi büyütüysiiz ha.

Mihriban çayları dağıtırken, çay almayan Necati kalkar, başı ile selam verip uzaklaşır, çıkar odadan...

Nazan girer. Şimdi aile toplantısı olmuştur... Özer'le Oya çıkarlar birbirlerine bakıp... Mihriban seslenir artlarından...

MİHRİBAN - Köye gelmiyor musunuz?

ÖZER - Dolaşacağız biraz...

Cemal babacan bir gülüşle bakar gençlerin ardından...

CEMAL - Bırak dolaşsınlar... Dolaşacakları zamandır... Geri kafalı mıyık biz?

Mihriban takılır...

MİHRİBAN - Bize adım attırmadınız...

CEMAL - Zaman değişmiştir... Hemi erkektir o... Kızın babası düşünsün, bize ne?

Kahkaha atar... Ötekiler de gülerek çaylarını yudumlarlar.

NAİM - İki yüz bin lira istiyor o erkek, versenize...

Cemal duralar, ciddileşir...

CEMAL - İki yüz bin? Neydecekmiş iki yüz bini?

MİHRİBAN - Sizinle konuşacak. Onun için geldiler. Ankara'da büro açmak istiyorlar. Konut incelemesi yapacaklarmış... Mimarlık bürosu...

Cemal anlamadan bakarken Bedri alaylı açıklar..

BEDRİ - Diyorlarsa da... İşin aslı, dergi çıkarıp biz soyguncular, sömürücülere veryansın edecekler... Sövüp sayıp halkı bize kışkırtacaklar...

Mihriban kızgın bakar kocasına... Cemal Bey kavramıştır...

Güler kurnaz kurnaz...

CEMAL - Evde, yüzümüze sövdüğü yetmiy mi? Haftada beş yüz pangonottan ziyade param yoktur ona vereceğ... Yiyip içip geziy işte... Koluna da avradı takiy...

Kalkar ayağa, ötekiler de kalkarlar...

Nazan girmiştir giyimli...

CEMAL - Gezsin bakam.

30. Kır-Tarlalar-Yollar (Dış-Gün)

Hızla giden bir arabada (Mümkünse açık spor bir araba) Oya ile Özer gidiyorlardır hızla... Araba toprak yolda sarsıldıkça gülüp eğleniyor gibidirler... Oya'nın elinde sekizlik renkli film makinesi. Geçtiği yerlerin, insanların filmini çekiyordur ara sıra...

ÖZER - Şu iki yüz bini bir koparsak... Gör neler yapacağız. Dergide bütün kirli çamaşırlarını dökeceğim bu heriflerin.

OYA - Hayal görüyorsun Özer... Sana dünyada vermezler bu parayı... Enayi çünkü onlar, bilmiyorlar mı ne yapacağını?

ÖZER - Bilseler de aldırmaz babam... Sen bakma, ihtiyar bana düşkündür... Anam da vasiyet etmiş ölürken... Bir dediğimi iki etmez benim...

Tam bu sırada Maho'nun çiftliği yakınından geçiyorlardır.

31. Maho'nun Çiftlik Yolu (Dış-Akşam)

Yorgun argın tarlalardan dönen köylüler arasında Zara, Gülüşan, Müslüm, Vakkas... Tam Maho'nun çiftlik yoluna girmişlerdir... Kâhya dost bir yüzle çıkar yollarına, Zara'ya bakar...

KÂHYA - Ağam seni istiy Zara Kadın...

Zara duralar... Ürkek bakar önce; Kâhya'nın dost bakışı yüreklendirir...

Müslüm'le Vakkas da çekingen bakıyorlardır ki Zara onlara yolu gösterir...

ZARA - Siz gidin...

Vakkas duralamıştır...

Kâhya ürkek bakan Gülüşan'a bakıyordur gizlediği bir istek ve sevinçle... Vakkas fark eder, kızacak olur... Kâhya, Zara'nın peşinden uzaklaşır... Onlar da yollarına devam ederler...

VAKKAS - Ne istiy ki?

MÜSLÜM - Heç... Şahatlık etmemizden korkiy gevvat... Anamı tavlayacak...

Yürürler...

32. Maho'nun Çiftliği-Salon (İç-Akşam)

Zara diz çökmüştür ağanın karşısında bir minderde... Ağa da bir sedirde oturmuş, ağızlıkla sigarasını içiyordur...

MAHO - Ben seni severem Zara Kadın. Rahmetliden de incinmemişiktir... Sana diyecağam, bu oğlanlara mukaat ol... Görisen, erişmeyeydin, elimden bir kaza çıkacaktı...

ZARA - Allah esirgeye...

Ağa sigarasını bir daha çekip şöyle bir yaslanır...

MAHO - Şimdi diyecağam o değildir. Hayırlı bir iştir... Uzatmıyam. Gülüşan'ı bizim Kâhya'ya verecağsan...

Zara anlamamış gibidir önce... Ağa hemen ekler...

MAHO - Sekkiz kile buğda borcunu silecağam... Bin beş yüz de pangnot verecağam başlık... Kâhya'nın avradını biliysen; umutsuzdur. Hemi de size bir iyiliğim tokunsun istemişem...

Zara duyduğuna inanamamış gibidir...

Sevinçle doğrulur...

ZARA - Bin beş yüz de verecağ mısan?

MAHO - He... Uzatmadan bitirek bu işi...

ZARA - Başım üstiye ağam... Sağ olasan... Allah duttuğunu altın ede...

Maho cebinden çıkardığı bir deste paradan iki yüzlük ayırıp uzatır...

MAHO - Hele al baham... Siftah et... Hayırlı ola...

Zara iki yüz lirayı alıp kalkarken söylenir...

ZARA - Bize gölgen yeter ağam... Var olasan. Sağ olasan...

Maho memnundur... Kâhya da...

33. Celolar'ın Evi-Avlu (Dış-Akşam)

Müslüm kapı önünde avluda çifteyi temizliyordur... Vakkas yanı başında sırtını taşa, duvara dayamış dalgındır... Gü-

lüşan elinde testi, bakraç ileriye çömelir, elini kolunu yıkar... Dirseklerine kadar açmıştır kollarını... Göğsü de açılmış, saçları çözülüp dağılmıştır yıkanırken... kalçaları dolgundur şalvarın altından...

Vakkas gözlerini yan yan kaydırıp Gülüşan'a bakar arada bir... Müslüm farkına varmıştır, hafif bir gülümseme ile işine bakar...ken Zemzem kadın girer... Onlar farkına varmazlar önce... Zemzem, Vakkas'ın kızı dikizlediğini gözden kaçırmamıştır... Görmezden gelir...

ZEMZEM - Selamınaleyküm.

Toparlanır Vakkas'la Müslüm...

VAKKAS - Aleykümselam... Buyur Zemzem Teyze.

Müslüm Güler.

MÜSLÜM - Nişanlısı herifinen kaçmıştır...

ZEMZEM - Patlıyasan Müslüm... Bizim nişanlımız azraildir oğul...

MÜSLÜM-VAKKAS - Allah göstermiye...

Gülüşan işini bitirmiştir, içeri girerken selam verir Zemzem'e...

GÜLÜŞAN - Hoş gelmişsen Zemzem Teyze...

Zemzem yarım ağız karşılık verir...

ZEMZEM - Hoş görmüşek.

Gülüşan gidince Vakkas'ı kolundan tutup kıyıya çeker Zemzem...

ZEMZEM - Hele Vakkas...

Sesini alçaltıp fısıltıyla konuşmaya başlamasına Müslüm dönüp bakar; alaylı gülümseyip tüfeği ile uğraşır...

ZEMZEM Sedef'inen konuşmuşam... Kaçacam Vakkas'a deyi. Başlık için üzülmiyeler... Ağası anası da olmaz demiyler hemin...

Zemzem, Vakkas'a bakar dikkatle... Vakkas tedirgin kalır bir an... Gözlerini kaçırır Zemzem'den..

VAKKAS - Sağ olasan Zemzem Teyze ya... Bu iş olmayacaktır...

ZEMZEM - Vel... Niye ki?

VAKKAS - İstemiyem evlenmeği. Sedef, bacım olsun... Öyle diyesen. Bitirek bu işi...

Bu kadar kesin söze karşı bir şey diyemez Zemzem...

ZEMZEM - Nasıl diyem ben kıza... Sen gene de bir düşün oğul...

VAKKAS - Çok düşünmüşem...

Zemzem döner, giderken...

ZEMZEM - Kalın sağlıcağla...

O sırada Gülüşan çıkar evden... Kolları, göğsü açıktır gene, Vakkas'la karşılaşmışlardır... Zemzem bir bakış atıp bunlara, çıkar avludan. Vakkas odaya girerken, çitin üstünden Harun uzanır...

HARUN - Müslüm Ağam, hele bağlamayı alıp gelsene... Toplanak deyiler...

Müslüm yorgun doğrulur...

MÜSLÜM - Öyle de yorulmuşam ki.

34. Köy İçi Sokak (Dış-Akşam)

Sevinçle gelen Zara'nın yolunu keser Zemzem...

ZEMZEM - Ben de sağa uğramışam...

ZARA - Hadi dön...

ZEMZEM - Dönmesi kalmamıştır...

Zara sertçe söylenen bu anlamlı söze bakar...

ZEMZEM - Sedef'i diyecağam; Vakkas'ın niyeti değişmiş...

ZARA - Ben ne idem Zemzem?

ZEMZEM Torpah başına Zara... Gülüşan'ı mı gelin edecağsan?...

Zara birden bozulur, birden ayılır... Gülmeye başlar...

ZARA - Torpah senin başına, akılsız Zemzem... Gülüşan'ı satmışam...

Koynundaki iki yüz lirayı da gösterir gülerek...

ZARA - Kâhya'ya gitmiştir...
Zemzem duralar, sonra gene diretir gibi anlamlı...
ZEMZEM - Hele bir habarı götür bakam...
Zemzem yürür...
ZARA - Ağzı kara Zemzem. Helbet götürecağam.
Zara ardından bakar Zemzem'in, yürür eve...

35. Celolar'ın Evi-Avlu (Dış-Akşam)

Tam Müslüm elinde sazla kapıda bekleyen Harun'la çıkacakken Zara gelip çevirir...
ZARA - Hele dur Müslüm.
MÜSLÜM - Niye ki?
ZARA - Konuşacağımız vardır...
Zara beklemeden avluda yürürken...
ZARA - Vakkas nerdedir?
İçerden çıkıp kapıda Zara'yla karşılaşan Gülüşan cevaplar...
GÜLÜŞAN - İçerdedir ana...
Gülüşan elinde yemek araçları, hazırlık için yandaki yere giderken Zara'nın içine kurt düşmüş gibi bir içeri bir kıza bakar kuşkuyla, girer...
MÜSLÜM - Sen git Harun, ben geliyem...
Harun bağlama ile giderken Müslüm de içeri girer...
Gülüşan o âna kadar gizlediği merakını açığa vurur. Kapıya bakar, belli ki farkındadır kendisi için bir şeyler konuşulacağının... Kâhya'nın isteklerini de bildiği için korkarak, ağır ağır yaklaşır kapı dibine; yöreye bakınır çekingen, dinlemeye başlar...

36. Celolar'ın Evi-Oda (İç-Akşam)

ZARA - Sekkiz kile borcunuzu silecağam, bin beş yüz pangnot da üste deyi...
Vakkas sarsılır, Müslüm'e bakar... Kendini zor tutuyordur...
MÜSLÜM - Sen ne demişsin aney?

ZARA - Ne diyecağam oğul?

Elindeki parayı gösterir...

ZARA - Beter sevinmişem...

Zara Kadın durur... Müslüm'ün dik bakışı ile duralamıştır... Vakkas'a bakar... O daha da bozuk bakıyordur... Müslüm birden sertleşir...

MÜSLÜM - Biz eşşek başımıyak aney? Ben bu evin ağası değil miyam?

Zara kadın bocalamıya başlamıştır...

ZARA - Caiz bir iş yapmışam Müslüm...

MÜSLÜM - Elin yetimini o kâhya gevvatına zabun etmek mi caizdir aney?

Vakkas heyecanla bakar ağbisine... Sevincini zor saklıyordur... Zara sarsılır gibi olmuştur...

ZARA - Elin yetimi mi deyisen?

37. Celo'ların Evi-Avlu (Dış-Gün)

Kapıda dinleyen Gülüşan'ın başı ile donmuş kadr. Kız titriyor gibidir... Korku, heyecanla dolu gözlerinde yaş...

MÜSLÜM (SESİ) - Yetimi diyem...

ZARA (SESİ) - Babayizin katilinin kızına yetim deyisen ha?

Gülüşan soluğu kesilecek gibi...

38. Celolar'ın Evi-Oda (İç-Akşam)

Müslüm, gözleri öfke dolu Zara'ya, anlayışla bakar... Vakkas da dopdoludur...

MÜSLÜM - İsti misen gidip vuram babamın katilini?

Zara ne diyeceğini bilmeden kalır birden...

Müslüm yumuşak, inandırıcı bir sesle...

MÜSLÜM - Yazıktır aney... Günahtır... Çok zulm ediysen bu kıza...

Zara baş kaldırır... Vakkas borçlulukla bakar ağbisine...

ZARA - Hele... Günahı sen mi öğretecağsan biye? Aslan gibi kocamı furdular günah değil miydi?

Bir sessizlik olur... Zara ile Müslüm bakışırlar...

Müslüm gene yavaştan...

MÜSLÜM - Asıl günah kimdedir bilimisen?

Zara öylece bakıyordur. Donmuş gibidir...

39. Celolar'ın Evi-Avlu (Dış-Akşam)

Gözleri dolu dolu kızarmış Gülüşan'ın yakın yüzü... Merakla dinliyor, bekliyordur sanki Müslüm'ün ağzından çıkacak sözü...

MÜSLÜM (SESİ) - Furanda değil, furdurtandadır asıl günah aney.

Gülüşan dikkat kesilmiştir... Sanki altını çizmiştir duyduklarının...

40. Celolar'ın Evi-Oda (İç-Akşam)

Zara gözlerini açıp merakla sorar...

ZARA - Kimmiş furdurtan?...

Müslüm işi daha açmak istemiyordur belli ki...

MÜSLÜM - Öğrenmek kolay mıdır belliysen? Zülküf neden vursun babamızı? Kan borcumuz mu vardı?...

Zara şaşkın bakar, baş sallar iki yana...

ZARA - Yoktur...

Müslüm ayrılır annesinin karşısından, ağır ağır gidip duvarda asılı bir mintanı alır belki... Üstündekileri çıkarırken Zara üsteler...

ZARA - Kimdir deyisen furdurtan?

Müslüm çıplak vücuduna mintanı ya da gömleği geçirirken...

MÜSLÜM Kısmetse bir gün onu da öğreneceğim aney...

Zara suskun kalır... Vakkas'la bakışırlar.
Elindeki paralara bakar...

ZARA - Bunları neyadacağam?

Müslüm paraları alır...

MÜSLÜM - Ben göndereceğim o gevvata...

Şaşkın bakan Zara...
Vakkas, ağbisine sevgi dolu bakıyordur...
Zara mindere çöker.
Dalgın bakıyordur...
Vakkas, ağbisine, annesine bir göz atıp çıkarken Müslüm annesine eğiliyordur, giyimini tamamlayarak. Şefkatle okşar.

MÜSLÜM - Benim aslan anam...

Zara dalgındır...

41. Celolar'ın Evi-Avlu (Dış-Akşam)

Kapıyı birden açıp çıkan Vakkas, dinlerken yakalanmamak için telaşla çekilen Gülüşan'la karşılaşır. Gülüşan korku, heyecanla bakar Vakkas'a... Vakkas da sevgi, heyecan dolu bakıyordur. Bir an sessiz bakışırlar... Gülüşan başını önüne eğer... Vakkas kapıya bakıp döner, yürür, çıkar avludan. Gülüşan bir süre ardından bakar Vakkas'ın, sonra evin kapısına dönüp bakar... Sanki Müslüm'e olan borçluluk vardır bu bakışlarda... Döner, yemek işine eğilir... Açılan kapıya bakar, Müslüm çıkmıştır... Avlu kapısına giden Müslüm, dönüp yemekle uğraşan Gülüşan'a bakar. Gülümser dostça...

MÜSLÜM - Biz geç gelecağız, yimek ayırasaz.

Gülüşan yürekten cevaplar...

GÜLÜŞAN - Başım üstüye kurban olduğum ağey...

Müslüm gider. Gülüşan borçlulukla sevgi ile bakar ardından, işine döner...

42. Kent'te Ziraat Odası Binası Önü-Sokak Avlu (Dış-Gün)

Avlu arabalarla dolmuştur. Yeni gelenler, yanaşanlar vardır. Lüks arabalar, steyşınlar, cipler, landroverler, kamyonetler... Ziraat odası kapısında girip çıkanlar... Yerli ağa tipleri, kâhya, memur kılıklı kişiler...
Lüks bir arabadan inen Cemal Ağa görülür. Saygı ile karşılanıp içeri sokulur... Yanında Necati... Bir yaşlıca Hukukçu...

43. Ziraat Odası (İç-Gün)

Sıra, koltuklar, sandalyelerde oturan kerli ferli ağa tipleri. Sigara içenler, yavaşça burnunu karıştıranlar (çaktırmadan) yanındakiyle fiskos edip baş sallayanlar... Mırıltı... Hukukçular, avukatlar... Cemal Bey girince hepsi saygı ile ayağa kalkar. Kapı yanındaki Mahmut'u görürüz Cemal yanından geçerken... Düşüncelidir... Cemal Bey kurnaz kurnaz gülümsüyordur.

CEMAL BEY - Selamınaleyküm... Ehlen ve sehlen...

— Ehlen ve sehlen...

— Aleykümselam...

Necati, yaşlı hukukçu Celalettin, geride bir yere otururlar. Cemal Bey başa geçirilir... Oturmuşlardır... Merhabalaşmalar başlar.

— Merhaba...

— Merhaba...

— Merhaba Ağam...

Zayıf, gözlüklü bir kâtip etrafa bakar şöyle bir. Mızmız, çekingen bir sesle ortaya sorar:

KÂTİP - Başlıyalım mı?

— Tamamdır...

— Başlıyalım...

— Cemal Bey'imiz de geldi...

Kâtip, Cemal Bey'e bakar. O da baş sallar, başlayın gibisine... Necati çıkar ortaya...

NECATİ - Muhterem arkadaşlar, toplantının konusu, biliyorsunuz, çiğnenen haklarımızı kurtarmak için ne yapacağımızı konuşmaktır... Kanun bize gadrediyor. Ama iyi yanları da vardır kanunun.

MAHO'NUN (SESİ) - Yoktur.

Dimdik bir sesle kesmiştir sözü Maho... Duralayıp kapıya yakın oturmuş Maho'ya bakarlar. Bazıları güler, bazıları kızar gibi bakar. Necati bozulmuştur...

NECATİ - Birbirimizin sözünü kesmiyelim arkadaşlar... Mırıltılar, gülüşmeler olur gene...

NECATİ - Sırayla herkes fikrini söylesin bakalım... Cemal Bey'e bakar, sözü ona verecektir sanki...

NECATİ - Cemal Ağbimiz?...

Cemal babacan bir gülümsemeyle,

CEMAL - Hele ağalar konuşsun bakam, dinliyek... Önce bir sessizlik olur gene. Cemal'e yakın bir yerdeki kalantor biri söz atar...

KALANTOR - Hepimiz biliyik ne konuşulacağını. Önce hukukçularımız konuşsunlar, onları dinliyek.

SESLER - Doğru.

— Doğru diyi...

— Hukukçular...

— Abukat Hilmi Beg...

— Celalettin Beg...

— Önce Celalettin Beg...

Cemal yanındaki Celalettin Bey'e bakar gülümseyerek mırıltılar arasında ona başı ile işaret eder... Celalettin doğrulur. Herkes susar... Aksanı, üslubu, edasıyla tipik bir eski hukukçudur adam.

CELALETTİN Muhterem arkadaşlarım, söze başlamadan evvel şunu ehemmiyetle tebarüz ettireyim ki işin başında daha, vardır, yoktur kavgasına dü-

şersek, birinin ak dediğine öteki siyahdır derse hiçbir işe teşebbüs etmiyelim, sonumuz hüsran olur.

Tasdik, tasvip sesleri, takdirli mırıltılar...

— Vallah doğru diyi...

— Çok doğrudur...

— Hüsrandır...

— Doğru...

CELALETTİN - Selamete kavuşmak istiyorsak, birlik, beraberlik içinde olmamız şarttır...

Takdir mırıltıları iyice yükselir...

— Çok doğru...

— İsabettir...

— En doğrusu...

Kapıya yakın oturan Maho dalgın, düşünceli, gözleri bir noktada dinliyordur...

44. Kent Cezaevi (İç-Gün)

Bir önceki sahnedeki son plan, Maho'nun dalgın koca kellesinden sonra, loş bir koridorda yaklaşan bir adamın önce bulanık, sonra net kellesi doldurur kadrı. Zülküf'ün bitkin yüzüdür bu. Sönük, fersiz gözlerle bakar. Karşısında demir parmaklıkların ötesinde Haydar vardır. Zülküf soluk soluğa, bitkin konuşur söze başlayınca. Demir parmaklıkları tutarak, sallanır gibi, zor duruyordur ayakta... Yanda, yörede başka konuşmacılar da vardır uğultu biçiminde. Anlaşılmaz cehennemi bir uğultu, gürültü görüşme yerini kaplamıştır. (Anadolu cezaevlerindeki bu görüşme sahneleri ve şekillerinin özelliğini konuşup tam yansıtmak gerekir. Bağırmaktan kimse doğru dürüst bir şey anlamaz... Trajikomik bir şeydir bu.) Bağırmaya gücü yoktur, soluyarak konuşan Zülküf'ün. Kendini zorluyordur.

HAYDAR - Ellerinden öpmişem Babey. Gülişan da öpiy...

Haydar'ın bas bas bağırarak söylediği sözleri mahzun bir baş sallamasıyla karşılar... Yarı işaret yarı bağırarak başlar Zülküf...

ZÜLKÜF - Hastanaya yatacağım hafta soni...

Haydar el ile yatma işareti ile söylenmiş sözleri zor algılamıştır...

HAYDAR - Hastana mı?...

Zülküf baş sallar... Evet anlamına...Haydar da baş sallar, iyi gibisine...

ZÜLKÜF - İlaç parası istiyler... Sekiz yüz liyra...

Parmaklarıyla sekiz sayısını gösterir Zülküf; anlamamış, "Ha?" diye kulağını tele yaslamıştır Haydar...

HAYDAR - Sekiz?...

Zülküf dudaklarını oynatır "Yüz" diye...

HAYDAR - Sekiz yüz lira?

Ne için anlamına başını iki yana sallayıp sorar Haydar...

HAYDAR - Neyçün?...

ZÜLKÜF - İlaç. Ankara'dan gelecek diyiler...

Haydar anlamamıştır... Zülküf biraz daha bağırınca bir öksürük nöbeti ile sarsılır... Tutmaya çalıştıkça artar nöbet... Sallanır. Yandaki gardiyan yetişip düştü düşecek Zülküf'ü tutar... Haydar çaresiz acılı bakıyordur babasına... Bir tutuklu da öteki koluna girerler, koridora doğru götürürler öksüren bitik Zülküf'ü... Haydar'ın gözleri dolmuştur... İçerdeki tutuklunun biri yaklaşıp seslenir Haydar'a.

TUTUKLU Baban ağırdır kardaş... İlacı Ankara'da diyiler. Sekkiz yüz lira getirecağsan...

Haydar dolu gözlerle öylece bakıyordur... Duymamış gibidir...

45. Ziraatçilerin Odası (İç-Gün)

Deminki toplantı en ateşli ânındadır. Maho kudurmuş gibi bağırır.

MAHMUT - Böyle bir edaletsiz kanunu vallah tanımiyam ben. Ölü fiyatına alacağlar elimden arazımı,

götürüp dağıtacağlar kapımda dolaşan aç itlere... Reforum diyiler buna da, he?... Niye başka memlekette yapmiyler bu reforumu?... enayı bizi mi buliyler?... Hele alsınlar, vallah bütün torpahlara kamyon kamyon tuz tökecağam. Hayrını görsünler baham..

Otururken bazıları yarı matrak alkış tutar, gülüşmeler olur. Bir kısmı kızgındır böyle ölçüsüz konuşmasına Maho'nun. Bazıları da ciddi ciddi susuyorlar. Cemal Ağa gülümsüyordur babacan... Kısa bir sessizlik olur. Necati sinirli biçimde söze başlar.

NECATİ - Böyle konuşmalar iyilik getirmez. Aklımızı başımıza toplayalım arkadaşlar...

Maho fırlar ordan... Saldıracak gibi...Bağırır.

MAHO - Akliyi başına sen topla Necati... Doğru konuş...

NECATİ - Sen doğru konuş...

Birden ortalık karışır... Birçokları araya girer... Ayağa kalkarlar...

— Ayıptır yahu...
— Ne oliysiz?...
— Kendinize gelin...
— Vallah ayıptır...
— Ne oluyorsunuz?...
— Kendiyize gelin ağalar...
— Yakışık alır mı?...
— Dışarı götürün...

Maho'yu alıp dışarı çekerlerken Maho barıyordur:

MAHO - Kanunu senin kimileri yapiy... İşte böyle oliy melmeket...

Maho çıkarılırken onunla çıkanlardan birkaçı da aynı şeyleri söyler.

— Yanlış mı diyi Mahmut Ağa...
— Vallah doğru diyi...
— İleri gidiy biraz...

— Haklıdır vallah...

Mahmut çıkarılınca durulur biraz salon. Herkeste surat bir karıştır. Yalnız Cemal'le Celalettin'de kurnaz gülümsemeler vardır. Necati devam eder.

NECATİ - Reform Anayasa emridir. Kanun da çıkmıştır. Yapılacak bir şey yoktur. Ön tedbirlerde iyi şeyler var arkadaşlar. Yollar açılacak. Su getirecek bakanlık. Tesisler, ziraat istasyonları, makineli tarım için gerekli yardımlar, gübreleme... Elbirliği ile bunlardan yararlanmak değil midir doğrusu? Var mıdır bir yanlışım?... Şimdi ben diyorum ki...

46. Ziraatçilerin Odası-Hol (İç-Gün)

Dış kapıya yönelmiş gitmek isteyen Mahmut'u palabıyık, irikıyım ağalar önlemeye çalışıyorlardır önünü kesip tutarak.

MAHMUT - Bırakın gidecağam... O ki bizim sözümüz...

— Vallah ayıptır...

— Gücenirem vallah...

— Yahu dur hele bakak...

MAHMUT - Neye duracağam?...

Kalabalık bir grup Mahmut'u tutmaya çalışırlarken biri sigara verir, biri yakar... O sırada içerden biri çıkıp fısıldar.

— Cemal Ağbi konuşiy...

Birkaç kişi merakla içeri girer... Mahmut'la birkaçı dışarda kalır.

47. Ziraatçilerin Odası-Salon (İç-Gün)

Herkesin sessiz, gözlerini dikip dinlediği Cemal Bey konuşuyordur.

CEMAL - Başka vilayetlerde arazisi olanlar muvazaalı dağıtıp tedbirlerini alacaklar. Bu işte kabak bize patlamıştır. Aptessiz yakalanmışak.

Başlar sallanır. Üzgün mırıltılar...

— He...

— Vallah...

— Zatı hep biz...

CEMAL - Baş hukukçu Celalettin Bey'le uzun uzun düşünmüşek.

Celalettin başı önde ciddi, düşünceli...

CEMAL - Kanuna karşı çıkılmaz. Toprak bedellerini vergiye göre ödeyecağlar. Arazımızın kıymatını vergiye düşük bildirmek suçumuzdur. Olan olmuştur. Peki, tedbir nedir?

Herkes gözlerini diker Cemal'le Celalettin'e. Çıt çıkmaz...

CEMAL - Tedbir, halımızdan anlıyacak bir hökümatın gelmesine kadar işi uzatmıya bakmaktır. Biir...

Hafiften mırıltılar...

Cemal cebinden bir kâğıt çıkartır, gözlük takar, kâğıda bakar, okur...

CEMAL - Bakın, müsteşarlık ne diyi? "... bölgenin etnik özellikleri..."

Gözlüğünü çıkarıp salona bakar, sertleşir...

CEMAL - Biliy miseez ne dimektir bu?

Hiçbiri cevap vermez. Susarlar.

CEMAL - Ayıp değil, ben de bilmiydim. Celalettin Bey'den öğrenmişem... Yani bizi bu milletten saymiler.

Sesini birden yükseltir.

CEMAL - Biz Türk değil miyik arkadaşlar? Biz bu vetanın evladı değil miyik? Ha, soriyım size?...

Salonda birden galeyan görülür...

— Utanmiyler...

— Şikâât edecağak...

— Vallah küfürdür...

— Ne demekmiş etnik... Vuay namussuzlar...

CEMAL - Helbette soracağak hesabını bunu yazanlara da, yazdırtanlara da...

— Sorak vallah...

— Namıssızlar...

— Ehlaksızlar...

CEMAL - Bakan gelecağmış... (Elindeki kâğıdı işaretle) Ona da gösterecağam... Ankara'da, basında, gazatalarda, Mecliste halımızdan anlıyacağları kazanmıya bakacağak. Masariften, paradan kaçmıyacağak. Olmıyacak iş yoktur Türkiya'da. (Çıkardığı çeki Necati'ye verir) Aha ben şimdilik iki yüz elli bini koymuşam. Daha da icap ederse esirgemiyecağam...

CEMAL - Siz de davranın bakam...

Kısa bir sessizlikten sonra başlarlar:

— Yüz bin ben verem...

— Ellişer de bize yaz..

Sağdan soldan, eller, paralar kalkar:

— Yetmiş beş vereceksen sen...

— Verek ağam...

CEMAL - Necati Bey yazasan...

NECATİ - Başım üstüne...

Uğultular... Heyecanlı, kalkıp oturmalı havada Necati yazıyordur...

48. Banka (İç-Gün)

Cemal, Mahmut, Bedri, Naim, Necati, Banka Müdürü Rıfat... Banka müdürünün odasındadırlar. Maroken koltuklar. Geride, bankanın camında (..... Bankası) yazısı okunur. Hangi banka olduğu görülmez. Baş tarafı kesiktir yani...

CEMAL - Boşuna üzüliysen Mahmut Ağa, biz kuvvatlıyak. Yarım saatta bir buçuk milyon toplamışak.

Birbirimize düşersek ezerler bizi. Dört yüz milyon yatıracah devlet, yatırsın. Biz de boynumuzu ipe uzatmıyacağak helbet. Bir tevirdir bu da geçecağ.

Cemal konuşurken, kamera ötekileri gösterir.

Hepsi tasdik ediyor, Mahmut dinliyor.

NECATİ - Suyu kendin çıkart. Kuru araziden sayacak kanun. Zararın olmayacak. Kanuna ters düşmekte faide yoktur. Bak möhendis davacıdır. Beş de şahit vardır, hemi senin köylünden...

Maho parlar:

MAHO - Hepsinin ben babasiyi ağzıye...

Cemal birden keser.

CEMAL - Ben de sıçam hepisin babisiyi ağzıye...

Bakışırlar Mahmut'la.

CEMAL - Bitiy mi iş?...

Mahmut başını önüne eğer.

CEMAL - Boş konuşiysan Mahmut...

NECATİ - Eski devir geçmiştir Mahmut Ağam, gözünü seveyim. Senin üçte birin arazi yoktur Zakir Ağalar'da, beş katın mahsul alıyorlar. Çoğalt mahsulü; örnek çiftlik göster. Kanun iki katı toprak bırakıyor sana. Su, gübre, makine... Fen işidir bu...

MAHMUT - Para işidir...

BEDRİ - Kredi açtırdık sana bankada, kullansana...

RIFAT - Gerekirse arttıralım Mahmut Ağa, bizi de müşkül duruma düşürme...

Cemal güler.

CEMAL - Parası yok mu belliysiz?

MAHMUT - Bu kadar insan vardır köylerimizde, boş mu oturacağlar?

NAİM - Bir sürü miskin besliyorsun Mahmut Ağa. Kârlı sanıyorsun. Doldur topraklarını makineyle, burda senin ambarını yiyeceklerine büyük şehirlere fabrikalara çekip gitsinler... Elli liraya işçi bulamıyoruz

Ankara'da. Onlar burda durdukça gözleri senin toprağındadır...

Mahmut dalgındır. Cemal, kalkar, ötekiler de kalkarlar... Cemal, gülerek...

CEMAL - Bu iş tamamdır. İcabında biraz toprak da verecağız ki gözleri doya, bizden yana olalar!...

Cemal'e döner Maho...

MAHO - Helbet sen daha doğru düşüneceksen begim. Bende var iki köy, sende var 60 köy...

49. Kent Sokakları-Banka Önü-Ziraat Makineleri Satan Yer Önü (Dış-Gün)

Cemal Ağa önde, Mahmut, Naim, Bedri, Necati yanı sıra bankadan çıkıp gidiyorlardır sokakta. Saygı ile çekilip yol verenler. Eğilip selam verenler. O sırada Mahmut karşıda dikilen Kâhya'yı görür. Ötekilere baş ile Kâhya'yı gösterip ayrılır.

MAHMUT - Gelecağam...

Mahmut sokağı geçip Kâhya'nın yanına gelir. Kâhya'nın suratı bir karıştır...

MAHMUT - Lastiği almış mısaaz?

KÂHYA - He, almışak...

MAHMUT - Parça?...

KÂHYA - Şanzımanı bozuk diyiler cipin. Burda yoğumuş, Gazıanteb'e telefon ettiler. Orda da yoğmuş...

MAHMUT - Eşşe oğli eşşekler, hepsi bizi soyacağlar... Sokakta, yaya kaldırımında yürürken konuşmuşlardır bunları. Şimdi tam kocaman ziraat makineleri camekânı önündedirler. Mahmut, Kâhya'daki durgunluğu farkeder. Dönüp dikkatle bakar.

MAHMUT - N'oldu ki?

Kâhya durur, başı önde, üzgün, susar bir an, cebinden çıkardığı iki yüzlüğü uzatır. Mahmut paraya bakar anlamadan.

MAHMUT - Ne ki?...

KÂHYA - Müslüm suratıma çalmıştır. Kızı vermiyler.

Mahmut sarsılır gibi kalır. Paraya, Kâhya'ya bakar. Almaz parayı. Gözleri bir noktada kalır.

MAHMUT - Vay deyyus oğli deyyuslar...

Kanı donmuş gibi hareketsiz kalır. Ardında vitrinde kocaman ziraat makineleri...

50. Kuyu Başı-Köy Alanı (Dış-Gün Akşam)

Alan kıyısındaki arabalarından uzaktaki kuyu başı kadınlarının filmini çeken Oya. Özer gülerek bakıyordur.

ÖZER - Nasıl?..

OYA - Harika...

Oya çekime ara verip bir şey söylemek için Özer'e döndüğü anda Özer gözünü ayırmadığı kuyu başını gösterir heyecanla...

ÖZER - Bak bak bak...

Kız döner bakar. Uzaktan kuyu başının birbirine karıştığını görürüz... Oya makineyi çalıştırmaya başlar...

Kuyu başında kadınların zorla zapt ettikleri, daha önce gördüğümüz o başı yerde, utangaç Sedef kudurmuş gibi Gülüşan'a saldırıyordur...

SEDEF - Orospu seni... Deyyosun kızı... Senin ben babayin ağıziye, eşşeoğli eşşek... Oğlanın koynundan çıkmisan değil mi?...

Zavallı Gülüşan ürkmüş, korkmuş, kaçayım derken yuvarlanıp kalkmış, poşusu düşmüş, saçları açılmıştır. Neye uğradığını anlamadan korkulu gözlerle bakıyor, dudaklarını titriyordur.

GÜLÜŞAN - Hele şuna... Utanmir... netmişim be sağa?...

Fakat Sedef'i zor zapt ediyorlardır kadınlar...

— Ayıptır Sedef...

— Kızım vallah...

— İrezil olmuşaaz ha...

SEDEF - Bırak diyem.... Gelsin de Vakkas kurtarsın bakam... Rospinin dölü...

Geri geri kaçıp korkarak bakan Gülüşan'a saldıran Sedef'i de ayıplayanlar vardır...

— Puh... Utanmiysan değil mi?...

— Yazıklar olsun...

Zemzem kadın da ordadır...

ZEMZEM - Bilmiysez... Yanıktır netsin?...

Uzaktan duvar dibinden olayı yarı alaylı, gülerek seyredenlerden biri dönüp yakınlarında utanarak bakan Vakkas'a...

— Hele Vakkas, senin için birbirleriy boğiy kancıklar...

Gülüşmeler olur... Vakkas utanır, döner gider alandan... Ardından bakıp gülenler...

Kavgayı arabadan seyredip gülerek film çeken Özer-Oya çiftinin yanından alana giren Müslüm'ü görürüz. Avdan geliyorlardır. Yanında da bir başkası vardır belki. Özer'e, Oya'ya bozuk bakıp ilerde garip duran Gülüşan'a gider hemen... Sedef'i yakalayıp saçlarından döve döve sürükleyip götürmeye başlar. Babası olmalıdır. Köylülerden birkaçı gülerek söylenir.

— Oh, eliyen sağlık...

— Vallah hak etti ha...

Kuyu başı kadın kalabalığı ile doludur hâlâ...

Müslüm hâlâ yerde duran boş bakracı alır, Gülüşan'a bakar. Başı ile işaret eder, yürü gibisine... Gülüşan şaşkın, ürkek yürümeye başlar yanı sıra. Bir yandan da söyleniyordur...

GÜLÜŞAN - Vallah delirmiş kız...

Müslüm kızın haline bakıp gülümser. Gülüşan farkında değildir, aynı içtenlikle söylenmeye, şikâyete devam ediyordur...

GÜLÜŞAN - Önünen ben çıkıy mişim onun? Vakkas ağam benim yüzümden almiymiş onu!...

Müslüm gülerek bakar kıza. Kız dönüp bakar yürürken. Müslüm aynı babacan gülüşle ekler...

MÜSLÜM - Ne bilecağak? Kız doğrusunu diyi belki de!...

Gülüşan, gülümseyen Müslüm'e bakar. İlk kez uyanmıştır sanki... Ne diyeceğini, ne yapacağını bilmez. Utanır, kendini tutamaz, ağzından:

GÜLÜŞAN - Vışşş...

diye bir ses kaçırmıştır. Sevinmek mi, şaşırmak mıdır bu? Müslüm güler. Kız başını önüne eğer, yürürler...

51. Celolar'ın Evi-Oda (İç-Akşam- Gün)

Kapıyı hırsla açıp odaya dalan Vakkas'a dönen Zara... Zara ürkmüştür.

ZARA - Vıyh!...

Diye bir ses çıkarıp döner bakar. Vakkas çok bozuk çalıyordur. Hemen merakla yaklaşır Zara.

ZARA - N'oldu?

Vakkas birden patlar...

VAKKAS - İrezil etmiştir bizi bu kahpe...

Zara bağırır.

ZARA - Kim?...

VAKKAS - Sedef...

Zara şaşırır.

VAKKAS - Kuyu başında Gülüşan'ı döviy. Hemi de söviy ha!... Gülüşan'a sebep vazgeçmişem ondan... Eşşekoğli eşşek... Kahpenin dölü... Vallah millet güliy bize!

Zara sonradan algılamış, belli ki Vakkas'ın bu tepkisine sevinmiştir de. Hemen başörtüsü ya da giysisini alıp fırlar odadan... Vakkas yalnız kalınca duralar... Sinirli dolaşır, bakınır. Bilinçsiz biçimde uzanıp Gülüşan'ın duvarda asılı olan giysisine dokunur. Birden çeker elini. Oturur, gözleri bir noktada kalır...

52. Celolar'ın Evinin Avlusu-Yakınında Yol (Dış-Gün-Akşam)

Zara belli ki Gülüşan'la Müslüm'e rastlayıp ilk konuşmayı yapmıştır. Boş bakracı hırsla çekip alır Gülüşan'ın elinden.

ZARA - Ver bakam şunu...

Hızla kuyu başına doğru uzaklaşır. Müslüm bir anasının ardından bakıp yürür. Gülüşan da... Dönüp avluya girerler. Gülüşan odaya dalar.

53. Celolar'ın Evi-Oda (İç-Gün-Akşam)

Gülüşan'ın girmesiyle tedirginleşen Vakkas kalkar daldığı yerden. Gülüşan da ne yapacağını bilmiyordur. İkisi de heyecanlıdır. O sırada kapı yavaşça açılır. Müslüm girer. İkisine de şöyle bir bakar göz ucuyla. Gülüşan ocakta bir şeylere koyulmuştur. Vakkas da ayakkabısının topuğu ile uğraşıyordur sinirli. Müslüm elindeki tüfeği gösterir... Babacan haliyle.

MÜSLÜM - Bu da tutukluk yapiy, namussuz.

Vakkas şöyle bir bakar,

VAKKAS - Vah!...

Der yavaşça, belli ki aklı hiç oralarda değildir... Müslüm elinde tüfeği, çıkar odadan yavaşça, ikisine de şöyle bir bakarak...

Şimdi yalnız kalmışlardır. Elektrikli bir havada ikisi de ne yapacaklarını bilmiyorlardır. Gülüşan ocakta bir tenekeyi ya da boş kazanı düşürür. Sinirli, tutup anlaşılmaz bir şeyler mırıldanır. Vakkas kıza bakar ardından. Birden gözüne duvardaki bağlama çarpar. Sertçe uzanıp alır bağlamayı çıkar odadan.

54. Celolar'ın Evi-Avlu (Dış-Gün-Akşam)

Müslüm bir taşa oturmuş tüfeği yokluyor, temizliyordur. Kapıdan elinde bağlamayla çıkan Vakkas'a bakar kurnaz

kurnaz. Vakkas ona bakınca hiç oralı değil de işiyle uğraşıyormuş gibi yapar. Vakkas, Müslüm'e baktıktan sonra durur önce, elindeki bağlamayı şöyle bir silkeler kızgınlıkla. Bir yere otururken elinde bağlamayla kızgın söylenir.

VAKKAS - Aha ben de bu namussuzu çalamiyam...

Müslüm babacan gülüşüyle bakar. Ağır ağır başını sallarken gene aynı ağırlıkta ve tonda anlamlı anlamlı,

MÜSLÜM - Çalarsaan çalarsan...

Der. Vakkas, Müslüm'e bakar, gene ciddiyetini korur, başını bağlamaya eğer, kurcalamaya başlar...

55. Kuyu Başı (Dış-Akşam)

Kadınlar Zara'nın yöresindedirler. Su dolduranlar. Deminki olayı tartışanlar...

— Haklısan Zara...

— Sedef'i de babası beter dövmüştür ha...

— İyi etmiştir vallah... Ehlaksız...

ZARA Ağzı kara Zemzem'dedir suç. O çıkariy bu lafları... kan alacağımız yerden kız alır mı benim oğlanlarım... Gülüşan koynuna giriymiş Vakkas'ın. Biz kodoş muyak? Vallah saçın başın yolacam o Sedef'in hele bi görem...

Yöredeki kadınlar da baş sallayıp hak veriyorlardır...

— Biz seni bil miymik Zara?... Hoşt ona demişek...

— Neyse, olmuş bir iştir Zara, uzatmıyasan...

— Haklısan, ahlaksızlık etmiştir, cahal. Kusuruna bakmıyacaksan gene de...

ZARA - Uçkuru gevşek, kendi gibi belliy elâlemi... Bıraksam koynuna gireceğ oğlanın...

— Cezasını vermiştir bubası...

— Üzmiysen kendini bacım...

Zara, biraz durulmuştur. Kadınlar, onun bakracını doldurmak isterler...

— Hele sen doldur Zara. Buyur...

Tam bakracı doldururlarken, birden çekingen sessizlikle duralarlar. Gözleri Zara'nın ardında bir yerdedir. Zara, dönüp bakar. At üstünde Maho duruyordur kuyu başında. Zara'ya yakın, sarhoştur belli ki... At üstünde sallanıyordur. Gözlerinden ateş saçıyor gibidir bakarken öfkeyle... Zara, korkar taş gibi kalır birden... At kımıldar, Maho sallanır, tutar atı... Sonra birden patlar...

MAHO - Volan cadı... Paramı geri yolliysen ha? O gevvat oğli gevvat eniklerin mi akıl veriyler sağa?... Ekmeksizler, aç itler... Bundan belli size iyilik edenin ben yedi ceddini... Defolun burdan...

Maho şimdi bütün köylüye bağırıp sövmeye başlar...

MAHMUT - Mahkemede aleyhıma şahıtlık edecağsız ha?... Gidin ekmeğzi de onlar versin, nankör köpekler. Kapımda merhamet yoktur artık sizin gibilere, bunu böyle bilesiz.

Birden kuyudaki çıkrığa bakar...

MAHMUT - Çıkrık sizin neyiize eşşekoğli eşşekler... Size su haramdır...

Atı sürüp yaklaşır kuyu başına... Zara, kadınlar ürkerek çekilirler... Sallanarak eğilir. Koca bir bıçakla kuyunun kovasını kesip kuyuya düşürür... Urganı çıkrığa bağlayıp asılır hırsla... Atı geri çeker, ipe asılır. Bir yandan da sövüyordur anlaşılmaz biçimde... Çıkrığı kırar alır, kuyu başından... İpin elindeki ucunu atın eğer tahtasına dolar. Kamçılayıp sürer atı... At, deli gibi gidiyor, ardında da uzun ip ucundaki çıkrığı sürüyordur tozlu topraklı yolda... Köylüler, korkuyla, çekingenlikle bakıyorlardır, dizildikleri duvar diplerinden... At köyden çıkmış tozlu kır yollarından gidiyordur, dörtnala, ardından sürüklediği çıkrıkla...

56. Köy Kıyısı-Tepecik-Kırlar (Dış-Akşam)

Deminki sahnede tozlu yollarda, kuyruğunda çıkrık, at üstünde kırlara doğru dörtnala giden Maho'yu yüksekçe bir tepeden kuşbakışı görüyoruzdur. Köylüler köyün kıyısında karınca görünümünde bakışıyorlardır Maho'nun peşi sıra... Tozu dumana katarak giden Maho'ya bakıyorlardır... Birden beyazperde görülür. Film bitmiştir... Kısa bir süre sonra Kameraman Ali Uğur görülür kadrda. Kameradan, vizörden ayırır gözünü, döner geriye başını.

KAMERAMAN ALİ - Kaset, ağbi... bitti film...

O zaman kamera gerisindeki ekibi, başlarında Süreyya Duru ile görürüz...

SÜREYYA DURU - Çabuk tutun elinizi... Güneş gidiyor...

ALİ UĞUR - Şimdi...

Ali kamerayla uğraşırken gözü aşağıda kırda dörtnala gitmekte olan Maho'ya, köylülere takılır. Alaylı taklitli,

ALİ UĞUR - Nere gidiy bu gevvat?...

Ekip gülüşmeye başlar... İşçilerden biri atılır öne, aşağıya eliyle koluyla işaret verip bağırmaya başlar...

İŞÇİ - Heeeyyyy...

Duyuramaz, Maho aynı hızla gidiyordur gerisine bakmadan...

— Duyar mı be...

Gülüşmeler...

Birkaç işçi daha atılıp el kol sallamaya, bağırmaya başlar.

— Heeeeyyyyy...

— Mahmut Ağaaaaa...

İşi matrağa döndürmüşlerdir. Gülüyorlardır... Gülüşüyorlardır... Süreyya Duru, senaryoyu asistanıyla incelerken,

SÜREYYA DURU - Hişşşt... Yeter...

Sesler kesilir. İşçilerden biri köyün kıyısında karınca gibi köylüleri gösterir...

1. İŞÇİ - Şunlar da ne inek...

2. İŞÇİ Kanundan değil dünyadan haberleri yok... Koyun...

1. İŞÇİ - En ufak haklarını savunamaz bunlar be...

3. İşçi sertçe keser sözlerini araya girerek,

3. İŞÇİ - Siz çok mu savunuyorsunuz haklarınızı?... Bunlar zavallı, dağ başında. Siz İstanbul'un göbeğinde; bir sendikanız yok...

4. İŞÇİ - Kanunun verdiği hakkı kullanamıyoruz daha be!...

Ali Uğur kamerayı hazırlamıştır...

ALİ UĞUR - Tamam ağbi...

SÜREYYA DURU - Hadi bakalım...

Vizörden bakan Ali Uğur, Taa uzaklara gitmiş, hâlâ da at süren Maho görülür pire kadar.

ALİ UĞUR'UN SESİ - Hâlâ gidiy gevvat!...

Gülüşmeler...

SÜREYYA DURU'NUN SESİ - Bırakın gitsin. Ankara'ya kadar yolu var!

Gülüşmeler... Kırda kaybolmakta olan atlı Maho...

57. Köy-Topraklar (Dış-Gün)

Ön tedbirler yasasına göre çalışan devlet teknik ekiplerinin çalışmalarından çeşitli görüntülere bir artezyenden fışkıran gür sularla gireriz (Bir önceki sahnede güneş batarken akşam kırda uzaklaşıp kaybolan Maho'dan, fışkıran sulara). Çorak topraklarda yerin dört yüz metre altından çıkarılan, kanallara boşalan sular... Şaşkın, şimdi daha güvenli bakan köylüler... Çeşitli sinematografik toprak delme, kanal, yol açma görüntüleri... Makinenin, insan emeğinin gücü... (Çeşitli değişik çarpıcı sahneler.)

58. Köy Alanı-Kahve Yakını (Dış-Gün)

Arabayla ağır ağır köy yollarında dolaşan Özer'le Oya... Bir türkü sesi ile durdururlar arabayı, dinlerler. Kapısında köylülerin yığıldığı bir toprak kulübeden ya da toprak duvarla çevrili bir avlu ya da bahçeden gelmektedir ses...

Dinlerler...

Türkü:

"Aşı küncülü ekmek
Üstü incili ekmek
Önümüze attığı
İçi sancılı ekmek

Gün olur harman olur
Bizde de derman olur"[6]

Oya ile Özer sevinerek bakışırlar...

59. Avlu-Bahçe ya da Bir Mekân-Kahve (İç-Dış-Gün)

Türküyü söyleyen sazı çalan Müslüm'dür. Kalabalık köylüler dinliyordur. Kadınlar da uzakta, duvarlardan bakıp dinliyorlardır. Çocuklar da... Müslüm dörtlüğü tamamlar.

Müslüm'ün Türküsü:

(Önceki sahneden devam)

"Şaşıbey'in beyliği
Boynuna ferman olur"
(Ülkü Tamer)

Türkü bitince hepsi pek sevmişlerdir.

Gülerler...

— Ağziyen sağlık...

6. Ülkü Tamer, *Yanardağın Üstündeki Kuş - Toplu Şiirler*, Kırmızı Yay., 2007, ilk basım 1986.

— Vallah güzel söyliy...

Türküyü bitiren Müslüm gülümser köylülere.

MÜSLÜM - Türkümü dinliyseez, sözümü dinlemiyseeez...

Köylüler de gülüşür...

BİR KÖYLÜ - Kolay mıdır senin söziyi dinlemek?...

Vakkas atılır birden,

VAKKAS - Zorluk ne var ki?...

Herkes laf atıyordur ortaya.

— Ağa vardır karşımızda...

VAKKAS - Başımızda da hökûmat vardır, kanun çıkarmıştır biziy için... Hökûmatın mamuruna söviy herif, Allah için gidip bir şahatlıktan korkiysaaz... Hökûmat ne yapsın siziy için?...

Sessizlik olur. Biri başlar:

— Bizim başımızda mıdır hökûmat?...

VAKKAS - Ya neydir?...

— Şahardaki hökûmat burdaki ağaya neyder Vakkas?...

VAKKAS - Suyu çıkarmamış mıdır?...

— Suyun faydası torpağı olanadır. Torpak nerdedir?

VAKKAS - Onu da verecağam diyi...

— Sen de inanıysan?...

VAKKAS - He, inanıyam... Siz inanmiysağaz faydası ağayadır...

Müslüm, Vakkas'a sevinçle, övünçle bakıyordur.

Oya ile Özer köylü kalabalığının bir yanından usulca sokulmuş dinliyorlardır sevinerek. Yalnız yakınındakiler görmüştür, büyük kısım daha fark etmemiştir onları... Çatışmalı, gergin hava...

VAKKAS - Ağayla birlik oliysiz...

— Biz ağaya innat Çukurova'ya gitmişek. Sürünmüşek vallah dokkuz nüffus. Aç dönmüşek...

— Angara'da da sürüniyler, iş bulıylar mı?

— Neydek birlik olmiyek te. Aç millet... Herkes kaçağa döktü ginen. Mayına dalıylar. Şaharlara göçiy bir dilim ekmeğçün.

VAKKAS - Ağayla birlik olduğumuzdan acık...

Konuşmaların sertleşmesi ile Özer'i fark edenler tedirginlikle Vakkas'ı uyarmaya çalışırlar.

— Hişt...

— Hele yavaş olak...

— Vakkas...

— Cemal Ağa'nın oğlu değil midir bu?...

Özer de fark etmiştir kuşkulu tepkiyi, önlemek için hemen söze girer.

ÖZER - Ağzına sağlık arkadaş...

Döner hep birlikte Özer'e biraz gerisinde kalmış Oya'ya bakarlar. Vakkas da şaşırmıştır. Müslüm aynı gülümseme ile bakıyordur. Deminki konuşmaları da, hiç karışmadan, Vakkas'a sevinçle bakarak dinlemiştir.

ÖZER - Çok doğru söylüyor bu arkadaş... Ağayla birlik olduğunuz sürece ne karnınız doyar, ne de sürünmekten kurtulursunuz...

Tam bir soğuk sessizlik bastırır ortalığı. Kimse ne diyeceğini bilmez.

— Ağzımızı mı ariy?...

— Vallah büyük ağanın oğludur ha...

— Arasın, neydek arkadaş...

Bir ihtiyar havayı yumuşatmak ister sanki.

İHTİYAR - Muhabbet ediyler bey, bir şey olacağı yoktur...

Özer anlar ters anlaşıldığını, ürkekliği. Çaresiz kalır bir an.

ÖZER - Ne muhabbeti... Gözünüzü açın... Soyuyorlar sizi... Sömürüyorlar... Bakmayın ben ağa oğluyum ama, sizden yanayım...

Gene bir sessizlik olur güvensiz...

— Sağ olasan...

— Allah ömür versin...
— Siye de, babiye de ömür versin Allah...
ÖZER - Bırakın babamı... Bakın ben ne diyorum size?... Sömürenlerin başında da babam var. Babamdır diye doğruyu söylemeyecek miyiz?... Arkadaş güzel konuştu.

Birden bir saz tımbırtısı duyulur. Özer irkilerek dönüp bakar, Müslüm'dür sazı tımbırdatan. Gülümsüyordur...

MÜSLÜM - Vallah sen de güzel konuşiysan ağam...

Yarı alaylı söylenmiş söze herkes güler. Özer bozulur, toparlanır...

MÜSLÜM - Babiyen de söyliy misen bunları?...
ÖZER - Elbette söylüyorum...

Müslüm gülerek bakar.

MÜSLÜM - Ben de siye bir türkü söyliyem mi?...

Özer iyice gülünç olmaktadır nerdeyse.
Gülmeye vurur o da...

ÖZER - Söyle bakalım...

Herkes de güler. Susarlar. Müslüm başlar... Sazını çalıp söyler...

MÜSLÜM - "Ağa oğlu paşa oğlu.
Önünde evinin yolu"

(Oya'ya bakar alaylı)

"Dilinde güneşin balı
Döşünde çiçeğin gülü

Ağaç sende kurt bendedir
Temmuz sende mart bendedir
Yetmiş iki sır bendedir
Her bir sırtta gurbet çulu

Senin elin para tutmuş
Benim elim kara tutmuş

Var içinde dara tutmuş
Ocağımı Tanrı kulu

Boyna urgan oldu kuşak
Küle kesti yorgan döşek
Yoksa dövüş mü dövüşek"

Köylüleri işaretle:
"N'olacak bunların hali?"..
(Ülkü Tamer)

Bu türkü boyunca köylüleri görürüz.
Tipleri... Haydar, Gaffar, Harun da bu aradadır.
Dikkatle dinliyorlardır... Müslüm'ün türküsü giderek dağılır.
Oya'yla bakışırlar sevinçle, takdirle...
Türkü bitince Özer sevinçle, heyecanla atılır hemen, gülen Müslüm'e,

ÖZER - Herkes senin gibi açsın gözünü, en iyi dövüş o...

MÜSLÜM - Sağ olasan... Açmayıp ta nidecağlar?...

Tam bu sırada içeri bir genç oğlan girer soluk soluğa, seslenir...

GENÇ OĞLAN - Bakan geliymiş... Meymene'deymişler diyi muhtar...

Birden bir heyecan dalgasıyla hareket alır kalabalık...
Müslüm'le Özer de bakışırlar... Vakkas bağırır.

VAKKAS - Bakan'a söyliyesağaz ha. Kormıyasağz... Toprak istiyik diyesağaz... Bağırasağz...

— Vallah bağırak...
— Herkes bağıra ha...
— Reforum istiyk...
— Toprak istiyk...

Uğultularla akıyorlardır dışarıya...

60. Köy Alanı-Kuyu Başı Yöresi (Dış-Gün)

Merak ve heyecanla yollardan, evlerden alana doluşan halk ilerden görünen bir siyah arabaya yönelmiştir. Çıkrığı sökülmüş kuyudan uzun iplerle su çekenler durup seyre başlarlar. Sessiz, gerilimli bir bakış ve bekleyiş içindedirler. Vakkas, Harun, Müslüm... Daha önce gördüğümüz yerli tipler... Bir köşede Gaffar, Haydar... Kadınlar da dolmaya başlamıştır... Zara, Gülüşan, Zemzem... Siyah arabanın ardında bir araba daha vardır. Belki bir iki cip. Jandarma cipleri... Bu arada bir cipte de Mahmut, Kâhya görülür... bu kalabalık, kuyruk biçimindeki araba kafilesi ürkekleştirmiştir köylüleri. Hele jandarmayı da görünce duralamışlardır önce... Tam siyah araba yaklaşıp da içindekiler seçilince iyice ürküp dururlar. Cemal Ağa, Bakan'ın yanındadır. Arkada ikisi yan yanadırlar. Önde de Avukat Necati vardır. Bakan'ın yüzü hiç görünmemeli. Amors olmalıdır hep. Konuşmaları da ses olarak ya da Cemal Bey'in ya da başkalarının algılamaları biçiminde, onların üstüne düşerek olmalıdır... Bakan'ın sadece arkadan kellesi, ensesi, göbeği, göğsü, bacakları görülmelidir. Zaten hep arabada olacağına göre kolayca yapılabilir...

Bir heyecanla Bakan'ı bekleyen köylüler Bakan'ın yanında ağayı görünce ürkerek duralamışlardır. Mırıltılar yayılır hafifçe...

— Cemal Bege bah hele...

— Büyük Ağa değil midir bu?...

— Herif Bakan'ın döşünden ayrılmiy...

— Bakan ondan ayrılmiy baksana...

— Vakkas, hökümeti göriy misen?!...

Arkadaki cipte Mahmut'u da görünce iyice çekinirler...

— Hele Mahmut Ağa'ya...

— Onları görmeğe gelmiş Bakan...

Öndeki Bakan arabası duralar gibi olunca Vakkas, Harun, Müslüm öne çıkarlar bir iki yandan... Bakan'ı selamlarlar.

Uzaktan bunlara bakan cipteki Maho, yanındaki Kâhya'ya başı ile işaret eder Bakan'ın arabası önüne çıkanları. Ne konuştukları duyulmuyordur uzaktan.
Kâhya'nın gözü alanın bir yanında ürkek bakan Gülüşan'dadır.

MAHO - Göriy misen?...

Diye Bakan'ın önüne çıkanları gösterince Kâhya daldığı kızdan gözlerini ayırıp, Bakan'ın önündekilere çevirir.

KÂHYA - He Ağam...

Bakan'ın arabası önündeki Müslüm.
Vakkas, bir iki yaşlı köylü...
Vakkas bağırır.

VAKKAS - Sağ olasaaz begim, toprak istiyk...

BAKAN - O da olacak...

Cemal Bey sessiz bakıyordur...

BAKAN - Hazırlık yapıyoruz...

HARUN Bekleyecek hal kalmamıştır bizde begim... Acık vallah çoluk çocuk...

Cemal Bey bozulmuştur biraz bu konuşmadan, renk vermez. Bakan'a bakar gülerek, Bakan da tedirgindir...

BAKAN - Başka?...

Müslüm atılır hemen.

MÜSLÜM - Hepimiz toprak istiyk... Reform bekliyik...

BAKAN - Anladım. Durun bakalım, başkaları da konuşsun...

Deyip uzakta sessiz, ürkek bakanları işaretler. Daha doğrusu bunların konuşmasını kesmek için bahanedir belli ki bu dediği...
Ötekiler suskun kalmışlardır. Ürkek, uzak bakıyorlardır sadece. Müslüm dayanamaz, köylülere bakar, Bakan'ın arabasına bakar. Vakkas da öyle...

MÜSLÜM - Hepisi toprak istiy...

VAKKAS - Hepsi istiyler Bey...

HARUN - Hepisi vallah...

Bakan birden keser sözlerini...

BAKAN - Başkası hesabına konuşmayın... Durun bakalım... Görüyorsunuz sizler için uğraşıyoruz.

Tam bir sessizlik olur birden. Bakan'ın bu konuşanları susturması ürkekliği daha da artırmıştır... Müslüm, Vakkas, Harun kıvranıp bakınırlarken Bakan, şoföre işaret eder.

BAKAN - Haydi... Gene geleceğiz inşallah... Hoşçakalın...

Daha araba hareket etmeden Özer'in geride köylüler arasındaki yerinden çıkıp arabanın önüne, pencere yakınına dikildiği görülür... Oya da geridedir. Cemal Bey bunları görünce şaşırır önce...

ÖZER - Beyefendi... Bakmayın sustuklarına... Dertleri sayısız... Hepsi toprak bekliyor, yardım bekliyor... Aralarındayız biz. El atanı yok hiçbirinin... Soyup sömürüyorlar sadece...

Bakan şaşırmıştır belli ki. Necati dönüp Cemal'e bakar şaşkın, korkak. Cemal Bey taş gibidir...

BAKAN - Teşekkür ederim...

Şoföre,

BAKAN - Sürün, dedim...

Şoföre yavaşça emir verirken Cemal'e döner, araba hareket alırken,

BAKAN - Bu öğrenciler buralara kadar girdi mi Cemal Ağbi?...

Cemal başını önüne eğer, ses çıkarmaz. Araba uzaklaşırken yakındaki köylüler duymuşlardır Bakan'ın sözlerini.

1. KÖYLÜ - Bakan, ağbi diyi ha...

2. KÖYLÜ - Vallah, Cemal Ağbi dimiştir...

Toz duman edip giden kafilenin ardından şaşkın bakan köylüler... Müslüm, Vakkas, ötekiler Özer'le Oya'ya bakarlar. Onlar da bir süre bakmışlardır gidenlerin ardından, sonra bir kıyıdaki arabalarına atlayıp giderlerken el sallarlar bunlara,

ÖZER - Gene görüşürüz...

Müslüm, ardında ötekiler, uzaklaşan arabaya bakar.

MÜSLÜM - Bir yedek subay öğretmenimiz vardı eskerde. Babayiğit, tıpkı onun kimi konuşiy bu oğlan...

Özer'in arabasının ardından hep birlikte dalgın bakarlar...

MÜSLÜM - Sonu ona benzemiye!...

61. Urfa Kıyısındaki Cemal Bey'in Köşkü-Avlu veYakını Yol (Dış-Akşam)

Arabadaki Oya ile Özer.

OYA - Vallahi içime korku düşüyor eve yaklaştıkça...

Özer ukalaca bir tepeden bakıştan sonra Oya'ya, sürer arabayı...

ÖZER - İhtiyardan korkuyorsun!... Ne yapabilir be?...

OYA - Çocuksun Özer... Her şey yapar... Babandır diye...

Özer hemen keser kızın sözünü kendinden emin...

ÖZER - Sıkıysa yapsın da görelim... O ağaysa biz de oğluyak!...

Oya alaylı bakıp gülerek susar. Güvensizdir... Avluya girmişlerdir. Özer arabayı parka yaklaştırırken...

ÖZER - Bakan'ın kuyruğundan ayrılamaz o şimdi...

İnerler arabadan, eve girerlerken pencerelere bakarlar, boştur...

62. Urfa Kıyısındaki Cemal Bey'in Köşkü-Koridor (İç-Akşam)

Boş koridorlarda bir hizmetçi kız çıkar karşılarına, Özer'e yaklaşır,

HİZMETÇİ KIZ - Beyefendi sizi istiyor efendim...

Oya ürkek duralar, Özer'e bakar. Belli ki onda da şafak atmıştır. Erkekliğe leke sürmemek çabasıyla dikelir, Oya'ya aldırma anlamına bir baş sallar yürür...

63. Cemal Bey'in Köşkü-Salon (İç-Akşam)

Cemal Bey pencereye yakın bir yerde ayakta, dimdik, donmuş gibi duruyordur. İçeri girince, kapıda bir an duran Özer'le uzaktan bakışırlar. Cemal bir iki adım atar, Özer de yaklaşır...

CEMAL - Hele gel baham...

Üçbeş adım aralıkla karşı karşıya durup bakışırlar... Gergin bir hava...

CEMAL - Biz seni efendi biliydik...

Özer başını biraz daha dikeltir...

ÖZER - Ne olmuş efendiliğime?...

Daha da kızar.

CEMAL - Hele!...

Cemal bir adım daha yaklaşır, gözlerini açıp bakar.

CEMAL - Ağzına geleni sayiysan burda, bi şey demiyk... Aç itlerin arasında da böyle konuşacaksan ha?... Hemi de misafıra karşı...

Özer bir şeyler demeye hazırlanıyordur ki Cemal kesin bağırır.

CEMAL - Hemen çekip gideceksin buralardan...

ÖZER - Ne hakla evimden kovuyorsun beni?

CEMAL - Kıymatını bilmiysen ki senin evin olsun dümbük...

ÖZER - Bir yere de gitmiyorum.

Cemal hırsla güler, pencereye dönerken,

CEMAL - Gidersen, gidersen... Güzel gidersen! Bak oynaşın nası gidiy...

Özer pencereden bakar babasının yanına sokulup... Gözleri fırlar dehşetle...

64. Cemal Bey'in Köşkü-Avlu (Dış-Akşam)

Oya'yı yarı sürükler gibi apar topar arabaya sokuyorlardır iki kişi... Yiğitçe diretir Oya. Fırlayıp camdan bakan Cemal Bey'e yumruk sallar, bağırır.

OYA - Namussuz, sömürücü köpek!... Domuz oğlu domuz!...

Ağzını kapatıp vahşice arabaya sokarlar...

65. Cemal Bey'in Konağı-Köşkü-Salon (İç-Akşam)

Özer deli gibi dönüp babasına bakar. Cemal aynı hırslı gülüşle,

CEMAL - Yalnız mı bırakacaksan?...

Özer ne yapacağını şaşırmış gibi kalır. Babasının üstüne atılmaya kalkışamaz.

ÖZER - Namussuzlar...

Cemal bey birden bir tokat patlatır Özer'in suratına. Özer, apar topar yuvarlanır kapıya doğru. Heybetli herifin tokadı da güçlü, heybetlidir... Özer fırlar, babasına saldıracaktır ki birden kapıdan dalan üç tane irikıyım herif Özer'i kıskıvrak yakalamıştır. Özer, babasına saldıracak gibidir. Fakat kımıldatmıyorlardır bile...

ÖZER - Namussuz kahpe herifler... Bırakın ulan... Soyguncu, hırsız pezevenkler... Ben sizin...

CEMAL - Biz soyiyk ha? Senin yediğin arpa da bu topraklardan çıkiy heyvan! Altında araba, cebinde para; fing atiysan!...

İriyarı herifin biri kepçe eliyle ağzını da kapatır birden... Soluğu bile kesilecek gibidir şimdi. Gözleri fırlıyordur yalnız hırsla...

CEMAL - İki vilayet öteye bırakacaksanız... Bu yannara geçmek yok bu eşşegoğlieşşeklere... Git, Ankara'da ne poğ yirsen yi, gevvat!...

Sürükleyip dışarı çıkarırlar Özer'i...

66. Cemal Bey'in Konağı-Bir Oturma Odası (Avluya Bakan) (İç-Akşam)

Pencerede, perdeleri maskeleyerek avluya bakan Mihriban, Nazan. Geriden bakan Naim, Bedri... Mihriban ağlıyordur... Mendille gözlerini silip ağzını kapatıyordur. Erkekler yarı alaya vurmaya çalışıyorlardır... Onlar da heyecanlıdır...

MİHRİBAN - Rezil olduk vallahi...

67. Cemal Bey'in Konağı-Avlu (Dış-Akşam)

Oya'nın sokulduğu arabaya, apar topar sürüklenerek sokulan Özer... Kapıyı çarparak kapatırlar. Yan kapılardan birer ikişer atlarlar izbandutlar arabaya. Araba uzaklaşır. Artık pencereye çekinmeden çıkıp uzaklaşan arabaya bakan Mihriban, Nazan, Naim, Bedri...

68. Cemal Bey'in Köşkü-Oturma Odası (İç-Akşam)

Mihriban hıçkırarak pencereden odaya döner.

MİHRİBAN - Vallahi taş kalpli babam...

Sessizlik olur.

NAİM - Babam sabırlı adam...

NAZAN - Amaaan... Ölüme gitmiyorlar ya Mihriban... O kız da çok şımarıktı...

BEDRİ - Her şeyin yeri var kızım. Cahil köylüleri kışkırtacak... Neymiş? Düşünceymiş! Özgürlükmüş...

Hıh, diye güler sinirli...

69. Maho'nun Çiftliği-Avlu (Dış-Gün)

Çiftliğe bir kocaman tarım makinesi, biçerdöver, harman makinesi gibi girmekte ya da çıkmaktadır gürültüyle, heybetle. Belki birkaçı birden... Avlunun dış kapısına dizilmiş sessiz, durgun içeriye bakan köylüler... Harun da araların-

dadır... Ezik, silik Gaffar da... Mahmut'un bir bağırmasıyla açılır sahne. Kâhya karşısındadır. Köylülerden, kapıdan uzaktadırlar. Sesini onlara duyurmak çabasındadır Maho.

MAHO - Buğdamız da yoktur, harçlığımız da... Torpağımız makinalara yetmiy...

Dev makineleri işaret etmiştir başı ile. Kâhya baş sallar.

KÂHYA - He ağam...

MAHO - Öyle diyesen...

KÂHYA - Başım üstiye ağam...

Döner, evine yollanacaktır ki ilerde ambar kapısındaki Haydar'ı görür uzakta. Öylece bakıyordur oğlan. Hatırlamış gibi elini cebine atar. Üç ellilik çıkartıp verir Kâhya'ya (Haydar'ı) işaret eder.

Kâhya çekingen,

KÂHYA - Sekkiz yüz diyiydi...

Maho bozulur birden...

MAHO - İlaç mı satın alacaktır, eczana mı?...

Yürürken söylenir.

MAHO - Elimiz dardır diyesen...

Maho giderken Kâhya, Haydar'a yaklaşır, parayı uzatır.

KÂHYA - Üstiyi de Zara'lardan alasın diyi. Baciyi kullaniy ye oğlanlar...

Haydar elindeki paraya, Kâhya'ya bakar donuk. Dikili kalır sessiz... Kâhya kapıda bekleşenlere gider hırsla...

KÂHYA - Ne bekliysiiz? Duymamış mısaağz?

Bekleşenler çekingen gerilerler ağırca. Yalnız Harun dimdik bakıyordur...

(Kapıda durup bakan Maho)

HARUN - Paramı istiyem ben...

Kâhya sertleşir,

KÂHYA - Ne parası?...

HARUN - Kırk pangnotum kalmıştır. Çalışmışam.

Kâhya bozulur, dikelir... Bir şey de diyemez önce. Dimdik bakışırlar. Maho olayı fark eder, kapıya yürür...

KÂHYA - Hadi bas git diyem... Bela aramıyasan...
Harun, dimdik bakar.

HARUN - He, bela arıyam...

Kâhya horozlanacak olur. Farkına varır ki oğlanın da yanındaki köylülerin de gözü göz değildir... Olay çıkacaktır... Maho yaklaşır. Haydar olduğu yerden dimdik bakıyordur.

HARUN - Paramı almadan gitmeyecağam...

Maho gelince Kâhya hafif geri çekilmiştir. Maho, Harun'la, köylülerle göz gözedir... Aynı sert donuk bakışma Maho'yladır şimdi...

MAHO - Hesabın mı kalmıştır?...

HARUN - He... Kırk pangnot...

Maho, Kâhya'ya başı ile işaret eder.

MAHO - Veresen...

Kâhya çıkarıp verir Harun'a... Harun gene donuk bakar. Eli belinde...

MAHO - Biriyizi görmiyecağam bir daha bu kapıda...
Vallah delik deşik ederem gevvatlar...

Harun, köylüler, Gaffar dönüp giderlerken Harun dönüp dik dik bakıyordur.

HARUN - Yakındır, sizin postiyizi da delecağlar...

Maho ne diyeceğini bilmeden kudurgan bakar uzaklaşan köylülerin ardından. Aynı anda gerideki Haydar'ın da yürüyüp Maholar'ı geçtiği görülür, köylülerin peşi sıra gidiyordur. Maho şaşkın bir Haydar'a, bir Kâhya'ya bakar. Kâhya seslenir,

KÂHYA - Sen nere gidiysen?...

Haydar, Harun'un yanına varmıştır, döner.

HAYDAR - Parayı kapıya koymuşam...

Diyerek demin önünde dineldiği kapıyı (ya da orada daha uygun bir yeri söyler) gösterir. Harun'un yanı sıra yürümeye başlar. Uzaklaşmışlardır... Maho dalgın, şaşkın bakıyordur...

KÂHYA - Kaçağa gidiyler?...

MAHO - Kaçağa mı gidiyler?...

KÂHYA - Gaffar'dan duymuşam...

Maho durgun, kinli bakıyordur artlarından.. Diş gıcırdatır gibi söylenir:

MAHO - Gitsinler baham...

Sonra ağır ağır ekler,

MAHO - Bu köyden kız da almıyacaksan Kâhya...

Öylece bakıyorlardır şimdi iyice uzaklaşmış köylülerin ardından... Kâhya üzgün bakıyordur...

MAHO - Görecağlar...

70. Celolar'ın Evi-Avlu (Dış-Akşam)

Vakkas'ın olanca gücü ve heybetiyle elindeki, yoğrulmuş tezeği kameraya çarpar gibi duvara indirmesiyle açılır. Bir önceki sahnenin son planı Maho'nun koca suratına indirmiş gibidir "Şap" diye duvara yapışan tezeği. Zara Kadın odadan çıkar avluya. Vakkas'a bakar, Vakkas hiç oralı değildir. Görmemiş gibidir. Zara usulca avludan çıkar. O zaman dönüp bakar sokağa giden anasının ardından, sonra odanın kapısına bakar. Ellerini yalakta yıkar. Birkaç odun alıp, içeri yürür.

71. Celolar'ın Evi-Oda (İç-Akşam)

Vakas kucağında odunlarla girer odaya. Ocağın başında koyu bir dumanın önünde çatılmış odunları üfleyen Gülüşan'a yaklaşıp bırakır odunları... Dönüp kapıya bakar... Çömelir Gülüşan'ın yanına... Heyecanlıdır. Yutkunur. Bir şeyler diyecektir. Gülüşan da odunları üflüyordur ya, o da titriyordur sanki heyecandan. Yan gözle Vakkas'a bakar... Gene işine koyulur...

VAKKAS - Gülüşan...

Gülüşan ürkek bakar yan yan, işine koyulur gene.

GÜLÜŞAN - Ne?...

Vakkas gene kapıya bakıp döner kıza...

VAKKAS - Müslüm Ağa'ma açacağam...

Gülüşan korku, çekingenlikle duralar...

GÜLÜŞAN - Boş laf ediysen Vakkas Ağam... Bizi bize komazlar...

Vakkas daha yüreklenmiştir...

VAKKAS - Kim ne diyecağmış?... Yoksam sen istemiy misen?...

Gülüşan yan, kaçamak, sevgi dolu bir bakışla bakar oğlana. Hüzünle ateşe döner...

GÜLÜŞAN - Benim istememle midir?...

VAKKAS - Doğru bir laf etmiysen. Meylin başkasına mıdır bilem?...

Kız irkilerek bakar.

GÜLÜŞAN - Vıyh... O ne biçim söz ki..

VAKKAS - Ne bilem... Harun, diyiler..

Gülüşan hırsla,

GÜLÜŞAN - Yere girsin Harun... kim oliymiş?...

Bir sessizlik olur. Kız dönüp bakar... Sevgi, eziklik, ürkeklikle doludur.

GÜLÜŞAN - Senden başkasiyi istememişem...

Aynı bakışla diker gözlerini Vakkas'a, iç çeker, başını çevirir.

GÜLÜŞAN - ... Bu poğh dünya!...

Vakkas daha da duygulanır, uzanır kızı tutar. Kız ne edeceğini bilemez. Tam bu anda birden kapı açılır. Zara girer içeri. Vakkas birden sıçrar. Zara kapıda kızgın bakıyordur.

VAKKAS - Birez odun kıram...

Gözlerini anasından kaçırarak yürür, odadan çıkar... Zara öfkeden ne diyeceğini bilmeden bakmıştır ardından. Vakkas çıkınca soluyarak kıza yaklaşır... Gülüşan başını çeviremeden ocakla uğraşıp duruyordur...

ZARA - Ne poğ yiyidiiz kız?...

Gülüşan ürkek bakar?...

GÜLÜŞAN - Ocak yakıyam aney...

ZARA - He, ocağımızı yakacağsan?... Vallah paralaram...

Kız döner, geri çekilir ürkerek...

GÜLÜŞAN - Netmişem aney?...

ZARA - Netmişem? Ha!... Eşşek belliyseez beni...

GÜLÜŞAN - Vallah ben bişe etmemişem...

Zara daha da bozuk,

ZARA - Vallah diyi bi de orospu... Gözümle görmüşem... Eşşegoğlieşşek... Síyi ben şimdi...

Kızın saçlarına atılmıştır...

GÜLÜŞAN - Aney, kurbanın olam...

Kızı yıkar, kıyasıya vuruyor, saçını başını yoluyordur. Gülüşan hiç karşı çıkmıyor, ezik savunuyordur kendini. Kapı birden açılır, Vakkas dalar hızla. Koşup anasının elindeki Gülüşan'ı çeker. Zara daha da kızmıştır buna... Şimdi Vakkas'a da vurup saldırıyordur. Gülüşan ürkek hıçkırıyordur Vakkas'ın ardına saklanmış...

ZARA - Vallah paralıyacağam... Aslan kimin kocamın kanı kalmıştır ortada... Vakkas kimi senin de ben... eşşegoğli eşşek... Dimek bu orospuynan sen bağa ha...

Koşup satır ya da nacak gibi bir şeyi kapar ocak başındaki. Onunla saldırır. Vakkas zor alır elinden nacağı, satırı.

VAKKAS - Neydisen aney... Delirmiş misen...

ZARA - He delirmişem kodoş...

VAKKAS - Aney kendiyen gel kurbanın olam...

ZARA - Hele kurban edecağam sizi ben... Deyyosun kızı...

Kadını zor zapt ediyordur Vakkas. Satırı almıştır elinden ya, belki eli de kesilmiş kanıyordur. Kadın oralı değildir, saldırıyordur hâlâ. Gülüşan tir tir titriyordur Vakkas'ın ardında...

GÜLÜŞAN - Ayağın öpem aney... Vallah ben...

Kadın saldırıyordur, ağzı köpük içindedir, sanki kudurmuştur.

72. Celolar'ın Evi-Avlu (Dış-Akşam)

Avluya giren Müslüm içerden gelen gürültülere, kapıya koşar...

GÜLÜŞAN (SESİ) - Aney vallah...

ZARA (SESİ) - Eşşegin oğli bırak diyem... Ben sizi dimek buniy için...

Dalar içeri...

73. Celolar'ın Evi-Oda (İç-Akşam)

Hızla içeri giren Müslüm, Vakkas'ın kanlı elini, anasının saldırısını görüp atılır, anasını fırlatır bir yana... Satır yerde duruyordur, kanlıdır. Onu alıp bakar üzgün.

MÜSLÜM - N'oliysiz?...

VAKKAS - Delirmiş anam...

ZARA - He delirmişem...

Deyip gene atılacaktır ki Gülüşan'a doğru... Müslüm sıkıca yakalar kollarından, duvar dibine oturtur...

MÜSLÜM - Hele kendiye gel baham... Otur...

Zara soluk soluğadır. Hırsını alamamıştır. Ağlamaya başlar hıçkırarak. İsteri krizi geçiriyordur sanki... Hıçkırarak ağlarken bir yandan da ağıta başlamış gibidir. Sesli ağıtlı ağlıyordur...

ZARA - Celooom, Celom... Uyan da gör halımızı Celom... Bak ki ne ettiler... Gör, oğlaniyn gör...

Başını duvarlara vuruyordur, saçını yoluyordur ağlarken. Müslüm tutar... Vakkas'la Gülüşan karşıda ürkek, üzgün bakıyorlardır...

MÜSLÜM - Sus baham... Hele...

Kadın birden toparlanır, Gülüşan'a bağırır.

ZARA - Daha durmıyacaksan bu evde. Gideceksen tez...

Vakkas birden dikilir.

VAKKAS - Bir yere de gitmeyecektir...

Müslüm anlamıştır olayı... Bakınır anasına, Vakkas'a...

ZARA - Ben mi gidem istiysen?

Müslüm araya karışır hemen.

MÜSLÜM - Sen ne diyisen ana? Kulağın duyi mi? He?... Kulağın duyi mi? He?... Ne istiysen bu kızdan? Gidecek yeri mi vardır? Evimizin adamı değil midir? Boş konuşiysan...

Kadın aynı kinle bakar.

ZARA - Ben ölmeden o bu eve gelin olmıyacağdır bilesağz... Vallah nacakla dorgaram onu da...

Vakkas'a bakar hışımla,

ZARA - ... siyi de... Hadi baham...

Döner, hıçkırıklarını kinli bir iradeyle tutma çabasıyla kalkar... Gözleri, bakışları marazidir...

Çıkar odadan... Müslüm, Vakkas, Gülüşan kalmışlardır. Gülüşan bir köşeye kıvrılmış, içini çekerek ağlıyordur... Müslüm, Vakkas'a bakar, sonra Gülüşan'a...

MÜSLÜM - ... Bakmayın... Alafı geçsin... Konuşacağam...

Gülüşan'a bakar şefkatle... Ağbice bir tavırla,

MÜSLÜM - Hele kalk baham, yetti ağladın, karnımız acıkmıştır. Ekmek yiyek...

Gülüşan sevgi, saygı ile yan yan şöyle bir bakar Müslüm'e... Hıçkırıklarını tutarak kalkarken Müslüm çıkar dışarı... Vakkas da peşi sıra çıkar, kıza bir bakıp. Mendilini hafif kesilmiş elinin kanına bastırarak. Gülüşan içini çekerek yemek hazırlığına girişir...

74. Celolar'ın Evi-Avlu (Dış-Akşam)

Karşılıklı ilişmişlerdir... Vakkas üzgün, işaret eder annesini.

VAKKAS - Nire gitti bu?...

Müslüm güler sakin.

MÜSLÜM - Zemzem'dedir... Gelmezse gider alıram...

Boş ver gibisine bir edayla bakıp söylemiştir...
Vakkas mendili tutar kesik üstünde.

VAKKAS - Lafınan öldürecektir bu anam beni...

Müslüm güler.

MÜSLÜM - Neydiydiiz?...

Vakkas utanır, başını eğer.

VAKKAS - Heç vallah, konuşiydik ha?

O sırada kapı açılır. Gülüşan elinde kaplarla çıkıp geri bahçedeki musluğa gider. Salata gibi bir şeyleri yıkayacak olmalıdır... Karanlık basmıştır iyice... Vakkas susar... Gülüşan geçip döner bahçeyi, kaybolur... (Hemen duvarın ardıdır. Yakındır gittiği yer de.)

Gülüşan'ın tarafından fısıl fısıl sesler duyulmaya başlar. Vakkas birden dikelir... Bir ağbisine, bir Gülüşan'dan yana bakar... Hele erkek sesi duyunca iyice horozlanmıştır...

VAKKAS - Kimnen konişiy bu?...

Müslüm anlayışla, Vakkas'ın kıskançlık tepkisine yarı da alayla bakıp gülümser...

MÜSLÜM - Meraklanmıyasan... Haydardır...

Vakkas inanmaz gibidir. Dikelir...

VAKKAS - Haydar mıdır?

Avlunun öte yanındaki Haydar'la Gülüşan daha önce Müslüm'ün görüp dinlediği yerde konuşuyordur.

GÜLÜŞAN - Kaçak seniy işin değildir Haydarım. Kurbanın olam gitmiyesen... Küçüksen daha... Mayın vardır. Cenderme vardır...

Haydar kararlı bakıyordur loş bahçede gözlerini dikmiş...

HAYDAR - Babam hastadır diyem anlamıy mısan?... Nerde bulacağak sekiz yüz lirayı... Ağa'ya inanmışak. Göriysen... Gevvat...

Susar.

HAYDAR - Sırtçı gidecağam. Dokkuz yüz veriyler... Bir altın alacağam Suriye'de... dönüşün mayına çarparsam, ağzımdan alasağaz...

Gülüşan'ın soluğu kesilmiş gibidir. Donmuş gözlerle konuşamadan bakıyordur taş gibi bir yüzle...

GÜLÜŞAN - Gitmiyeceksen!...

Emredici çıkmıştır sesi... Haydar duralar, gene dikilerek bakar. Suskun kalırlar bir an...

HAYDAR - Ağa'dan da ayrılmışam... Burda kalam da Vakkas beni mi vura?...

Gülüşan şaşalar...

GÜLÜŞAN - Boşuna mı köle olmuşam kapılarına?...

Haydar mahzun.

HAYDAR - Ne bilem? Öyle diyiler.

Tam bir sessizlik başlarken bir gölge kımıldar. Vakkas yanıbaşlarındadır. İkisi de irkilirler. Haydar beline el atar birden. Vakkas'tır dimdik bakan...

GÜLÜŞAN - Vıyh...

VAKKAS - Hangi gevvat diyi bu lafı?...

Karanlıkta dimdik bakışırlar. Gülüşan'ın soluğu kesilmiş gibi bir Haydar'a bakar, bir Vakkas'a...

VAKKAS - Sen de inanıy misan?...

Haydar başını önüne eğer...

Daha derinde bir başka gölge vardır dinleyen, bakan: Müslüm'dür. Gülüşan, Haydar onu da fark etmişlerdir. Suskun, duygulu, dost bir gerilim yaşarlar.

VAKKAS - Yetmiştir bizi düşman ettikleri... Sen de gözünü açasan...

Haydar bir şey diyemez. Başını önüne eğer...

HAYDAR - Sağ olasan ağam...

Haydar'ın diyecek lafı kalmamış gibidir. Sıkıntılı bir ânı atlatıp döner, giderken Gülüşan'a bakar.

HAYDAR - Dönacağam Gülüşan, korkmıyasan...

Bir iki adım atar karanlıkta döner,

HAYDAR - Altını babama götüreceksen ha: İki elim yakandadır... Ağzımdan alasan.

Kızın bir şey demesine kalmadan karanlığa dalar.

Kız artık ağlamayı unutmuş gibidir. Kaskatı bakar ardından. Döner karanlıkta, avluya yürür. Vakkas da peşindedir. Müslüm'ün önünden geçerler. Avluya varmadan yerden kapları alır Gülüşan, döner, odaya girer. Vakkas yürür ardından bakıp, deminki taşa ilişir... Parmağına sardığı mendille oynuyordur dalgın, bilinçsiz... Müslüm de gelir çöker deminki yerine. Bir an sessizlik olur... Müslüm bakar Vakkas'a. Deminki kıskançlık dikelmesinin karşılığını verir gibi, ağır, filozofça bir edayla,

MÜSLÜM - Seni seviy bu kız...

Vakkas ayılır gibi bakar Müslüm'e, elindeki mendili hırsla yere çarpar.

VAKKAS - Ben sevmiyem mi?... Gözü kör ola deyyos babasının...

Müslüm dalgın, önüne bakar.

MÜSLÜM - Babasından ne ki bu garibe?... Babasının ağzına sıçam...

Dalgın kalırlar...

75. Sınır Boyları-Dağlar-Beller (Dış-Gün)

Kamera sınırları gösterir ağır ağır. Bir karakol binası... Sınırda nöbetçiler. Sıradağlar, beller, ovalar... Sınır yazılı bir levha...

SPİKER'İN SESİ:

"Ölüm buyruğunu uyguladılar",

diyor Ahmed Arif.

"Mavi dağ dumanını
Ve uyur-uyanık seher yelini
Kanlara buladılar."

Kamera çeşitli görüntüler verir... Karşı topraklar, köyler görünür belki sınır ötesindeki...

Biraz sonra gene başlar.

SPİKER'İN SESİ:

"Kirveyiz, kardeşiz, kanla bağlıyız
Karşıyaka köyleri, obalarıyla
Kız alıp vermişiz yüzyıllar boyu,
Komşuyuz yaka yakaya
Birbirine karışır tavuklarımız
Bilmezlikten değil,
Fıkaralıktan
Pasaporta ısınmamış içimiz
Budur katlimize sebep suçumuz,
Gayrı eşkıyaya çıkar adımız
Kaçakçıya
Soyguncuya
Hayına..."

Akşam güneşi batıyordur. Karanlık bastı basacak.

SPİKER'İN SESİ:

"Vurulmuşum
Dağların kuytuluk bir boğazında
Vakitlerden bir sabah namazında
Yatarım
Kanlı, upuzun..."

76. Sınır Boyları-Kırlık (Dış-Gece)

Alacakaranlıkta sırtçılar sessiz giriyorlardır sınırdan. Ağır ve ürkektirler. Haydar'ı görürüz... Harun'la yan yanadırlar... Köyden tanıdığımız başkaları da vardır önde arkada. Başka bir kılavuz belki. (Bu sahne Urfa'da incelenip oradaki gerçek duruma göre mizansen edilebilir.)

ASKER - Dur! Teslim ol!...

Kaçakçılar kaçışır.

Birden bir makineli taramaya başlar karanlığı. Genelde görülür kırlık... Ateş edenler ordan burdan... Kaçışma başlamıştır tam bir panik biçiminde... Haydar, sırtındaki

yükle donup kalır çok kısa bir an... Yanında yıkılan Harun'a bakar... Ötekiler de kaçışıyordur... Genelde atışlar... Kaçışmalar... Haydar uzakça bir yere gitmiştir deminki yerden belki... Bir an durur.

KARANLIKTA BİR SES - Mayına gidiyseez...

SESLER - Tesliiim...

Kaçakçılar teslim olmak için bağrışırlar, sesler makineli sesi ile kaybolur... Projektörü karanlığı yalayan bir askeri cip... Makineliler sürekli çakıyordur karanlıkta...

Haydar deli gibi kaçıyordur gene... Belki bir sırtı aşmıştır ya da boğazı döner... Birden bir patlama ile sarsılır. Düşer toprağa... Ayağı kopmuştur... Altını çıkarıp ağzına aldığını net biçimde görürüz. Terlemiştir. Gözleri korkuyla fırlamıştır... Kendine hâkim olur yeniden... Davranmak ister... Sürünür... Belki bir iki metre gider gitmez... Bir patlama daha olur... Parçalanmıştır bir yanı... Titrer, sarsılır... Toprağa düşer... Kan akıyordur oluk gibi... Karanlıkta bir cipin farları dikilir üstüne... Cip durur uzakta... İnliyordur Haydar...

KONUŞMALAR - Girilmez... Mayın alanı...

— Gebermiştir köpek...

İniltileri duymuş olmalıdırlar...

— Ölmemiş... Baksana sese...

— Sabaha kadar ölür...

Haydar'ın başı toprakta, gözleri açıktır...

77. Köy Kıyısı-Kırlıkta Çadır (Dış-Gün)

Ta tepeden bir resimle açılır belki kadr. Uzayıp giden kuyruk biçiminde köylüler, kadınlı erkekli yürüyorlardır çadıra, bir iki cip ya da cemsenin önünde yatan Haydar'ın cesedine doğru... Kızgın güneş altında ağır ağır ilerleyen sessiz, ağır, ürkek, ezik bir kafile... Önce teğmenin ya da gediklinin çizmeleri dibinde yatan cesedi görürüz yakından.

Gelip parçalanmış cesede bakan köylü yüzleri. Başlarını sallıyordur hepsi de hayır anlamına.

— Görmemişem...

— Tanımıyam...

— Heyir... Bilmiyem...

Kafilenin gerilerinde yürüyen Gülüşan'ın güneş altındaki taş gibi yüzü... Gerisinde Zara... Daha gerilerde Zemzem, Vakkas, Müslüm... Ortalarda dolaşan askerler... Teğmen sabırsızlanıyordur...

— Hadin çabuk biraz...

Zara ürkek, yarı tehditli eğilir Gülüşan'a... Fısıldar.

ZARA - Sakın tanıyam demiyesen, ocağımızı söndürürler vallah...

Gülüşan'ın aynı taş yüzü...

Uzayan kafile... Cipte ya da çadır önünde dolaşan erler... Ölü başındaki kumandan... Güneş güneş güneş... Sıcak... Terlemiştir hepsi de... Kumandan matarayı diker başına, sonra eğer başını su döker kafasına... Gülüşan yaklaşır Haydar'a. Bakar... Donmuş kalır bir an... Zara korkuyla duralar... Kumandan bakar. Sinekler inip kalkıyordur cesede...

GÜLÜŞAN - Tanımıyam...

Zara hemen iteler Gülüşan'ı, cesede bakar, belli ki yüreği kanamıştır, hemen toparlanır bir anda...

ZARA - Tanımıyam...

Kafile güneş altında uzayıp gidiyordur...

78. Celolar'ın Evi-Oda (İç-Akşam)

Sıçrayıp kadra giren Gülüşan'ın haykıran büyük başı.

GÜLÜŞAN - Kan borcum kalmış mıdır siye?...

Ürkek sinen Zara'dır karşıdaki.

GÜLÜŞAN - He?...

Zara aynı ürkeklikle bakıyordur... Geride Vakkas, Müslüm... Şaşkındırlar.

GÜLÜŞAN - Haydar ölmüştür. Babam da öliy... Bir ben kalmışam... Hadi beni furun!...
Göğsünü açıp Zara'ya yürüyüp durur...
Zara ürkektir...
ZARA - Vıyh...
Gülüşan aynı kudurmuşlukla haykırır Zara'ya,
GÜLÜŞAN - Anamın mezarına komamışsan, babamı göstertmemişsen biye, cadı!...
Zara sessizdir. Gülüşan bağırır.
GÜLÜŞAN - Yetmiştir...
Döner birden başörtüsünü alır, kapıya giderken önünde duralayan Vakkas'ı da iter yavaşça.
GÜLÜŞAN - Evime gidecağam...
Hızla çıkar odadan... Kapıyı çarparak kapar...
Ardından bakarlar...
ZARA - Dellenmiş vallah...
Müslüm ağır ağır sokulur annesine.
MÜSLÜM - Yok aney... Akıllanmıştır...
Zara bir şey diyemeden şaşkın bakar. Anlamamış gibidir... Hepsi şaşkın kalmışlardır bir anda... Bir yere ilişir Müslüm, Vakkas da gözleri dalgın, suskun...

79. Zülküfler'in Evi (İç-Gece)

Kapı yavaşça açılır, Gülüşan girer içeri... Ağır ağır göz gezdirip bakar odaya. Oda daha da eskimiş, tozlanmıştır; fakat hemen her şeyi aynıdır, hemen de aynı yerdedir... Ayrıldığı gece anasının şefkatle kaldırıp köşeye koyduğu, Celo'nun çamurlu, eski çizmeleri de ordadır... Odayı duygululukla seyreder bir süre... Çizmelere bakar. Yaklaşır, tıpkı ilk gece annesinin yaptığı gibi yanına çöküp okşar gibi elini koyar üstüne, dalgın kalır. Gözlerinden yaşlar akmaktadır ağır ağır... Sessiz hıçkırıyordur...

80. Celolar'ın Evi (İç-Gece)

Zara yarı küskün başını çevirir, gözlerini siler yavaşça...

ZARA - Karışmıyam aha... Her bi şeyi benden iyi biliysiz!...

Müslüm gönlünü alır şefkatle.

MÜSLÜM - Seniy kölgende yaşiyk biz aney. Böyle konuşma...

Kadın hafif hıçkırır . Müslüm geride kapıya yakın duran Vakkas'a göz atıp işaret eder... Vakkas kalkar, çıkar odadan bunlara bir göz atıp... Zara pis çaputla gözünü, burnunu siliyordur ağır ağır. Müslüm dalgın kalır... Çaresiz bir iç çeker...

MÜSLÜM - Bizi birbirimize kırdırtanların gözleri kör ola!

81. Zülküfler'in Evi (İç-Gece)

Kapı vurulur, bir daha tıklatılır; biraz sonra açılır. Vakkas girer, oda boştur... Şöyle bir bakınır... Çizmelere bakıp geçer... Duralar odada. Düşünceli endişeli yakın yüzü Vakkas'ın...

82. Kırlık-Çadır-Cipler Yakını-Cesedin Yanı (Dış-Gece)

Toprakta sürünerek çadır kıyısındaki cesede ilerleyen Gülüşan... Erler çadırdadır belli ki... Sesler, gölgeler... Ciptedir birkaç kişi belki... Cemsede... Çadırdan taşan, sızan bir gemici feneri alaca yapıyordur kırı... Donuk yüzü ile kırda, uzakta görünen Gülüşan... Yüzü terlemiştir heyecandan... Durup bakar, kararsızdır... Bir an kalır... Geriye karanlık kıra bakar... Gene dönüp sürünmeye başlar... Duralar gene... Bir er çıkar çadırdan, gider karanlığa işer... İki er konuşurlar çadırdan çıkıp, cipe giderlerken.

KONUŞMALAR (SES) Yarın da gelmezse doktor, vallaha kokar bu ölü burda...

Gene sesler kesilir. Gülüşan'ın yüzüne düşmüştür konuşmalar belki de... Cesede yaklaşırken... Gülüşan tam cesede yaklaşıp da örtü hasırı kaldırırken deminki er çadıra döner yakından geçip... Siner Gülüşan korkuyla... Soluk soluğadır. Sesler kesilince hasırı kaldırıp iterek kaydırır... Uzanır... Haydar'ın parçalanmış yüzüne bakar... Gözleri faltaşı gibi açılmıştır kızın... Ne edeceğini bilmeden kalır önce... Dönecek olur... Solumalarla tekrar bakar cesede... Uzatır elini ağzına... Her yanı titriyordur artık... Soluyordur... Ağıza sokmaya çalışır elini. Donmuş cesedin çene kemiğini açmasına olanak yoktur. İyice paniğe uğrar bu kez... Tam bir kez daha çabaya kalkarken hasırın yanındaki ağırlık taşı kayıp düşer, bir ses çıkar... Gülüşan kalıverir... Cipteki er, atlar... Uzaktan bakar...

ER - Kim var orda?...

Aynı anda, arkadan sürünerek yaklaşan Vakkas görülür... Gülüşan sinmiştir... Er yaklaşırken Vakkas kayar ileri, kızı çeker. Fısıldar kulağına.

VAKKAS - Gülüşan... Bırak...

Gülüşan'ın sağ eli Haydar'ın ağzında, kafası toprakta donmuş kalmış gibidir... Vakkas birden çekip alır, sürüyerek bir tümsek gerisine kaydırır karanlıkta yavaşça... Er uzaktan şöyle bir bakar ölüden yana: Durmuştur, belli ki bir şey görememiştir karanlıkta... Ardından bir er daha gelir. Daha geride bir başkası... Yarı alaylı ağır ağır yaklaşıyorlardır...

— Ne oldu be?...

ER - Kıpırtı var gibi geldi...

— Hortladı belki...

Er alıngan bakar yeni gelenlere...

ER - Sırtlan mırtlan olur...

— Hayalet görüyorsun...

Vakkas tümseğin ardında kızın ağzını eliyle kapatmıştır, Gülüşan'ın gözleri fırlamıştır sağlıksız... Erler çekilirlerken tümsekten kaydırıp uzaklaştırır kızı karanlıkta... Kız kımıldıyor, geriye atılıp bir şeyler yapmak istiyordur sanki... Geriye dönük yüzündeki açılmış gözleri ışıldıyordur... Karanlıkta kaybolurlarken er gene tedirgin bakar o yana... Ötekiler de durup bakarlar karanlığa... Dururlar, tıs yoktur... Zifiri karanlık gece... Cırcırböcekleri. Birisi söylenir yavaşça...

(SES) - Çıt yok... Kapkaranlık... Baksana!...

83. Celolar'ın Avlusu Yakını-Sokak (Dış-Gece)

Vakkas'ın sokağı zorla döndürüp avluya soktuğu Gülüşan'ın siyah kadrı birden dolduran resmi ile açılır sahne belki. Kadrın soluna doğru yukarıya fırlayıp Vakkas'ın, sonradan yetişenlerin elinden kurtarmaya çalışıyordur kendini Gülüşan... Avazı çıktığı kadar da bağırıyordur...

GÜLÜŞAN - Haydaar... Sekkiz yüz lira istiyler Haydaar!...

Evden fırlayan Müslüm, Zara, sokaktan dalan Zemzem, kadınlı erkekli komşu köylüler tutmaya çalışıyorlardır. Fakat Gülüşan zapt edilir gibi değildir...

— Vah...

— Hele...

— Kızım...

Bu rabarbalar çok aşağı perdeden fısıltı gibidir... Her şeyin üstünde Gülüşan'ın dev gibi saldıran, kadrın soluna doğru yükselen heybetli resmi ve çığlığı...

(Biraz ekolu)

GÜLÜŞAN - Babamız öliy Haydaaar... Sekkiz yüz lira diyiiler yetiş Haydaaar...

Kadrı bütün bağırtısı ve heybetiyle doldurduğu, ileri fırlamış hareketli ânında resim kesilir...

84. Büyük Millet Meclisinin Kürsüsü İçi (İç-Gün)

Demin Gülüşan'ın sola saldıran dolu resminin kesilmesiyle, kürsüde elini kolunu sağa doğru sallayarak konuşan bir hatiple açarız. Demirel'in konuşmalarından biri olursa daha tatlı... Hararetli nutuk atmalar... Yakalanabilirse, uyuyan, sayıklayan, dalgadaki milletvekilleri... Meclisin görüntüsü...

85. Yollar-Alanlar (Dış-Gün)

Yollarda, alanlarda yürüyen devrimci gençler... Ve demin-ki Gülüşan'ın haykırışının uğultuya dönüşmesine benzer sesler... Yürüyen yığınların sesi...

86. Bir Matbaa (İç-Gece)

Gazetelerin aktığı bir rotatif...

87. Çeşitli Mekânlarda Kısa Çekimler (İç-Dış-Gün-Gece)

Büyük şehirlerden seçilmiş varlıklı görüntüler... Mağaza, pastaneler, kafeteryalar, defilelerdekiler, seyirciler, podyumdakiler, vitrinler, lokantalar... Bir sunucunun bir şantöze şaklabanlıkla uzattığı mikrofon... Çiçekler arasında kırıtan şantözün elinde mikrofon...
(Bu kısa çekimler reklam, aktüalite filmlerinden toparlanabilir. Montaj üstünde ayrıca düşünülür.)

88. Köyler-Harran Yöresi-Duvar Dibi (İç-Dış)

Detay, plan, mikrofon (Bir önceki plandaki şantözün mikrofonundan). Mikrofon Fikret Otyam tarafından bir köylüye uzatılmıştır...

FİKRET - Anlat kardaş, anlat, çekinme... Ki duyuralım derdinizi...

(*Cumhuriyet* gazetesindeki röportajlar havasında, dokümanter üslupta çekim.)

Köylü çekingen bakıyordur... Yanlarında başka köylüler. Biz izbededirler... Fikret'in röportaj yaptığı yerler ve kişiler... Aynı konuşmalardır.

KÖYLÜ - Vallah korkiyk...

FİKRET - Kimden korkuyorsunuz?...

Yoksa size konuşmayın mı dediler? Şöyle yaparız böyle ederiz filan...

Köylüler susuyorlardır...

Birden sahneye film işçileri doluşur...

Fikret'e koşmuşlardır...

SET İŞÇİLERİ - Fikret Ağbi hoş geldin...

— Hoş geldin ağbi...

FİKRET - Eyvallah...

Gülerek dönüp bakıyordur elinde mikrofon, köylülerin yanında...

FİKRET - Ustabaşı nerde?

İşçiler gülerek durmuş minibüsten inen Süreyya Duru'yu gösterirler.

— Geliyor...

Süreyya ile Fikret el sıkışırlar... Spotlar, travelling, raylar, araçlarla doludur minibüs. İşçilerden bazıları indiriyordur. Ali Uğur, kamerası... Melikyan... Bekir Alan vb. (Çok kısa genel görüntüler.) Fikret yakınır, köylüleri gösterir...

FİKRET - Bunları konuşturmaya çalışıyoruz...

BİR İŞÇİ - Çok korkuyorlar değil mi ağbi?... Ödleri patlıyor...

Fikret gülerek döner işçiye...

FİKRET - Sen korkmuyor musun?...

İşçi duralamıştır... Öteki işçiler de toplanmış, gülerek bakıyorlardır...

FİKRET - İşsiz kalmaktan... Aç kalmaktan... Baskıdan?...

İşçi cevap veremez...

FİKRET - Sen şehirde korkmadığın gün o da burada korkmayacak... Anladın mı aslanım?... Hadi işbaşına şimdi...

Mikrofonu köylülere uzatır... Süreyya Duru işaret eder... Spotları dizip ışıklandırmaya başlarlar Fikret'i, köylüleri... Kamera yerine konur... (Bu sahne, Süreyya Duru'nun işçilere haydi işaretini vermesinden sonraki olaylar, canlı, atak, set işçilerinin, kameraman yardımcılarının, ışıkçıların, canavar gibi çalışmalarını vermelidir bir anda... Reflektörü kafasında tutanlar... Hatta ufak spotları başının üstünde tutanların sımsıkı elleri... Ayrıntı planlar. Güçlü eller, terli yüzler, sinema emekçilerinin ağır çabalarının görüntüleri.)

FİKRET - Anlat aslanım... Ağlamayan çocuğa meme vermezler...

KÖYLÜ - Biz hep ağliyk...

Fikret'in çalışmaları, köylülerle yaptığı konuşmalar tam yerlerinde, gerçekçi kısa planlarla verilir...

89. Köy Alanı-Kuyu Başı (Dış-Gün)

Alana bakan toprak kulübelerin birinin kapısından dışarı çıkan Fikret Otyam, Süreyya Duru ve yanındakiler... Konuşarak yürürlerken...

FİKRET - Sizin durum?

SÜREYYA DURU - Bir düğünümüz kaldı. Onu da çektik mi tamam.

FİKRET - Hadi hayırlısı...

Karşıdan elinde çifte ile yaklaşan Müslüm...

Settekiler gülüşür. Fikret de görünce güler... Müslüm gelip Fikret'in eline sarılır... El sıkışırlarken, Fikret tüfeğe bakıyordur...

MÜSLÜM - Hoş gelmişsen...
FİKRET - Hoş bulduk... Ava mı?...
Müslüm mahzun.
MÜSLÜM - Satacağam...
Fikret bakar.
FİKRET - Kaça?...
MÜSLÜM - Sekkiz yüz. Lazım da...
FİKRET - Yazık... Daha çok eder...
MÜSLÜM - Sana satam...
Fikret güler, alaylı...
FİKRET - Nerde bende o kadar para, oğlum?...
Süreyya'yı işaret eder...
FİKRET - Süreyya Bey'de vardır...
Müslüm, Süreyya'ya bakar...
SÜREYYA - Verelim... Tüfek sende kalsın... Bizden çok sana gerekli...
Settekiler, oynanan bu sahneye kahkahalarla gülüyorlardır. Tam o anda kuyu tarafındaki yoldan bir cip sesi gelmiştir... Bakarlar, gelen cip üstünde, yanında Kâhya, Maho'dur... Müslüm yürür o yana... Artık sadece oyuncular vardır ortada...
Su başındaki kadınlar, bellerine doladıkları upuzun ipi çekip Maho Ağa'nın cipinin önüne geçmişlerdir... Bir tür yolkesme... İpin önüne de başka kadınlar, çocuklar dizilir... Müslüm'le Vakkas da aralarında... Cipin yolu kesilince Maho, Kâhya şöyle bir duralarlar. Maho birden yukardan alır, sert bakar...
MAHO - Yol mu kesiyseeez?...
MÜSLÜM - Sayanda su çıkarıylar ağam... O yandan geçin...
Elinde çifte Müslüm'le Maho, Kâhya, Vakkas dimdik bakışıyorlardır... Köylüler şimdi birer ikişer ipin önüne yığılmış, kadınlı çocuklu kalabalığın yanına geliyorlardır... Müslüm cipi önleyip geri çevirir, kuyunun öte dolamba-

cından, çakul çukul taşlar üstünde sarsıla, sallana cip uzaklaşırken kalabalıktaki bir yaşlı kadın:

YAŞLI KADIN - Koş cendermeye ihbar yap gevvat... Kaçağa gidecağlar di...

Gerideki köylülerin uzaktan baktıkları, hızla giden cipte Maho dalgındır. Köylüler, gerilerden taş yağdırmaya başlamışlardır. Cip uzaklaşır.

MAHO - Gaffar nirdedir?

KÂHYA - Handa olacağ ağam...

Maho düşünceli, dalgındır. Kâhya yan gözle bakar, kolluyordur.

KÂHYA - Gülüşan'la Vakkas'a düğün edecağlarmış diyiler...

Maho aynı dalgınlıkla, duymamış gibi durur bir an, sonra,

MAHO - Düğünde de ezecağam onları... Tedarikin göresen...

Kâhya sevinçlidir.

KÂHYA - Sağ olasan ağam...

90. Sahne 9.Daki Bedesten Önü-Şadırvan Kıyısı Yer (Dış-Gün)

9. sahnede Zülküf'le konuştuğu mizanseni andıran bir biçimde Gaffar'ladır Maho. Kuytuya çekilirler belki yavaşça. Gaffar ürkek çekingen dinliyordur...

MAHO - Bilmiysen, ben siyi severem. Gaffar. Sinirlenmişem bir kez, sen bir fıkara adamsan, küsmiyceksen...

GAFFAR - Küsmemişem ağam...

MAHO - Hani de az konuşacaksan. Fıkara kısmı, bilisen...

GAFFAR - Biliyem ağam...

MAHO - Better hakarat görmişek Gaffar... Bir sümüklü kız uğruna sözüm çiğnenmiştir obada... Gün günden azıyler...

GAFFAR - Biliyem ağam...
MAHO - Müslüm'dür başları...
GAFFAR - He...
Dönüp bakar Gaffar'a, çıkarır beş yüz lira uzatır. Gaffar heyecanlanmıştır... Elindeki parlak paraya, ağaya bakar şaşkın.
MAHO - Sen hepsiyi benden iyi bilisen... Kardaş olacağak seniyle...
GAFFAR - Ömriye bereket ağam...
MAHO - Önce çoluk çocuğunun ihtiyacını göresen... Konuşacağak.
Yürürler.
GAFFAR - Sağ olasan ağam...

91. Hastanenin Cezalılar Koğuşu-Oda-Bahçe-Avlu (İç-Dış-Gün)

Zülküf'ün bitkin yüzü. Bahçeye bakan alt, zemin katta, demir parmaklıklı, pencereli, izbe bir oda... Tek karyolada bitmiş, sönmüş Zülküf yatıyordur. Hastabakıcı girer kapıdan.
HASTA BAKICI - Hele dön ağam... Misafırın var...
Zülküf bitkin, doğrulup hemen yanı başındaki demir parmaklıklı pencereye döner. Müslüm çömelmiş bakıyordur. Zülküf duralar, tanımaz gibi bakar; tanıyınca ürkecek gibi olur, sonra aldırmazlıkla bakakalır...
MÜSLÜM - Geçmiş olsun Zülküf Ağam...
Zülküf'ün dudakları titrer, ne diyeceğini bilmez. Kötü bir şey bekliyordur belki de. Başını sallar bitkin, hafifçe.
ZÜLKÜF - Sağ olasan... Müslüm... Bir an sessizlik olur...
MÜSLÜM - Gülüşan ellerinden öpiy... Bi dahakina gelecağ... Bi ihtiyacın var mıdır?...
Müslüm'e şaşkın, fersiz bakan Zülküf, hâlâ anlayamamıştır, güvensizdir.

MÜSLÜM - Gülüşan göndermiştir... Sekkiz yüz... Bırakacağım...

Deyip elindeki parayı işaret eder... Zülküf'ün şaşkınlığı daha da artmıştır sanki. Paraya bakar... Umutsuzluk, boşunalık, geç kalmışlıkla... Bir an suskun kalırlar... Halsiz iç çeker Zülküf. Gözlerini paradan ayırmıştır... Belli belirsiz yaş birikmiştir gözpınarlarında... Bir şey diyemez... Müslüm biraz sokulur...

MÜSLÜM - Bir ricam vardır Zülküf Ağam... Bak Allah'ın divanına gideceksen...

Zülküf heyecanla bakıyordur şimdi...

MÜSLÜM - Babamızı neyçün vurmuşsan?...

Zülküf irkilir, korkar gibi olur bir, sonra umursamazlıkla fısıldar.

ZÜLKÜF - Sen de beni vuracaksan!...

Müslüm acı gülüşle bakar.

MÜSLÜM - Vallah aklımdan geçirmemişem... Benimki sırf meraktır, bilesen...

Zülküf inanmaz bakıyordur, ama korku değil, boş vermişlik vardır...

MÜSLÜM - Bildiğim, heç bir davanız olmamıştır babamnan...

Zülküf başını önüne eğer yavaşça... Müslüm daha ümitli, daha sıcak.

MÜSLÜM He?... Kurbanın olam, doğrusun diyiver biye... Seni kim kışkırtmıştır?... Aramızda kalacaktır vallah.

Uzunca bir sesizlikten sonra Müslüm umudunu yitirmiştir cevaptan... Yavaşça üsteler.

MÜSLÜM - Maho'dur değil mi Zülküf Ağam?...

Gene gerilimli, suskun bir an yaşanır. Zülküf başını karşı duvara çevirir ağır ağır... Fısıldar gibi halsiz söylenmeye başlar.

ZÜLKÜF - Ben bir poh yemişem Müslüm... Cezam kıyamatadır. Başka sözüm yoktur... Boşuna varmıyasan üstüme...

Gene bir an sessiz kalınır...

GARDİYANIN SESİ - Ziyarat tamam...

Müslüm dalgın bakıyordur...

92. Hastane Önü (Dış-Gün)

Kapıdan çıkan Müslüm'ü kollayan Maho. Bir kuytuya çekilip bakar. Belli ki izlemiştir. Müslüm'ün ardından bakıp döner, kapıya yaklaşır...

MAHO - Zülküf'ü görecağam...

KAPICI - Ziyaret bitmiştir...

Maho duralar... Kızacak olur... Durulur... Cebinden iki yüz lira çıkarıp verir kapıcıya...

MAHO - Mahmut Ağa yollamıştır diyesan... Söyle gene gelecağam...

Kapıcı paraya bakar, gider içeri... Maho sinirli oynar tespihi ile, bir cigara yakar. Biraz sonra kapıcı gelir, parayı uzatır Maho'ya...

KAPICI - Almıyor ağam, istemem, diyor...

Maho iyice şaşalar, söylenir.

MAHO - İstemem mi diyi?...

Toparlanır...

MAHO - Demiş misen Mahmut Ağa'dandır?

KAPICI - Dedim... Var parası...

Bir an bakışırlar... Mahmut dik dik bakar...

MAHO - Müslüm'ünen konuşmuş mudurlar?

KAPICI - Sekiz yüz lira getirdi kızından...

MAHO - Sekkiz yüz lira mı?...

Mahmut sarsılır gibi olur, toparlanır, döner...

Müslüm'ün ardından bakar gittiği yana doğru...

Sigarayı atıp yürür.

93. Köy Yakını-Yol-Kır (Dış-Akşam)

Şehirden köye dönen Müslüm, belki eşek üstünde belki yaya, sırtında bir heybe... Bir de türkü tutturmuştur belki inceden, yanık...

MÜSLÜM'ÜN TÜRKÜSÜ -

"Pınarın koynunda ateş bekliyor.
Analar memede ağu saklıyor
Ecel gelmiş işte canı yokluyor
Durmak olmaz gayrı düşek yollara"

(Ülkü Tamer)

Türkü boyunca bir dereden geçer belki, bir bele kıvrılır... ken, bir tümseğin ardından kalkan bir silahı görürüz... Uzandığı pusudan silahı kaldıran Gaffar'dır. Doğrulur... Gez, göz, arpacık, Müslüm... El tetikte... Habersiz, türkü söyleyen Müslüm...

Gaffar'ın terli yüzü... Gözleri belki... Silah iner yavaşça... Yapamamıştır Gaffar. Belki aynı şeyi bir daha tekrarlar, gene yapamaz... Müslüm sırtını dönmüştür... Yüzü ter içinde bitkin Gaffar... Gözleri dalgın, donuk... Elindeki silaha bakıp kalır. Yutkunur...

94. Celolar'ın Evi-Oda (İç-Gece)

Kapı açılır, Müslüm girer, heybeyi bırakıp kapıya. Zara ocakta aş yapıyordur. Gülüşan duvar dibindeki yatakta odaya arkası dönük yatıyordur. Vakkas bir köşededir. Müslüm yürür, Zara döner. Müslüm, Gülüşan'ın arkasına çöker, bağdaş kurarken Zara'ya sorar başı ile kız nasıl gibisine. Zara fısıldar...

ZARA - Uyiiy...

Müslüm şöyle bir bakar yandaki kıza. Zara'nın yanına oturur. Vakkas da bakıyordur... Fısıldar gibi konuşur.

MÜSLÜM - Babasiye gitmişem...

Zara şöyle bir dikelir.

ZARA - Vel...

Müslüm'le Zara bakışırlar. Vakkas'ın gözleri Müslüm'dedir. Gülüşan'ın da gözlerini yavaşça aralayıp gizlice dinlediği görülür.

MÜSLÜM - Ağliy ha...

ZARA - Beter ola...

MÜSLÜM - Beteri ne olacaktır aney?...

Ana oğul bakışırlar bir an... Müslüm yumuşak bir sesle başlar.

MÜSLÜM - Ben biliydim zaten... Yanlışlıkla furmuş!...

ZARA - Babeyi?...

MÜSLÜM - He...

Annesini inandırmak için daha şefkatli, daha sokulgan eğilir...

MÜSLÜM - Celo benim kardaşımdır diyi, neyçün ataş açam ona!...

Zara inanmaz bakıyordur... Müslüm aynı kandırma havasında...

MÜSLÜM - Maho'yu vuracaktım diyi... Bilemedim...

ZARA - Vah kara başıma... Yalan konuşiysan...

Zara yumuşamıştır sanki... Müslüm yalanı daha da ballandırır.

MÜSLÜM - Vallah ağliy ha... Yakındır diyi, yanına gidecağam. Boynuna sarılacağam babeyin; kardaşımdır, bağışlayacaktır...

Zara içini çeker, ağlıyordur sessiz. Başlığının yeni ile gözlerini silerken hafif bir hıçkırık duyulur. Gülüşan da ağlıyordur sessiz, hıçkırıklarını tutmaya çalışarak... Müslüm de ağlayacaktır nerdeyse kendi yalanına. Toparlanır, kalkar tatlı biçimde...

MÜSLÜM - Hele kalk biz Zemzem tiyazeye gidek... Şu dügün işine...

Zara duralar...

Başı ile kızı gösterir, fısıldar.

ZARA - Daha iyi olmamıştır bu...
Müslüm kolundan tutup çekerken,
MÜSLÜM - Hele kalk... İyi olacaktır... Vakkas bekliye biraz. Biz gidek gelek...
Zara ile Müslüm çıkarlarken kapıdan geride kalan Müslüm, Vakkas'a gülümseyerek bakar... Vakkas, kapı kapanınca kalkıp yaklaşır, Gülüşan'ın yanına geçer. Yavaşça tutup kaldırır kızı... Bakışırlar... Kız daha iyidir belli ki...
VAKKAS - Gülüşan... İyisen değil mi?...
Kız yavaşça başını sallar iyiyim gibisine. Yaşlı gözlerinde bir tatlı gülümseme vardır... Vakkas kucaklar kızı. Gülüşan da sarılmıştır. Umulmayacak bir ateşlilikle sarılan kızı öper, yatağa uzanırlar...

95. Celolar'ın Evi-Avlu (Dış-Gün)

Davullu zurnalı düğün. Yörenin geleneklerine uygun biçimde... Ufacık avlu tıklım tıklım dolmuştur... Müslüm ortalardadır... Havaya tabancalar sıkılıyordur... Müslüm de çekip atıyordur arada... Vakkas da... (Belki de içte bir yerde Gülüşan'ın hazırlanması sahnesi... Törede varsa fakirce yemek de verilir... Kazan kaynıyordur herhalde avlunun bir köşesinde... Buğday kazanı... Kadınlar, çocuklar, oyunlar... Mutlu kalabalık...)

96. Maho'nun Çiftliği-Avlu (Dış-Gün)

Celolar'daki düğün sahnesinin kat kat üstünde hazırlanmış bir düğün. Diyelim beş davul zurna... Ya da başka çalgı... Köylüler az... Seçkin kalabalık!... Giysiler parlak... Yemekler de o biçim...
Diyelim öyle bir kazan değil de on kazan kaynıyor... Koyunlar kesiliyor belki de kurbanlık... Yöreye, töreye göre uygulama... Misafirler... Sıra sıra palabıyıklı, yerli giyimli ya da şehirli giyimli ağalar, beyler... Cemal, Celalettin,

Necati, Naim, Bedri, Banka Müdürü... Şehirde Ziraat Odasında toplantıda gördüğümüz tipler... Kadınlar da sundurma, balkon gibi bir yerdedirler belki... Mihriban, Nazan mutlaka vardır... Başkaları... Yerli tipler, memur karıları... Buradaki düğün bütün şatafatına rağmen Vakkas'ın düğününe benzemez... Gülünç, içtenliksiz, özenti, gösterişe dayanır, soğuktur... Mahmut ortalarda Cemal Ağa'ya, ötekilere gülerek ev sahipliği eder. Havaya sıkılan tabancalar... Çalgıcıların cehennemi gürültüsü... Oyuncular... Kadınlar arasında kara kuru gelin... Mihriban, Nazan'a eğilip fısıldar...

MİHRİBAN - Aklım hep öteki gelinde...

NAZAN Ben de çok merak ediyorum... Uğrayalım mı?...

Mihriban hemen önler fısıldayarak,

MİHRİBAN - Hişşşt... Delisin... Mahmut Ağa çıldırır...

Fısıldarken hemen etrafı kollamıştır:

MİHRİBAN - Babam da kızar...

Nazan alaylı fısıldar.

NAZAN - Bu gece burda bitlenmesek!...

Mihriban güler.

MİHRİBAN - Aaa!... Temizdir yatakları...

97. Celolar'ın Avlusu (Dış-Gece)

Düğün bütün tatlılığı ile devam ediyordur... Belki bu sahneyi, hazırlanmış gelin Gülüşan'ın kadınların arasında avluya giren utangaç, mutlu yüzünden açarız... Tabancalar daha da sık boşaltılmaktadır havaya... Tam bu sıra evin kıyısındaki ya da yere göre uygun bir yıkık ya da duvar dibinde gecenin karanlığına sinmiş Gaffar'ın yaklaştığı görülür. Herkes kendi havasındadır... Gaffar'ın yaklaşıp pusu kurduğu yerden seyrederiz avluyu... Gaffar'ın karanlıkta çıkan tabancası... Havaya atılan tabancalar öyle sıkılmıştır ki Gülüşan ürker birden. Gülerler hep... Vakkas'la yan yana odaya sokacaklardır belki...

Gülüşan'ın ürküp irkilmesine Müslüm de güler... Hemen elindeki tabancayı uzatır...

MÜSLÜM - At baham bi tene de sen...

ZARA - Hele, deli Müslüm'e...

Müslüm yarı sarhoştur, sevinçle gülüyordur Vakkas'a, Gülüşan'a bakıp... Gülüşan tereddütlüdür. Müslüm karar değiştirir gülerek...

MÜSLÜM - Dur baham...

Der... Onlar kapıya yürürken odaya dalıp çıkar, elinde çifteyle, dolduruş yapıyordur... Çifteyi doldururken... Gülerek,

MÜSLÜM - Korkak gelin istemiyem... Bunnan atacaksan... Donuz kurşunudur ha...

Tam uzatırken çifteyi havada tabancalar patlar...

Gaffar da tam karşıda kendine hedef olmuş Müslüm'e boşaltmıştır silahı karanlıkta... Müslüm elindeki çifteye dayanacak gibi yapar... Çığlıklar kopar birden.

ZARA - Müslüm...

— Vah...

— Hele...

Müslüm kapıya yaslanıp yere kaymıştır cansız. Elindeki çifte öylece dayalı kalmıştır yanı başında... Vakkas atılır...

VAKKAS - Ağam... Müslüm Ağam...

Gülüşan donup kalmıştır, gözleri kocaman açılmış...

Gaffar gölge gibi kaçarken karanlık sokaklarda, başlar uzanır, belki birkaç kişi koşuşur... Avluda herkes donup kalmıştır... Zara kapanmıştır ölüye, ağıta başlamıştır, saçlarını yoluyordur...

ZARA - Oğuuul oğul...

Vakkas atılır...

VAKKAS - Kimse kıpırdamaya... Kahpelik vardır...

98. Maho'nun Çiftliği-Avlu (Dış-Gece)

Düğün bütün heybetiyle sürmektedir, rakılar içiliyordur. Vakkas'ın sözüne bağlanan, bu sahneyi Cemal'in belinden çıkardığı bir tabancayı keyifle havaya boşaltmasından açarız. Ağır görünmeye çalışıyordur. Çakırkeyif güler... Onun bu hareketi Maho'yu pek sevindirmiştir... O da çekip havaya boşaltır tabancayı... Ağalar gülüyorlardır...

MAHO - Siziyle yarın ben de gelecağam Angara'ya... Bene yer var mıdır arabanızda?

CEMAL - Helbet...

NAİM - Sana her vakit yer vardır.

BEDRİ - Seviniriz...

MAHO - Sağ olasaaz!

Maho keyifli...

Komik bir süslü kılık kıyafete bürünmüş Kâhya sokulup Maho'nun kulağına bir şeyler söyler... Maho önce sevinir gibi olur. Hemen toparlanır. Yüzüne üzgün bir maske takar... Kalkıp davulculara seslenir...

MAHO - Durun baham...

Sesler kesilir... Herkes Maho'ya döner merak içinde... Maho üzüntüyle başını sallar...

MAHO - Köyde Müslüm'ü furmuşlar... Üzülmüşem...

Ağalardan üzülmüş görünenler... Mihriban, Nazan da merak ve üzüntüye düşmüştürler...

— Ölmüş mü?...

MAHO - He... Vah... Yazık olmuştur...

— Vah vah...

Cemal, Maho'ya kurnaz, anlayışlı bakar. Belli ki o çakmıştır dümeni. Ama belli etmez... Ciddileşir.

CEMAL - Rahmet ola...

— Kimmiş furan?...

Maho, Kâhya'ya dönüp cevap bekler sorulan bu soruya...

KÂHYA - Bilmiler... Galebelikmiş...

— Vah vah...

O sırada zırt diye bir zurnacı başlayacak gibi yapar, Maho hemen dönüp sertçe keser eliyle... Misafirlere döner, bilhassa bir kıyıda bakan köylülere...

MAHO - Cenaza vardır... Düğünü keseceğak... Kusura bakmıyasaz... Obamızın töresidir...

— Doğrudur...

— Helbet...

— Vah be...

99. Celolar'ın Evi-Oda (İç-Gece)

Ölüyü sedire yatırmış, üstünü örtmüşlerdir. Zara çığlık çığlığadır... Gülüşan ölünün örtü dışında kalan elini alıp öper ağlayarak, örtü altına koyar saygılı...

ZARA - Oğlum... Oğlum... Aslanım beniiim...

Etrafta kadınlar kalabalığı... Gülüşan ölünün elini yerine koyarken donuk gözlerle bakar bir noktaya söylenir:

GÜLÜŞAN - Essah ağamı yitirmişem ben... Başımızın tacını yitirmişek...

Vakkas dışarı çıkar ağlayarak...

100. Celolar'ın Evi-Avlu (Dış-Gece)

Kapıya dayanıp duran Vakkas'ın yöresine toplanan genç, yaşlı, erkek, kadınlar... Birisi eğilir fısıldar.

— Vallah gören vardır... İnanmiy misan?...

Vakkas'ın gözleri bir noktada dalgındır... Mırıldanır yavaşça.

VAKKAS - İnanmışam...

— Musalar'ın önü sıra yilan kimin kaçmış köpek...

Vakkas dalgın.

VAKKAS - Gaffar neyçün fursun Müslüm Ağa'mı?... Bunu anlamamışam...

101. Mezarlık Yakını-Yol-Kır-Arsa (Dış-Gün)

Artık iyice çukurlaşmış mezara hızla inen kalkan kazmalarla açarız sahneyi... Mezarcılar bitirmek üzeredirler kazma işini... Tabutun omuzlarda yaklaştığı görülür... Kalabalıktır cemaat... Bütün köylü, bilinen tipler... Bu arada Gaffar da vardır... Belli etmemeye çalıştığı ürkekliği ile kendini kaybettirmek, şüpheyi çekmemek için kalabalığa karışıyordur... Mezarın hemen yakınındaki arsa, yol gibi köy kıyısı yere arabaların gelip birbirine yakın park ettiği görülür. İçlerinde dün gece düğünde gördüklerimiz vardır. Kadınlar arabada kalmışlardır. Mihriban, Nazan... Başkaları... Maho ilerde cemaatın hemen yakın arkasındadır... Cemal, Bedri, Necati, Naim, Celalettin, ötekiler daha uzakta, arabalara yakın bir tümsek üstünde, daha saygılı, meraklı seyirci durumundadırlar... Maho törenin içindedir, kıyısında... Cenaze konur mezarın yakınına... Hoca okumaya başlarken Vakkas'ın yanında köylüler ilerdeki Gaffar'ı işaretlerler... Gaffar'ın ardı bunlara dönük, mezara, ölüye karşıdır... Yanındaki biri fısıldar Vakkas'a:

— Fur sırtından şu dümbüğü... Gaffar itidir, diyem...

Vakkas'ın gözleri donuk, dalgın cenazededir... Fısıldar:

VAKKAS - Vasiyeti vardır rahmetlinin...

— Bu da yeni icat mıdır lo?...

— ... Yaşı başı neydi ki rahmetlinin, sözüne kanıp töremizi bozmak istersin?... Fur diyem işte... Gören vardır pusudan kaçarken...

— Bildiğimiz usulün gözüne kurban...

Vakkas hiç oralı değil gibidir... Öylece bakar... Fısıldar...

VAKKAS - ... Bozacam töremizi...

Damların üstü çocuklar, kadınlarla doludur. Mezarlığın kıyısındaki Celolar'ın evinin damında mezara bakan taş gibi yüzler... Gülüşan, Zara ve bütün tanıdıklarımız...

Cenazeyi kucaklayıp çıkarırlar tabuttan. Tam yığılı toprak üstündeyken Vakkas yürür. Mezarın başına gelip durur. Dua okunuyordur. Ağlayanlar... Gözü yaşlıdır...

VAKKAS - İncitmen...

Canlıymış gibi dikkatle kaldırıp toprak yığınına korlar, aşağı indirecekleri sıra Vakkas bağırır...

VAKKAS - Durun babolar...

Herkes şaşırmıştır...

VAKKAS - Bırakın... Olduğu yerde bırakın...

Ölüyü yavaşça tümseğe bırakırlar... Hoca da şaşırmıştır, duayı bırakır.

HOCA - Bu nedir, ne değildir?...

VAKKAS - Hele biraz bekle... Cemaata bir çift sözüm vardır... Ölü benim, can benim değil midir?...

Vakkas inip yürür, biraz ilerdeki küçük bir kalabalık arasındaki Gaffar'ın omuzuna bir elini koyar...

VAKKAS - Hele gel babo...

Gaffar bozulmuştur ya, örtmeye çabalıyordur. Bozmadan yürür yanı sıra... Vakkas'ın davranışı dostçadır... Mezarın başına geldiklerinde kalabalık da yığılmıştır çevreye. Yalnız Maho, yanındakiler yüyüyünce tek başına donuk kalmıştır olduğu yerde. Kımıldamadan bakıyordur...

VAKKAS - Bak Gaffar... Senden yana bir dileğim vardır...

Gaffar titremeye başlar, gözle kaş arası bakar yöresine...

GAFFAR - Dileğin başım gözüm üstüye...

VAKKAS - Kardaşım!... Boyu posu sana eşti rahmetlinin... Seni de severdi biliysen... Diyem ki uğursuzluk...

Gaffar kekeler.

GAFFAR - He, rahmetli boyumdaydı...

Vakkas baş sallar.

VAKKAS - He... Diyem ki, hele mezara atla ha. Uzan içine... Eni boyu ölçülsün...

Gaffar önce ne yapacağını bilemeden kalır, sonra bozguna uğramaktan çekinir gibi toparlanır... Atlar mezara, uzanır içine... Başını toprağa dayayınca, üstünde, ayaklarını mezara dayamış Vakkas'ı görür dev gibi... Bakışırlar... Namluyu Gaffar'a çevirir birden...

VAKKAS - Söyle ulan gevvat, tetiği çektiren kim?...

Gaffar korkak, şaşkın, kalkıp debelenir.

GAFFAR - Vel... Kim kimi furmuş?...

Vakkas bir tekme atar suratına Gaffar'ın, yıkar mezara. Kanamıştır ağzı.

VAKKAS - Bilineni bırak...

Gaffar korkuyla bir daha fırlar, yalvarır gibi.

GAFFAR - Vallah, hiçbir şeyi görmemişem...

VAKKAS - Gören var...

GAFFAR - Kimmiş, kurban?...

Can korkusuyla bir kez daha fırlar çukurun kıyısına... Vakkas zor zapt etmiştir, bu kez öyle atılmıştır Gaffar. Gaffar birdirbir atlar gibi çukurun kıyısına fırlayınca tepeden kuşbakışı bakan Vakkas herifin suratına bir kabza çarpar, sarsılan Gaffar'ın koynundan paralar görünür. Şimşek gibi eğilip elini sokar Gaffar'ın koynuna, çeker çıkarır bir tutam yepyeni, gıcır gıcır gaymeyi... Yüzlüklerdir. Kıpırdayan cemaat duralar. Ve yeniden bir tekmeyle yıkar Gaffar'ı mezara Vakkas... Elindeki paraları uçurur mezarın üstüne bir el hareketiyle... Gaffar umutsuz bakıyordur şimdi yattığı yerde... Tetiği düşürür Vakkas...

VAKKAS - Sen bilirsin... Aha cemaat şahidimdir... Furduranın ismini verirsen salacağım seni... Kanının bekçisi de ben olacağam...

Gaffar soluk soluğa,

GAFFAR - Barutçu Mahmut Ağa'dır...

Cemaat Vakkas'la birlikte Mahmut'a dönmüştür. Mahmut önce elini beline atacak gibi yapar, kalabalığı görünce döner, kaçmaya başlar...

Damda mezara bakan kadın kalabalığındaki dalgalanmayla Gülüşan'a bir hareket verilir. Cemaat, öne fırlayan Vakkas, üstüne yürüyordur Maho'nun... Maho dönüp bakar, belki bir iki el ateş eder rastgele. (Bu sahne kesinlikle uzun tutulmamalı. Kovboy filmi havasına girebilir...)
Cemal Ağalar'ın arabalarına doğru koşar... Cemal daha önce binmiştir. Necati motoru çalıştırır... Ötekiler de panik halinde arabalarına doluşmaktadırlar: Bedri, Naim, Celalettin... Kadınlar çığlık çığlığadırlar... Tam Maho koşup Cemaller'in şoför mahallinin açık kapısından içeri atacaktır ki kendini... Gümm diye bir sesle sallanır, dönüp bakar... Vuran Gülüşan'dır... Bu kez çiftenin ikinci tetiğine basar... Gümmm... Maho, Cemal'in arkadaki koltuğunun ayak dibine, yani art çamurluk önüne, henüz açık arka kapının dibine sırtını dayayıp kanlar içinde cansız kalır...
Cemal, ötekiler ellerini bellerine atmışlardır ki... Vakkas, gerisinde cemaat yetişmiştir... Gerisinde köylülerle Vakkas'ın karşısındaki Cemal, elleri tabancalarında donuk bakışırlar. Mihriban komik biçimde bayılır, başı yanındaki kocası bankacı Bedri'nin omuzuna düşer... Naim'in yanındaki Nazan hırsla çığlık atar... Gülüşan'a bakarak,

NAZAN - Vallahi canavar...

Vakkas atılır, dumanları tüten çifteyi alır Gülüşan'ın elinden... Sonra döner arabalarla yüz yüze bakışan cemaata...

VAKKAS - Ha şöyle babolar... Furduranlardır essah düşmanımız. Bunu böyle böyle bilesiz...

Karşılıklı bir bakışma, cemaatle arabadakiler arasında...

102. Köy Kıyısı-Yol-Tarlalar... (Dış-Gün)

Acıdan donmuş bir heykel gibi dikilmiş duran Zara'nın yüzünden açarız... Bakıyordur... Jandarmalar arasında uzaklaşan Vakkas, Gaffar, Gülüşan'a bakıyordur donuk yüzü, fersiz gözleriyle... Kamera, tarlalarla çalışırken kalkıp

uzaklaşan tutuklulara bakan köylüleri gösterir... İyice uzaklaşmışlardır şimdi... Ta uzaklardadırlar...

SPİKER'İN SESİ - "Bunlar,
Engerekler ve çıyanlardır.
Bunlar,
Aşımıza, ekmeğimize
Göz koyanlardır,
Tanı bunları,
Tanı da büyü...
Bu namustur
Künyemize kazılmış,
Bu da sabır,
Ağulardan süzülmüş.
Sarıl bunlara
Sarıl da büyü..."

Tepeden bakarken birden tarlaların arasındaki yoldan, sol taraftan, sinemacıların minibüsü ya da otobüsü çıkar... Hızla gidiyordur, demin ufukta tutukluların kaybolduğu yolun doğrultusunda... Yaklaşırız bunlara. Minibüsün üstü sinema araçları, gereçleri ile yüklüdür. Spotlar, travellingler, kamera ayakları vs. Net görülebilir şekildedir hem de... Minibüsün pencerelerinden konuşmalı sahnelerdeki tartışmalara katılan sinema işçileri, ötekiler de, bütün sinema emekçileri, kameraman, yardımcılar, daha geride, arkadaşlarla da oyuncular, ellerini kollarını çıkarmışlar, tarlalarda çalışan köylülere el sallayıp sesleniyorlardır ağız dolusu bağırarak, neşeyle...

İŞÇİLER - Heeeeeeeyyyyyy...

Tarlalarda çalışanların kalkıp onlara el salladıkları görülür. İşçiler daha coşkun bağırırlar bu kez. Koroya dönüşür bağrışları.

İŞÇİLER - Gene geleceğiz.

Gene geleceğiz...

Bu neşeli kitle hızla gelip kadrı doldurur solda. Bütün kadrı bunların sallanan elleri kolları, neşeli yüzleri doldurunca resim donar...

SON

Bodrum, Nisan 1975

Güneşli Bataklık
(Senaryo)

Yapımcı-Yönetmen.....Süreyya Duru
Eser ve Senaryo .....Vedat Türkali
Fotoğraf direktörü.....Orhan Kapkı
Müzik.....Hurşit Yenigün

Oyuncular :
Gümüşanalı.....Hakan Balamir
Zehra.....Semra Özdamar
Salih .....Aytaç Arman
Cemal.....Ali Cağaloğlu
Nazif.....İhsan Yüce
Zeynel .....Zülfikâr Divani
Çiğdem .....Suna Yıldızoğlu
Kerami .....Enver Orhon
Şükrü.....Sırrı Elitaş
Murat Film Yapımı

1. Şişli Camii Yöresi-Alan Kıyısı-Anacadde (Dış-Gün)

"KAHROLSUN FAŞİZM" yazısı açık seçik okunan bildirileri dağıtan bir genç... Duvar dibinde, yol köşelerinde çevreyi kollayan kızlı, oğlanlı birkaç arkadaşı... Bildiriyi alıp yürüyen işçi, memur, öğrenci halktan kişiler... Okuyanlar... Bildiri bitince ötekilerle şöyle bir yöreye bakınır, yan yana gelirler, dönüp Osmanbey'e doğru yürümeye başlarlar. Karşıdaki at amblemli AP tabelasından başlayan kamera kaydırması çocukların yürüyüşü ile birlikte yan yana dizilmiş bütün bankaları açık seçik gösterir. Banka neonları, yazıları çocukların başları üstündeki kadr boşluğunda ağır ağır akmaktadır. Çocuklar mutlu gülüşerek birbirlerine bir şeyler anlatmada, ellerindeki broşür ya da kitaplardan bir şeyler göstermektedirler... Son banka da okunur. Çocuklar iki yanı kollayıp karşı kaldırıma, bankaların sıralandığı kaldırıma yürürler caddeyi keserek. Tam yaya kaldırımına yaklaşıyorlardır ki banka dizisinin en sonundaki Uluslararası Endüstri ve Ticaret Bankası önün-

den fırlayıp yaklaşan biri tabancayı doğrultup birden ateş eder demin bildiri dağıttığını gördüğümüz çocuğa. İkinci el ateşte iyice yıkılır çocuk arkadaşlarının kollarına. Ateş eden döner ve ilerdeki açık seçik görülen ve öylece bakan polisin önünden kaçarken... Resim donar. Kadrda ön planda arkadaşlarının kollarına yığılmış, yüzü bize doğru sarkık, yaralı, ileride ilgisiz bakan polisin önünden kaçan adam ve bütün kadrın background'unda derinliğine boydan boya görülen banka, "Uluslararası Endüstri ve Ticaret Bankası"dır. Filmin ilk yazısı çıkar: *GÜNEŞLİ BATAKLIK*. Filmin bütün yazıları bu kadrda çıkar sırayla. Son yazı da çıkınca resim birden hareketlenir. Adam kaçıyordur. Kaynaşma... Çocuklardan biri atılıp kaçanı kovalarken ilerde, bankalardan birinin kapısından fırlayan Kerami Bey görülür. Evrağını, cüzdanını telaşla cebine tıkıştırarak kapıda bekleyen arabasına koşar. Şoför yerinde, kızı Çiğdem, 20-30 metre gerilerindeki olaya bakıyordur merakla... Kerami, kızın yanına atlar, kapıyı kapatır...

2. Şişli Alanı-Sokaklar-Oto İçi (İç-Dış-Gün)

KERAMİ - Çabuk ol...

Kız, oralı değil gibi olay yönüne dönük bakmaktadır...

KERAMİ - Sürsene...

Çiğdem, döner babasına bakar, sürer arabayı...

ÇİĞDEM - Vurdular oğlanı...

KERAMİ - Niye takarım seni peşime bilmem ki?

ÇİĞDEM - Hah, bedava şoförlüğünü yapıyoruz...

Kerami, keser birden...

KERAMİ - Dünyanın en pahalı...

Kız, gülerek babasına bakarken bir arabayı teğet geçer, Kerami bağırarak ekler...

KERAMİ - Dikkat et... En de berbat şoförü...

Kız, tehlikeyi umursamazlıkla atlatmıştır...

ÇİĞDEM - Bu vurulan, sağcı mı solcu mu?

KERAMİ - Ne bileyim, Allah belalarını versin...

ÇİĞDEM - Geçen yıl Selminler'in burnunun dibinde insanlar ölmüş Londra'da... İrlandalılar bomba koymuş... Zor kurtulmuşlar...

Çiğdem, sigara yakar, çeker...

KERAMİ - Çivisi çıktı dünyanın... Onun için mi tek başına Londra'lara gitmeye kalkıyorsun?

ÇİĞDEM - Bırakmayın da kokuşayım burda!... Kaçacağım ben de!...

Belli ki yalandan söylenen bu söze Kerami dik dik bakar... Kız sırıtıp bir öpücük yollar babasına. Kerami de gülümser...

3. Cemal'in Fabrikası Önü-Avlu (Dış-Gün)

Fabrika önünde dağınık, şurda burda, çeşitli durumlarda, sinirli bir gerginlik içinde bekleşen işçi kümeleri. Arabaya bakıyorlardır. İçlerinde GÜMÜŞANALI... Elmasını dişleyip çiğner... Arabadan inen Kerami... Kız inmemiştir.

ÇİĞDEM - Beşte burdayım... Etiler'e uğrayıp döneceğim...

Kerami, başını sallar, kız arabayı yürütecekken...

KERAMİ - Dikkatli sür...

Kız gülerek baş sallar, sert bir dönüş yapıp avludan çıkar. Öyle sert, toz kaldıran, gıcırtılı bir dönüştür ki bütün başlar oraya dönmüştür... Kerami, kızgın bakar...

4. Cemal'in Fabrikası-Muhasebe (İç-Gün)

Araba gıcırtısıyla pencereye dönüp bakan masadaki Zehra. Yanındaki masada ihtiyar Nazif Bey...

Nazif Bey, söylenir gibi...

NAZİF - Çiğdem Hanım...

Tam o anda kapı açılır, içeriye ok gibi dalan Salih de şöyle bir bakar pencereden yana...

5. Cemal'in Fabrikası Önü-Avlu (Dış-Gün)

Muhasebe odasının penceresinden Salih'in gözüyle uzaklaşan araba. Bakan işçiler. Fabrikaya yönelen Kerami...

6. Cemal'in Fabrikası-Muhasebe (İç-Gün)

Salih dönüp masadaki, belki de Zehra'nın masasındaki evrağı kapar telaşla...

SALİH - Tamam bu, değil mi?

ZEHRA - Tamam...

Salih, fırlarken masada çalışan Nazif'e seslenir...

SALİH - Leon'un bonolarını...

NAZİF - Hazır...

Salih fırlamıştır. Zehra, kocaman deftere kapanırken, Nazif masadaki bonoları toparlıyordur...

7. Cemal'in Fabrikası-Büro (Kocaman Lüks Bir Büro) (İç-Gün)

Salih gider, elindeki evrağı Cemal'in masasına bırakırken koltuklarından kalkan Bekir, Mahmut da toplanmışlardır masa yöresine. Necati, önce Cemal'in imzaladığı evrağı ötekilere imzalatıyordur... Salih, Cemal'in koltuğu gerisinde, saygıyla duruyordur ayakta...

NECATİ - Bir de şuraya efendim...

Bekir doğru dürüst imza bile atamaz. Köylü işi bir "Bekir Tek" yazar. Mahmut da öyle gibidir...

MAHMUT - Hadi hayırlı olsun...

BEKİR - Hayırlısı... Avukatlara iş kalmadı, şükür...

CEMAL - Hayırlı olsun... Hep birlikte yemek yeseydik bu akşam...

BEKİR - Tayyarede yerimi ayırtmışım..

MAHMUT - Gitsin işinin başına ağbimiz... Adana'daki ocağımız tütmeli...

Duvardaki kocaman resme bakar... Babalarının resmidir bu...

Mahmut, keser...

Cemal, alaylı gülümser...

Ötekiler de gülerler...

CEMAL - Sen Adana'yı aldın. Mahmut Ağam da buradakileri. Bakalım biz ne yapacağız?

Mahmut alaylı...

MAHMUT - Vah sana... Kaldın ortada...

Soğukça bakışıp gülüşürlerken elinde desteyle bonolarla Nazif, sokulmuştur Cemal'e. Cemal, onexle uzatılmış, yüz binlik bonolara gülümseyerek bakar...

NAZİF - Leon Bey'in...

MAHMUT - Kardaşımız bize cimri, Leon'a cömert...

Cemal, bıyıkaltı sırıtır, alaylı...

CEMAL - Yoktan fabrika yaratmış Leon, cimrilik etsek ne geçer elimize?

Cemal elindeki bono destesini gözden geçirirken...

BEKİR - Hadi kal sağlıcakla...

CEMAL - Güle güle ağbi... Seni ben götürmek isterdim alana... Kusura bakma...

BEKİR - Yok canım...

CEMAL - Çocuklar bırakıverirler...

MAHMUT - Hoşçakal... Ben bırakırım alana ağamızı... Çıkıyorum...

CEMAL - Güle güle... Kusura bakmayın...

Cemal, unutmuştur bile ağbilerini, aklı, ilgisi bonolarda, masada duran mukavelededir... Ardında yanında, masa yöresinde saygıyla bakan ayaktakiler. Nazif, Necati, daha geride donuk dikelmiş Salih... Diktafon çalar, Necati açar...

DİKTAFONDAKİ SEKRETER SESİ - Kerami Bey bekliyorlar.

Hepsi Cemal'e bakarlar. Başı ile yandaki odayı işaret eder...

CEMAL - Yana alın, oyalayın biraz...

CEMAL - Leon Bey'i alın...
Necati fırlar...

8. Cemal'in Fabrikası-Yandaki Salon (Büro Yanı) (İç-Gün)

Lüks döşenmiş bir yan kabul odasıdır burası.
Bar Amerikan, koltuklar, masalar, ağır perdeler.
Kapı açılır, Kerami Bey girer, ardında Necati...

NECATİ - Biraderleri vardı, yeni bitirdiler işi...
KERAMİ - E, ayrıldılar yani...
NECATİ - Öyle gibi...
KERAMİ - Cemal Bey'in bir tırnağı kalmıştır gene bir yanlarında...

Necati güler. Yer gösterir. Kerami otururken sigara ikram eder...

9. Cemal'in Fabrikası-Büro (İç-Gün)

Leon, karşısında oturmaktadır. Cemal, ciddi, saygılı. Yanı sıra dikilmiş Salih...

CEMAL - İçerde misafirim bekliyor. Hepsi tamam benim için. Fabrikayı altı buçuk milyona devralıyoruz. İşte bonolar. Sizin imzalar da tamam...

Mukavele masadadır.
Leon, yığılı bonolara bakar, gözleri parlamıştır...

LEON - Evet...
CEMAL - Fabrikanın başında kalacaksınız. Otuz bin net maaş. Kârın da yüzde yirmi beşi... Anlaştık.
LEON - Teşekkürler Cemal Bey...
CEMAL - Ben, izin isteyeyim. Bekliyorlar...
LEON - Rica ederim... Kıymetli vakitlerinizi aldım...
CEMAL - Rica ederim...

Cemal kalkınca Leon da kalkmıştır. El sıkışırlar...

CEMAL - Sizden tek isteğim, fabrika iyi çalışsın. Bizi lastiksiz bırakmayın, o kadar...

LEON - Meraklanmayın Cemal Bey. Eskisinden iyi çalışacak. Yule yule...

CEMAL - Hoşçakal... Görüşeceğiz...

Çıkarken Salih'e belli belirsiz bıyıkaltı bir gülümsemeyle bakar. Salih de hafifçe güler. Leon, bonolara atlamıştır, sayar...

10. Cemal'in Fabrikası-Büro Yanı-Lüks Salon (İç-Gün)

Necati ile Kerami'nin viski içtikleri salona giren Cemal,

CEMAL - Kusura bakmayın beklettim sizi...

KERAMİ - Rica ederim...

Necati, çıkar...

Kerami babacan, yukarıdan herife notunu vermiş bir tavırda bakar gülümseyerek...

KERAMİ - Üç banka şubesi tamam. Taksim'le konuşmadım daha... Ondan pürüz çıkacağını sanmıyorum...

Cemal birden durum değiştirir. Sigara yakar ya da içki alır kadehine. Soğukça tepkisiz duruşu Kerami'yi ayıltmış gibidir...

CEMAL - Yeni bir durum var Kerami Bey...

Soğuk bir sessizlik olur...

KERAMİ - Mutabık kalmıştık.

CEMAL - Geçen haftaydı...

Kerami, iyice bozulmuştur ya, gene de diktir başı...

KERAMİ - İrfan Baş'a verebilirdim geçen hafta.

CEMAL - Sanmam... O sizinle çalışmaz...

Kerami, kinle baş sallar hafifçe...

KERAMİ - Sizinle ilişkim kalmadığını görünce çalışacak...

CEMAL - Siz bilirsiniz Kerami Bey...
Dik ve soğuk bakışıyorlardır...
CEMAL - Çıkarlarınızı düşünmek hakkınız...
KERAMİ– Ben bu zararı atlatırım Cemal Bey...
Tehditli, buz gibi bakışırlar...
KERAMİ - İnşallah sizin atlatamayacağınız gün gelmesin. Sağlığınıza...
Cemal de kadehini kaldırır.
CEMAL - Teşekkürler. Sağlığınıza...
İçerken, yandaki masada telefonun renkli tuşları yanıp söner...
CEMAL - Beni arıyorlar galiba...
Aynı anda yan kapı açılmış, Salih girmiştir acele...
SALİH - Sizi arıyorlar... Ankara...
CEMAL - İzninizle...
KERAMİ - Rica ederim...
Cemal çıkmış, Kerami toparlanmıştır. Salih'le bakışırlar. Kerami, yavaşça koluna girer Salih'in ağır ağır kapıya yürürlerken...
KERAMİ - Doğru yolda Cemal Bey insanlar yalnız kendine çalışır...
Salih'e bakar... O da gülümseyerek bakıyordur saygılı... Odadan çıkarlar. Kerami önde...

11. İki Odanın Önündeki Sekreterlik Odası (Cemal'in Fabrikası) (İç-Gün)

Sekreterlik masasının başında hararetle telefonlara cevap veren bir kız (Melahat). Koltuklarda bekleyen kelli felli adamlar... Kerami, kapıdan peşi sıra gelen Salih'e döner, deminki sözünü sürdürür...
KERAMİ - Ne dersiniz?
SALİH - Haklısınız efendim...
Tam bu sıra telaşla gelip Cemal'in odasına yönelen Zehra, yanlarından geçerken Salih'e bakar...

ZEHRA - Beni istemiş...

Zehra, Cemal'in odasına girer. Salih'in gözü peşi sıra takılıp kalmıştır. Kerami oralı değildir. Salih'e bir şeyler anlatmak istemektedir...

KERAMİ - Uğramadınız hiç...

SALİH - Soluk aldığımız yok ki...

KERAMİ - Cemal Bey boşuna koşturur adamı.

Kerami anlamlı, sessiz bakıyordur Salih'in gözlerine... Belli ki daha önce aralarında geçmiş bir şeyi anlatmaya çalışıyordur...

KERAMİ - Gençsiniz Salih Bey...

Dışardan, pencereden görünen fabrika avlusundan korna sesi gelmeye başlamıştır.

KERAMİ - Bir daha düşünün geçenki konuştuklarımızı...

Korna sesiyle pencereye döner, dışarıya bakarlar...

12. Cemal'in Fabrika Avlusu (Dış-Gün)

Çiğdem arabada kornaya basıp duruyordur...

13. Cemal'in Fabrikası-Sekreterlik Odası (İç-Gün)

Kerami kapıya giderken Salih'in elini sıkar...

KERAMİ - Sizi bekleyeceğim Salih Bey...

SALİH - İnşallah efendim... Güle güle...

Kerami çıkar, Salih dışarıya Çiğdem'e bakar...

Sekreter kız ha bire telefonlara cevap veriyordur...

SEKRETER (SESİ) - Meşgul efendim. Kim arıyor? Bana söyleyin...

Oturup bekleyenlerden biri kalkıp sekretere sokulurken Salih, Cemal'in odasına dalar...

14. Cemal'in Fabrikası-Büro (İç-Gün)

Cemal, Necati, Zehra... Salih de girer... Cemal ve ötekiler Cemal'in bürosu çevresinden pencereye doğru bakıyorlardır... Cemal gülüyordur...

15. Cemal'in Fabrikası-Bürodan Fabrika Avlusu Bahçesi (İç-Dış-Gün)

Kerami'nin yaklaştığını gören Çiğdem arabadan çıkmış babasına bir şeyler söylüyordur... Kız belli ki takılıyordur babaya, Kerami ciddi... Arabaya binerler... Cemal'in gülmeleri düşer üstlerine...

CEMAL (SESİ) - Bunak tilki seni...

16. Cemal'in Fabrikası-Büro (İç-Gün)

Zehra, pencereden Çiğdem'e dalmış olan Salih'e kaçamak göz atar...

CEMAL - İhtiyarın paracıklarını bakalım kime yedirecek bu haspa...

Sonra ciddileşir. Hepsini şöyle bir süzer... Çıkıp dolaşır aralarında, bir yandan da konuşur...

CEMAL - Tek Holding'i tek yapacağız memlekette. Bizden güçlü İrfan Baş var. Baş Holding... Gereğinde ondan acımasız olacağız... ("Para" sözcüğü üzerine bastırır.) Üç şey lazım... Para... Para... Para... İsraf yok... Kimse benden zam beklemesin... İşçilerle sen konuşacaksın Necati... Bu fabrika bana kaldı. İstersem derhal kapatırım... Yeni yatırımlar için artıracağız geliri, kalabalıklara yedirmek için değil... Sendika kavgaları istemiyorum... En iyisi sendikayı hiç sokmamak içeri... Ağbimin hatasıyla girdiler bu fabrikaya... Ama artık Mahmut Tek yok, Cemal Tek var karşılarında... Elinde bildiri,

elinde bomba, silah, düzeni yıkmak için memleket düşmanları, varlık düşmanları kol geziyor. Anarşi kışkırtılıyor... Bilhassa işçiler arasında uyanık olacaksınız... Onlar da bu aileden, ama kimseyi şımartmak yok... Başkaldıran ezilir...

Bütün bu konuşmaları bir kumandan edasıyla ara sıra dolaşarak, bazen tek tek gözlerine bakarak yapmıştır... Fakat daha çok da Zehra'ya bakıyordur... Salih'in bu durumdan rahatsızlığı, tedirginliği verilir... Zehra ile Salih'in kaçamak bakışmaları... Son sözü söyleyince durup bakan Cemal'in yakın resmi...

17. Fabrika Avlusu
(Cemal'in Fabrikası) (Dış-Gün)

Ustabaşı Hayri uzaklaşır, herkes merakla toplanır çevresine... Lüks bir arabada uzaklaşan Cemal... Ardından bakan işçiler...

HAYRİ - Haydi bakalım. Yarın sekizde işbaşı...

Mırıltılar, homurtular... Herkeste bir gevşeme, ilgisizlik, biraz da bezginlik... (Kalabalık işçiler arasında dolaşan kamera, çeşitli yüzler, tipler... İşçi ile dopdolu kadr) Bu arada bir köşede öylece bakan GÜMÜŞANALI.

1. İŞÇİ - Peki, çalıştırmadıkları iki günün parası ne olacak?

HAYRİ - Temsilciniz konuşur...

İsteksizce bir kımıldanışla dağılmaya başlayan işçi kitlesi... Söylenmeler... öbek öbek hem yürüyüp hep dertleşenler...

— Vallah anlamamışam, niye iki gün paydos ettiler koca pavlikeyi?

— Aha böyle kapatırık, siz de sokakta kalırsınız diyiler... Goca gafa...

— Kardaşlar mal bölüşmüşler...

Başka bir grupta da Lazlar konuşurlar...

— İşçinin bir kismini çikaracoğmişlar fabrikeden... Bizim Harun'a söylemiş Hayri Usta...

— O namussuz, Karadenizliler'i attirur ha...

— Volan bu Diyarbakirlilar...

— Ekmeğumuza düşman ha bular ha...

YAŞLI İŞÇİ - Oh olsun... Bi sendaki çikardinuz başimiza, hemşeri hemşeriyi pirakayı da kidup Allahun dağlisunnan pirlük olayi...

Gülüşmeler, tepkisiz yürüyenler...

Bu konuşmaların arasında çıkarıp bir elma ısırarak yürüyen Gümüşanalı. Konuşulanları, dinliyordur, belli belirsiz bir gülümsemeyle... Uzaklaştıkları fabrika önüne çıkan Nazif, ardından çıkan Salih'le Zehra görülür... Uzaktan bir şeyler konuşuyorlardır... Belli ki Salih, Nazif'e de arabaya binmesini söylemiştir. Nazif eliyle eyvallah der uzaklaşır öte yana doğru. Zehra biner, Salih de girer şoför yerine, araba uzaklaşır. En küçüğünden, külüstüründen bir arabadır bu... Belki bir eski Citroen ya da Renault filan. Volkswagen de olabilir en dökületinden... Gümüşanalı tatlı, babacan bir gülümsemeyle bakıyordur uzaktan... Elmasını ısırır... Yanına sokulan işçi temsilcisi, ileri sendikanın adamı Rıfat da gülümseyerek bakar...

RIFAT - Millet geziyo... Gümüşanalı...

GÜMÜŞANALI - Gezsinler... Demokrasi var arkedeş...

RIFAT - Sendikaya geliyorsun değil mi akşama?

Yürürler...

Gümüşanalı babacan gülümser, elmasını bitirirken...

GÜMÜŞANALI - Oriya da gelirik arkedeş...

Uzaklaşırlar işçi kalabalığı arasında uzaktaki mahalleye doğru...

18. Sahil-Kır-Güzel Görüntülü Yer-Araba İçi-Yollar (Dış-İç-Gün)

Hava kararıyordur... Yanlarından geçen ışıklı arabalar... Uzakta ışıltılı şehir görüntüsü...

SALİH - Şu yollara bak, nasıl akıp gidiyor. Yıldırım gibi değişiyor her şey... Bir tek biz değişemiyoruz...

Zehra da dalgındır...

ZEHRA - Kim bilir? Belki de değişmek istemiyoruz...

Salih'in sert, gergin, donuk bakışlı yüzü... Söylenir...

SALİH - Şeytan diyor...

Gene susar, bir süre Zehra bakar süratle araba süren Salih'e...

ZEHRA - Ne diyor şeytan?

Cevap vermez Salih bir süre...

SALİH Kerami Bey, boşuna söylemiyor... Bu bizim ağa, metelik etmez vallaa...

ZEHRA - Varsa yoksa kendisi Cemal Bey'in...

SALİH - Herkes kendini düşünüyor... Bir bakışı var sana da... Aç kurt gibi...

ZEHRA - Ben kuzu değilim...

SALİH - Evleneceğiz, sen hâlâ bu bürolarda, bu heriflerin içinde, kanım donuyor bazı...

Zehra hem memnun, hem de çekingendir...

ZEHRA - Amma da takıyorsun kafanı, her yerde bakarlar insana...

Salih duymamış gibidir..

SALİH - Kökünden çözmek gerek. Bizim ev de berbat... Uff... Çıldıracağım valla...

Zehra, oğlanın kolunu şefkatle okşar, eğilip yüzünü sürer yavaşça... Soğuk bir sessizlik olur...

ZEHRA - Dönelim... Ev dendi mi yüreğim ağzıma geliyor...

SALİH - Dönmiyelim...

ZEHRA - Salihçiğim..

Zehra çekingen diretir, Salih aldırmaz... Arabayı hafifletir, yandaki karanlık kıyıya sürer, durdurur. Deli gibi sarılıp sevişmeye başlarlar... Denetim, direnç kalmamıştır artık... Soluk soluğadırlar...

19. Gümüşanalı'nın Barakası (İç-Gece)

Gümüşanalı bir gecekondu odasında, aynada saçlarını tararken kapı açılır. Kerim girer... Yanında bir arkadaşı işçi daha vardır... Gümüşanalı döner gülerek... Odada iki karyola, masa, sandalyeler... Kitap rafında kitaplar vardır...

KERİM - Nereye emmoğlu?

GÜMÜŞANALI - Hoş geldiniz...

Kerim yanındaki arkadaşını gösterir.

KERİM - Metin... Bizim arkadaş...

Gümüşanalı elini sıkar Metin'in...

GÜMÜŞANALI - Hoş geldin kardaş...

METİN - Hoş gördük...

Kerim'e döner...

GÜMÜŞANALI - Zeynel'e gideceğim...

Kerim güler anlamlı.

KERİM - Kasap Zeynel'e... Doğrusunu desene Zehra yengemize diye...

Gümüşanalı güler...

GÜMÜŞANALI - Sen öyle de...

KERİM - İyi, biz de çalışacağız zaten...

GÜMÜŞANALI - Mektubun var...

KERİM - Hani?

Kitaplık üstündeki zarfı gider alır... Metin de yaklaşıp kitaplara bakmaya başlar. Kerim zarfı yırtıp mektubu okurken... İlerici yayınlardır hep... Gümüşanalı da yaklaşır... Metin bir kitap alıp karıştırır.

METİN - Sen de okuyor musun bunları?

Gümüşanalı gülerek bakar, anlamsız bir baş işareti yapar...

GÜMÜŞANALI - Arada bakıyorum... Pek sökemiyorum... Cahil kaldık biz...

METİN - Amma yaptın... Bunun yazdığını sen yaşıyorsun...

Gümüşanalı güler gene...

GÜMÜŞANALI - Yaşamaknan? Eşşek de değirmene kırk yıl buğday taşır...

Metin güler...

METİN - Bizi eşşek sananlar eşşek...

Kerim mektubu atar kitaplığın üstüne...

Sıkkındır belli ki...

GÜMÜŞANALI - N'oldu?

KERİM - Yok bir şey... Para istedimdi...

GÜMÜŞANALI - Darphana mı kurmuştur enişte orda? Olup gidiyor işte... Parayı nidecen?

Gümüşanalı dışarı çıkmak için kapıya yönelir...

GÜMÜŞANALI - Hadi eyvallah... Karnınız açsa orda yiyecek var...

METİN - Güle güle...

KERİM - Yedik biz, sağ ol...

Gümüşanalı çıkınca kapıyı arkadan sürgüleyen Metin cebinden bildirileri çıkarıp masaya koyar. Birlikte otururlar masanın başına...

METİN - Güvenilmez mi?

KERİM - Gümüşanalı'ya mı? Aslan gibidir... Gereği yok... Bilmesin daha iyi... O da rahat eder, biz de...

Metin ciddileşerek konuşmaya başlar...

METİN - Bak kardaşım, söyle öğrenci arkadaşlara, biz onlardan dinamitli, tabancalı kavga istemiyoruz... Fabrikada da konuştuk. Gelsinler bizim işçilerin arasına, onlar bizden öğrensin biz onlardan... Tamam mı?

KERİM - Tamam...

METİN - Bunlar faşizmi protesto bildirileri, yarın hepsi dağılmalı... Zorlamak yok kimseyi...

Kerim bildirileri alır baş sallayarak...

METİN - İsteyen dağıtır...

20. Zeynel'in Evi-Oda (İç-Gece)

Bir kenar mahalle evinin temizce, dağınık içi... Zehra'nın babası Kasap Zeynel sinirli sinirli sigara içiyor, bir tepside rakısını içiyordur... Gözleri dalgındır... Pasaklı, 30-35'lik karısı gelip tepsideki boş tabakları alıp gider... Radyoda bir şeyler çalıyordur ağırdan... Karşısındaki kerevette, mindere diz çökmüş oturan Gümüşanalı da dalgın, bir şeyle oynuyordur... Zeynel köstekli saatini çıkarıp bakar... Başını sallar hırsla...

ZEYNEL - Saat dokuzu geçmiştir... Nerde kalmıştır bu kahpe...

GÜMÜŞANALI Boşuna telaşlanıyorsun Zeynel emmi... Kız arkadaşınnan bir sinemaya gitmiştir...

ZEYNEL - Ne sineması? İznim var mıdır benim?

GÜMÜŞANALI - Akıllıdır Zehra bacım, bastırma bu kadar, gençtir...

ZEYNEL - Bu mudur gençlik ulan Gümüşanalı? Söyletme beni şimdi... Kız kısmı gece yarısı gelecek.

Birden kapı vurulur... Zeynel dikelir... İçerden gelen Zehra'nın analığı kapıyı açar, içeri giren 15-16 yaşlarında tüysüz delikanlı Aziz'dir... Kafasında kalpak, ayağında çizmeye benzer bir şey, tam bir çeteci görünüşünde... Yeni terleyen bıyıklar... İçeri girip şöyle bir bakar...

AZİZ - Merhaba...

GÜMÜŞANALI - Merhaba...

ZEYNEL - Merhaba...

Zeynel, bir fiyakayla giren oğluna memnun bakar...

ZEYNEL - Toplantıya gideceğiz demiştin...

AZİZ - Yarına kaldı...

Aziz ceketini çıkarır, belinde kemere bağlı tabancası görülür... Gelir babasının yakınında bir yere çöker Aziz...

AZİZ - Ne oldu gene? Surat asmışsın...

ZEYNEL - Aç değil misin?

AZİZ - Yedik...

ZEYNEL - Böbrek getirdimdi seniy için...

AZİZ - Yedim dedim ya...

Aziz, Gümüşanalı'ya döner...

AZİZ - Fabrika nasıl Gümüşanalı?

Gümüşanalı aynı alaylı bakışlarıyla,

GÜMÜŞANALI - Ellerinden öpüyor...

Aziz, sinirli sinirli saatine bakan babasını görür, anlamıştır...

AZİZ - Zehra Hanım dışarda mı gene?

ZEYNEL - Mezara girsin...

Aziz bir şey diyecektir. Tutar kendini, kalkıp içeri geçer... Gümüşanalı gülerek bakar ardından...

GÜMÜŞANALI - Kim veriyor bunnana bu dabançayı Zeynel Emmi?

ZEYNEL - Kırıkkale'dir... Bilmiy misen kim verdiğini?

GÜMÜŞANALI - Nirden bilelim?

Tam bu sırada kapı vurulur...

Analık çıkar açar kapıyı, Zehra girer... Ürkek, fakat dik başlıdır gene...

İçerden bir çocuk sesi gelir belki...

Analığın küçük çocuğu...

Zehra girip başı ile selam verir... Analık sert bakıp içeri geçmiştir...

ZEHRA - İyi akşamlar...

GÜMÜŞANALI - İyi akşamlar...

Zeynel karşılık vermeden dik dik bakıyordur sadece. Zehra ses çıkarmadan dönüp içeri geçer... Gümüşanalı belli ki tatsız bir durumu görmemek için kalkar...

GÜMÜŞANALI - Bana müsaade Zeynel Emmi...

21. Zeynel'in Evi-Zehra'nın Odası (İç-Gece)

Zehra pardesüsünü çıkarıp asmıştır ki kapıda kardeşi Aziz görünür...

AZİZ - Bu ne vakit be?

Zehra sinirli bakar... Tersler...

ZEHRA - Kapat kapıyı...

İtçe diklenir oğlan, üstüne gelir kızın...

AZİZ - Bana baksana sen...

ZEHRA - Baktım... Üstüne vazife olmayan şeylere karışma sen...

AZİZ - Şuna bak be, hem suçlu hem güçlü...

ZEHRA - Senden sorulmaz dedim... Çık burdan.

Aziz'in gururu kırılmıştır...

AZİZ - Çıkmıyorum...

ZEHRA - Çabuk çık diyorum sana...

Gidip kapıyı hırsla açar. Zeynel kapıdadır, dimdik bakıyordur...

ZEYNEL - Bir de kabadayılık mı taslıysan, ha?

Zehra ne diyeceğini bilmez...

ZEYNEL - Eşşek oğli eşşeğin kahpe dölü...

Zehra isyanla bakar babasına, gözleri dolar hırsından...

ZEHRA - Rica ediyorum, küfretmeyin baba...

Zeynel sertçe söylenen bu sözle deliye dönmüştür. Atılıp vurmaya başlar kıza... Zehra ellerini tutmak istedikçe daha da kudurur adam... Sille tokat vuruyor, bir yandan da bağırıyordur avaz avaz...

ZEYNEL - Orospuluk edeceksen gece yarılarına kadar sen ha... Seni kahpe, seni ben ulan, mezardaki o ananın...

Artık laflar, tokatlar karmakarışıktır...

Zehra da savunmak değil, karşı durmak, daha güçlü direnmek için çabalıyordur... Ağlamıyor hırsla bakıyordur babasına, kardeşine... İçerden ağlayan çocuk sesi daha da

yükselir... Uzakta, koridorda memnun bakışıyla pasaklı Analık...

ZEYNEL - İstemiyorum senin gibi kahpeyi ulan evimde ben...

22. Zeynel'in Evi Yanı-Sokak İçi (Dış-Gece)

Karanlıkta, pencerelerden sokağa ışık taşan izbe evin önünde ya da yanındaki ara sokakta evi dinleyen Gümüşanalı... İçerden dayak kavga, Zeynel'in küfür sesi...

ZEYNEL (SESİ) - Seni namussuz, ulan biz bu evde... İstemiyorum ulan artık.

ZEHRA (SESİ) - Ben de seni istemiyorum... Bırakın beni...

Gene yıkılan masa, kırılan bir şeylerin sesleri... Gümüşanalı'nın yakın, üzgün yüzü loş sokakta... Sonra bir sessizlik ya da azalan gürültü... Kapı açılır birden, Gümüşanalı karanlığa çekilip saklanır... Pardesüsünü giyerek Zehra çıkar... Kapıyı hırsla çekip kapatır. Karanlığa bakar... Ardından Zeynel'in sesi...

ZEYNEL (SESİ) - Cehennemin esfeleyissafiline kadar yolun var ulan... eşşekoğli eşşek...

Zehra ağır ağır yürümeye başlar... Gümüşanalı üzgün, acılı bakar ardından. Zehra sokağı döner.

23. Sokaklar-Caddeler (Dış-Gece)

Karanlık sokakta kararsız yürüyen Zehra, ardındaki ayak sesiyle irkilerek duralar... Gümüşanalı çekingen, tatlı gülümsemeyle yaklaşır. Önce bakışırlar. Zehra utançla baş çevirir ağırca... Gözleri dolar...

GÜMÜŞANALI - Gel deyzeme gidelim istersen... Bu vakit...

Zehra baş sallar olmaz diye.

ZEHRA - Sağ ol... İstemiyorum...

Ağır çekingen yürüyorlardır yan yana... İzbe evler, karanlık sokaklar... Tam bir kenar mahalle gecesi...

GÜMÜŞANALI - Bakma baban sinirlendi işte...

Zehra zor tutuyor gibidir babasına kötü söz söylememek için... Başını çevirir, gözlerinden yaşlar akar... Çabuk yürümeye başlar...

GÜMÜŞANALI - Nereye gideceksin bu saatta?

ZEHRA - Melahat'a gideceğim...

Sokağı dönerler, büyük anacaddeye çıkmışlardır... Otobüsler, dolmuşlar geçiyordur...

GÜMÜŞANALI - Nerde ki Melahat?

Tam o sırada yaklaşan bir dolmuşa koşturur kız... Gümüşanalı elini cebine atar çabucak...

GÜMÜŞANALI - Paran var mıdır? Geç vakit...

Kız dolmuşa koşarken seslenir...

ZEHRA - Sağ ol... Teşekkür ederim.

Zehra dolmuşa yaklaşır...

ZEHRA - Aksaray...

Kapıyı açıp şoförün yanına atlar... Araba uzaklaşır... Gümüşanalı öylece bakar biraz, döner, ağır ağır yürümeye başlarken elmasını çıkarır, ağırca dişler, çiğnemeye başlar. Daha ikinciyi ısırmadan, elmasını hırsla kaldırıp karşı duvara fırlatır...

24. Salih'in Evi-Yatak Odası (İç-Gece)

Genişçe, eskimiş mobilyalarla döşeli bir oturma odası. Eski halı, duvarlarda aile fotoğrafları... Köşede televizyon... Sahne Salih'in sert bir çıkışıyla açılır...

SALİH - Yeter be... Canından bezdirmeyin insanı...

Birbirinden çirkin üç kız kardeş hepsi bir köşeye çekilirler... Bir köşede oturmuş yaşlı, yatalak bir anne bel bel bakıyordur... Üzgün sallanır iki yana sadece... Belli ki konuşamıyordur. Salih dolaşır odanın içinde aynı sinirlilikle...

SALİH - Nerden bulayım parayı? Çalayım mı? Evi zor çeviriyorum... Bir külüstür arabam var, alın satın, edin ne halt edecekseniz...

Bir sigara yakar... Dalar pencereden sokağın karanlığına... Büyük kız köşeden bilmişçe diklenir yavaşça...

B. KIZ - Evi yalnız sen mi çeviriyorsun ağbi. Babamızın emekli maaşı...

Salih hırsla dönüp keser:

SALİH - Babamızın emekli maaşı annemizin ilaç parasına yetmiyor... Ne sanıyorsunuz?

Biraz susup bakar ötekilere... Sakinleşmiştir.

SALİH - Rica ederim, ayağınızı yere basın... Lükse harcanacak beş paramız yok bizim... Yok kolejle Uludağ'a kayağa gidiyorlarmış, yok defileymiş, yok bilmem kimin doğum günüymüş. Yok mantonun modası geçmiş. Okulda çalışmazsınız, çıkıp bir iş tutmazsınız. Kendiniz kazanın, istediğinizi yapın... Benden bu kadar...

Telefon çalmaya başlamıştır... Yanındaki telefonu sertçe kaldırır.

SALİH - Efendim... Kim? Haa, buyrun beyefendi...

25. Kerami'nin Köşkü-Çalışma Odası (İç-Gece)

Kerami odasında koltukta, sırtında çok kıymetli bir ropdöşambr... Ağır kadife perdeler, lampater... Ardında duvar kasası, mükellef yazıhane, arkalıklı koltuğunda kaykılmış Kerami... Gözlüklü... Önünde kâğıtlar, evrak...

KERAMİ - Kusura bakmayın, sizi vakitsiz rahatsız ediyorum Salih Bey...

SALİH (SESİ) - Rica ederim beyefendi... Buyrun...

KERAMİ - Bu senetlerde bir takıldığım nokta var. Böyle telefonla da olmaz tabii... Yarın uygun bir saatte teşrif etseniz hem dertleşirdik biraz...

26. Salih'in Evi-Oda (İç-Gece)

KERAMİ (SESİ) - Aloo...

SALİH - Olur efendim..

KERAMİ (SESİ) - Yarın bekliyorum. Kaçta isterseniz... Evdeyim...

SALİH - Peki beyefendi... Rahatsız ederim...

KERAMİ (SESİ) - Estağfurullah... İyi akşamlar...

SALİH - İyi akşamlar efendim...

Telefonu kapatır... Gider bir koltuğa çöker, dalgındır... Odadakilerin hepsinin gözü üstüne dikilmiştir... Salih bakar hepsine tek tek, canı sıkılmış gibi kalkar, ağır ağır çıkar odadan, kapıyı sertçe çeker... Kızlar, ardından bakıyorlardır... Bir sessizlik olur önce, sonra, en çirkin kız kalkar ayağa...

ÇİRKİN KIZ - Yarın ben rezil olacağım. Uludağ'a gidiyor herkes. Hiii...

Ağlamaya başlamıştır. Büyük abla, gelip kucaklar komik biçimde, okşar saçlarını...

ABLA - Ne yapalım? Çilemiz... Ağlama canım...

27. Salih'in Evi-Yatak Odası (İç-Gece)

Yatak odasındaki koltuğa oturmuştur Salih. İçerden kardeşlerinin ağlaşmaları, dırıltıları yükselir.

SESLER - Vallahi utanıyorum şu bluzum alayla bakıyorlar hep ben, çorabım kaçtı kardeşçiğim canım benim ne yapalım umurunda değil ağbimin, vallahi ben Uludağ'a okulda arkadaşlar pabuçlarım. Geçende diktotekte... Sana alındı ama...

Salih hırsla kalkar, karmakarışık gelen uğultuyu kesmek için aralık kapıyı sertçe kapatır, gidip yatağına yüzükoyun bırakır kendini, başını yastığın altına koyar...

28. Cemal'in Fabrikası-Atölyeler (İç-Gün)

Fabrikada çalışan işçiler... Gümüşanalı... Rıfat... Ağır iş koşulları... Makineler, işçiler... Değişik, çeşitli görüntüler...

29. Cemal'in Fabrikası-Bürosu (İç-Gün)

Cemal, önüne konan evrağa bakıp imzalar atıyor, sağa sola emirler, telefonlara cevaplar veriyordur. Tam hararetli bir çalışma sahnesi: Necati, Salih, Zehra dışarda, telefondaki sekreter (Melahat) girip çıkanlardır bu çalışmada...

NECATİ - Gümrükten elli istiyorlar...

CEMAL - Elli bin... Çok değil mi?

NECATİ - Dört kişi diye yemin ediyor Muhittin. Daha aza razı olmazlarmış...

CEMAL - Verin... Vergi idaresini aldınız mı Libya'ya giden buzlukların?

NECATİ - Pazartesiye çıkıyor. Bir de teklif var, İnter-Link Co. Firması'ndan. İçeri soktukları araçları hurda diye bırakalım diyorlar...

CEMAL - Hemen okey... Kavaklıdere'nin hediyesi?

NECATİ - Verildi... Daha istiyorlar...

CEMAL - Doymaz pezevenkler... İrfan Baş'a duyurmadan Muslihiddin Bey'i bir yokla. Sekiz milyona daha ihtiyacımız var. Bankayı hazırlasın... Yılbaşına kadar... Bunlar ne?

Şimdiye kadar geride bekleyen Salih'in elindeki evrağa bakar, Salih koyar masasına,

SALİH - İthalat...

CEMAL - Haa, tamam... Akreditifi?

SALİH - Açıldı efendim.

CEMAL - Uyuduk bu sefer... İrfan Baş'ın tahsisi bizim iki katımız. Üç milyon da oraya lazım.

MELAHAT - Affedersiniz efendim, sizi bekliyorlar.

Melahat, yandaki toplantı odasını işaret etmiştir...

CEMAL - Tamam geliyorum...

Telefon çalmıştır, Necati açmıştır, dudaklarını ısırır gülmemek için, telefonu Cemal'e uzatır, kim diye başı ile sorar Cemal...

NECATİ - Bay Leon efendim.

Cemal telefonu alır, yarı alaylı kaykılır...

CEMAL - Alooo... Buyrun Bay Leon...

30. Banka-Müdür Odası (İç-Gün)

Önündeki masada ve elinde tomarla onexli bonolar, telaşlı yüzüyle Leon. Karşısında müdür...

LEON - Cemal Bey... Saygılar efendim. Bu bonolardaki imzalar sahte diye ödenmiyormuş efendim...

31. Cemal'in Fabrikası-Büro (İç-Gün)

Alaylı Cemal...

CEMAL - Sahte imzalı bonoyu niye alıyorsun sen de Bay Leon?

32. Banka-Müdür Odası (İç-Gün)

LEON - Sahte imzalı mı? Ben mi alıyorum.

Leon dehşete düşmüştür. Telefona bakar korkuyla...

33. Cemal'in Fabrikası-Büro (İç-Gün)

CEMAL - Toplantıya bekliyorlar Bay Leon... İyi günler...

Telefonu kapatır. Ciddileşir. Necati de gülmesini tutmuştur. Salih, donuk bakıyordur. Cemal, tam kalkacakken Zehra'ya gözü takılır, sonra Salih'e bakar. Sonra masanın bir köşesindeki kocaman bir evraka, belki bir bordroya el atar, önüne çeker...

CEMAL - Ne?... Bu kadar vergi?

Hemen kalemi alıp çabucak işaretler koyar bazı sütunlara...

CEMAL - Bunu, bunu, bunu, bunu... Zarar göstereceksiniz. Siz bakmadınız mı Necati Bey bunlara? Para lazım diyoruz... Siz... Ben parayı hükümetten iyi kullanırım...

Kalkar, yandaki odaya geçer...

34. Cemal'in Fabrikası-Büro Yanı-Lüks Salon (İç-Gün)

Bir yandaki büyük uzun masada bekleyen yönetim kurulu... Cemal girince kalkarlar... Cemal Bey, gelip başa oturur...

CEMAL TEK - Hepinizi selamlarım. Gündeme geçmeden müjdeleyeyim. TEK HOLDİNG'imizin çıkardığı yüz milyonluk hisse senetlerinin tamamı satılmıştır. Hepimizi kutlarım hayırlı olsun.

Yüzlerde memnunluk...

35. Cemal'in Fabrikası-Muhasebe (İç-Gün)

Rıfat, Rıza, Sami, işçi temsilcileri ayaküstü Necati ile konuşurlar...

NECATİ - Ne konuşacaksınız Cemal Bey'le? Zam yok. Zarardayız zaten, batırmak mı istiyorsunuz fabrikayı? İşsiz kalmayın diye kapatmıyoruz burasını. İşçi fazla. Üretimi azaltacağız...

Bu konuşmalar sırasında masada bordrolar üstüne eğilmiş Zehra, klasörde bir şeyler arayan Salih, elinde evrakla dışarı çıkan Nazif... Necati bu konuşmayı yaparken dışarı yönelir, ötekiler peşi sıra çıkıyorlardır. Bozuk çalıyordur hepsi...

NECATİ - Cemal Bey, sendikacılarla konuşmaz.

Hepsi çıkmışlardır. Kapı kapanınca Zehra, bezgin bakar elindeki işe...

ZEHRA - Nasıl zarar göstereyim ben bunu?

SALİH - Nazif Bey'e sor... Yıllardır nasıl yapıyorlarsa...

Yaklaşır, sevgi ile bakar...

ZEHRA - Evi bana bıraktı Melahat...

Salih, memnun gülümser...

SALİH - Çoğu gitti...

Zehra işkillenmiştir. Ürkerek bakar...

ZEHRA - Görüştün mü Kerami Bey'le?

Tam o sırada diktafon açılır, irkilir gibi dönerler...

CEMAL'İN DİKTAFONDAKİ SESİ - Nazif Bey...

ZEHRA - Nazif Bey yok efendim...

SES - Bay Leon'un dosyasını getirin Zehra Hanım...

ZEHRA - Peki efendim...

Salih, sinirli bakar. Belli ki Zehra'nın çağrılmasına bozulmuştur. Zehra, kalkar...

36. Cemal'in Fabrikası-Büro (İç-Gün)

Koltuğunda geriye kaykılan Cemal...

CEMAL - Evet Bay Leon, senetlerdeki imzaların hepsi sahte. Bu da mukaveleniz...

Ve yırtıp sepete atar...

LEON - Kanun?

CEMAL - Kanun benim kasamda kitli. Mukavelenizi hukukçularım bir ay evvel iptal ettiler. Ya burdan çeker gidersin, hangi kaya büyükse kafanı ona vurursun; ya da sana helalinden 750.000 liralık senet veririm, bu iş kapanır.

LEON - Altı buçuk milyonluk senede yedi yüz elli bin?

Karşılıklı bakışırlar... Leon, bir şeyler diyecek olur. Dili tutulur sanki...

LEON Ben o fabrikayı... Vicdan midir bu?

CEMAL - Vicdanla iş görmüyoruz Bay Leon, parayla iş görüyoruz. Düşün, işine gelirse...

Leon, acıklı durumdadır.

LEON - Düşünecek nesi kalmış?

Yıkılmış, bitkin bakar Cemal'e...

37. Mahmut'un Evi-Salon (İç-Akşam)

Akşam çaylarını yudumlayan Mahmut, konukları... Kadınlı erkekli kalabalık... Resim Mahmut'un kahkaha patlatan yakın resminden açılır... Hepsi gülüyorlardır... Kerami, acı gülümsemeyle bakıyordur...

MAHMUT - Demek Bay Leon'u böyle kıstırdı haa, bizim Cemal... Hay Allah...

Gülüyordur...

MAHMUT - Ben de diyorum niye bu Yahudi'ye böyle yumuşak davranır bu oğlan diye... Demek...

Çaylarını içerler... O sırada kapıdan telaşla giren bir adam, Mahmut'un adamı, yaklaşırken...

MAHMUT - Yaptığı şüphesiz hoş değil, ama o Leon'a da müstehaktır vallahi...

Adam, eğilip kulağına bir şeyler söyler. Mahmut'un. Mahmut'un elindeki çay fincanı sallanır, düşecek gibi olur nerdeyse...

MAHMUT - Delirmiş mi bu?

Kerami, kurnaz bakıyordur, bir şeyler sezinlemiş ya da daha önceden biliyor bir hali vardır. Mahmut, fırlar. Ötekiler de şaşkın bakışırlar...

38. Mahmut'un Evi-Yazıhane (İç-Akşam)

Mahmut telefondadır. Bağırır...

MAHMUT - Sen delirdin mi Cemal?

39. Cemal'in Fabrikası-Büro (İç-Akşam)

Gayet sakin, soğuk yüzü ile Cemal, telefondadır...

CEMAL - İş yapıyoruz ağbi...

40. Mahmut'un Evi-Yazıhane (İç-Akşam)

MAHMUT - Bana nasıl yaparsın bunu?

CEMAL (SESİ) - Emaye işini durdurdum şimdilik. Makineler revizyondan geçecek...

Bağırır...

MAHMUT - Şimdi mi buldun? Batıracak mısın beni? Küvetleri İrfan Baş'a teslim etmezsek iki milyon zarar ziyan ödetir bana...

41. Cemal'in Fabrikası-Büro (İç-Akşam)

Cemal'in gözlerinde şeytani memnunluk...

CEMAL - İrfan Baş'a gücün yetmiyorsa fabrikayı devret bana ağbi. Hemen alayım bütün hisselerini dört yüz elliden...

42. Mahmut'un Evi-Yazıhane (İç-Akşam)

Mahmut, sallanır gibidir ayakta. Masaya tutunur.

MAHMUT - Dört yüz elli mi? Yarı bile değil ha?

Kekeler, düşecektir belki, kendini zor tutar...

CEMAL (SESİ) - Zarardaki fabrikayı alıyorum ağbi.

MAHMUT - Ağbi deme bana. Vicdansız. Namussuz...

Sonunu getiremez, kalbini yoklar, ahizeyi sarsakça bırakmaya çalışır. Karısı, yanındakiler koşarlar. Kadın, çığlık atar...

KARISI - Mahmut...

Mahmut'u koltuklayıp yatak odasına taşırlar. O sırada tekrar telefon çalar. Mahmut'un adamı açar...

MAHMUT'UN ADAMI - Efendim... Beyefendi rahatsızlandı efendim...

43. Cemal'in Fabrikası-Büro (İç-Akşam)

CEMAL - Ya... Kalp krizi mi? Hemen profesörleri toplayın...Konsültasyon yapılsın. Gerekirse dışardan uzman getirtelim. Geçmiş olsun... eyvallah...

Telefonu kapatıp düşünceli durur bir an, sonra tam yekinecekken karşısındakine bakar biraz da şaşkın... Karşısındaki Salih'tir... Odada kimse yoktur ikisinden başka...Salih heyecandan donuktur...

SALİH - Biraz konuşmak istiyorum sizinle...

Cemal, para isteği, ücret zammı filan sandığı için olmalı, biraz soğukça alır...

CEMAL - Çok yorgunum, yarın konuşsak... Önemli miydi?

Salih heyecanını örtmeye çalışarak ısrarla bakar adama...

SALİH - Evet...

Cemal tedirginleşir, kötü şeyler sezinliyordur.

İhtimal vermiyor gibi...

CEMAL - Nedir?

Salih yan cebinden çıkardığı kocaman bir dosya zarfı uzatır...

SALİH - Şunlara bir bakın, isterseniz...

Cemal hayretle uzanıp alır zarfı, nedir gibisine... Açar, masaya bir sürü fotokopi yığılır... evrak fotokopileri... Gözlerine inanamaz gibi bakar Cemal, ne tepki göstereceğini kestirememiştir sanki...

CEMAL - Yani?...

Salih de dimdik bakıyordur şimdi...

SALİH - İstemiyorum başkalarının eline geçmesini...

Öfkeyle fırlayacak gibi olur Cemal, tutar kendini...

CEMAL - Şantaj yapıyorsun aklınca... Sen bana baksana ulan...

Tutar kendini... Salih de öfkeyle bakar.

SALİH - Terbiyesizliğe kalkışmayacak kadar akıllısınızdır...

Düşmanca bakışırlar bir an... Cemal anlamıştır pabucun pahalı olduğunu...

SALİH - Ben gideyim de siz düşünün en iyisi.

Salih dönüp çıkarken Cemal öfkeyle bağırır...

CEMAL - Git, bir daha da gözüme görünmezsin.

Salih kapıda kararlı döner, bakar bir an donuk gözlerle...

SALİH - Bu yola atılan adamın dönüşü yoktur bilirsiniz... İki gün beklerim, daha fazla değil...

Çıkıp yavaşça kapar kapıyı...

Cemal donup kalmıştır... Masadaki fotokopilere bakar bir daha. Dalgın pencereye gidip bakar... O sırada diktafonun zili çalıyordur hafiften, tuşta ışık yanıyordur. Hırsla gidip açar diktafonu...

CEMAL - Ne var?

MELAHAT (SESİ) - İşçi temsilcileri beyefendi sizi...

Cemal bağırır...

CEMAL - Defolsunlar... Kapatacağım fabrikayı... Defolsunlaaar... Pis herifler...

44. Cemal'in Fabrikası-Sekreter Odası (İç-Akşam)

Korkuyla dinleyen sekreter Melahat... İşçi temsilcileri Rıfat, Rıza, Sami... Gergin yüzle bakıyorlardır... Cemal'in boğuk, kızgın sesinin geldiği diktafona... İlerde ayakta, duvara yaslanmış yarı alaylı seyreden Necati...

CEMAL (SESİ) - Aç köpekler... Karınları doydu, biti kanlandı itlerin... Sendika filan da istemiyorum. Ağzını açmaya kalkan siktirir gider burdan... Eşşoğlueşşekler...

Rıfat ve öteki işçiler dikelirler... Rıfat diktafona bağırır...

RIFAT Terbiyeli konuşun beyefendi... Ağzınızı bozmayın...

Diktafon kapanmıştır... Necati karşılarına geçip yarı teskin edici, yarı tehditle kapıyı gösterir...

NECATİ - Sinirli, görüyorsunuz... Üstüne varmayın diyorum size...

Kapıya doğru yürürken,

RIFAT - Sadaka mı istiyoruz? İşçinin hakkını istiyoruz. O ettiği küfürlerin hepsini kafasına çalarım onun ben... Onun biti kanlandı işçinin kanını eme eme...

NECATİ - Hişşt...

RIFAT - Ne hişti be... Nerde sanıyor kendini?

Odadan çıkarlar...

45. Fabrika-Koridor (İç-Akşam)

Önde sinirli üç işçi temsilcisi, ardında Necati koridorda yürürler... Necati bir iki adım sonra, bir kapı önünde durur, ötekiler kızgın uzaklaşırlarken artlarından bakıyordur...

RIFAT - Ben diyorum size, grevden başka yol yoook... Bu adamın kafasına...

SAMİ - Konuşalım arkadaşlarla artık...

Uzaklaşmışlardır... Necati kapıyı açıp girer yan odaya...

46. Fabrika-Oda (İç-Akşam)

Necati'nin girdiği odada bekleyen dört kişi. İkisi iyi, özentili giyinmiştir, ikisi fabrikada daha önce gördüğümüz işçilerdir... Şükrü, Haşim, Cafer... Necati memnundur... Kerli ferli olanlar oturmaktadırlar, işçiler ayakta... Necati selamlayıp, oturur...

NECATİ - Gösterin kendinizi... Valla açık söyleyeyim, Cemal Bey'e kalsa sizi de kabul etmez...

Giyimli, çalımlı olan kasılır...

CAFER - Kendi bilir... Bizim federasyon sizin de, işçinin de menfaati açısından...

Necati elini sallayıp keser sözünü hemen...

NECATİ - Biliyorum biliyorum... Lafı bırakalım da işe bakalım...

HAŞİM - İşi siz pize pirakın Peyefendi...

ŞÜKRÜ - Siz bize arka olun, karışmayın gerisine...

Necati cebinden bir deste para çıkarır, ötekiler hırsla bakıyorlardır... Şükrü'ye uzatır...

47. Fabrika-Atölyeler (İç-Akşam)

Fabrikada kan ter içinde çalışan işçiler... Dalgın çalışan Gümüşanalı...

Paydos zili çalar... İşçiler tezgâhlarından ayrılmaya, makineleri durdurmaya başlarlar... Atölyeler boşalıyordur... Canlı, gerçek görüntüler... Yorgun, kirli, bitik işçiler... Gümüşanalı elmasını çıkarıp dişler, atölyeden çıkarken...

48. Cemal'in Fabrikası-Avlu-Bahçe (Dış-Gün)

Bahçeye, avluya doluşmuş işçi kalabalığına sokulur Gümüşanalı elmasını ısırırarak...

Rıfat, Sami bir şeyler anlatıyorlardır hararetli hararetli uzaktan... Yaklaşır... O sırada Rıfat yüksekçe bir yere çıkar, konuşmaya başlar... İşçiler kitle halinde sarmışlardır çevreyi... Gümüşanalı da yaklaşır... Bir iki diş aldığı elması elinde kalmıştır. Dinlemeye başlar...

RIFAT - İşveren konuşmaya yanaşmıyor arkadaşlar. Bizi küfürlerle kovdu... Bu küfür hepimizedir... Önce bütün kanuni yollardan geçilecek tabii... Sonunda iş greve gidecektir eğer işverenin tutumu...

Sözünü tamamlayamaz, Haşim işçilerin arasında yapmacık bir heyecanla atılır...

HAŞİM - Ne grevi? Çoluk çocuğumuzun ekmek parasunla oynayamazsunuz arkadaş...

Birden ortalık karışır. Bir uğultu yükselir... İşçi kitlesi dalgalanır...

RIFAT - Çoluk çocuğumuzun ekmeği için savaşıyoruz...

Haşim fırlamıştır yüksekçe bir yere, göğsüne vurarak, tam demagogça,

HAŞİM - Ha pular midur senduka deduğuz? Kapattiracoğsinuz adama faprikasunu. Kalacağuk sokaklara... Ben uç çocuğumun hakkini kimseye yedurtmem arkadaş...

Bir uğultuyla dalgalanma, homurdanma başlamıştır...

— Doğru söleyi... Haşim.

— Ulan ne doğrusu...

— Durun hele...

— Bırakın be... Konuşsinlar...

— Volan Haşim... Gene bi poh yedin...

— Ha kurban olasun çocuklarun hakkına...

Demin gördüğümüz Cafer atılır hemen.

CAFER - Son pişmanlık para etmez arkadaşlar. Size bu adamların peşine düşmeyin diyoruz... Bu sendika başımıza bela açacak, çoluk çocuğumuzun rızkını kaptıracaksa, Allah belasını versin öyle sendikanın... Size söz veriyorum, göreceksiniz... Bizim sendika sizi...

Sami, Rıza fırlarlar...

RIZA - Sizin sendikanın ne olduğunu biliyor işçi...

SAMİ - İşçiyi satanlar...

Birden karışır ortalık... Gümüşanalı hiç istifini bozmadan kalır bir an. Rıfat'a saldırılınca hemen araya girer... İki tarafı da kollayarak ayırır... itiş kakış, dövüşenler... Haşim'le Cafer konuşurlarken, kavgalar sırasında Şükrü'nün yüksekçe bir yerden olayları dikizlediği görülür... İşçiler dövüşenleri ayırıyorlardır, yarısı dağılmaya başlamıştır... Tam

fabrikanın önüne çıkınca kapıyı tutmuş, Kerim, Metin, kızlı oğlanlı birkaç gencin bildiriler dağıtmaya başladıkları görülür... Bir yandan da sesleniyorlardır...

KERİM - Sömürüye son... İşçi kardeş. Yarınki mitinge gel...

METİN - Faşizme son... Yaşasın emekçi halkımız! Yarınki mitingine sen de katıl...

1. KIZ - Kahrolsun faşistler, işkenceciler... Sömürülen işçi kardeş, yarın mitingimiz var...

— Yaşasın demokratik Türkiye...

— Bağımsız Türkiye... Sömürüye, zulme son!...

İşçiler, bildirileri alıp bakarak dağılırlarken, seyreden Şükrü fırlamış, kaybolmuştur bir ara... Biraz sonra birden bildiri dağıtan çocuklara saldırıya geçen resmi ve sivil polisler çıkıverirler ortaya, aralarında deminki sendikacı Şükrü de vardır... Bir kızı coplar bir polis... Kız beyannamelerin kalanını işçi kalabalığına doğru savurup kaçarken... Fabrikanın yan kapısından çıkan Zehra ile çarpışacak gibi yüz yüze gelir... Polis kovalamaktadır kızı... Zehra şaşkın, kaçanlara, polisin yakalayıp sürüklediği Metin'e bakar... İki sivil de Kerim'i yakalayıp götürüyorlardır ki, Gümüşanalı'nın önüne doğru yaklaşırlarken bir silkinip iki yana atar sivilleri, kaçmaya başlar, siviller toparlanıp atılırken Gümüşanalı sanki yanından hışım gibi kaçıp giden Kerim'in sıyırmasıyla dengesini kaybetmiş numarasıyla, koşan polisin önüne doğru yıkılıp herifi sarsıp oyalar... Kerim kaçmıştır... Herifler peşi sıra koşuyorlardır ya, boşuna... Gümüşanalı düştüğü yerden aldığı bildiriye bakarken bir polis yaklaşır, diker gözünü bakar Gümüşanalı'ya...

POLİS - Tanıyor musun bunları dağıtanları?

Öteki işçiler de öyle bakarlar... Gümüşanalı bildiriyi numaradan safça uzatır polise...

GÜMÜŞANALI - Al sen de oku istersen...

Polis alır bildiriyi, yırtar atar hırsla, yürürken.

Herif uzaklaşınca Gümüşanalı, cebinden bir yeni bildiri çıkarıp okumaya başlar... Zehra olan biteni görmüştür... Gümüşanalı'nın yanından yürürken Gümüşanalı kıza uzatır bildiriyi... Gülerek...

GÜMÜŞANALI - Sen de mi merak ettin?

Zehra anlamsız bir gülümsemeyle alır bildiriyi okuyarak yürümeye başlar... Gümüşanalı biraz bakar ardından, sonra yavaşça hatırlamış gibi cebinden demin yarım kalan elmasını çıkarıp hart diye ısırır, çiğnemeye başlar kıza bakarak... Ağır ağır yürür artık seyrekleşmiş işçiler arasından...

49. Zehra'nın Evi-Salon (İç-Gün)

Yattığı sedir ya da somyada dalgın sigara içen Salih... Oda orta halli bir apartman holü ya da saloncuğu... Fakir döşenmiş... Kalkar pencereye gider Salih... Dışarı bakar... Saatine bakar... Tam o sırada kapıda anahtar sesi... Kapı açılır... Elinde bir iki yiyecek paketi ile Zehra girer... Salih hemen gider karşılar kızı... Kucaklar, öpüşürler... Sinirli bir halleri vardır...

Bekleyen, huzursuz...

SALİH - Ne haber?

ZEHRA - Yok bir şey... Herif barut gibiymiş diyor Melahat...

Salih duralar, sıkkın...

SALİH - Mehalat'in haberi var mı?

ZEHRA - Söyler miyim?

Zehra'nın içi hiç rahat değildir belli ki...

Birden dönüp sarılır...

ZEHRA - Korkuyorum canım...

Salih kucaklar, göğsüne bastırır, teskine çalışır, ama o da endişelidir belli ki...

ZEHRA - Bu yol bizim yolumuz değil Salih...

Salih sinirlenir, bırakır kızı...

SALİH - Heriflere kölelik mi bizim yolumuz? Yetmedi mi?

ZEHRA - Peki, ne olacak şimdi?

Salih bir sigara yakar, pencereye gidip dalar dışarı...

SALİH - Biz ondan daha rahat bekleyeceğiz.

Zehra yiyecek paketlerini açarken söylenir...

ZEHRA - Şimdi sen de yoksun, kendimi nasıl yalnız hissedeceğim orada... Her gün yüz yüze o herifle...

Salih irkilerek döner, sinirli dinliyordur... Salih sinirli yürür kıza doğru.

SALİH - Yalnızken gitme yanına...

ZEHRA - Ben ister miyim? Ama mecbur kalınca...

Salih kıskançlıktan deliye dönmüş gibi bağırır...

SALİH - Kalma mecbur...

Zehra irkilerek döner, Salih'in marazi sinirli bakışlarını görünce sokulur, kucaklayıp okşayarak teskine çalışır. Salih daha da parlar...

SALİH - Hele bir namussuzluğa kalksın, doldururum kurşunu işkembesine deyyusun...

Zehra kucaklarken, oğlanın sözleriyle de Salih'in belindeki tabancanın farkına varır irkilerek. Çekilip bakar Salih'e... Korkuyla bakar...

ZEHRA - Tabanca taşıyorsun...

Salih kapatmak ister gibi döner, uzaklaşacaktır...

SALİH - Bırak şimdi... Melahat gelecek mi?

Zehra ısrarla bakar Salih'e...

ZEHRA - Çıkar o tabancayı Salih...

SALİH - Delirdin mi sen?

ZEHRA - Senin delirmenden iyidir... Çıkar diyorum o tabancayı...

Kızın kararlı bakışı karşısında Salih yumuşatmak için bir harekete geçecektir ki Zehra ağlamaya başlar...

ZEHRA - Yalvarırım çıkar onu Salihciğim... Sinirlisin sen, ya elindeki kaza... Allah korusun ne yaparım ben?

SALİH - Ben çocuk değilim Zehracığım...

Kız hıçkırarak ağlamaya başlamıştır içtenlikle..

ZEHRA - Biraz sevgin varsa bana, taşıma o tabancayı...

SALİH - Seni sevdiğim için taşıyorum o tabancayı...

ZEHRA - Saçmalıyorsun Salih... Gülünç etme bizi... Bizim sevgimizin tabancaya ihtiyacı yok...

SALİH - Zehra...

Sözünü tamamlayamaz, telefonun zili zırlamaya başlar... İkisi de duralamışlardır. Kızın gözlerinde boncuk yaşlar donup kalmıştır sanki... Heyecanla bakışırlar... Zehra hemen gidip açar telefonu... Salih de yaklaşır...

ZEHRA - Alo...

50. Cemal'in Fabrikası-Sekreterlik (İç-Akşam)

MELAHAT - Zehracığım, Salih Bey orda mı?

51. Zehra'nın Evi-Salon (İç-Akşam)

Zehra önce tereddütlü durur, sonra kararlı...

ZEHRA - Evet...

MELAHAT (SESİ) - Bir dakika... Cemal Bey arıyor...

Sessizlikte bakışırlar... Salih telefonu alır... Bir an bekler...

CEMAL (SESİ) - Aloo...

SALİH - Buyrun, ben Salih..

CEMAL (SESİ) - Gel de konuşalım seninle...

Salih duralar gibi yapar...

SALİH - Şimdi mi?

CEMAL - Evet şimdi... Yarın Londra'ya gidiyorum.

SALİH - Peki...

Telefonu kapatır... Zehra endişeli bakıyordur... Salih pardösüsünü alır, çıkacaktır, bir bakar Zehra'ya, sonra belinden

çıkardığı tabancayı Zehra'nın önündeki bir yere yavaşça bırakır... Zehra ne diyeceğini bilmez... Sanki boş gitmesinden de korkuyor gibidir...

SALİH - Allahaısmarladık...

Zehra birden koşar, boynuna sarılır, öpüşürler...

ZEHRA - Salih...

Salih kızın başka bir şey demesine bırakmadan sıyrılır yavaşça, çıkar... Kapı kapanınca yalnız kalan Zehra iyice şaşkınlaşır... Gözleri dolu dolu gelir yavaşça minderde ya da masadaki tabancaya bakar... Ürkek uzatır elini sürer tabancaya. Gözleri boşlukta bir noktaya mahzun takılıp kalır bir an... Gözlerinde yaşlar belirir... Zehra pencereye yaklaşıp bakar.

52. (Dış-Akşam-Gece)

Şişli'deki pencereden ışıklı yolların görüntüsü buraya girer... Değişimi, zamanaşımını da verir... Sonra fabrika genellerinin çekimleriyle kentin üstünde gezinir...

53. Salih'in Fabrikası Önü (Dış-Gün)

Bir fabrikanın belki genelinden parmaklıklı, bekçi kulübeli kapısına... Kapıcı telaşla ve saygılı parmaklığı açar. Bir lüks araba yaklaşır. Kapıcı saygılı selamlar içeri giren arabayı. Arabada eski gördüklerimizden bambaşka görünüşte bir Salih vardır... Giyimi, kuşamı, havası.

54. Salih'in Fabrikası-Büro (İç-Gün)

Büro penceresinden görünen Salih'in arabasının kapıdan girişi. Pencereden bakan Zehra bir telefon sesi ile döner pencereden... Açar telefonu...

ZEHRA - Sal-Kar Kollektif... İyi günler...

Bir kız sesi ile duralamıştır...

ÇİĞDEM (SESİ) - Salih Bey'i rica ediyorum...
Pencereye bakan Zehra, yüzünden bir bulut geçmiş gibidir...
ÇİĞDEM (SESİ) - Aloo...
ZEHRA - Salih Bey Ankara'da efendim...

55. Çiğdem'lerin Köşkü-Yatak Odası (İç-Gün)

Çiğdem yatakta uzanmıştır... Sabah haliyle... Zehra'nın sesi ile o da sinirlidir... Damarına basmak ister gibi konuşur...
ÇİĞDEM - Çakmağını bizde bırakmış dün gece... Haberi olsun...
Çakmak elinde... Yüzünde kasıtlı yaptığını gösteren gülümseme...

56. Salih'in Fabrikası-Büro (İç-Gün)

Zehra bozulmuştur iyice...
ÇİĞDEM (SESİ) - Çiğdem aradı dersiniz... İyi günler... Hemen arasın gelince...
Telefon kapanmıştır... Alıcı elindedir hâlâ Zehra'nın... Kapatır...
Evrakla uğraşmaya başlar... İçeri giren Aysel'e bir kâğıt verir imzalayıp... Kadın telaşla çıkarken kapıdan Salih girer büroya... Gülümseyerek bakar...
SALİH - Günaydın...
Soğukçadır kız...
ZEHRA - Günaydın...
Zehra yüzündeki bulutları göstermemek için işine eğilmiştir... Bir şeylerle uğraşıyordur... Salih şaşalar gibi bakar... Yaklaşır Zehra'ya... Suçluluğun tedirginliği vardır üstünde... Gülümser...
SALİH - Yoksa sevinmedin mi geldiğime?
Zehra duygularını saklamaya çalışarak bakar...
ZEHRA - Dün gelsen daha çok sevinirdim...

Salih tedirginliğini yenmeye çalışır, başını çevirip masadaki kâğıtlara bakınır...

SALİH - Ben de... Ama ancak bu sabah çıktı imzadan... Ankara bir âlem...

Bir yandan da masasındaki kâğıtlara, evrağa bakıyordur... Zehra soğuk bir bakışla bir süre süzer Salih'i, o konuşurken...

SALİH - Artık tamam Zehracığım... Bu ihaleyi de kotardık demektir... Şu Taşpınar'ın şeyleri... Raporlarını bir daha gözden geçirmek...

O sırada döner bakar... Zehra çıkmıştır odadan... Yalnız başınadır... bir an bakar kapıya doğru, bir şeyler sezinlemiştir... Üzgün, dalgın kalır bir an. Ne yapacağını bilmiyor gibidir. Ani bir kararla kalkar, kapıya doğru yürür. Belli ki Zehra'ya gidiyordur... Tam kapıya yaklaşınca kapı açılır birden, Kerami dikilir kapıda karşısına. Gülerek bakıyordur...

KERAMİ - Günaydın...

Salih toparlanır, gülümsemeye başlar...

SALİH - Buyrun... Hoş geldiniz...

Kerami aynı resmi, yukardan bakışlı haliyle gülümseyerek yürür odada... Salih de peşindedir...

Artık unutmuştur Zehra'yı, aklı Kerami'dedir...

KERAMİ - Hoş bulduk...

Salih'e döner, takılır gibi bakar...

KERAMİ - Sizin bu jet hızıyla yükselişiniz benim de uykularımı kaçırmaya başladı Salih Bey...

Salih gülümser şakayla...

SALİH - Tek başıma yükselmedim Kerami Bey.

KERAMİ - Allah korusun düşüşünüz de tek başınıza olmaz...

Şakası bile Salih'i tedirgin etmiştir, düşmek sözünün...

SALİH - Birlikte oldukça kimse düşüremez bizi...

Kerami donuk bakar...

KERAMİ - Oldum bittim korkutmuştur beni Cemal... Bize karşı her büyük eksiltmeyi sürekli yitirmesinden de korkuyorum...

SALİH - Cemal Bey'i iyi tanıdığımı ispatladım. Çok büyütüyorsunuz gözünüzde...

Kerami dalgındır... Salih dik bakar...

KERAMİ - Ben sadece kazananı desteklerim...

SALİH - Ben de kazanırım...

Karşılıklı bakışıyorlardır... Bir sigara yakar Kerami...

KERAMİ - Çalışmayı görelim mi?...

Fabrikayı gezmeye çıkarlar...

57. Salih'in Fabrikası-Muhasebe-Bürolar (İç-Gün)

Sinirli, nemli gözlerle kâğıtları raflara koyan, defterleri çabuk çabuk kaldırıp yerleştiren Zehra... Aysel, başka bir iki erkek memur, hem masalarında çalışıyor, hem de Zehra'nın sinirli çalışmasına anlamlı bakıyorlardır. Zehra bir iki kâğıdı yırtıp kâğıt sepetine atar, Aysel'e defterleri, dosyaları işaret eder...

ZEHRA - Bak Ayselciğim, teknik raporlar burda. Bu dosyalar da Taşpınar'ın ihale belgeleri filan... Tarih ve numaralarına göre bunlar, bunlar, bunlar... Bak burda, şeyler var... Bakanlıkla yazışmalardan sonra hani karar alınmıştı... Gümrük şeyleri biliyorsun bu dosyada... Salih Bey'in iş takip mektupları... Karabük'le, Erdemir'le yazışmalar...

Aysel üzgün dinliyordur...

AYSEL - Peki Zehra Hanım siz?

Zehra dolu gözlerini kaçırır...

ZEHRA - Ben işi bıraktım Ayselciğim...

Gene sinirli defterleri çekerken... Aysel de donakalmış gibidir...

Açılıp kapanan dosyalardaki kâğıtların dağınıklığı. Belki birkaçı düşer kâğıtların... Aysel eğilip kaldırır, yerine kor bu konuşma sırasında...

58. Salih'in Fabrikası İçi (İç-Gün)

Salih'le Kerami makinelerin gürültülü çalışması içinde dolaşıyorlardır... İşçiler... Ustalar... Hummalı çalışma... Kerami soğuk, dikkatli... Çalışan Metin, Salih kendinden emin... İşçiler işleriyle meşgul...

KERAMİ - İşi vaktinde teslim edeceğinize inandım...

Salih mağrur...

SALİH - Sağ olun... Üç vardiya çalışacağız...

KERAMİ - Malzeme?

SALİH - Öyle bir sorunumuz yok... Son parti cumaya yükleniyor Karabük'ten... On beş milyon yatıyor depomuzda...

Kerami gene dalgın bakar yürürlerken...

KERAMİ - Ya depoda yatar kalırsa o mallar?

SALİH - Kalmaz... Eksiltmede iki firma çekilecek. Tam anlaşmaya vardık...

KERAMİ - Ya Cemal Bey?

SALİH - Onu bana bırakacaksınız...

Gözlerini dikip bakar... Sonra bastırarak ekler...

SALİH - Her vakitki gibi...

Kerami donuk kalır bir an, sonra yürürken...Salih gülümseyerek bakar... Kerami gene endişeli ekler...

KERAMİ - Varınıza yoğunuza oynuyorsunuz bu sefer...

SALİH - Ben her vakit varıma yoğuma oynadım.

KERAMİ - On milyon borç altına ilk kez giriyorsunuz...

SALİH - On milyon borçlanabilecek duruma yeni geldim Kerami Bey...

Kerami duralar...

KERAMİ - Galiba ben ihtiyarladım...

Salih kahkahayla güler...

SALİH - Estağfurullah...

KERAMİ - Sakın düşmeyin Salih Bey... Çok yüksektesiniz çünkü...

Uzaklaşırlar konuşarak.... Arkalarından bakan tezgâhtaki Metin... Çalışan fabrika, işçiler...

1. İŞÇİ - Ha bu da bizdendur... Oflidur...

2. İŞÇİ - Sana kalsa bütün bu memleket Karadenizli...

59. Salih'in Fabrikası-Büro (İç-Gün)

Karşılıklı oturmuşlardır Salih'le Kerami... Sigaraları yakmışlardır...

KERAMİ - Ne kadar istiyorsunuz şimdi?

SALİH - Dört milyon kadar bir eksiğimiz var.

Kerami dalgın durur bir an...

KERAMİ - Taşpınar'ın raporlarını görebilir miyim?

SALİH - Tabii...

Düofonu açar...

SALİH - Zehra Hanım...

AYSEL (SESİ) - Buyrun beyefendi...

SALİH - Zehra Hanım yok mu?

Aysel duralar gibi olur, sonra...

AYSEL (SESİ) - Hayır efendim... Bir emriniz mi vardı?

SALİH - Taşpınar dosyasını getirin...

AYSEL (SESİ) - Baş üstüne efendim...

Tam o sırada telefon zili çalar... Salih açar...

SALİH - Efendim?...

ÇİĞDEM (SESİ) - Şükür Salih Bey... Bu üçüncü arayışım...

SALİH - Haa, buyrun Çiğdem Hanım...

ÇİĞDEM (SESİ) - Nasılsınız geceden beri? Söyledi mi sekreteriniz, çakmağınızı unutmuşsunuz gece... Sabah aradım... Ankara'da sanıyorlardı sizi...

Salih durumu anlamış, bozulmuştur...

ÇİĞDEM (SESİ) - Aloo...

Salih toparlanır gibidir...

SALİH - Efendim...

ÇİĞDEM (SESİ) - Tarabya'ya gidiyoruz bu akşam değil mi?

SALİH - Bilmem... Biraz işlerim var...

ÇİĞDEM (SESİ) - İş biter mi? Siz de babam gibi başlamayın Allah aşkına... Orlini gitarını getirecek... Şahane bir şey...

Salih odaya giren Aysel'i görür, kısa kesmek için...

SALİH - Bakalım... Gelmeye çalışacağım... Babanızı vereyim mi?

ÇİĞDEM (SESİ) - Aaa babişko orda mı? Verin bana onu, sizi o kandırır ancak...

Telefonu, gülümseyen Kerami'ye uzatır Salih,

Kerami telefonu alır...

KERAMİ - Senden kurtulamayacak mıyım? Söyle...

Onlar konuşurken Aysel yaklaşmış, elindeki dosyayı uzatmıştır. Salih üzgün, şaşkındır... Dosyaya bakar, sinirlenir...

SALİH - Bunlar değil be kızım...

Aysel ürkektir, kekeler gibidir...

AYSEL - Zehra Hanım, bunları verdi bana efendim...

SALİH - Zehra Hanım nerde?

Aysel önce duralar...

AYSEL - İşi bıraktığını söyledi, gitti efendim...

Salih şaşalamış gibidir, toparlanır...

SALİH - Peki... Git Taşpınar dosyasını bul hemen...

AYSEL - Emredersiniz efendim... Arıyayım...

Kız çıkar... Salih telefonda konuşan Kerami'ye bakıyordur dalgın... Kerami her vakitki zaafı ile konuşuyordur kızıyla...

KERAMİ - Kandırmak kolay mı Salih Bey'i?... O bizi kandırmasın da...

Salih dalgın bakıyordur konuşan Kerami'ye... Belki kafası başka şeylerle, Zehra'yla doludur...

60. Salih'in Fabrikası-Muhasebe-Bürolar (İç-Gün)

Aysel büyük bir telaşla Taşpınar dosyasını arıyordur... Kâğıtlar dağınıktır demin Zehra'nın devir teslim yaptığı raflarda, dolaplarda... O sırada içeri Nazif girer... Öteki memurlar kendi hallerindedirler...

Aysel, Nazif'e bakar... Nazif bakışı ile Salih'i sorar gibidir...

AYSEL - Buyrun, haber vereyim.

Yandaki bir başka odayı işaret eder...

Nazif girer odaya... Aysel düofonu açar...

SALİH (SESİ) - Efendim...

AYSEL - Nazif Bey geldi beyefendi... Yan odaya aldım...

SALİH (SESİ) - Teşekkür ederim... Evrakı çıkarttınız mı?

AYSEL - Arıyorum efendim...

SALİH (SESİ) - Çabuk olun...

AYSEL - Baş üstüne efendim...

61. Salih'in Fabrikası-Yan Oda-Toplantı Salonu (İç-Gün)

Salih girer içeri... Nazif ayaktadır... El sıkışırlar...

SALİH - Hoş geldin...

NAZİF - Hoş bulduk Salih...

SALİH - Nasıl gidiyoruz?

Nazif tereddütlü gibidir...

NAZİF - Bilmem ki... İyi olacağız...

Salih kendinden emin gülümser...

SALİH - Hazırladılar mı zarfı?

NAZİF Daha değil galiba... Çok gizli tutuyorlar bu sefer... Korkuyorum... benden de kuşkulanıyorlar galiba...

SALİH - Aman...
NAZİF - Bulacağız bir yolunu...
SALİH - Yüzde ona çıktı hissen...
NAZİF - Sağ ol... Tilki içerde mi? Arabası kapıda...
SALİH - Taşpınar raporlarını görecek...
Birden aklına gelmiş gibi yandaki düofona yaklaşır... Açar...
SALİH - Ne oldu dosya?
Aysel'in telaşlı sesi...
AYSEL (SESİ)-Bulamıyorum beyefendi... Yok...
Salih kızacak gibi olur... Kapatır düofonu...
SALİH - Bu mıymıntılara kaldık... Ben bakayım...
NAZİF - Zehra Hanım yok mu?
Salih üzgünlüğünü örtmek ister gibidir, gözlerini kaçırarak çıkarken,
SALİH - Ayrılmaya kalkıyor bizden...
Nazif önemli bir haberi yakalamış, biraz da şaşkın bakar...
NAZİF - Kadınlardan korkarım...
SALİH - Zehra bizi ele mi verecek? Hastasın.
NAZİF - Haklısın, hastayımdır...
Salih çıkar...

62. Zehra'nın Evi-Salon (İç-Gün)

Zehra ağlamaktan kızarmış gözleri ile mektupları, bazı kâğıtları yırtıyordur ağır ağır... Bir albümdeki resimlere bakar... Salih'le eski resimleridir. Kırda, şurda burda çekilmiş... Telefon çalmaya başlar... Önce çekingen bakar telefona, sonra gider açar...
Hiç ses çıkarmaz, elinde ahizeyle durur...
AYSEL (SESİ) - Alo... Alo... Zehra Hanım... Alo...
Sonra araya Salih'in sesi girer...
SALİH (SESİ) - Alo... Zehra... Alo...
Zehra yavaşça kapatır telefonu... Yürür birkaç adım, telefon gene başlar... Çalar, çalar, çalar... Donuk, soğuk bakıyordur Zehra... Telefon durur. O zaman çöker gibi oturur bir yere...

Dalgın kalır bir süre... Demin bıraktığı resimlere tekrar bakar... Teker teker elinden geçirir... Gözleri dolu doludur, yırtar resimleri... Telefon tekrar çalmaya başlamıştır... Durup kalır bir an... Sonra ani bir kararla yavaşça sokulur, açar telefonu... Heyecanını zapt etmeye çalışıyordur belli ki...

ZEHRA - Efendim...

CEMAL (SESİ) - Merhaba Zehra Hanım...

Zehra şaşırmış gibidir... Duralar...

ZEHRA - Merhaba efendim...

CEMAL (SESİ) - Nasılsınız? Bir hatırınızı sorayım dedim...

ZEHRA - Sağ olun...

Zehra soğuk, şaşkındır...

63. Cemal'in Fabrikası-Bürosu (İç-Gün)

Koltuğunda kaykılmış Cemal... Memnun gülümser...

CEMAL - Salih'ten işten ayrıldığınızı duydum, üzüldüm... Değer verdiğim arkadaşlarımı kolay bırakmam, biliyorsunuz...

64. Zehra'nın Evi-Salon (İç-Gün)

Zehra şaşkın dinliyordur... Ne diyeceğini bilemez... Kekeler gibi... Kalır bir an...

CEMAL (SESİ) - Bize emeği geçmiş arkadaşların sıkıntıya düşmesine gönlümüz razı olmaz... İşiniz sizi bekliyor...

ZEHRA - Sağ olun... İş düşünmüyorum henüz...

65. Cemal'in Fabrikası-Büro (İç-Gün)

CEMAL - Düşündüğünüz zaman işinizin başına dönebilirsiniz Zehra Hanım... Hem de daha iyi bir ücretle...

66. Zehra'nın Evi-Salon (İç-Gün)

ZEHRA - Nazik ilginiz için... Sağ olun...

CEMAL (SESİ) - İyi günler... Zehra Hanım...

ZEHRA - İyi günler...

Telefonu kapatır... Dalgın kalır bir süre. Yaklaşır demin oturduğu yere. Sinirli, kızgın bakar yırtılmış resimlere. Kalkar... Gözyaşlarını kurular... Eline topladığı yırtık resimleri alıp çöp sepeti ya da tabla gibi bir şeye bırakır... Bakıp kalır bir süre resim parçalarına. Döner, ağır ağır yatak odasına geçer...ken kapının zil sesi duyulur... Kapıda duralar Zehra. Döner, ağır ağır kapıya gider, açar... Salih'tir kapıdaki... Gözyaşları kurumuş, hüzünlü yüzü ile Zehra donuk bakar kapıda dimdik durup... Salih de duralar gibi kalır önce... Sonra yener bu duyguyu, içeri yürür...

SALİH - Merhaba...

Zehra karşılık vermeden dönüp salona geçerken Salih de yürür...

SALİH - Bu kadar kolay bırakabilirdin beni demek?

Zehra ses çıkarmaz. Girer içeri bir sigara yakar. Çekip üfler sinirli...

ZEHRA - Sen neleri kolay yaptın?

SALİH - Ne yaptımsa sana kavuşmak için yaptım...

ZEHRA - Kopmak istesen ne yapardın?

Salih çaresizlikle bakar bir an... Sonra gene kızı yumuşatma çabasıyla sokulur... Zehra'yı omuzlarından yakalar. Kız soğukça sırtını döner Salih'e.

SALİH - Beni niye anlamıyorsun bir tanem?

Duygulu kalırlar bir an... Zehra da yumuşayacak gibidir... Gözleri doldu dolacak...Salih bir duralamadan sonra sürdürür aynı duyarlılıkla...

SALİH - Hayatımın en darboğazından geçiyorum... Ecel köprüsü bu... Bir düştüm mü...

Sonunu getirememiş gibi susar... Zehra başkaldırır...

ZEHRA Ne gereği vardı bu yolların... Daha kolay mutlu olamaz mıydık?

SALİH - El kapılarında sürünerek mi?

Zehra hırsla döner bakar Salih'e... Suçlamayla bakar...

ZEHRA - Onursuzluk içinde sürünüyoruz şimdi de...

Salih çok bozulmuştur... Duralar... Yutkunur, nasıl göğüsleyeceğini bilmiyor gibi bakar bu hakarete... Soğuk yanıtlar:

SALİH - Katlanacağım bazı şeylere... Biraz daha paraya ihtiyacım var, o kadar...

ZEHRA - Artık hep paraya ihtiyacın olacak...

Dik dik bakışırlar karşılıklı...

ZEHRA - Bakışlarındaki anlam bile değişti... Söylediğin tek doğru söz para sözü. Onun da özünde yalan yatıyor...

Salih gerilemiş gibidir, başını eğer. Belki uzaklaşır... Sonra döner ağır... Açıklamak ihtiyacı duymuş gibi...

SALİH Havaalanında karşıladılar beni dün akşam.. Kerami Beyler...

Duralar... Zehra da sessizdir... Salih tamamlar aynı ağırlıkta...

SALİH - Yalan söylemek zorunda kaldım sana da...

Zehra daha da bozulmuş gibidir. Gene de belli etmez...

ZEHRA - Bu kaçıncı karşılayışları?

Salih ne diyeceğini bilemez gibidir. Birden sokulur Zehra'ya...

SALİH Bağışla beni Zehracığım... Biliyorsun seni nasıl sevdiğimi...

Kızı tutup kendine çekmek ister, Zehra soğuk, dalgın mırıldanır...

ZEHRA - Hiçbir şey bilmiyorum ben artık...

Salih biraz daha sokulur...

SALİH - Hemen evlenelim istersen...

Zehra ne diyeceğini bilemez... Arkası dönüktür Salih'e... Heyecanlanmış gibidir, tutar kendini... Salih daha da sokulur, okşar kızı...

SALİH - Sadece bunu düşündüm her zaman... Ama biliyorsun şartlarımızı... Ancak geliyoruz kendimize...

Kızın saçlarını şefkatle okşar... Zehra da yumuşamış gibidir. Salih aynı yumuşaklıkla ekler...

SALİH - Taşpınar santralleri ihalesi biter bitmez evlenelim...

Zehra birden düş kırıklığına uğramıştır... Hiçbir şey demeden kalır...

SALİH - En tehlikeli iş bu biliyorsun...

Zehra eski soğuk haliyle dik bakar...

ZEHRA - Biliyorum...

SALİH - Gene de fazla beklemeyeceğiz artık...

Hemen oradan içki kadehini, şişeyi çıkarır, yakındaki büfeden... Doldurur... Yapmacık bir sevinçle uzatır. Zehra aynı donuk bakışı ile alır... Salih mutlu, kaldırır kadehi...

SALİH - Bu karar günümüzün şerefine...

İçer... Zehra da bir yudum alır aynı soluk gülümsemeyle...

SALİH - Sevinmemiş gibisin...

Zehra aynı soğuk gülümseme ile...

ZEHRA - Sevindim...

Salih içkiden bir yudum daha alır... Tekrar kadehi doldururken tabii olmak için özenerek...

SALİH - Ha sahi, o Taşpınar raporu nerde Zehra... O salak kız bulamıyor bir türlü...

İçkiyi yudumlar.

Zehra gözlerini dikmiş bakıyordur Salih'e... Her şeyi kavramıştır bir anda. Başkaldırma, kızgınlık, tiksinti, küçümseme, karmakarışıktır bu bakışlarda... Salih kendisine dönünce durulmuş gibidir... Eski soğuk haliyle bakıyordur oğlana...

SALİH - Aysel'e teslim etmemiş miydin?

ZEHRA - Bilmem... Etmişimdir herhalde...

SALİH - Hatırlamaya çalışsan Zehracığım... Kerami Bey dosyayı bekliyor bizden.

ZEHRA - Benden beklemiyor...

Salih bozulacak gibi olur, toparlanır. İşi şakaya getirir gibi yapar.

SALİH - Hadi sakla projeleri de çıkmaza girelim. Zaten zor razı ettik Kerami'yi...

Zehra soğuk bakar Salih'e... Bir sessizlik olur... Zehra ciddidir...

ZEHRA - Beni de kolay razı edemeyeceksin...

Salih ne diyeceğini bilmez... Mırıldanır gibi...

SALİH - Zehra?...

ZEHRA - Hesaplarım var artık...

SALİH - Bırak maskaralığı...

ZEHRA - Yalnız sen mi maskara olacaksın?

Salih sertçe yaklaşır...

SALİH - Bana bak Zehra, kaybedecek bir dakikam bile yok, anlıyor musun? Beceremeyeceğin oyunlara kalkma...

Zehra da sertleşmiştir iyice. Düşman gibi bakışırlar...

ZEHRA - Cemal Bey'deyim artık... Demin anlaştık telefonla... Benim beceremeyeceğim oyunları o becerir...

Salih, Cemal adını duyar duymaz çılgına dönmüş gibidir... Önce gene ihtimal vermez gibi bakar... Fakat Zehra öyle ciddidir ki...

SALİH - Demek sen...

ZEHRA - Evet, tam düşündüğün gibi.

Salih köpürür birden, kızın üstüne yürürken...

SALİH - Vay aşağılık...

Kızın kollarından tutup sarsar deli gibi... Saçı başı dağılmıştır Zehra'nın... Zehra fırlayıp kurtulur elinden, bir tokat patlatır oğlanın suratına... Salih sendeler sinirden.

ZEHRA - Aşağılıklara layıksın sen...

SALİH - Oyun oynayacaksın ha sen bana... Ulan kahpe... Kıza deli gibi saldırır. Boğuşmaya başlamışlardır... Sille tokat vuruyordur Zehra'ya... O da bütün öfkesi ve gücü ile karşı koyuyordur... Yalnız vurmuyordur Salih'e... Daha çok korunmaktır yaptığı. Öteki, kızı bir köşeye ya da sedire yaslar... Ve deli bir öfkeyle haykırır...

SALİH - Nerde projeler... Nerde diyorum...

Birden suratına tükürür Salih'in Zehra... İyice kudurur Salih... Bir kocaman tokat patlatır kıza, yıkar. Gene de atılacaktır ki telefon sesi duyulmaya başlar... Duralar Salih soluk soluğa... Döner gider, hırsla açar telefonu... Haykırır...

SALİH - Ne var?... Evet...

67. Salih'in Fabrikası-Muhasebe-Bürolar (İç-Gün)

Aysel telefondadır... Elinde kocaman bir dosya... Ürkek, korkak...

AYSEL - Ben Aysel, beyefendi... Çok affedersiniz, kartotekslerin ardına düşmüş rapor dosyası...

68. Zehra'nın Evi-Salon (İç-Gün)

Telefondaki Salih donup kalmış gibidir...

AYSEL (SESİ) - Şimdi buldum efendim...

Salih hırsla kalır bir an...

SALİH - Allah belanızı versin...

Vurur gibi kapatır telefonu. Kalakalmıştır, ne yapacağını bilmeden. Köşede nefretle bakan Zehra'ya döner...

SALİH - Demek oynadın benimle...

ZEHRA - Oyuna bile değmezsin... Defol burdan.

Salih bir an duralar. Çelişkili duygular içindedir. Bir şeyler demek ister beceremez... Zehra tekrar haykırır bir şey demesine bırakmadan.

ZEHRA - Defol diyorum, defol... Duymaya, görmeye tahammülüm yok artık seni, defol...

Kendini tutamaz, hıçkırarak içerdeki yatak odasına doğru koşar. Kapıyı hızla çarparak kapatır. Derinden gelen Zehra'nın hıçkırıkları... Salih ağır ağır çıkar, kapıyı kapatır yavaşça. İçerden gelen hıçkırıklar...

69. Cemal'in Bürosu-Fabrikası (İç-Gün)

Bir gazetenin sosyete dedikodusu sütunlarındaki bir fotoğraftan açarız belki... Salih'le Çiğdem dans etmektedirler... Gazetedeki yazıyı okuyan Cemal...

CEMAL (SESİ) - Nişanlandılaar...

Gazeteyi bırakır masa üstüne... Karşısındaki Necati ve Nazif'e bakar...

CEMAL - Zehra'nın haberi var mı bundan?...

Nazif uzanıp gazeteyi alırken sırıtır...

NAZİF - Böyle şeyleri izlemez pek gazetelerde... Ama bunu görecek...

Cemal memnun bakar...

CEMAL - İyi... Senin durumunun farkında mı?

Nazif kurnaz güler...

NAZİF - Olsa da Salih'e bildireceğini sanmam.

Sigara yakıp çeker...

CEMAL - İhale zarfları verildi mi?

Necati ve Nazif memnun gülümsemektedirler...

NAZİF - Hepsi tamam... Salihler de teslim etti.

Memnun bakışırlar gene...

NECATİ - Fena vurdunuz...

CEMAL - Bizimle oynanmayacağını tam anlamalı. Daha çok göreceği var...

Düofonu açar...

ZEHRA (SESİ) - Buyrun...

CEMAL - Son haftanın günlük durum cetvelini getirir misiniz Zehra Hanım?

ZEHRA (SESİ) - Peki efendim...
Kapatır... O sırada düofonda ışık yanar...
Cemal açar...
MELAHAT (SESİ) - Affedersiniz beyefendi, grev oylaması yapacaklarmış... Necati Bey'i istiyorlar...
Melahat'in çekingen sesi ile duralayıp bakınırlar... Cemal sertçe bakar Necati'ye...
CEMAL - Olaylar başlayacak... Ve fabrikayı kapatacağız...
NECATİ - Beyefendi...
Cemal sert bakar...
CEMAL - O kadar... Bizimle oynanmayacağını herkes anlamalı... En başta da işçiler...
Zehra girer odaya elinde bir dosyayla... Necati çıkıyordur... Tam bu sırada bir tabanca sesi duyulur dışardan. Cemal ve ötekiler, önce Cemal pencereye yaklaşıp bakarlar avluya...
NECATİ (SESİ) - Pek erken kapıştılar.

70. Cemal'in Fabrikası-Avlusu-Bahçesi (Dış-Gün)

İçlerinde Zehra'nın kardeşi Aziz'in de bulunduğu çeteciler, fabrikadaki işçilerin çevresindeki yerleri tuttukları görülür... Başları Şükrü gerilerdedir... Soğuk bir sessizlik vardır alanda... Avluda Rıfat'ın başında olduğu bir sandık yöresinde iyi sendikacılarla işçiler vardır. Sırayla gelip sandığa oy atmaktadırlar. Tabanca belli ki havaya atılmıştır çetecilerce... Önce bir duralayan işçiler tekrar oylama için kuyruğa girmişlerdir.
RIFAT - İşimize bakalım arkadaşlar... Kuru gürültüye pabuç bırakacak kimse yok içimizde... Uymayın kimseye...
Haşim'le Cafer yaklaşır...
CAFER - Herif kapatacak pavlikeyi, sokaklara sürüneceğuk kafasuzlar... Şaşmayun bizim sendukadan...

RIFAT - Şimdi de sürünüyoruz...

HAŞİM - Bütün Karadenizlileri sokağa dökecekler, yerimize dolduracaklar Malatyalıları...

Tam bu sırada bir Rizeli atılır Haşim'in üstüne... İlyas'tır bu.

İLYAS - Ola kahpe Haşim, çekil önümüzden... Biz bilmeymiyuk ola senun ne satuluk çöpek olduğunu?

Birden ortakılk karışır... Sami, Rıza, Rıfat duruma hâkim olmaya, yatıştırmaya çalışıyorlardır sükûnetlerini koruyarak...

SAMİ - Hişşşt... İlyas... Uymayın bu itlere...

RIFAT - Arkadaşlaaar... Oyuna geliyorsunuz...

Rıfat bir yandan hafif tertip karışan kalabalığa haykırıyor, bir yandan da oylama sandığına sahip olmaya çalışıyordur. İtiş kakış içinde sandık çevresindekiler sandığı da devirdi devireceklerdir.

RIFAT - Arkadaşlaaar... Oylamayı kazanıyoruz... Tertiptir yaptıkları, uymayın arkadaşlar...

Bütün olup bitenleri kıyıda bir yerde öylece seyreden Gümüşanalı...

Tam bu sırada çetecilerden biri tabancasını çekip Rıfat'a ateşler... Rıfat sendeler, oy sandığına tutunacakken sandıkla birlikte yıkılır... Haşim, Cafer ve taraftarları atılırlar... Bir kapışma başlar yeniden... Rıfat'ı kaldırmaya çalışanlar... Sandık devrilmiş, işçi oyları yerlere dökülmüştür... Çeteciler saldırmışlardır... Yerlerde çiğnenen oylar... Tam bu sırada Gümüşanalı, Rıfat'ı vuran ve kaçmaya çabalayan çetecinin üstüne atılır... Aziz'i göğüsleyip fırlar... Oğlan kaçıyordur... Gümüşanalı yakalar katili... Arkadan beline sarılır sımsıkı, bir yandan da bağırıyordur...

GÜMÜŞANALI - Ula tutun... Budur vuran... Komayın... Dabancasını da...

Yarım yamalak sözcüklerle ve heyecanla bağırıyordur. Herif çelik çemberde gibi debeleniyordur... Birden arkadan

yetişen çeteciler, Gümüşanalı'ya yardıma gelen işçilerin önünü kesip ayaklarına ateş açarak durdururlar... Gümüşanalı'nın da kafasına sırtına sopalar, tabanca kabzaları, yumruklar indirmeye başlamışlardır. Fakat, Gümüşanalı, beline ardından sarıldığı katili katiyyen bırakmıyordur... Oğlan'da çırpınıyordur kurtulmak için, boşunadır... Birden düdük sesleri ve cip hırıltılarıyla toplum polisleri dalar bahçeye, avluya... Rastgele coplamaya başlamışlardır sandık yöresindeki işçileri... Rıfat'ın kanlar içindeki ölüsünü kaldıran işçilere de vurmaya başlamışlardır... Yerlere devrilmiş sandıktaki oylar ayaklar altında, kanlar içinde yüzmektedir... Yakaladıklarını alıp tıkıyorlardır polis arabasına... Gümüşanalı'ya doğru giderlerken... Aziz ve yöresindekiler son direncini de kıran darbeler indirmeye başlamışlardır Gümüşanalı'ya... Pencereden bu durumu acıyla gözleyen Zehra ve soğuk bakan ötekiler... Katil, Gümüşanalı'dan kurtarır belini, fırlar... Ötekiler daha da vururlar Gümüşanalı'ya... Aziz vurmaz... Hatta üzgün, şaşkın bakakalır kısa bir an... Katilin peşi sıra kaçar... Kan içinde yıkmışlardır Gümüşanalı'yı... Gene de fırlayıp atılıyordur ileriye doğru ya, kalkamıyordur yerinden... Bağırır boyuna...

GÜMÜŞANALI - Ula Aziz... Ula kancıklar... Ula utanın... Tuuu sizin ulan...

İşçiler de koşarlar Gümüşanalı'ya doğru... Polislerin yaklaştığını gören Gümüşanalı bir umutla tekrar yekinerek kaçanları gösterir yaklaşan polislere...

GÜMÜŞANALI - Kaçıyor katil... Yetişin...

Yaklaşan polisin copu ile sendeler yeniden... Kollarına giren polisler hâlâ kaçanlara atılmak için çırpınan Gümüşanalı'yı cipe doğru sürüklemeye başlamışlardır. O hâlâ bağırıyordur:

GÜMÜŞANALI Yahu, kaçıyor katil diyorum... Beni ne tutuyorsunuz... Katil diyorum, size...

Fakat aldırmadan sürüklerlerken işçiler de kaçışırlar cop darbesi ve tutuklanmak korkusuyla... Cipe sürüklenen Gümüşanalı'ya üzgün bakan penceredeki Zehra...

71. Cemal'in Fabrikası-Cemal'in Bürosu (İç-Gün)

Ötekiler Cemal'le dönerler içeriye... Zehra hâlâ dalgın ve üzgün kalmıştır pencerede...

CEMAL - Azan belasını bulur...

Daha bir şeyler söyleyecekken pencerede öylece kalmış Zehra'yı görür...

CEMAL - Seyir bitti Zehra Hanım... İşimize bakalım...

Zehra ağır ağır döner, yaklaşır ötekilere... Cemal'in masası yöresindedirler...

CEMAL - Fabrikayı kapatıyoruz. İşçiye bildirin bunu. Vurunca öldür demişler. Tam vuracağız biz de; anlasın işçi bizimle uğraşılmayacağını...

NECATİ - Beyefendi...

CEMAL - Beyefendi falan yok. Bu iş tamam.

NECATİ - Peki efendim.

CEMAL - Siz kalın Zehra Hanım.

Ötekiler çıkarlar odadan... Zehra donuk, sakin bekler masanın karşısında... Cemal ağır ağır pencereye gider, dışarı bakar... Tam bir değişiklikle duygulu bir adam tavrıyla dönüp bakar Zehra'ya...

CEMAL - Ne katı, ne duygusuz adamım değil mi?

Zehra hiç de beklemediği bu söz karşısında şaşırır gibi olur, ne diyeceğini bilemez sanki... Dudaklarını oynatır bir şeyler demek için...

CEMAL - Karşı çıkmanızın gereği yok Zehra Hanım. Ne olduğumu biliyorum ben... Saklamıyorum da... Öyleyim... Ve öyle olmak zorundayım... Bir savaş veriyorum ben... Ya kazanırım... Ya da hep birlikte kaybederiz...

Gene de duygululukla söylenmiştir bütün bu sözler... Çaresizlikle... Bir sigara yakar... Sonra birden hatırlamış gibi gümüş tabakayı Zehra'ya uzatır...

CEMAL - Almaz mıydınız?

Zehra almaz.

ZEHRA - Teşekkür ederim...

Bir koltuğa oturur, Zehra'ya da yer gösterir.

Zehra da çekingen oturur...

CEMAL - Kimseye de güvenmeyeceksiniz bu savaşta... Hele duygularınıza aslaa. Siz de öğrendiniz bunu acı biçimde.

Zehra, istemediği bir konuya, Salih'e değinecek diye tedirginleşir...

CEMAL - Dert ortağı sayıyorum bir bakıma sizi kendimle...

Zehra gururla baş kaldırır...

ZEHRA - Kendimi o kadar dertli saymıyorum ben...

Cemal memnun gülümser hafifçe...

CEMAL - Bunu duymak mutlu etti beni...

Kadehini kaldırır... Zehra önündeki kadehe bakar...

ZEHRA - Ben içmem...

Cemal gülerek bakar elinde kadehle...

CEMAL - Bir yudum da mı?

Zehra isteksiz alır kadehi... Cemal'le kadeh kaldırır, bir yudum içip bırakır yerine... Cemal de kor kadehi...

CEMAL - Aynı savaşın içindeyiz nasıl olsa... Gelin birlikte yürütelim...

Zehra anlamıştır, çekingen, tedirgin bakınır... İsteksiz mırıldanır...

ZEHRA - Hangi savaşı?

CEMAL - Duygularımıza karşı savaşı...

ZEHRA - Bağışlayın...

Bir an duralar Zehra, sonra kekeler gibi tamamlar...

ZEHRA - Bir savaşa girecek kadar güçlü değilim...

Cemal duygulu bakar kıza bir an... Sonra kalkıp masadan bir davetiye çıkarır, masa üstüne atar yavaşça...

CEMAL - Bu konuyu bizim kulübün şenliğinde tartışalım isterseniz, bu akşam...

Zehra gene duralar... Tedirgin, kararsız bakınır...

ZEHRA - Sizinle tartışamam... Memurunuzum...

Cemal takılır gibi...

CEMAL - Sahi, o da var değil mi? Nedense hep unuturum ben memurum olduğunuzu sizinle konuşurken...

ZEHRA - Unutmamak görevim...

Bir an bakarlar karşılıklı... Zehra kalkacak gibi yapar, elindeki durum kâğıdını uzatır.

ZEHRA - Başka bir emriniz yoksa, ben...

CEMAL - Rica ederim... Buyrun... Akşama çok var... Benimle şenliğe gelirseniz sevineceğim...

Ayağa kalkmışlardır...

Davetiyeyi alıp tekrar atar masaya...

CEMAL - Yoksa ben de gitmem...

Gülerek bakar Zehra'ya, sonra gene takılır...

CEMAL - İşte bir de tehdit...

Zehra da gülümser...

Çıkarken Cemal ardından öylece bakmaktadır...

72. Cemal'in Fabrikası-Muhasebe (İç-Gün)

Zehra, yorgun gibi girer içeri. Masasında çalışan Nazif... Kaçamak bir göz atar Zehra'ya. İşine kapanmış numarasında çalışmaya devam eder. Belli ki kızı gözetliyordur. Zehra gider, bezginlikle, rafta ya da dolaptaki kocaman bir defterikebiri alır. (Bu defter gerçekten kocaman, kalın, alamet bir şey olmalıdır. İlerde tekrar kullanılacaktır.) Yorgun, bezgin masasına getirirken yan masadaki resimli gazetede Salih'le Çiğdem'in renkli fotoğrafını görür. Defter

nerdeyse elinden kayacaktır... Heyecanlanır... Kendini ve defteri zor tutar... Yan gözle çekingen, Nazif'e bakar... O sanki hiçbir şeyin farkında değildir, öyle dalmıştır işine. Zehra, gazeteye yaklaşıp şöyle yukardan bakar, almaz gazeteyi. Çok acı çektiği bellidir. Toparlanır. Defterikebiri getirip masasının üstüne bıkarır. Küt diye bir sesle irkilmiş gibi Nazif, başını kaldırır. Tipik, hilekâr memur bakışı ile bakıyordur, sanki hiçbir şeyden haberi yokmuş gibi. Fakat belli ki Zehra, farkındadır herifin numarasının...

NAZİF - Rahatsız mısınız Zehra Hanım?

ZEHRA - Yooo... Hiçbir şeyim yok...

Sertçe bir cevapla susturur Nazif'i, oturur masaya, kocaman kapağı açar... Yorgun bakıp bir iç geçirir, yazmaya uzanırken dışardan gürültüler gelmeye başlar... Nazif, kalkar masadan, pencereye giderken söylenir...

NAZİF - Gene ne oldu bunlara?

Pencereden avluya bakar. Demin Cemal'in odasından görülen kapı önü, avlunun, bahçenin bir başka tepeden görünüşüdür bu.

73. Cemal'in Fabrikası-Kapı Önü-Bahçe-Avlu-Yan Sokaklar (Dış-Gün)

Fabrikanın demir kapılarını sürükleyerek kapatan kapıcılar... Kapı önündeki işçiler sinirli, gergin bakıyorlardır...

BEKÇİ - Kapandı fabrika dedik. Hadi bakalım...

Sinirli, gergin kadın, erkek işçi yüzleri ağır ağır kapıya birikmektedir. Bazı yaşlıların da umutsuz uzaklaştığı görülür. Birden bir kıpırdama, bir kaynaşma başlar ağırdan... Bilhassa palabıyıklı, doğulu görünüşlü kapıcılar kızdırmıştır Karadenizlileri... Mırıldanmalar olur belli belirsiz. Birden birkaç polis yaklaşır kapı önüne. Herkesi dağıtır ağırdan...

1. POLİS - Boşaltın buraları, hadi...

2. POLİS - Hadi bakalım... Kapatmış fabrikasını adam...

74. Sanayiciler Kulübü Eğlencesi (İç-Gece)

Salih'le Çiğdem'in yakın danslarından açarız. Çiğdem, son moda bir tuvalet içindedir. Aşırı frapan... Salih de iyi giysiler içinde. Kız pek mutludur. Salih de gülümseyerek bakmaktadır kıza. Salih bir rastlantı ile baktığı bir yanda tedirgin kalıverir birden. Garsonların aşırı saygısıyla karşılanan Cemal'i görürüz. Yanında da sade, pırıl pırıl güzel Zehra vardır... Yiyip içenler, dans edenler. Zengin burjuva kalabalığı. Salih'in bozulduğunu fark eden Çiğdem de dönüp bakar o yana. Zehra'yı görünce o da bozulur, ama sinirli bir gülümsemeye vurur hafiften...

ÇİĞDEM - Ooo, gözün aydın!...

Salih donuk bakar kıza, karşılık vermez. Kız daha da bastırır. Yanındaki Cemal'i fark etmiştir.

ÇİĞDEM - Ah pardon, Cemal Bey'i görmedimdi...

Salih gene aldırmaz. Dansa devam ediyordur.

Kız daha da üsteler.

ÇİĞDEM - Anılara saygım vardır. Dayanamayacak gibiysen çıkalım.

Salih, kızgınlıkla bakar kıza. Yumuşak fakat kesin bir tavırla,

SALİH - Saçmalayıp durmasana.

ÇİĞDEM - Ah sahi... Üstüne varmamak gerekir böyle durumlarda. Tecrübesizliğime ver Salihciğim...

Dansa devam ederlerken Zehra, büyük bir saygıyla alındıkları masadan görmüştür Salih'i. O da bozulur, toparlar kendini. Başını çevirir. Cemal, görmüştür Zehra'nın Salih'i görüp bozulduğunu. Yapma bir saflıkla eğilir kıza...

CEMAL - Bakın bunu düşünemedim. Bağışlayın beni... Kalkalım isterseniz...

Zehra, olayın üstüne çıkmak çabasıyla donuk bakar.

ZEHRA - Siz bilirsiniz. Benim için gereği yok...

Cemal üstelemez. Garsonun doldurduğu kadehi kaldırır, kıza bakar. Zehra da alır kadehi, içerlerken başka masalardakilerin bakışı...
Kerami'nin de bulunduğu masaya geçmişlerdir Salih'le Çiğdem... Anne de vardır masada. Bir de Salih'in büyük kızkardeşi belki... Salih, dalgın bakar: Yeni garip, ça-ça-ça gibi bir dans tutturmuştur iki kız kardeşi jigolo kılıklı iki oğlanla... Salih, dalgın onlara bakar bir süre. (Acı bir alay vardır bu sahnede. Salih'in de dramı belki.) Başka masalardaki varlıklı yöreden gelen kahkahaların duyulduğu masada oturan Zehra'nın mahzun duruşu...
Cemal Bey içer, Zehra'ya da içirir... Salih'in dans eden çirkin kardeşlerinin gülünçlüğü... Öteki dans eden, içenler. Gecenin geç saatinde iyice cıvıyan eğlence...
Zehra, yarı sarhoş olmuştur, Cemal'in gözü üstündedir. Devrilen kadehler... Sarhoş kahkahaları... Cıvık hareketler. Salih dalgın, Çiğdem hesaplı. Zehra gittikçe artan ölçüde acı bir gülümseme ve içme çabası içinde.
Cemal'le Zehra da dansa kalkmışlardır. Zehra, sallanıyordur hafiften. Yaralı bir gülümseme gözlerinde... Çiğdem'le Salih çiftine yaklaşırlar kalabalığın akışı içinde... Salih, iyice tedirgindir... Zehra, onları fark edince daha da coşkulu görünme çabasına düşer... Kurnaz Cemal, en sakinleridir. Çok memnundur belli ki...
Tekrar içmeler başlamıştır... Zehra, bardakla içkiyi diker kafasına... Çok hareketli bir dansa sürükler Cemal'i... Cemal, gülümseyerek kalkar... Salih kalkmaz. Çiğdem, duruma karşı ne tavır takınacağını bilmez gibidir. Zehra, uzaktan bakıyordur Salihler'in masasına. Salihler kalkarlar. Masaları boşalmıştır... Ve bu boşalmayla Zehra da sanki canını dişine taktığı bir yarışta ipi göğüslemiş ve bitkin yığılmıştır... Cemal'in kollarına yıkılır. Cemal, pek de telaş etmeden kucağında dikkatle çıkarır Zehra'yı... Garsonlara işaret eder... Onlar da yardımcı olurlar salondan çıkmasına...

75. Sanayiciler Lokali Önü-Sokaklar (Dış-Gece)

Cemal'in kolunda yarı sürüklenir gibi arabaya giren Zehra, sarhoş gülümsemeleri, mırıltıları arasında bir şeyler söylemeye çalışıyordur belki, beceremiyordur... Şoför saygıyla kapıyı tutar. Onlar girince kapatır. Gider koşarak yerine girer. Işıltılı sokakta uzaklaşan araba...

76. Keramiler'in Evi-Salon (İç-Gece)

Salona giren Çiğdem, Salih... Kapıda görülen Kerami ile karısı. Çiğdem, merdiven başında yukarı çıkmaya yönelmiş annesi ve babasına bakar.

ÇİĞDEM - Biraz müzik dinleyeceğiz, biz...

Kerami ve karısı bir şey demezler. Başı ile tasvip anlamında bir hareketle gülümseyerek çıkarlarken,

KERAMİ-KARISI - İyi geceler...

SALİH-ÇİĞDEM - İyi geceler...

Çiğdem, müzik dolabına yaklaşıp birkaç düğmeye basar. Tatlı bir müzik başlar. Belki moda bir hafif batı müziğidir bu. Sonra Salih'e yaklaşır,

ÇİĞDEM - Ne içersin?

Salih, öyle bakıyordur...

SALİH - Sen ne içersen...

Çiğdem istekle bakar Salih'e. Kollarını dolar boynuna yavaşça...

ÇİĞDEM - Seni içmek istiyorum.

Öpüşmeye başlarlar. Yandaki divana gömülürler bir ara... Çiğdem, kendini kurtarır gibi sıyrılır yavaşça. Saçını, başını düzeltir elleriyle. Toparlanır.

ÇİĞDEM - Niye, hep pişmanmış gibisin?

Salih, gidip bir rahatlıkla içki alır.

SALİH - Pişman olacağım şeyi yapmam...

İçer... Çiğdem de yaklaşır, içkiye uzanırken...

ÇİĞDEM - Babamla senin çıkarlarınız için mi seviştik yoksa?

Çiğdem sinirlidir. Salih, duralar. Bir şeyler söyleyecektir ki, Çiğdem gider hırsla basar müzik düğmesine...

ÇİĞDEM - Aman bu zırıltıdan da...

Bir sessizlik basar salonu. Çiğdem, Salih'e bakar dikçe. Elinde kadeh...

ÇİĞDEM - Niye bir şey söylemiyorsun?

SALİH - Baban senin dışında değil ki...

Çiğdem başkaldırır hırsla...

ÇİĞDEM - Sevgi, aşk söz konusu olunca her şey dışımda benim...

Dik bakışırlar bir an. Salih ne diyeceğini bilmiyordur...

SALİH - Ben de öyle düşünüyorum...

Sonra kaçmak ister gibi tekrar içkiye döner..

Doldururken...

SALİH –Biliyor musun, yarın karar günüm?

ÇİĞDEM - Benim her gün karar günüm...

Bir ara verip duraklar, sonra tamamlar sözü,

ÇİĞDEM - Seninle tanıştığımızdan beri...

Sonra sinirli gider içkisini yenilerken...

ÇİĞDEM - Yüksek ihale işlerinize aklım ermiyor benim.

SALİH - Birbirimizin olmayı aklının ermediği o yüksek ihale işlerine borçluyuz.

Gözleri dolacaktır.

ÇİĞDEM - Ah seni sevmesem, nefret ederdim bu maddeci tutumundan. Tıpkı babam gibi...

Gözlerini kaçırır Salih'ten, içkisini yudumlar.

Salih de, tedirgindir. Bardağı bırakır, ayrılmaya hazırlanır...

Biraz acı bakar kıza...

SALİH Dünyada her şeyi hazır bulursa, istemediği şeyden nefret de hakkı oluyor insanın!...

Çiğdem yenik bakarken, Salih doğrulur...

SALİH Bana izin. Erkenden ihalede olacağım yarın.

Çiğdem duralar. Yaklaşıp bakar Salih'e, kızgın mı gibisine... Mahzundur. Birden sorar:

ÇİĞDEM - O kıza dönmeyi düşünüyor musun?

Salih duralamıştır ama taş gibi bakar gene de.

Bir an geçer... Birden sorar,

SALİH - Sen beni bırakmayı mı düşünüyorsun?

Bir an gergin bakışırlar. Çiğdem yavaşça irkilir gibi fısıldar...

ÇİĞDEM - Elimde mi?

Sonra bırakır kendini Salih'in kollarına. Öpüşüp divana yeniden yıkılırlar.

77. Cemal'in Köşkü-Lüks Yatak Odası Yanında Lüks Banyo (İç-Sabah)

Aynada tıraşını tamamlayan Cemal. Telefon sesiyle dönüp açık kapıdan yatak odasına bakar... İkili lüks yatağın bir yanında sızmış yatan Zehra görülür uzaktan... Cemal, giderken Zehra da uyanır ağır ağır telefon sesine... Önce şaşkın bakınır, tedirginleşir; sonra da mahzun katlanır gibi doğrulup kalır öylece. Cemal, telefonla konuşur.

CEMAL - Evet... Ha, şöyle... Tamam... Sonucu hemen bildir bana. Birazdan çıkacağım... Fabrikadayım. İyi günler...

Döner, Zehra'ya bakar yukardan gülümseyerek.

CEMAL - Uyumana bak... Erken daha.

Zehra dalgın, gözleri bir noktada kalır bir an.

ZEHRA - İşe geç kalmamalıyım...

Cemal, gülümser.

CEMAL - İstersen hiç gitme bugün. Yorgun görünüyorsun...

Kendini sakınmaya çalışarak giysilerine uzanır.

Aynı diklikte...

ZEHRA - Yorgun işe gitmeye alışkınım.

Cemal, durmaz üstünde... Robdöşambrı çıkarıp kravatını ya da gömleğini geçirirken...

CEMAL - Salih Bey'in işi tamam bugün...
Keyifle söylemiştir giyinirken bu sözü... Zehra, hafifçe duralar, sonra giyinmesine devam ederken...

ZEHRA - Salih Bey'le sizi ilgilendiriyor o...
Cemal, yaklaşıp yatağın yanına ilişir, kızı da çekmek ister, kız sıyrılıp işini tamamlar. Belki çoraplarını giyiyordur. Cemal, çorabın tekini alıp tutar elinde. Kızla bakışırlar. Cemal, gülerek bakıyordur...

CEMAL - Pişman olmayacaksın Zehra... Her şeyinle beğeniyorum seni. Saçma şeyleri at kafandan.
Zehra'nın gururu okşanmıştır. Duralar, çorabına uzanır gene...

ZEHRA - İnsan bir kez pişman olur...
Çorabı gene vermez Cemal. Öylece bakışırlar.
Cemal, elini uzatır...

CEMAL - Ötekini de ver...
Emredici, fakat sevgi ile söyler bu sözü. Öylece bakıyorlardır karşılıklı... Cemal'in eli uzanmıştır boşlukta... Zehra, serttir...

ZEHRA - Sadece memurunuzum sizin... Başka şeyiniz değil...
Cemal, baş sallar.

CEMAL - Artık konuşacağız bunu.
Eli uzattığı gibi duruyordur. Zehra, önce duralar... Bir an bakar. Sonra hıçkırığını tutamaz. Yatağın kıyısına yıkılır, sarsılarak ağlamaya başlar. Cemal, gayet soğukkanlıdır kızın başında. Saçlarını okşuyordur kurnazca ağır ağır...

78. İhale Salonu (İç-Gün)

Koltukta heyecanını belli etmemeye çalışan sürekli gülümseme içindeki Salih'i görürüz. Masanın öte yanında Necati. Masa çevresinde iki kişi daha. Masa başında ihaleyi yöneten, eksiltme zarfları önünde duran memur. Kâtip, daktilo, memurlar...

MEMUR - Kapalı eksiltmeden çekildiklerini söyleyen istekli firmaların teklif zarfları ayrıldıktan sonra kalan iki firmanın Salkar Anonim Ortaklığı ve Tek Holding'in teklif zarflarını huzurunuzda açıyorum... Önce Salkar, Salih ve Kardeşleri Ortaklığı'nın zarfı açıldı...

Bütün bu söylenenleri bir daktilo zapta geçiriyordur bir yandan da... Salih'in zarfı açılır. Memur, göz geçirir gibi bakar, mırıldanır, sonra rakam kısmını okur...

MEMUR - Taşpınar kanal baraj yapımı için gerekli araç ve gereçlerin firmamızca 37 milyon 400 bin liraya hazırlanmasını kabul ve taahhüt ederiz...

Salih, heyecanlı, sessiz bakıyordur. Kendinden emindir... Daktilo kız, takır takır yazar söylenenleri... Öteki zarfı açar memur... Gene mır mır okur içinden önemsiz yerlerini. Sonra yüksek sese döker.

MEMUR-... Taşpınar kanal baraj yapımı için gerekli araç ve gereçlerin firmamızca 35 milyon 900 bin liraya hazırlanmasını kabul ve taahhüt ederiz.

Salih, yıldırımla çarpılmışa döner birden. Necati, gözlerinin içinde alaylı bir gülümseme...

MEMUR - Böylece eksiltme en az fiyat teklifini yapan Tek Holding firmasınca kazanılmıştır.

Salih kekeler gibidir...

SALİH - Olamaz...

Necati, alaylı bakar, gülümser.

NECATİ - Demek ki oluyormuş...

Salih'in donuk, sağlıksız, saplantılı bakışı...

79. Meyhane-Lokanta Önü-Alanlı Sokak (Dış-Akşam)

Meyhanenin kapısından hafif sallanarak çıkan Nazif. Etrafına bakınır güvenle. Tam bir yere, belki arabaya el ede-

cektir ki, karşıda araba içinde gözlerini Nazif'in üstüne dikmiş Salih'i görürüz. Nazif, birkaç adım daha atıp loş sokakta yürür. (Tepebaşı Asmalımescit'e giren sokaklar belki.) Birden karşısında biten Salih'le duralar... Bakışırlar kısa bir an. Nazif, sarhoş sırıtması içindedir. Gözleri dalıp gidiyor gibidir. Umursamazlık içinde belki... Tam Salih, herife atılacaktır ki Nazif, aynı umursamaz gülüşle çekilir...

NAZİF - Boşuna Salih Bey... Hı hı... Hepimiz komiğiz hı hı. Boş ver sen gene...

SALİH - Sattın beni ha?

Nazif, aynı sallantılı umursamaz gülüşle...

NAZİF - Zaten hepimiz satılıyoruz. Hı hı, hadi git. Uğraşma fazla. Severim seni valla ben de. Hı hı... Bu adamlarla baş edilmez oğlum...

Salih birden atılıp gırtlağına sarılır, Nazif'i duvara dayar... Büyük bir güçle ve nefretle yumruğu indirecektir ki... Birden ardından dört pençe omuzlarına dalar oğlanın... Nerdeyse ayakları yerden kesilir Salih'in... İki ızbandut gibi, kara giysili badigart ortalarına almışlardır Salih'i... Biri de duvara dayanmış karışmadan bakıyordur yedekte... Salih, neye uğradığını anlamadan yumrukları yemeye başlamıştır karnına, suratına. O da karşı koyar ya... Zayıftır onlardan... Kısa sert, vahşi bir dövüşme, duvara yaslanıp kalır Salih... Nazif, sarhoş gülümsemesi içinde yürümeye başlamıştır. Yanında da o bekleyen badigart vardır, koluna girmiştir Nazif'in... Ötekiler de duvara yıkılmış Salih'e bakıyorlardır tepeden. Nazif, yarı üzgün, dudaklarında acı gülümseme... Bir türkü tutturur loş sokakta, kolunda badigartla uzaklaşırken...

NAZİF - Öyle sarhoş olsam ki, bir daha ayılmasam...

Ötekiler de sokakta kaybolmuşlardır... Salih, bitkin yıkıldığı duvarın dibinden, kaybolup gidenlerin, hâlâ loş sokakta yanındaki badigarda tutunup sallanarak şarkı söyleyerek uzaklaşan Nazif'in ardından bakıyordur.

80. Gümüşanalı'nın Kulübesi Yöresi-Sokak (Dış-Gün)

Etrafı kollayarak kulübeye yaklaşan Kerim'le Metin'i görürüz. Bakışıp anlaşırlar. Metin dışarda bekler. Yanda, arka pencereyle kapının, sokağın kollanabildiği bir noktada, etrafı gözetlemeye başlar. Kerim, kulübenin kapısını açmaya koyulur...

81. Gümüşanalı'nın Kulübesi (İç-Gün)

Yatağında uzanmış, kitap okuyan Gümüşanalı'yı görürüz. Kapıdaki anahtar sesi ile doğrulur. Kapı açılır. Kerim girer içeri... Gümüşanalı, sevinerek kalkar ayağa, hafif aksıyordur. Ayaklarında falaka izleri kalmıştır belli ki. Kerim'i kucaklar...

GÜMÜŞANALI - Hoş gelmişsen...

KERİM - Hoş gördük...

Gümüşanalı, endişeli bakınır. Kerim, Gümüşanalı'nın aksayan ayağına bakar, üzgün...

KERİM - Rapor aldın mı?

Gümüşanalı, babacan gülümser...

GÜMÜŞANALI - Laportsuz da geçiyor...

Kerim, kızar gibi bakar...

KERİM - Hakkını ara oğlum. Kanunda dayak yok...

Gümüşanalı, aynı babacan gülümsemeyle bakar, baş sallar.

GÜMÜŞANALI - Biliyim kanunu...

Kerim, gidip kitaplarını karıştırır bir şeyler arar.

Masa üstünde Zehra'nın ufak kirli, yırtık fotoğrafını görür. Alıp bakar, güler. Kor yerine...

KERİM - Bitmedi mi bu kız davası?

Gümüşanalı utangaç gülümser.

GÜMÜŞANALI - Yok canım, öyle kalmış orada... Boyuna seni soriyler ha. Yakalanma. Çok kötü olacak...

KERİM - Yakalanmam...

GÜMÜŞANALI - Memlekete gitsene sen...

Kerim, hırsla dönüp bakar...

KERİM Memleketten okuyup millete yararlı olalım diye geldik. Kaçalım mı şimdi de?

GÜMÜŞANALI - Okutuyorlar mı ki?

Kerim, dalgın kalır, sigara yakar. Gümüşanalı'ya da uzatır. Gümüşanalı almaz. Elmasını çıkarıp ısırır...

KERİM - Kimi okutuyorlar ki? Dün iki kişiyi vurdular gene...

Gümüşanalı dalgın, üzgün kalır... Isırdığı elmayı zor yutar gibidir. Gözleri dalgın...

GÜMÜŞANALI - Bizim sendikacı Rifat, çoluk çocuğu da kaldı ortada...

Elmayı hırsla yere çalar...

GÜMÜŞANALI - Namussuzlar, birbirine düşman ediyorlar işçiyi...

Kerim, aldığı kitapları paket yaparken bakar...

KERİM - Biz de bırakıp gidelim, öyle mi?

Gümüşanalı, Kerim'in attığı bu taşa sert bakar...

GÜMÜŞANALI - Silahın var mıdır?

Kerim aynı soğuklukla bakar...

KERİM - Var...

Arka cebinden çıkardığı bir tomar bildiriyi uzatır...

KERİM - Bu bizim silahımız. Emekçi halkımız ayıldı mı silahları boşuna patlar onların. En güçlü silahımız o...

Gümüşanalı, merakla alıp bakar bir bildiriye...

Okur sesli...

GÜMÜŞANALI - "İşçiler, işverenin kanlı oyununa gelmeyin. Hepimiz bu memleketin emekçi halkının çocuklarıyız. Hepimiz kardeşiz. Doğulusu, Karadenizlisi, Adanalısı, Egelisi, Trakyalısı...

Tam bu sırada pencereye ya da duvara çabuk çabuk vurulur...

METİN (SESİ) - Kerim... Kaç, geliyorlar...
Gümüşanalı şaşkın kalır bir an... Fırlayıp kapıyı sürgülerken Kerim'e pencereyi işaret eder. Kerim, pencereye fırlarken, kapıya koşan Gümüşanalı'nın elindeki bildiriyi almıştır acele... Bildiri destesini koynuna sokar. Farkında olmaz, bir bildiri kayıp yere düşmüştür...

82. Gümüşanalı'nın Kulübesi Önü-Sokak (Dış-Gün)

Arkadan gizlice sokağa yaklaşan Kerim, bakıyorlardır kapı önünde duran cipe... Cipten üç sivil atlar. Biri etrafı kollamak için dışarda kalır. İkisi kapıya gidip vururlar...

GÜMÜŞANALI (SESİ) - Kimdir?

POLİS - Polis...

Kapı açılır, polisler dalar içeri...

83. Gümüşanalı'nın Odası (İç-Gün)

İçeriye dalan polisler... Gümüşanalı, öylece bakmaya başlar. Herifler şöyle bir bakınırlar...

1. SİVİL - Kerim nerde?

Gümüşanalı, soğuk bakar...

GÜMÜŞANALI Babası değilem, anası değilem Kerim'in. Ne bilen nerde? Hem siz kimsez?

Polis kartını çıkarıp gösterir. Dik bakar. Gümüşanalı da...

2. SİVİL - Neyin oluyor senin?

GÜMÜŞANALI - Hısımımızdır uzaktan...

Polis, masaya doğru yürürken, Gümüşanalı'nın gözüne yerdeki bildiri çarpar. Birden polislerin önüne geçer...

GÜMÜŞANALI - Arama izniniz var mıdır?

Polisler duralar. Bu atılışla da Gümüşanalı, bildirinin üstüne gelmiştir... Polis sertçe bakar...

1. SİVİL - Amma çok şey biliyorsun, sen...

2. SİVİL - Bizim her vakit arama iznimiz vardır.

Gümüşanalı, olduğu yere çöküp bildirinin üstüne oturur usulca...

GÜMÜŞANALI - Eh, arayın öyleyse...

Kitaplara, eşyaya şöyle bir bakarken öteki de Gümüşanalı'ya diker gözünü...

1. SİVİL - Niye çöktün lan deve gibi?

Gümüşanalı, yaralı ayaklarının tabanını gösterir...

GÜMÜŞANALI - Ayakta duracak hal mı bıraktıız?

Polislerin hoşuna gider bu laf, gülerler, kapıya yönelirler...

2. SİVİL - Bizi atlattığını sanma. Haber aldık, buralarda Kerim. Uğrarsa doğru bize haber vereceksin...

Gümüşanalı, öylece alaylı bakıyordur kapıya varmış polislere...

2. SİVİL - Ne bakıyorsun lan?

Aynı alaylı gülümsemeyle bakarken...

GÜMÜŞANALI - Miyaşı siz alıysiiz işi de bize mi gördüreceksiiz?

Polisler duralar gibi olurlar, kızgın... Sonra çıkarlarken...

1. SİVİL - Verme haber de ananın bağını görürsün kereste...

Çıkıp sertçe kapatırlar kapıyı... Gümüşanalı, kıçının altındaki bildiriyi rahat bir soluk alarak çıkarır. Gider, kapıyı sürgüler. Bildiriyi demin bıraktığı yerden okumaya devam eder...

GÜMÜŞANALI - Namuslu sendikacı Rıfat Güçlü, sizin için can verdi. İşverenin kanunsuz, alçakça, kanlı oyununu bozacak ve bu karanlıktan bütün ülkemizi kurtaracak gerçek güç sizsiniz. Bütün emekçiler kardeştir. Yaşasın işçilerin birliği...

Heceleyerek, bastıra bastıra okuduğu son sözlerden duygulanmıştır. Gözleri dolacak gibi olur. Elinin tersiyle burnunu bastırır, gözyaşını, duygululuğunu önlemek için. Başaramaz. Gözleri bir noktada dalgın kalır. Gözlerinde belli belirsiz yaşlar vardır. Sonra gidip bir köşede duran

elmasını alır. Pantolonuna siler yavaşça. Hart diye ısırır, dalgın, çiğnemeye başlar ağır ağır...

84. Mahalle-Zeynel'in Kasap Dükkânı-Dükkânlar (İç-Gün)

Kasap Zeynel'in bir buda inen koca satırının alttan çekimi ile açılır belki... Budu koparıp doğrayacaktır ki, dükkânda bekleyen kılıklarından çeteci olduğu anlaşılan üç oğlan, soğuk bakarlar... Zeynel, anlamıştır memnun kalınmadığını.

ZEYNEL –N'oldu?

1. ÇETECİ- Bu but Aziz'e yeter ancak Zeynel emmi...

2. ÇETECİ - Altmış kişi olduk...

Zeynel, kızgınlığını zor tutar...

ZEYNEL - Kırh diyidiz geçen...

Çeteciler, dik bakarlar. Aziz de dükkânın bir köşesinde kıyma yapıyordur ya da kemik sıyırıyordur başı önünde, çekingen...

ZEYNEL - Altmış kişiye nirden et verem ben... Birez de arka sokaktaki Mahmut'tan alın oğlum...

Der ya, gene de bir ufak parça eti daha doğrar, acele paket edip uzatır. Çeteciler çıkarken Aziz'e bakarlar... O işindedir. Çıkar ötekiler, Zeynel, söylenir...

ZEYNEL - Hep de anamın hatırını soriyler ha, heç babamı soran yoh...

O sırada içeri giren bir kocakarı beş lira uzatır. Çekinerek...

KOCAKARI - Zeynel Efendi, beş liralık kıyma...

Zeynel, birden parlar...

ZEYNEL - Beş liralık kıyma mı olurmuş be? Tilenciliğe töktüğüz işi. Vermiyem hadi. Tövbeee...

Kocakarı ürkek, bozuk çıkarken, başka biri giriyordur içeri.

85. Kasap-Zeynel'in Sokağı-Mahalle (Dış-Gün)

Dışarda Şükrü'yle çeteciler... Çetecilerden biri de sırtında bir torbayla karşı dükkândan çıkıyordur... Torbanın çıkartıldığı dükkânın sahibi, dükkân kapısında görünür. Torbayı sırtlamış çetecinin ardından hiç de memnun bakmıyordur. Başını yavaşça, çekingen sallayarak içeri girer. Demin Gümüşanalı'nın evinin önünde gördüğümüz cip, geçerken sokakta, bir köşede duran Şükrü'nün önünde durur. Siviller Şükrü'yle konuşuyorlardır... İşçilerin kalabalıklaşarak fabrikaya doğru gitmelerine bakarlar...

SİVİL - N'oluyor bunlara?

ŞÜKRÜ - İşbaşı yapıyor fabrika...

Siviller soğuk bakarlar. Bir şeyler daha diyeceklerdir ki Şükrü, Kasap Zeynel'in kapısından çıkan Aziz'e seslenir...

ŞÜKRÜ - Aziz!...

Aziz bakar Şükrü'ye. Şükrü başı ile bir işaret yapar, oraya gibisine. Aziz, baş sallar yavaşça...

2. SİVİL - Artık siz bulursunuz...

Şükrü, önce anlamsız bakar, dönerek Sivil'e...

2. SİVİL - Oğlanı... Gümüşanalı "yok" diyor, memlekete gitmiş Kerim...

Sinsi bir vurgulama vardır konuşmasında...

Şükrü baş sallar yavaşça...

ŞÜKRÜ - Oldu...

Cip hızla uzaklaşırken, çetecilerden biri, köşedeki bir dükkânın önünde kavgaya tutuşmuştur. Mezeciyi gırtlağından tutup camekânına çarparlar... Şükrü, soğuk bakıyordur. Kırılıp dökülen cam şangırtısı...

MEZECİNİN BAĞIRTISI - Dağbaşı değil burası. Vermiyorum.

ÇETECİ (SESİ) - Verme ağa... Sen bilirsin... Verme... Zorla değil...

Dükkânın tekrar şangırtı ile parçalanması... Kapılara çıkıp üzgün, çekingen bakan esnaf... Ve Aziz bakıyordur aynı soğuklukla...

86. Cemal'in Fabrikası Önü-Avlu-Bahçe-Sokak (Dış-Gün)

İşçiler toplanmaya başlamışlardır kapıda...

USTABAŞI - Fabrika açılacak... Herkes tek tek başvuracak...

İşçi kitlesinde homurtular başlar...

— Olmaz öyle şey...

— Ne demekmiş yahu?

— Bizim sendika olarak...

— Bunca yılın işçisiyiz biz, kabul etmiyoruz...

USTABAŞI - Anlamam. Bize söylenen bu arkadaş... Öğleden sonra Necati Bey gelecek... Konuşun onunla...

Gene protesto homurtuları, mırıltıları arasında işçiler, yavaş yavaş iki gruba ayrılmaya başlamışlardır... Karadenizliler, avlunun bir yanına yığılmaya başlar...

— Ola Harun... Bu yana gel.

— İsmayil...

— Veysel...

— Pu yana uşaklar...

Ötekiler de karşı yana toplanmaya başlamışlardır aynı tedirginlikle.

— Vakkas, Ökkeş, Abuzer gelin lan buraya...

— Eşşekoğli eşşek ahan bu Karadenizlilerin başının altından çıkiy ha...

İyice kalabalık iki grup olmuşlardır iki yanda...

Köfteciler, ayrancılar, lahmacuncular, börekçiler dizilmiştir... Satın almaya başlarlar. Bir yandan yiyorlar, bir yandan da aralarında konuşuyorlardır sinirli. O sırada yarım ek-

meğin arasına köfteleri sıkıştırmış ısırarak Gümüşanalı gelir, bakar iki yana da, sonra ağır ağır gelir, ikisinin tam ortasında bir yere çöker, duvar dibine belki sırtını dayar, yemeğe başlar. Herkes ona bakıyordur...

DOĞULU - Volan niye geçtin oraya, gelsene...

Ötekilere, bunlara bakar.

GÜMÜŞANALI - Ben Gümüşanalı'yam oğlum. Hem Doğuluyam, hemi de Karadenizliyem...

Gülüşmeler olur hafiften, yumuşamıştır hava biraz...

KARADENİZLİ - Ne Karadenizlisin, ne de Doğulusun yani...

Gülüşmeler artar. Gümüşanalı aldırmaz, o da güler, ağzındaki lokmayı kocaman çiğnerken, baş sallar...

GÜMÜŞANALI - He... Bu memleketliyem...

İki yandan da gülüşmelere karışık itiraz yükselir...

DOĞULU - Biz bu memleketli değil miyik lan Allahsız...

GÜMÜŞANALI - Ne bilem, bıcırganlara uyduuz. Enayılığınızdan...

Sözü kimseye dokunmuyordur Gümüşanalı'nın... Gülerler... Yalnız iki tarafın da bağnazları hiç gülmüyor, soğuk bakıyorlardır gene de... Dışardan birkaç kişi Gümüşanalı'nın yanına gelip oturur. Gittikçe artar gelenler. Ötekilerden daha zayıf da olsa bir grup oluşmaya başlamıştır orta yerde. Tam o sırada, Cemal'in arabası gelip durur uzaktaki müdüriyet kapısı önünde... İçinde Zehra... Çok iyi giyimlidir. İşçilerden yana bakmadan müdüriyete girer. Gümüşanalı'nın çiğnediği lokma ağzında kalmış gibidir. Mahzunlaşmıştır. Yanındakiler dönüp ona bakarlar. Hemen toparlanır, aynı babacan gülümsemesine döner, ekmeğini çiğner...

Ötekiler de gülüşürler hafifçe...

BİR İŞÇİ - Tango...

GÜMÜŞANALI - He...

Yemeğini bitirmiştir, elmasını çıkarır cebinden, koluna silerken gülerek,

GÜMÜŞANALI Bir tango köprüsü vardı bizim Gümüşana'da. Yıkıldı selden.

Ötekiler merakla bakarlar...

BİR İŞÇİ - Sonra?

GÜMÜŞANALI - Sonra daha iyisini yaptık...

Gene gülerler...

Elmasını ısırır kocaman, çiğnemeye başlar...

BİR İŞÇİ - Ulan, ne çok da elma yiyorsun.

Gülümser gene Gümüşanalı.

GÜMÜŞANALI - Bunlar elma mı? Bizde elma var ki... Bey elması, göbek elması, gümüş elması, mahsusa, gelin elması, misket, godil... Tam kırk türlüsü vardır. Soymaça derik, soyup da kuruturuk. Bi güzeldir... Vallah insanda keder bırakmaz elma. Siz sigara deyisiiz ha? Sigara nedir ki? Pis duman...

Yaşlı bir işçi karşılık verir gibi bir sigara alıp tüttürür dumanını. Güler ötekiler. Gümüşanalı da gülüp sigara içene eğilip hart diye bir ısırık alır elmadan. Daha da gülerler...

O sırada işçilerde bir kaynaşma olur birden. Kapıya doğru yaklaşırlar. Necati çıkmıştır. Ortada Gümüşanalı ve yanındakiler, iki yanında da iki karşı grup. Bir uğultu içinde gelişine bakarlar Necati'nin. Necati'nin yanında sarı sendikacılar vardı, daha önce gördüğümüz Haşim, Şükrü, Cafer... Etrafta da birer ikişer çeteciler belirir. Aziz de...

NECATİ - Bu arkadaşlarımızın istediklerini fabrikaya alacağız. Havadan zam yok. Çalışanı görürüz biz. Olay çıkarsa zararı size. Sokaklarda sürünmeyin diye açıyor bu fabrikayı Cemal Bey... Bir de sizi gerçekten düşünen bu arkadaşlarınızın ricasına dayanamadı. Kıymetini bilin...

Bir yöredeki Trakyalı grubu sokulur.

1. RUMELİLİ - Abe tamanmdır. Duğru sülersin beycağzım...

2. RUMELİLİ - Biz razıyık gündeliğimize...

O sırada bir Adanalı atılır,

ADANALI - Lan Allahıma bu Trakyalılar, Karadenizlilerden bok... Biz razı değilik arkadaş...

3. RUMELİLİ - Abe biz de değilik... Bakmayın bu kalçin ağızlılara...

KARADENİZLİ - Karadenizlilerin Rizaliluğunu kim çıkariyii?...

Bir kargaşa başlar... Her kafadan bir ses çıkıyordur. Hiçbir şey de anlaşılmıyordur. Necati, içeri girer. Cafer, fırlar...

CAFER - Lan bu kafayla, gene kapattıracaksınız fabrikayı... Ula Adanalılar...

Gümüşanalı'nın yanındakiler...

BİR KARADENİZLİ - Ula sizi çim tiktu paşimiza...

HAŞİM - Vola akilsuz...

Sözü duyulmaz. Gene bir uğultu başlamıştır.

— Volan bu Karadenizliler... Allahıma...

— Kuyruklu Doğulular...

— Ula, ben senin Trakyeli kibi...

— Volan Urfalılar...

Tam bu sırada Kerim, Metin ve birkaç delikanlı bildirileri dağıtmaya başlarlar. Çeteciler de fırlamıştır... Aziz bir oğlandan bildirileri alıp dövüşe tutuşur. Ötekiler de. Fakat kapışanlar işçiler değil, bildiri dağıtanlarla çetecilerdir daha çok. Gümüşanalı, heyecanla bakar...

METİN - Otuz milyonluk ihale aldı fabrika. Bize ihtiyaçları var. Diretin... Tutun birbirinizi. Sendikamızda birleşelim arkadaşlar. Bu kahpeler satıyor bizi. Rıfat, bizim için öldü. Fabrika bize muhtaç, biz onlara değil...

Şükrü'nün bir işaretiyle üstüne saldırırlar o sırada çeteciler Kerim'in. Kerim, kurtulup kaçmaya başlar. Ötekiler de peşindedirler. Aziz de koşuyordur sokağa Kerim'in peşi sıra... Gümüşanalı, şaşkın kalır, işçi kalabalığının ortasında. İşçiler gene iki üç bölüm halinde duralayıp kalmıştır...

Tam bu sırada Şükrü'nün tabancasını çekip uzaklaşmakta olan Kerim'e doğrulttuğu ve ateşlediği görülür. Kerim, birden sendeler, düşer. Şükrü, yan sokağa sapar hemen. Gümüşanalı, vuranı görmüştür. Aziz de Kerim'in uzağında kalmıştır... Gümüşanalı, gözleri acıyla büyümüş bakar...

GÜMÜŞANALI - Vahh...

Sonra fırlar, Aziz'i geçer. Fakat o sırada, köşeden çıkan bir cip yıldırım gibi gelip durur... Orda beliren iki üç herif yerdeki ağır yaralı Kerim'i hemen cipe atarlar... Gümüşanalı yetişemez. Cip fırlayıp uzaklaşır. Gümüşanalı, biraz koşup soluk soluğa kalır. Gerisinde Aziz, şaşkın kalmıştır. Daha gerideki kalabalıktan bir işçi bağırır...

LAZ İŞÇİ - Puşt Aziz... Cemal'in faprikayı mı koriyisin? Aplana piniy herif...

Aziz donakalır. Bir şey diyemez. Aynı sözleri duyan, yalnız, dik, donuk kalmış; Aziz'e, işçilere, uzaklaşan cipten yana bakan Gümüşanalı'nın kaskatı yüzü... Aziz, çetecilerle yan sokağa sapıp kaybolmuştur. Gümüşanalı'nın yüzü...

87. Karakol (İç-Gece)

Bir polis, daktiloda Gümüşanalı'nın ifadesini almaktadır. Komiser de başında duruyordur Gümüşanalı'nın. Sert yüzlü bir adamdır. Arkada, geride daha önce Gümüşanalı'nın evinde gördüğümüz iki sivil vardır...

KOMİSER - Yarın savcılığa başvurursun istersen. Cenazeyi yakınlarından biri alabilir ancak...

GÜMÜŞANALI - Benden başka yakını yoktur burda komiser bey. Nirden gelecek anası babası buralara?...

Komiser de üzgün, sert bakıyordur...

GÜMÜŞANALI - Katilden de davacı olacağık... Yakalanmış mıdır?

KOMİSER - Görsen tanır mısın katili?

GÜMÜŞANALI Tanırım... Bütün işçi gördü, yalnız ben değil...

İki sivilden biri atılır öfkeyle,

1. SİVİL - Bütün işçiden sana ne ulan eşşoğlueşşek... İşçiyi kışkırtan da siz...

Bu sözlerle Gümüşanalı'ya vuracaktır ki, laf ağzında kalmış, yukarı kalkan kolu da komiser tarafından yakalanmış ve herif it gibi itilmiştir duvara doğru. Komiser, kızgın bağırır...

KOMİSER - Bu karakolda yok öyle şey...

Herif, öteki sivil, kızgın, çekingen bakakalmışlardır... Komiser daha da hırsla bağırıp kapıyı gösterir...

KOMİSER - Defolun burdan.

Heriflerin üstüne yürüyüp kollarından tutarak savurur kapıya doğru...

KOMİSER - Eşşeoğoğlueşşekler. Düşman ettiniz milleti.

Herifler, korku ve kin dolu bakışla çıkarlar. Odada iki polis de bekliyordur dimdik...

88. Sokaklar (Dış-Gece)

Kıyı, gecekondu yöresinin izbe karanlık sokakları... Şükrü, yanında Aziz, bir çeteci, bir duvar dibine sinmiş bekliyorlardır... Aziz'e bakarlar. Aziz, sinirlidir. Ötekiler de kuşkuyla bakıyorlardır Aziz'e. Bir ayak sesi ile dikelirler. Öteki köşelerdeki birkaç kişiyle uzaktan işaretleşirler. Gelen Gümüşanalı'dır. Yalnız, dalgın, ağır geliyordur. Tam Aziz'in sokağına girmiş yaklaşıyordur. Aziz, silahı çevirir, terlemiştir, bir türlü tetiğe dokunamaz. Şükrü'nün, öteki çetecinin sert bakışları... Aziz, tabancayı indirir kızgın... Ötekiler daha da kızgındırlar. Çeteci, çeker tabancayı Gümüşanalı'ya ateşler. Fakat Gümüşanalı ufak gürültüden ayılmış ve kendini bir duvara siper etmiştir fırlayarak...

Kurşun omuzunu sıyırmış, kanatmıştır. Ardından da bir iki çeteci atlar üstüne. Bir boğuşma olur, kısa sert... Gümüşanalı'yı yıkamamışlardır... Sağdan soldan kapılardan çıkanlar vardır gürültüye. Çeteciler, kaçışır. Gümüşanalı, kanayan omuzunu tutar... Etrafını mahalleli kadınlar, adamlar alırlar....

— Geçmiş olsun... Kimdi yahu?

— Namussuzlar... Ulan bunlardan...

— İçeri gel Gümüşanalı...

— Karakola bildirelim...

GÜMÜŞANALI - Yok bi şey... Ehemmiyetsiz...

— Bu yana kaçtılar, ha...

Koşuşanlar vardır o yana doğru işçilerden.

89. Bir Dernek Odası (İç-Gece)

Aziz, Şükrü, çetecilerden birkaçı. Soluk soluğadırlar... Aziz'e bakıyorlardır suçlayarak...

AZİZ - Yapamam dedim size...

BİR ÇETECİ - Senin demenle mi yürüyor işler?

Aziz kızgın kalkar. Sert, soğuk bakar odadakilere...

AZİZ - Sizin demenizle yürüsün, ne yapalım...

Kapıya doğru yürürken durur, birden tabancasını çıkarıp masaya bırakır, gene döner kapıya, çıkacaktır ki, baştan beri buz gibi bakışıyla gözlerini Aziz'e dikmiş Şükrü söylenir,

ŞÜKRÜ - Dikkat et Aziz, bir daha giremezsin bu kapıdan...

Aziz döner bakar, gene bir şey demeden çıkar kapıdan... Sessizlik olur önce, sonra daha önce sokakta yanlarında gördüğümüz ateş eden çeteci, bakar Şükrü'ye...

ÇETECİ - İnanmıyordunuz bana. Çoktan döndü o...

Şükrü'nün karanlık bakışı, odadakilerin sessizliği...

90. Salih'in Fabrikası-Büro (İç-Gün)

Üst üste yığılmış ihbarnameleri, Aysel sinirli karıştırıyordur. Karşısında, buz gibi, soluk yüzlü, bitkin, yıkılmış Kerami. Çalan telefonu Aysel açar.

AYSEL - Buyrun efendim. Salkar Kollektif... Salih Bey, Ankara'dalar efendim. İhbarname geldi efendim. Bankayla konuştuk, yarına kadar mühleti var efendim... İyi günler...

Kapatır, Kerami'ye bakar...

AYSEL - Utanıyorum artık yalan söylemekten...

Kerami cevap vermez, dalgındır... Kapı açılır, mavi tulumuyla, iş kıyafetiyle yaşlı bir işçi girer. Durup bakar.

AYSEL - Yeni bir şey yok Faik Usta...

FAİK - Olmaz ki Aysel Hanım. Sabır kalmadı artık işçide. İki haftadır beş para almadık...

AYSEL - Ben ne yapayım?

Kerami donuk, soğuk bakıyordur...

Telefon çalar, Aysel telefona uzanırken, Faik Usta çıkar, Kerami pencereye yaklaşır. Dalgın bakar.

AYSEL (SESİ) - Buyrun, Salkar Kollektif...

91. Salih'in Fabrikası-Avlu (Dış-Gün)

Avluda, oraya buraya oturmuş işçiler, öbek öbek bekleşirler...

AYSEL (SESİ) - Yok efendim Salih Bey. Ödenecek efendim. Bilmiyorum... İyi günler...

92. Salih'in Fabrikası-Büro (İç-Gün)

Kerami, odaya döner. Aysel, telefonu sinirli kapatırken Kerami söylenir...

KERAMİ - Ödenecek...

Acı baş sallar...

KERAMİ - Bu hataya, bu yaşta düşmemeliydim...
Aysel de üzgün, pencereye yaklaşır...

AYSEL - Hiç mi ümit yok beyefendi?

Kerami, bir şey demeden bakar donuk donuk. Aysel de dalgın dışarı bakıyordur dönmüş... Tam bir şey demek ister gibi Kerami'ye dönerken birden pencereye döner...

AYSEL - Geldi...

Kerami de fırlar pencereye...

93. Salih'in Fabrikası-Avlu Kapısı (Dış-Gün)

Salih'in arabası girer avluya. İşçiler, toparlanırlar. Dikelip arabaya doğru yönelirler. Salih bitkin, soluktur... Birden arabanın etrafını kuşatır gibi doluşan işçi kalabalığında duralar... Arabadan iner. Bakar işçilere...

BİR İŞÇİ - Dayanamıyoruz artık beyefendi... Bir dünya nüfus elimize bakıyor ekmek diye...

Salih önce şaşalar, sonra toparlanır. İşçilere bakar... Onlar da sıra sıra yüzler, başlar halinde bakıyorlardır...

SALİH - Biliyorum Ekrem Usta. Sizin için uğraşıyorum ben de. Biraz daha sabır...

Sabır sözüyle bir mırıltı, homurtu yükselir işçiden. Salih, hemen ekler...

SALİH - Söz!... Sendikanızın istediğinden de fazla zam vereceğim. Güldüreceğim yüzünüzü...

94. Salih'in Fabrikası-Büro (İç-Gün)

Kerami'nin sinirli, kızgın yüzü. Tiksinir gibi, gülümser gibi gerilir. Döner odaya... Telefon çalıyordur. Aysel telefonu açarken,

KERAMİ - İşçiye de zam vaat ediyor. Allahın budalası...

Aysel, telefondadır. Dışardan işçilerin mırıltısı, uğultusu...

AYSEL - Burda Çiğdem Hanım...

Kerami'ye uzatır telefonu...

AYSEL - Kızınız sizi istiyor...

Kerami, sinirli uzanır, alır...

KERAMİ - Efendim...

ÇİĞDEM (SESİ) - Babişko, Salko geldi mi?

Kızın şımarık konuşması daha da sinirine dokunmuştur herifin...

KERAMİ - Ne istiyorsun?

ÇİĞDEM (SESİ) - Salko'yu ver bana babişko... Akşama Tarabya'ya gidiyor muyuz?

Kerami sinirden tıkanır gibidir...

KERAMİ - Cehenneme gidiyoruz...

ÇİĞDEM (SESİ) - Aaa, babişko...

KERAMİ - Babişkondan da senden de. Açma bir daha burayı...

Birden çarparak kapatır telefonu. Kapı açılır. Salih girer içeri. Aysel, hemen çıkarken,

AYSEL - Bankalardan arıyorlar. Bir de...

SALİH - Tamam... Sonra... Yok deyin gene telefonlara...

AYSEL - Peki efendim...

Aysel çıkar... Salih yaklaşır. Kerami, donuk bakmaktadır.

SALİH - Merhaba.

Kerami, bir an susar, sonra konuşur...

KERAMİ - Saklanmakla kurtulacağını mı sanıyorsun?

Salih, önce çıkış yapacak gibidir. Sonra duralar, sigara yakar belki bitiktir o da...

SALİH - Sen düşünmüyor musun kurtulmayı?

KERAMİ - Düşünecek yanı mı kalmış?

Salih, dalgın kalır...

KERAMİ - Otuz beş milyonluk bir işte tek güvenin Nazif'ti demek. Yüzde on da hisse verdin herife. Benden habersiz...

SALİH - Üç ihale kazandırmıştı bize...

Kerami, acı güler...

KERAMİ - Cemal Bey yükseltti seni, düşünce parçalan diye. Hem de benim üstüme...

Salih hiçbir şey diyemez. Gene toparlanır...

SALİH - İrfan Baş'la konuşacağım. Baş Holdingle...

Kerami, sertçe gülümseyerek bakar...

KERAMİ - Hiç mi zekânı kullanmayacaksın?

Yürümüştür kapıya doğru. Salih, kızgın bakar ardından. Çıkacakken döner Kerami...

KERAMİ - Cemal Bey'le anlaşmaktan başka çarem yok, bankalarda protestolar başlamadan oğlum. O da lütfen kabul ederse...

Çıkıp kapıyı çeker. Salih kalır bir süre. Sonra gidip düofonu açar...

AYSEL (SESİ) - Buyrun efendim...

SALİH - Baş Holding'i arayın. İrfan Baş'tan randevu alın bana...

AYSEL (SESİ) - Peki efendim...

Kapatır... Dalgın bakar pencereden, donup kalır...

95. Salih'in Fabrika Avlusu-Kapı Dışı (Dış-Gün)

Salih'i dövmüş badigartlar, uzakta, arabadadırlar...

96. Salih'in Fabrikası-Büro (İç-Gün)

Badigartlara doğru donuk bakan Salih...

97. İrfan Baş'ın Bürosu (İç-Gün)

İrfan Baş, fevkalade iyi giyimli, iyi görünümlü, yakışıklı bir adamdır. Kocaman, lüks, modern bir bürodur burası. Kitaplık, avize, halı, maroken koltuk... Karşısında Salih vardır. Ezik, ne diyeceğini biraz şaşırmış gibi... Önce bir bakışırlar belki... Salih, bir şeyler anlatmıştır. İrfan Baş, hafif bir baş sallar, söze başlar...

İRFAN - Teşekkür ederim, bize bu yakınlığı duyduğunuz için. Size nasıl yardımcı olabiliriz bilemem...

Salih, hemen keser adamın sözünü...

SALİH - İstediğiniz şartlarda fabrikayı size devretmeye hazırım...

Daha da devam edecektir ki heyecanla, İrfan Baş'ın bu nezaketsiz çıkışı nazik bir soğuklukla karşıladığını fark eder, susar. İrfan Baş, gülümser hafifçe...

İRFAN - Durumu bir etüt ettirmemiz gerekir önce.

Salih, duralamıştır. Adam, ders verir gibi bakar Salih'e, bastırarak sorar...

İRFAN - Değil mi? Ciddi bir kuruluşta acele ve duygusal kararların yeri olmaz...

Sessiz bakışırlar. Salih ne diyeceğini bilmiyordur...

İRFAN - Ayrıca, bizim bu alanda, Tek Holding'le bir çatışmaya girmemizin ne yarar sağlayacağını da düşünmemiz gerekir...

Gene bir sessizlik olur. İrfan Baş, sorar...

İRFAN - Cemal Bey'le anlaşmak yolunu niçin tutmuyorsunuz?

SALİH - Kuzuyu kurda yollar mısınız?

İrfan Baş, ciddi, soğuk bakar...

İRFAN - Bu alan kuzuların alanı değil Salih Bey.

Salih de donup kalmıştır. Adam, gene yumuşar gibi gülümser belirsiz...

İRFAN - Dediğiniz gibi kurtsa Cemal Bey, hisse senetlerinizin yüzde elli beşini de toplamıştır...

SALİH - Sadece yüzde onu onda...

İrfan Baş, aynı rahatlıkla gülümseyerek bakıyordur...

SALİH - Yüzde kırk beşi bende, kırk beşi de Kerami Bey'de...

İrfan, alaylı,

İRFAN - Bu kadar güvenli konuşmayın isterseniz. Kurt kurtla kolay anlaşır...

Yandaki düofonda ışık yanıp söner... Salih, anlamamış gibi bakakalır... İrfan, düofonu kurcalayıp konuşur...

İRFAN - Bir dakika...

Kapatır düofonu, Salih'e döner...

İRFAN - Konunun başka yönü kalmadı sanırım...

Salih tedirgin kalkar, İrfan da kalkar. Elini uzatır Salih'e...

İRFAN - Başarılar...

SALİH - Sağ olun...

İRFAN –Umutsuzluğa düşmeyin Salih Bey... Ölçüsüzlüklerden kaçının yalnız...

Salih duralar. İrfan, aynı gülümsemeyle bakıyordur...

İRFAN - İş hayatında en önemli yanlış üstesinden gelemeyeceği işlere atılmak, yapamayacağı vaatlerde bulunmaktır...

Salih, donuk dinliyordur... İrfan, bastırır...

İRFAN - Mesela işçilere zam vaadi gibi...

Salih anlamıştır denmek isteneni.

98. Kerami'nin Evi-Salon-Antre (İç-Gün)

Orada burada bırakılmış öteberiler... Terk edilmiş bir evin dağınıklığı. Belki sahne koltuklara kılıf geçirilmesinden açarız. Hizmetçi kadın, toparlıyordur evi. Toz alıyordur filan... Kapı çalınır. (Müzikli bir kapı zili olmalıdır bu. Burjuva evlerdeki gibi.) Kadın işi bırakıp kapıyı açar. Kapıda Salih vardır...

99. Keramiler'in Evi Önü (Dış-Gün)

Hizmetçi, kapıda görünür...

SALİH - Çiğdem Hanım'a haber verir misiniz?

HİZMETÇİ - Çiğdem Hanımlar yoklar efendim... Bu sabah Londra'ya gittiler...

Salih donakalır...

SALİH - Londra'ya mı?

HİZMETÇİ - Evet. Acele işleri çıkmış Kerami Bey'in...

Kadın girip kapatır kapıyı. Salih, döner sokağa. Arabasına bakar. Sonra daha gerilerde, sokağın bir başka köşesinde bekleyen badigartların arabasına bakar. Dalgın kalır. Salih'in yıkık, dalgın yüzü...

100. Cemal'in Fabrikası-Büro (İç-Gün)

Cemal'in başı kalabalıktır gene. Necati, başka birileri, Nazif, Zehra... Cemal, birtakım evrağa bakıyor, acele emirler veriyordur. Gelenler, gidenler, telefona cevap veren Necati... Kellekulak biraz daha düzelmiş Nazif. Mahzun, elinde evrakla dolaşıp bir şeyler yapan Zehra.

CEMAL - Biraz daha aç beklesinler bizim şımarık işçiler. Salkar'ı ele geçirdik demektir. İhale üretimini orda yapacağız...

NECATİ - Salih diretirse gecikmez miyiz?

CEMAL - Gelip ayaklarıma kapanmaktan başka yolu var mı onun?

Zehra çıkar kapıdan. Son sözleri duymuştur.

Necati, evrağı uzatır...

NECATİ - Tek Holding'in bilançosunda Bursa'daki fabrikanın hesaplarını şurda gösterelim diyoruz...

Cemal, bir şey diyecektir ki, düofonda kızın sesi duyulur...

KIZ (SESİ) - Affedersiniz beyefendi. Salih Bey, telefonda. Bir randevu rica ediyor sizden.

Bir sessizlik olur önce. Cemal, soğuk kalır bir an.

CEMAL - Gelsin, burdayım ben...

KIZ (SESİ) - Baş üstüne efendim...

Kapanır düofon. Memnun bakışırlar. Nazif, çıkar odadan sırıtarak.

101. Cemal'in Fabrikası-Muhasebe (İç-Gün)

Kocaman defterler üstünde çalışan bezgin, mahzun Zehra. Nazif, pencereden bakıyordur, sırıtır...

NAZİF - Döndü dolaştı, geldi...
Kız önce farkında değildir, bir ara bilinçsiz gibi baş kaldırıp pencereye bakar, tam o anda görmüştür, duralar...

102. Cemal'in Fabrikası-Avlu-Bahçe (Dış-Gün)

Salih fabrika bürosuna doğru yürüyordur bahçede... Kapıda bekleşen işçiler görülür avlunun gerisinde. Kapı gene kapalıdır... Salih dalgındır, bir ara başını çekingenlikle kaldırıp bakar muhasebeye. Zehra ile ardındaki Nazif'i görür. Başını öne eğer, sonra dikelip yürür...

103. Cemal'in Fabrikası-Muhasebe (İç-Gün)

Zehra, acılı bakıyordur Salih'e. Sonra başını kaldırıp uzakta bekleşen işçilere bakar... Ağır ağır döner odaya. Nazif, sırıtır gene...
NAZİF - Boş... Boş... Hepsi boşuna...
Kız, işine oturmuştur dalgın...

104. Cemal'in Fabrikası-Büro (İç-Gün)

Kapı açılır, Salih girer odaya. Kapıyı kapatıp bakar. Uzakta Cemal oturuyordur bürosunda. Yerinden kımıldamaz. Salih, toparlanır, dikelir, sert adımlarla yürür büroya. Yaklaşınca bakışırlar. Salih, başı ile hafifçe selamlar Cemal'i. Cemal de hafif bir baş işareti ile karşılık verip karşısındaki koltuğu işaret eder oturması için. Sessiz bir savaştır karşılıklı yürüttükleri. Salih, oturur. Rahat görünmeye çalışır...
CEMAL - Hoş geldin...
SALİH - Hoş bulduk...
Cemal, doğrulur yavaşça. Bakar Salih'e... Yandan bir sigara kutusu çıkarıp uzatır. Salih, baş sallar hafifçe...
SALİH - İçmeyeceğim...

Cemal, gene yaslanır...

CEMAL - Evet, seni dinliyorum...

Bakar Salih'e... Salih, başını dik tutmaya çalışıyordur. Duralar gene de. Toparlanır belli etmeden...

SALİH - Geçmişi unutmak ikimizin de yararına olur diye düşündüm...

Cemal, sessiz bakıyordur sadece. Devam et gibisine. Salih, gene duralar, toparlanır...

SALİH - Biraz sıkıntım var, saklayacak değilim. Ama daha çok şeyler yapabilecek durumda fabrikam...

Gene bir an sessizlik olur. Cemal, kalkar yerinden, gider bardan içki çıkarır, iki bardağa koyarken yavaşça söylenir. Bastıra bastıra...

CEMAL - Hiçbir şey yapabilecek durumda değil fabrikan, Salih Bey...

Getirip içkiyi Salih'in yanındaki masaya bırakır. Kendininkini de hafifçe "şeref"e gibisine kaldırıp içer. Karşısındaki koltuğa oturur. Salih, öylece bakıyordur. Gene aynı tonda bastırarak konuşmaya devam eder...

CEMAL - Çünkü senin fabrikan yok artık. Hiçbir şeyin yok...

Salih, irkilecek gibidir, kızacak gibidir, ama çaresizdir, tutar kendini... Cemal, kalkıp masasından bir dosya çıkarıp açar masaya...

CEMAL - Kerami Bey, akıllı adamdır. Yüzde kırk beş hissesini bana devretti...

Salih, masaya açılan hisse senetlerine bakar. Bir başka zarftan da bazı hisseler çıkarır Cemal...

CEMAL - Bunlar da bizim Nazif'e verdiğin yüzde on rüşvet... Yani yüzde elli beşi ile benim elimde fabrika...

Dik dik bakışırlar, sessizlik içinde... Cemal, yanındaki kasaya kitler dosyaları. Anahtarı cebine koyarken, bakıyordur Salih'e dik dik...

CEMAL - İstersem batırırım o fabrikayı. İstersem bunu

da batırırım. Tek Holding, tam on bir dalda çalışıyor. Dallardan birini kesip atmak benim keyfimin bileceği bir iştir Salih...

Kalkıp tekrar karşısına geçer. İçkisini yudumlar, boşaltır bardağı...

CEMAL - Dört Borwerk, dört otomatik Freze, Altı programlı torna gümrükte bekliyor seni. 10 milyon demektir. Akreditif için yakana sarılmış üç banka var senin. Malzeme stoklarına yatırdığın onu da geçiyor. Sen bitmişsin Salih Bey... Şu kapımda bekleyen işçilerim, senden daha iyi durumda. Çalıştırırsam gündeliklerini alırlar hiç olmazsa. Senin hak edeceğin gündeliğin bile yok...

Soğuk ve sessiz bakışıyorlardır... Salih yenilmiştir belli ki... Cemal hâkim, yukardan bakışıyla eziyor gibidir. Salih, toparlanmaya çalışır...

SALİH - Hiçbir şansım kalmadığına inanıyorsun...

Cemal, bakar bir an, içkisini yudumlar. Sonra, ağırca başlar...

CEMAL - Sen de biliyorsun bir şansın olduğunu ki bana geldin...

Salih, tasvip eder gibi bakar, susar...

CEMAL - Göründüğüm kadar katı adam değilim ben... Var benim de bir zayıf yanım...

Kalkar, kadehe içkiyi tazeler belki... Bu arada söylenir.

CEMAL - Yardım edeceğim sana... Bir şartım var...

Salih, kulak kesilmiştir. Cemal, döner, gözlerini gene Salih'e diker, emreder gibi bakarak birden söyler...

CEMAL - Zehra'yla evleneceksin...

Salih, bir şokla karşılaşmış gibi kalır. Bir şey diyecek gibi yapar, diyemez... Cemal, gözünü dikmiş bakar Salih'e...

CEMAL - Düşünmek sadece vakit kaybettirir sana Salih Bey. Başka yarar sağlamaz.

105. Mahalle-Sokak-Zeynel'in Kasap Dükkânı Önü (Dış-Gün)

Mahallede çetecilerin erzak, para istemelerine direten esnaf ve kadınlı erkekli işçilerin tepkilerinden açarız... Belli ki haddini taşırmışlardır herifler... İtiş kakış, kavga hırlaşmalar...

BİRİ - Yeter ettiğiniz be...

BAKKAL - Vermiyorum ulan... Malımızı sokakta bulmadık biz...

BAŞKASI - Eşkıyadan beter bunlar...

Bir kalabalık toplanmıştır. Kadınlı erkekli işçileri görürüz birkaç çeteciyi iteleyen...

BİRİ - Serseriler...

ÇETECİ - Serseri sensin ulan, biz memleket için...

BİR BAŞKASI - Senin gibi haydutlara kaldıysa, memleket...

ÇETECİ - Sensin haydut...

— Eşşoğlu eşş...

— Senin babanın ağzına ben...

— Hırsız pezevenkler...

Sokak tam bir kargaşaya düşmüştür ki, köşelerde sinsice bekleyen ve birbirleriyle uzaktan manalı bakışıp işaretleşen çetecileri görürüz. Belli ki bu sahne herifler tarafından düzenlenmiştir... Şükrü'yü görürüz bir kuytuda...

Kasap Zeynel, dükkânın kapısındadır... Kızgın, sinirli bakmakta, fakat karışmamaktadır. Et kamyonu gelmiştir kapıya. Aziz çıkar dükkândan... Kavgalar, itiş kakış sürmektedir çevrede. Aziz, açılan kamyon kapısından çıkarılan etin (koyun ya da sığır budu) bir yanına el uzatır. Tabancalar patlamaya başlamıştır. Merakla döner bakar sokağa... Birkaç çeteci, sağa sola, havaya ateş etmektedir. Korkup kaçanlar, üstüne gidenler... Tam o kargaşada bir kuytu köşeden Aziz'i nişanlayan çetebaşı Şükrü'yü görürüz. Silah patlar, Aziz sarsılır...

AZİZ - Vay anam...

Gibi bir ses çıkarır. Yanındaki kesilmiş koyun etine tutunur ve kucakladığı koyunla birlikte sokağa yıkılır. Ölmüştür. Kurşun, beynini dağıtmıştır. Zeynel, fırlar birden...

ZEYNEL - Eziz... Oğlum...

Şaşkın bakınır, yöresine, katılır kalır önce. Sağdan soldan da koşuşanlar vardır... Beş on işçi, heriflerin peşine atılırlar. Et kamyonunun dibine yıkılmış Aziz'e kapanıp ağlayan Zeynel'i oradakilerin yardımı ile kaldırılan ölüyü görürüz. Zeynel, birden fırlayıp dalar dükkâna, koca et satırını alıp fırlar...

ZEYNEL - Bırakın beni... Vallah dorgıyacağım... Sönmez ataşım benim...

Korkarak çekilir kalabalık. Yaralanıp sürüklenen bir iki çeteci genci görmüştür ilerde. Onlara doğru fırlar. Herkes korkuyla kaçışır. Birden, Gümüşanalı çıkar karşısına ve birden sarılır Zeynel'in koluna. Satırı yakalar... Başkaları da yakalar Zeynel'i... Sonunda hâkim olur, Zeynel'i sürüklerler...

ZEYNEL - Kime vuram ben bu satırı ha, kime vuram...

Dükkâna sokarlar...

106. Zeynel'in Kasap Dükkânı (İç-Gün)

Zeynel, dükkâna girmiştir, elinde satırla. Aziz'i bir sedirimsi yere uzatmışlardır. Zeynel, bir an bakar. Sonra elindeki satırı birden çılgınlar gibi çengellerde asılı duran etlere vurup koca koca etleri parçalamaya başlar. Gümüşanalı öyle bakıyordur. Halk kapıda. Onların gözü ile görülür, adamın fıttırması. Sonunda duralar ve oğlunun ölüsüne bakar, hıçkırarak ağırca üstüne kapanır...

107. Cemal'in Arabası (İç-Gece)

Şoför sürüyordur ışıklı caddelerde koşan arabayı. Çok lüks giyimli Zehra mahzun, düşünceli, dalgındır, arabanın arkasında bir köşede. Öteki köşede de gene çok iyi giyimli Cemal... Yan gözle Zehra'ya bakar Cemal... Soğuk, kurnaz gülümser hafifçe...

CEMAL - Eğlenmeğe mi gidiyoruz, yasa mı?

Zehra, adama bakmaz. Dışarılara bakar bir an cevap vermeden, sonra yavaşça,

ZEHRA - Fark etmiyor benim için...

Adam, bir şey daha diyecek olur, sonra vazgeçer, ileri bakar o da...

Caddelerden hızla kayan araba. Işıklar arasında...

108. Sanayicilerin Lokali-Eğlence Salonu (İç-Gece)

Salonda eğlenenler arasında dalgın, bir yere bakan Salih'ten açarız belki. Baktığı yerde kız kardeşini görürüz. Bir herifle tepişip duruyordur kendinden geçmiş... İçenler, dans edenler, eğlenenler... Salih yalnız dalgın bakıyordur... Birden doğrulur yavaşça. Kapıdan giren Cemal'le Zehra'yı görmüştür. Cemal de görmüştür Salih'i. Zehra dalgın ve başka taraflara bakıyordur. Farkında değildir. Cemal, Zehra'yı, koluna ilişerek, gizlice yönetir gibi, Salih'in masasından yana yürütür. Zehra, Salih'in çok yakınına gelince görmüştür. Belli belirsiz heyecanlı kalır, yürüyecektir ki, Cemal hiç beklemediği biçimde, Salih'e selam verir, mültefit gülümseyerek Zehra'yı da tutar...

CEMAL - İyi akşamlar Salih Bey... Bak Zehra, kim var burda?...

Zehra donup kalmıştır. Salih de ayağa kalkar, heyecanlıdır. Beceriksiz bir mizansen uyguluyor gibidir. Selamlar Zehra'yı...

SALİH - Buyrun efendim. İyi akşamlar...

Zehra yürüyecek olur, Cemal farkında değilmiş gibi Salih'in masasında kalır, elini uzatıp Salih'le tokalaşır. Salih, duralar. Önce, uzatmayacak gibidir elini. Sonra yavaşça, isteksiz uzatır. Cemal'e bakar.

CEMAL - Ne dersin? Biz de böyle oturalım...

Zehra artık bir şeyler sezinlemeye başlamıştır. Sürekli gözaltına almıştır Cemal'i de, Salih'i de... Masaya otururlar. Garsonlar, servis, vs. Listelere bakılıyordur...

GARSON - İçki?

Zehra söyler ilk...

ZEHRA - Rakı...

Cemal, şaşırmış gibi gülümseyerek bakar Zehra'ya...

CEMAL - Sahi mi? Oooo...

Salih de şaşkın bakar... Zehra da artık yeni bir havada gülümsüyor gibidir. Ama ta gözlerinin içinde biriken bir kin vardır, belli belirsiz...

SALİH - Biz de rakı içelim isterseniz...

Cemal gülümser, baş sallar...

CEMAL - Tabii. Geleneksel dostluklar, geleneksel içkimizle kutlanmalı...

Müzik... Dans edenler... Masalardan bu masaya bakıp dedikodu konuşması yaptıkları belli olanlar... Salih'in çirkin kız kardeşleri. Boş, zavallı, kişiliksiz insanların tepişmesi, budalaca içip, oynayanlar... Garsonların masayı doldurmaları sürekli. Kadehlerini tokuşturan Salih, Cemal...

CEMAL - Sağlığına Salih Bey...

SALİH - Sağlığınıza...

İbretle seyreder gibi öylece bakan Zehra da, diker kadehini... İçip eğlenen salon kalabalığı, kadehini boşaltıp masaya bırakan Cemal.

CEMAL - Birlikte iyi işler yapacağız Salih Bey'le...

Zehra'ya söylüyordur, çakırkeyif Cemal. Zehra güler...

ZEHRA - Şüphem yok. Belliydi sonunda birbirinizi bulacağınız...

Taşlama mı övgü mü olduğu belli olmayan bir vurgulamayla söylemiştir...

CEMAL - Ne de olsa bizim okuldan çıktı...

Cemal güler. Salih de acılıkla güler...

ZEHRA - Tam size layık bir öğrenci olduğunu ispatladı...

Cemal, anlamaya başlamıştır kızın taşlamasını. Önemsemeden bakar... Üzgün bakan Salih'e de gizli bir göz işareti yapar. "Aldırma" gibisine... O sırada, garson gelip eğilir Cemal'in kulağına...

GARSON - Necati Bey, telefonda sizi rica ediyor.

Cemal'in keyfi kaçmıştır önce. Sonra içkiyi bırakır elinden, kalkar. Ötekilere döner,

CEMAL - Bir dakika...

Sonra söylenir kendi kendine...

CEMAL - Rahat bırakmazlar ki...

Bu gidişten Salih iyice tedirgin olmuştur. Kızla yalnız kalmaktan korkuyordur sanki. Zehra, içki içer gene. Sigara alır. Salih fırlar, çakmakla yakar sigarasını. Zehra, gayet sakin yakar sigarasını, çeker. Dimdik bakar Salih'e. O da şimdi daha sakinleşmiştir.

ZEHRA - Bin yıl filan oluyor değil mi seninle tanışalı?

Salih önce şaşalar, sonra gülümser bu espriye...

SALİH - Bilmem... Bana dün gibi geliyor ama...

Son cümleyi çekingenlikle söylemiştir...

ZEHRA - Dün mü? Okul önlüğünü çıkarıp iş önlüğümü giyip de senin yanına memur edildiğimde on altısındaydım. En az bin yıl geçti...

Salih, duygulu bakar...

SALİH - Gene on altısındasın benim için...

Zehra, alaylı, gizli bir acıyla güler...

ZEHRA - Aman ne güzel... Şimdi ilanı aşka da başlarsın belki...

Alay mı ciddi mi olduğunu kestiremiyormuş gibi kalır Salih...

SALİH - Kapanmamış yarayla oynanmaz...

Salih'in dik, acılı bakışına Zehra da ciddi bakışla cevap verir... Üzülmüştür sanki yaptığına...

ZEHRA - Yaa, üzüldüm. Unutmamışsan bilirsin, patavatsızımdır öteden beri...

Salih, bir an kalır...

SALİH - Hiçbir şeyi unutmadım ben...

Anlamlı bastırarak söylemiştir bu sözleri. Zehra, donuk bakıyordur... Yaa gibisine yavaşça baş sallar Salih'e bakarken. İçer...

109. Sanayicilerin Lokali-Telefon Yeri (İç-Gece)

Cemal, telefondadır...

CEMAL - Niye tevkif etmişler Şükrü'yü. Aziz'in katili mi? Hangi Aziz? Zehra'nın kardeşi?

Duralamıştır. Dalgın, sıkıntılı kalır bir an...

CEMAL - Komiserle konuşmadın mı?

110. Karakol Önü-Sokakta Bir Telefon Kulübesi (İç-Gece)

NECATİ - Komiser laf anlar cinsten değil beyefendi... Daha önce de söylemiştim. Bu karakol, bu komiser oldukça rahat yok bize...

Geride kelepçeli Şükrü'yü cipe sokar komiser.

Cip, hareket eder...

111. Sanayiciler Lokali-Telefon Yeri (İç-Gece)

Telefonda Cemal:

CEMAL - Pekâlâ... Anladım... Kapat şimdi... Gerekirse ararım seni. Yalnız bırakmayın Şükrü'yü...

Çabucak kapatır telefonu. Bir an durur. Sonra bir numara çevirmeye başlar. Açar...

CEMAL - Merhaba. Ben, Cemal. Şükrü için açtım. Bıraktırın onu...

112. Sanayiciler Lokali-Salon (İç-Gece)

Dans ediyorlardır Salih'le Zehra. Salih, romantik bir dünyada gibi oynuyordur. Zehra da ona kapılmış görünüyordur, ama ara sıra bir bakışı, bir dalışı ele veriyordur kızı. Salih, fısıltıyla başlar kulağına söylemeye...

SALİH - Biliyorum hakkımda neler düşündüğünü. Haklısın belki de. Senden başka hiç kimseyi sevmedim ben. Kahroldum, anlıyor musun, sensiz kahroldum?...

Zehra ağır ağır, fısıltı biçiminde söylenen bu sözleri dalgın dinliyordur. O da mırıldanır yavaşça:

ZEHRA - Geri gelecek mi diyorsun eski güzel günler?

SALİH - Her şey senin istemene bağlı Zehra...

Zehra, dalgın kalır. O sırada kapıdan girip masaya yürüyen Cemal'i görmüştür. Aynı dalgınlıkla mırıldanır yavaşça...

ZEHRA - Belki evleniriz de...

Salih daha da heyecanlanmıştır...

SALİH - Sen istersen. Hiçbir engel tanımam ben...

Zehra ayılır gibi toparlanır. Kararlı bakar Salih'e...

ZEHRA - Yoruldum...

Masaya doğru yürürler. Zehra oturur, masada dalgın, içki dolduran Cemal'e bakar, Salih de masanın karşısına geçmiştir.

ZEHRA - Sizden önce biz başlayacağız galiba işbirliğine...

Yüzü değişiktir Zehra'nın. Sağlıksız bir gülümsemeyle bakıyordur. Cemal tedirgin bakar. Salih de bozulmuş gibidir. Zehra, aldırmadan devam eder...

ZEHRA - Bak ne diyor Salih, Cemal Bey. Beni hâlâ seviyormuş...

Bir soğuk hava esmiştir. Cemal de ne diyeceğini bilemez. Toparlanır, gülümsemeye başlar, donup kalmış Salih'e bakar...

CEMAL - Şaşmam... Niye olmasın...

Durumu kurtarmıştır sanki...

ZEHRA - Ben de şaşmadım. Niye olmasın...

Gene bir gergin bakışma geçer. Zehra, yanındaki çantayı açar yavaşça, bir tabanca çıkarır içinden, kaldırıp tutar avucunda. Cemal de, Salih de irkilmişlerdir. Hareketsiz bakıyorlardır. Zehra tatlı bir gülümsemeyle bakıyordur Salih'e...

ZEHRA - Tanıdın değil mi tabancanı? O günden beri çantamda. Eteğime yan baksa vuracağını söylemiştin bu adamı...

Cemal, Salih, kımıldamadan bakıyorlardır. Zehra, aynı tonda sürdürür. Acı gülümser...

ZEHRA - Ne eteği, metresiyim bu adamın ben...

Birden tabancayı karşısında duran Salih'in önüne düşürecek biçimde fırlatır ya da kalkıp uzanır, koyar oğlanın önüne. Gözleri sevgiyle dolu bakıyordur Salih'e...

ZEHRA - Haydi vursana şu herifi. Yalvarıyorum vur Salih...

Etraf masalardan da bakışanlar, toplananlar hayret ve korkuyla izleyenler vardır şimdi. Zehra ayağa kalkar ya da bir hareketle tam karşısına geçer Salih'in...

ZEHRA - Senin kölen olacağım ömrümün sonuna kadar, köpeğin olacağım. Beni seviyorsun değil mi?

Etrafta toplananları işaret eder birden...

ZEHRA - Hepsi şahidim olsun. İpe giderim seninle. Onlar asmazsa ben asacağım kendimi sana bir şey olursa. Haydi Salih...

Cemal de donup kalmıştır. Salih de... Birden Cemal ayağa kalkar. Salih'in önündeki tabancayı alıp cebine kor... Zehra'yı

kolundan tutar, yavaşça çekmeye çalışır. Zehra döner Salih'e deminkinden çok ayrı tonda, nefretle haykırır...

ZEHRA - Sen beni pula değiştin, köpek!...

Sonra önündeki içki bardağını alıp içindekini oğlanın suratına fırlatır... İçki Salih'in suratına çarpıp sarsmıştır oğlanı. Öylece kalmıştır ayakta Salih... Kızı çekip salondan çıkarmaktadır Cemal... Salih'in perişan yüzü...

113. Araba İçi-Sokaklar (Dış-İç-Gece)

Soğuk, gergin bir havada arabada iki yandadırlar. Cemal de çelişkili duygular içindedir belli ki. Yan gözle bakar, sonra döner kıza,

CEMAL - Hiç acı duymayacak mıydın öldürseydi beni?

Zehra, soğuk dönüp bakar. Gözlerine baka baka Cemal'in,

ZEHRA - Senin için mi?

Öylesine nefretle söylenmiştir ki bu söz, sarsılır Cemal. Önce kendini tutamayacak gibi olur, sonra kendine hâkim, fakat kinli bakar. Bir sessizlik olur. Zehra, dönüp dalgın bakıyordur ileri...

CEMAL - Ölüm acısını tatmanda yarar var demek ki...

Zehra, anlamamıştır bu sözdeki gizli anlamı...

Yavaşça söylenir gibi dalgın...

ZEHRA - Bütün acıları tattım ben...

Cemal, daha da kızgın bakıyordur gözlerini ileri dikmiş mırıldanır gibi söylenen kıza...

CEMAL - Öyleyse fazla yanmayacaksın...

Kız merakla döner bakar. Bir an bakışırlar adamla...

CEMAL - Kardeşini vurmuşlar...

Donup kalır gene de Zehra. Sarsılmıştır ya, inansın mı inanmasın mı bakar. Gözleri dolar yavaşça. Zor tutar hıçkırığını...

ZEHRA - Kimler?

Cemal, aynı yukardan sesiyle ekler,

CEMAL - İşçiler olmalı...

Döner, ileri bakar söylediği yalandan kaçar gibi... Zehra, katılmış gibi kalır bir an, dudağını ısırıyordur acıyla. Gözleri dolu doludur...

ZEHRA - Herkes birbirini öldürsün ki siz kazanın...

Cemal, soğuk bakar kıza. Zehra, yarı dalgın, acılıkla yavaşça ekler...

ZEHRA - Ne doymaz heriflersiniz be?

Dalgın söylediği bu sözden sonra birden bir bunalıma düşmüş gibi bakınır...

ZEHRA - İnmek istiyorum...

Cemal, duralar. Araba hızlı gidiyordur...

CEMAL - Nerden çıktı bu?

Zehra, sık sık soluyordur, belli ki atlatamadığı bir bunalım içinde kıvranıyordur...

ZEHRA - Dur diyorum, ineceğim...

Şoför, bu emre dönüp bakar kararsız. Cemal, başıyla işaret etmiştir sür diye. Araba hızla gidiyordur. Zehra, kızgınlıkla döner Cemal'e. Gözlerinden ateş çıkıyor gibidir...

ZEHRA - Senin keyfince olacak her şey değil mi?

Sonra avaz avaz bağırmaya başlar, adamın suratına...

ZEHRA - İnmek istiyorum anladın mı, inmek istiyorum?

Öylesine sağlıksız bir bakış ve bağırmadır ki bu, Cemal irkilir, belli etmez. Şoföre seslenir yavaşça, bakmadan, gözleri kızdadır...

CEMAL - Dur burda!

Araba yavaşlar, durur bir sokak başında. Bir fener altında, Zehra inerken Cemal bakıyordur, soğuk, donuk...

CEMAL - Senin keyfince olsun bakalım...

Kız, tam bakarken birden elinin tersiyle ağzına bir tokat indirir. Sarsılmıştır Zehra. Dudağından kan sızıyordur. Öyle bakar Cemal'e...

CEMAL - Senin ineceğin yer bu karanlık sokaklar ben kazanmazsam; beyinsiz kahpe...

Öylece suskun bakan Zehra, birden tuu, diye suratına bir tükürük atar herifin, yürekten. Cemal, irkilmiştir. Kız, öylece, dimdik, hiç çekinmeden, dudağında kan, bakıyordur. Cemal bir, bir daha, iki tokat daha indirir kımıldamadan bakan kıza. Kan sızıntısı daha da artmıştır kızın dudağında. Zehra, duygusuz gibi, heykel gibi bakıyordur gene, hiç aldırmadan. Aynı soğukluk ve kımıldamazlık içinde bir tükürük daha atar Cemal'in suratına. Cemal, çılgına dönmüştür artık. Eli cebindeki tabancaya gitmiştir birden, yarı çıkarıp yerine kor korkuyla. Zehra, öyle bakıyordur. Cemal, hırlar...

CEMAL - Çık git kahpe. Katil etme beni. Çık git...

Zehra, herifin hiç beklemediği bir anda demir gibi bir sille indirir suratına. Cemal çılgın gibi saldırır kızın saçlarına. Sille tokat, rastgele indirir suratına. Güçlüdür, kız da karşı koymuyordur sanki. Sonunda kapıyı açıp yara bere içindeki suratıyla kızı kaldırıma iteler...

114. Sokak (Dış-Gece)

Arabayı sürdürür şoföre, hızla uzaklaşırlar karanlık sokakta... Fenerin altında yüzü gözü kan içindeki Zehra, yavaşça doğrulur, bakar uzaklaşan arabanın ardından. Sonra fenere tutunup yaslanır. Hıçkıra hıçkıra ağlamaya başlar fenere sarılıp, başını dayayarak. Karanlık sokakta, genelde, fener altında ağlayan Zehra...

115. Kasap Zeynel'in Evinin Sokağı-Mahalle (Dış-Gece)

Sokağa ışıkları yansıyan Zeynel'in ölü evine girip çıkan mahalleliler. İçerden inilti, ağlama sesleri gelmektedir ağırdan... Konu komşu, kadın erkek, çoluk çocuk, meraklı kalabalığı dolaşır çevrede. Usuldan, konuşmalar, fısıldaşmalar. Gümüşanalı çıkar evden. Bütün mahallede yaslı bir

hava. Kadınlar, çocuklar, ihtiyarlar, işçiler, hepsi üzgündürler eve girip çıkarlarken. Derinlerden bir ağlama sesi. Çeşitli tiplerin konuşmaları duyulur parça parça...

— Vah aslan gibi delikanlıya...

— Vicdan yok heriflerde...

— Kimmiş bu namussuz?

— Yakalamışlar ya, sonra gene kaçmış diyiler...

— O değilmiş vuran...

— Şükrü diye bir arkadaşlarıymış. Kan davası diyiler.

— Kimseye kan borcu yoktur Zeynel'in...

— Ökkeş diyimiş ki, bizim sendikacılar yaptırdı mahsus.

— Rıfat'ın intikamı diyiler. Haşim diyimiş ki...

Gümüşanalı yan sokağa sapar.

116. Mahallede Yan Sokak (Dış-Gece)

Gümüşanalı birden şaşkın duralar... Karşıda, sokağın başında Zehra duruyordur loş sokakta... Gümüşanalı çabucak yaklaşır kıza... Loş sokakta yüzündeki perişanlık belli belirsizdir kızın...

GÜMÜŞANALI - Başın sağ olsun...

Kız duygusuz gibi bakıyordur evlerinden yana, bitkin baş sallar teşekkür anlamına... Gidecek gibi bir hareket yapınca Gümüşanalı önler...

GÜMÜŞANALI - Gitme Zehra, babanın aklı başında değildir, kalbini kırar...

Zehra mahzun bakar evlerinden yana, gözleri dolu dolu hıçkırır...

ZEHRA - Kırılmadık yanım mı kaldı benim?

Diye mırıldanır... Sonra düşecek gibi bir sarsıntıyla çabalarken Gümüşanalı sokulur hemen, kız Gümüşanalı'nın omuzuna yaslanır... O zaman fark etmiştir kızın yüzündeki yara bereyi...

GÜMÜŞANALI - Vahh... Nettiler sana?

Gözleri acıyla açılır Gümüşanalı'nın da, kızgınlıkla açılır... Mutludur da... Yöresine bakınır heyecanlı...

GÜMÜŞANALI - Gecenin bu saatı..

Bir hareketle kadrı kapatır...

117. Zehra'nın Evi-Salon (İç-Gece)

Kapının kıyısına Anadolu usulü çömelip sırtını duvara yaslamış bakan Gümüşanalı'dan açarız belki... Kanepeye yarı uzanmış kıza bakıyordur çekingen, mutlu, acılı bir gülümsemeyle... Zehra dalgın, donuk, gözleri bir noktaya saplanmış gibidir loş bir ışık altında... Bir lampater belki... Belli ki uzunca bir konuşmadan gelmişlerdir buraya... Saplantılı bakışıyla kız mırıldanır...

ZEHRA - Niye ben öldürmedim sanki?

Bir sessizlik olur. Gümüşanalı acıyla bakıyordur dalgın kıza...

GÜMÜŞANALI - Çok mu istiysen öldürmeyi?

Zehra cevap vermez. Aynı dalgın bakışla... Mırıldanır,

ZEHRA - Ölmeleri gerekenler yaşıyor...

Gümüşanalı gene aynı acılı bakışla yavaşça söyler...

GÜMÜŞANALI - Çok istiysen söyle. Ben gidip vuram...

"Seni seviyorum" sözü gibidir bu. Kız ayılır gibi döner bakar Gümüşanalı'ya... Şaşırmış gibidir. Öylece bakar... Bir şeyler sezinlemeye başlamıştır sanki... Gözlerini kaçırır. Gümüşanalı ekler yavaşça ciddidir,

GÜMÜŞANALI - Boştur öldürmek...

ZEHRA - Biliyorum...

GÜMÜŞANALI - Ancak öldüren bilir bunu...

Kız döner bakar...

GÜMÜŞANALI - Babamı vuranı furdum on dördümde.

Kız ilgiyle bakıyordur Gümüşanalı'nın gözlerine... Gümüşanalı utangaç gülümser...

GÜMÜŞANALI Ben kalkam, yorgunsun sen, yat. Pazartesi işte ol ki...

ZEHRA - İşim de yok artık...

Birden keserek söylemiştir bunu... Gümüşanalı kalkar ayağa,

GÜMÜŞANALI - Bizim sendika başkanı çok akıllı bir oğlan... İşten çıkmak yok, diyor bize... Bırakın onnar çıkarsın, bakalım nasıl çıkarıylarmış...

Kız da kalkar, saygıyla bakar Gümüşanalı'ya...

GÜMÜŞANALI –Git işe Pazartesi, biraz da bizden yana çalış...

Kız öylece bakıyordur... Gümüşanalı kapıyı açarken güler rek bakar kıza...

GÜMÜŞANALI - Hayırlı giceler Zehra... Aldırmayasan... Her şey düzelir.

ZEHRA - Sağ ol... Hayırlı geceler...

Gümüşanalı güler kapatır kapıyı... Zehra ardından bakıyordur şaşkın, duygulu, acılı...

118. Zehra'nın Evi Önü-Sokak (Dış-Gece)

Evden çıkıp birkaç adım yürüyen Gümüşanalı durur döner evden yana bakar... Mutlu yüzünü görürüz... Tam adım atacakken cebinden bir elma çıkarır, siler poposuna, hart diye ısırır... Yürür karanlık sokakta...

119. Salih'in Fabrikası-Avlu-Bahçe (Dış-Gün)

Kalabalık işçi kitlesi gergin bir havada merdivende konuşan Necati'yi dinliyorlardır... Necati'nin yanında dimdik bekleyen sendikacılar. (Daha önce Cemal'in fabrikasında öldürülen Rıfat'ın yanı sıra gördüğümüz Rıza, Sami.) Geride pencerede dalgın bakan Salih...

NECATİ - Fabrika zor durumda...Sendikacılarınız zam istiyor...

1. İŞÇİ- Salih Bey söz verdi bize...

NECATİ - Yönetimden biz sorumluyuz artık. Salih Bey yok...

— Zaten açız bu gündeliklerle... Yumruk kadar ekmek iki buçuk lira. Etin yüzüne hasret çoluk çocuğumuz...

NECATİ - Dokuza kadar işbaşı yapmazsanız kapanacaktır fabrika...

— İçerde kalan gündeliklerimiz ne olacak?

NECATİ - O eski yönetimindi, bizi ilgilendirmez... İşbaşı yaparsanız belki onun dabir çaresine bakılır...

Birden homurtular başlamıştır...

— Rezillik be...

— Paramızı verin...

— Soyguncu herifler...

Necati arabaya yürür, o sırada Salih de çıkmıştır arabaya doğru...

Bir işçi sesi duyulur kalabalıktan...

SES - Sözün bu muydu Salih Bey?...

Salih ne diyeceğini bilemez, bir tereddüt geçirecektir ki Necati çeker arabaya...

İşçi kitlesi daha da kabarmış gibidir...

Hareket eden arabanın ardından...

— Yuuu... Senin erkekliğine...

— Dolandırıcı pezevenkler...

— Sahtekârlar...

— Hırsızlar...

Daha da artacaktır ki galeyan, Faik Usta'nın önlemeye çalıştığı görülür...

FAİK - Hişşt... Çocuklar... Yeter, kesin artık.

Faik Usta'ya dönmüşlerdir...

FAİK - Bu Cemal Bey'i bilirim ben, işbaşı yapmazsak, alacaklarımız kalır içerde. Suyuna gidersek...

Birden homurtular başlar... Daha önce işçilerin arasında gördüğümüz Metin atılır...

METİN - Onlar bizim suyumuza gitsin... Suyun başı bizim elimizde...

Birden sendikacıların da söze karıştıkları görülür...

SAMİ - Şimdi arkadaşlar, Cemal Bey'in fabrikasında da, burda da istediğimiz zammı biliyorsunuz... Hakkımızın da, verebileceklerinin de çok altındadır... Maksatları bütün işyerlerinde ezmek, yıldırmak işçiyi... İşverenler ortak karar almışlar... İşçiye zam vermeyecekler... Sizi düşük ücrete boyun eğdirmek için alacaklarınızı da ödemiyorlar... Yani savaş açtılar bize karşı. Her namuslu insan gibi biz de kendimizi savunacağız... İsterseniz birbirinize düşün, iyice zincire vursunlar hepimizi... İşte bu kadar...

Sami ile Rıza'ya bakan işçiler şaşkın, homurtulu kalmıştır... Metin atılır...

METİN - Milyonlarca liralık iş aldı bu herifler. Taahhüt ettiler. Bakmayın yukardan attıklarına, iki fabrikayı da çalıştırmak zorundalar. İşbaşı yaparsak öteki fabrikadaki arkadaşlar da biz de yenik düşeriz. Bugün onlara, yarın bize...

Bir sessizlik olur önce... İşçi kitlesi tereddütle bakıyordur... Bir ses patlar birden...

— Ya onlar işbaşı yaparsa bu gündelikle?

RIZA - Siz daha önce davranıp onları mı satacaksınız?

Gene bir tereddütlü sessizlik olur... Yaşlı bir işçinin dönüp ağır ağır uzaklaştığı görülür. Birkaçı da onun peşinden kapıya doğru yürüyorlardır... İşçilerden biri seslenir...

— Nereye Nuri Baba?...

Nuri Baba dönüp bakar işçilere şöyle bir, sonra Karadenizli ağzıyla...

NURİ - Ben onları satmayayum da, ha onlar beni satsun...

Gene öylece yürür, uzaklaşmaya başlar... Sessiz işçiler de ardından bakıyorlardır... Bir mırıltı yükselir...

— Direnelim...

120. Cemal'in Fabrikası-Büro (İç-Gün)

Cemal telefonu çarparak kapatır... Odada Salih'le Necati vardır... Salih, ezik, silik, mahzundur bir köşede... Cemal, Necati'ye döner hırsla...

CEMAL - Fabrikayı onların da başına geçireceğim... Görürler direnişi... Eşşoğlueşşekler...

Birden Salih'e döner ve aynı hırsla:

CEMAL - İşçiye bol keseden atarsan böyle olur Salih Bey... Kaç türlü pisliğinizi temizleyeceğiz...

Salih'in dudakları titrer gibi oynar, bir şeyler diyecektir, diyemez... Cemal aynı hızla Necati'ye dönmüştür gene...

CEMAL - Anayurt Bankası'nın hisseleri?

NECATİ - Topluyoruz efendim, 34'ü bulduktu dün...

CEMAL - Sen bankalara çık...

NECATİ - Baş üstüne...

CEMAL - Burayı da yoluna koyacağız bugün...

Tam Necati çıkarken Nazif girer... Yaklaşır, Salih'e bakar... Necati kapıyı kapatmıştır... Üç kişidirler odada... Sırıtır, Salih'ten çekiniyordur sanki...

CEMAL - Çabuk söyle...

NAZİF - Şey efendim... Zehra Hanım geldi... Çalışıyor...

Cemal bir duralar... Salih de anlamıştır bu sözü.

Cemal önce ne diyeceğini bilemez gibi kalır. Salih'e bakar, toparlanır ani karar vermiştir.

CEMAL - Çalışsın...

Nazif dönecektir...

NAZİF - Peki efendim...

CEMAL - Sen gözünü aç da...
Salih'in yanında rümuzlu söylenmiş bu sözü de anlamıştır Nazif, sırıtır...
NAZİF - Baş üstüne beyefendi...
Salih soğuk, donuk, içinden sarsıntılarla bakıyordur sanki Nazif'e, sonra da Cemal'e... Cemal telefonu açar, oralı değildir...

121. Cemal'in Fabrikası-Muhasebe (İç-Gün)

Kapıyı açıp usulca kâğıtlarla içeri giren Nazif... Sırıtık bakar... Masasında oturmuş, defterikebiri açmış dalgın Zehra...
Nazif sırıtık yürürken Zehra işine dönüyordur ki Nazif aynı sırıtıklıkla bakar kıza, bir şeyler demek ister, fakat kız öylesine aldırmasızdır ki, o da bir şey diyemez, masasına yaklaşırken pencereden şöyle bir göz atar dışarıya, duralar... Kendi kendine gibi söylenir...
NAZİF - Gene toplanıyorlar...
Zehra ilgiyle baş kaldırıp bakar penceredeki Nazif'e... Nazif masasına otururken aynı tonda söylenir kendi kendine sırıtarak...
NAZİF - Boş... Boş...
Zehra da işine eğilir gene... Dışardan artan uğultular duyulmaya başlar yeniden, Zehra işinden başını kaldırıp, dışarıya kulak kabartır.

122. Cemal'in Fabrikası Önü-Avlu-Bahçe-Sokak (Dış-Gün)

Gittikçe artan işçi kalabalığı kapıya ve yöresine yığılmıştır... Sami, Rıza kapıdadırlar... Kapıcılar da bekliyorlardır açık kapı önünde... Gümüşanalı da kalabalığın bir köşesine sıkışmış bakıyordur... Sami çıkar yüksekçe bir yere...
SAMİ - Arkadaşlar.

Fakat ikinci sözü söylemesine fırsat bulamadan daha gerilerden bir yerden gelen koca bir taş alnının ortasına inmiştir. Sami acıyla yıkılır arkadaşlarının yanına... Ortalık karışmıştır... Taşlar yağıyordur yandaki sokaklardan... İşçi kitlesi önce şaşkın kalır bir an... Panikle sağa sola kaçışanlar görülür...

— Vay namussuzlar...

— Hay dinini imanını sizin gibi ben...

— Arkadaşlar...

— Ulan...

Taş yağmuru durmuştur. Yan sokaklara koşuşanlar da durur. Tam bir sessizlik başlar bu kez de. Sanki hiçbir şey olmamış gibi. Taş atanlar da yoktur görünürde. Sami'yi, Rıza ve birkaç şaşırmış işçi, kucakta götürürler, yüzünden, başından kanlar akan Sami'yi bir arabaya atarlar. Kapıcılar seslenir:

KAPICI - Haydin... İşbaşı...

Birkaç işçi çekingen şaşkın giriyordur fabrikadan içeri ki deminden beri ortalığı gözetleyen Gümüşanalı keser önlerini...

GÜMÜŞANALI - Nereye gidiysiiz?

İşçiler duralar. Öteki işçi kalabalığı da sokulup toplanmıştır fabrika kapısında...

GÜMÜŞANALI - Kolay mıdır o kadar bu iş? Kafasını yaracağlar arkadaşımızın, bitecek ha?

O sırada işçi kitlesinin gerilerinde Şükrü görülür. Gümüşanalı da görmüştür sokulmuş Şükrü'yü... Önce şaşırır, sonra toparlanır... Haşim atılmıştır birden ortaya...

HAŞİM - Başimiza şimdi de sen mi çikaysun ola Gümüşanalı?

GÜMÜŞANALI He, ben çıkıyam. Adam kıtlığında ben çıkıyam Haşim, bir diyacağın mı vardır?

HAŞİM - Ola çekil akilsuz dağli...

Gümüşanalı dimdik duruyordur, gözünü Haşim'e dikmiştir... Haşim işçilerin Gümüşanalı'ya eğilim gösterdiklerini fark etmiştir. Birden dönüp demagojik bir tavırla,

HAŞİM - Yürüyün ula, pizum uşaklar...

Beş on kişi Haşim'in sözü ile kapıya yönelir, yürürken, bir kımıldama olur. Bazıları karşı çıkar gibidir... Uyanık işçilerden birkaçı kapıyı tutar...

1. İŞÇİ - Salkar'da direniş yapıyorlar bizim için utanın be...

2. İŞÇİ - Sendikamızın kararı var...

HAŞİM - Ola sizun sendikanuzun ben silsilesini...

Sonu duyulmaz çıkan uğultudan...

— Biz de senin ulan hamsi kafalı...

1. KARADENİZLİ - Ola sizde hamsi kadar pile kafa yok kuyruklular...

— Kanmayun ula bu dağlilara...

Ula bu kizilbaşlılar mi bize akil vereyiler. Oların sendikasundan da...

— Sendika pizimdur ola, hepimizun...

— Arkadaşlar vallah boşuna kanıysaaz ha...

— La bizim oğlanlar bakmayın bu hamsi kafalılar...

Dikkat: (Bütün bu kargaşalık, kimin ne söylediği belli olmayan bir uğultu içindedir sözler dalgalanan bir kameranın insanlarla vıcık vıcık dolu kadrı üstüne düşüyordur...) Fakat kalabalığın her şeye rağmen duraladığı, kimsenin fabrikadan içeri giremediği, Gümüşanalı'nın ve birkaç uyanık işçinin kapıyı kesmesiyle yığılıp kararsız kaldıkları görülür... Birden Şükrü çıkar yüksekçe bir yere... Başlar yüksekten...

ŞÜKRÜ - Görüyorsunuz, kanunları hiçe sayıyor bu namussuz, kahpe analılar...

Kitle duralamış, kalabalığın arasında kışkırtmaya başlayan Şükrü'ye bakıyordur. Başka çetecilerin de sokak başlarından yaklaştıkları, Şükrü'nün konuşmasını desteklemeye hazırlandıkları görülür.

ŞÜKRÜ - Bunlar bizim hürriyetimize düşman... Düzen düşmanı bunlar... Arkadaşlarımızı da bunlar öldürdü biliyorsunuz... On yedi yaşındaki aslan gibi delikanlı kardeşimizi, Aziz'i vurdular kahpece bunlar... Şimdi de burda anarşi yaratıp...

Fakat sözünü tamamlayamadan yaşlı bir işçi keser hırsla:

YAŞLI İŞÇİ - Ola Aziz'i vuran sensin köpek... Vallah gözümle görmüşüm...

Çetecilerden biri hemen yaşlı adama çullanacaktır ki yanındakiler çetecilere sille tokat girişip uzaklaştırırlarken; bir Karadenizli seslenir...

KARADENİZLİ - Ola asıl katil sizsuğuz, kim piraktirdu seni mapus damindan?

HAŞİM - Ola uşaklar iftira edeysuz bu pizum Şükrü'dür...

Fakat birden galeyana gelmeye başlayan kalabalık Şükrü'ye, yöresindeki birkaç adamına, o arada onları kollamaya çalışan Haşim'e deli gibi, tam bir kin boşalmasıyla çullanır. Birden ayak altına almışlardır Şükrü'yü...

Çetecilerden birkaçı tabancasına sarılıp ateş ederek kaçarlar, birkaç işçi peşlerine takılıp kovalamaya başlamıştır... Fakat Haşim, bilhassa Şükrü feci duruma düşmüşlerdir... Haşim'i de kaçırır birkaç hemşerisi...

Ula akilsuz, kaç purdan...

Haşim fırlayıp kaçarken elinde tabancasıyla ayaklar altına düşmüş Şükrü'yü görürüz. Kan revan içindedir. Belli ki öldüreceklerdir adamı... Birden Gümüşanalı fırlamış, kalabalığı yararak atılmıştır, bir yandan da bağırıyordur...

GÜMÜŞANALI - Öldürmeyin, yanlıştır yaptığınız... Vallah yanlıştır... Bırakın diyem ha, bırakın...

Fakat kolay olmuyordur bu iş. Yerdeki Şükrü'nün üstüne abanmış korumaya çalışan Gümüşanalı'yı da dövüyorlardır kurdurmuşçasına. Gümüşanalı hem kendini kollamaya çalışıyordur, hem de yarı komadaki Şükrü'yü kurtarmaya. Sürekli de bağırıyordur yapmayın, etmeyin, diye...

GÜMÜŞANALI - Vallahi öldürüysiz, bırakın diyem... Sonunda komadaki Şükrü'yü alıp çıkarır kalabalığın altından. Duvar dibine bir yere bırakır. Fakat onun da kafası gözü kan içinde kalmıştır... Soluk soluğa bakar kalabalığa, bir yargıyı kesinlikle bildirir gibi bağırır birden...

GÜMÜŞANALI - Adam öldürmek yoktur bizde... Kalabalıkla bir an göz göze kalır... Yarı ölü gibi Şükrü'yü çekip alırlar yanından, götürürler birileri... Gümüşanalı kızgın soluk soluğa konuşmaya devam eder...

GÜMÜŞANALI - Öldüreceksiniz de ne olacak bir kişiyi? Kendi halınıza bakın siz..

Kalabalık işçi kitlesi dalgalanır homurdanarak... Gümüşanalı götürdükleri komadaki Şükrü'yü işaretle bağırır...

GÜMÜŞANALI - Suçlu bu mudur, biz miyik? Ha, soruyum hepiize... Belli ki bu, öteki, Haşim, bizde var bi dene ağzı kara Ökkeş, onu da bilirsiiz, hepsi birer alçaktır bunların... Peki bunnara kanan divanalar? Hangiyiz ganmadığız? Birbirinizi boğuydiz daha dünen. Yok sen Doğulusan, sen Karadenizlisen, Sen Kızılbaşsan, sen Trakyalısan da ben Anadoluluyam... Kafa mıdır bu?... Oyun değil midir bunlar?

Kapıyı işaret eder. Cemaller'i gösterir kendince.

GÜMÜŞANALI - Aha bu deyyusların oyunu değil midir hepimize?...

Dikkatle dinleyen işçi kalabalığı... Çeşitli başlar...

GÜMÜŞANALI - Bizde kafa olsa... Rıfat Ağabeyimizi furdular, hemi de gözümüzün önünde... akıllandık mı? Demin de Sami Ağabeyi devirdiler taşınan. Biz de onları öldürürsek olur mu belliysiiz? Birini vuracaksın, iki it koyacaklar yerine... Hemi de bizi kıracaklar söz temsili... Yani, işte... Cahıl bir adamım ben, konuşmayı beceremiyem göriysiz. Çık-

sın da biri doğruyu konuşsun... Ben bu kadar konuşuyam.

Etraftan bağrışmalar başlamıştır... Bilhassa bilinçli işçiler, sevinç gözyaşı döker gibi bakarak bağrışırlar...

İŞÇİLER - Konuş Gümüşanalı...

— Devam et... En doğruyu söylüyorsun...

— Helal Gümüşanalı...

— Ola ne laflar biliymiş bu...

— Namuslu adamı göriymisez...

— Oy o dilleri yiyem ben... Kuyrukli...

— Ola goniş...

Bir uğultu içinde biraz daha yükseğe çıkan Gümüşanalı kalabalıklara şöyle bir bakar, şimdi heyecanlanmıştır artık... Yutkunur, gerçekten de deminki rahatlığı kalmamıştır sanki... Tekrar başlar...

GÜMÜŞANALI - Ben diyem ki...

Durup bakar, gene heyecanla tekrarlar...

GÜMÜŞANALI - Ben diyem ki... Yanı, bunun bir tek yolu vardır. Hepimiz bir olduk mu tamamdır bu iş... İşçi işçinin kardaşıdır diyem yani... Neyi bölüşemiysiiz? Birlik olun vesselam...

Bir bağrışma, bir heyecanlı uğultu içinde...

1. İŞÇİ - Ama bize hakaret ediyor bunlar... Yok kuyrukluymuşuk, yok dağdan inmişik...

GÜMÜŞANALI - Bağa da diyiler, nolmuş... Guyruğun mu vardır ki kızıysan?

Gülüşmeler, alkışlar... Hava gevşemiştir...

GÜMÜŞANALI - Siz de onlara hamsi diyisiiz...

Gülüşmeler...

KARADENİZLİ İŞÇİ - Oy kurban olayilar hamsiye...

Daha çok gülüşmeler... Gümüşanalı ciddi başlar gene, büro yanını işaretle,

GÜMÜŞANALI - Bölüşecek mal onlardadır. Biz birleşelim ki onlar birbirini yesin...

Gene gülüşmeler olunca sözünün ciddiliğini vurgular...

GÜMÜŞANALI - He vallah... Doğru söyliyem ha... Akrebin dört bir yanını ateşnen çevirdin mi kendine kıyar... Yapacağımız bu değil midir?...

Dikkatle dinliyordur işçi kitlesi...

123. Cemal'in Fabrikası-Büro-Muhasebe Odası-Pencere-Bahçe (İç-Dış-Gün)

Fabrikanın pencerelerinden bakan Zehra, biraz gerisinde, yanında Nazif. Karşı binada, daha belirsiz biçimde pencereden olaylara bakan Cemal'in silik görüntüsü. Ardında daha da silik, Salih... Fabrika önündeki işçi kitlesinden gelen haykırışlar şimdi daha da büyümüştür. Uzaktan yüksekte konuşma yapan Gümüşanalı arkası dönük görülmektedir... Onun sözleri duyulmaz ama, işçi kitlesinin gittikçe artan heyecanı ve bağırılan sloganlar dev bir yansıma içindedir...

— Haklıyız...
— İşçilerin birliği... Yaşasın...
— Kahrolsun Faşizm
— Direniş... Direniş... Direniş...
— Grev yolu...
— Kahrolsun soyguncular...
— Sömürüye son...

İşçi kitlesi üstünde, arkası bahçeye dönük, elleri kollarıyla kitleyi etkileyici konuşma yaptığı görülen Gümüşanalı'nın konuşmasıyla yukardaki sloganlar dev bir koro biçiminde yansımaktadır... Pencereden bakan Cemal, gerisindeki Salih... Pencereden bakan aydınlık bakışlı, net Zehra, gerisinden bakan gölgedeki Nazif... Birden Zehra'nın telaş ve endişeyle bahçedeki bir yere baktığını görürüz... Açısından bakarız... Tarhların ardından siyah giysili badigartlar sinsice sokulmaktadırlar...

Gümüşanalı'nın ardına doğru ağaçlar, dallar siper ederek... İki kişidirler... Birisi, asıl elebaşısı çok yaklaşmıştır. Bir ağacın ardına siper alıp cebinden tabancayı çıkarır... Cemal'in soğuk bakışı... Zehra'nın sarsılması... Gümüşanalı konuşuyordur... İşçi kitlesi haykırıyordur...

— Direneceğiz arkadaşlar...

— Kahrolsun sömürü..

— Yaşasın işçilerin birliği...

Badigart tabancayı doğrultur... Zehra çılgın gibi bakakalmıştır...

124. Cemal'in Fabrikası-Muhasebe (İç-Gün)

Uzaktan aşağıda tabancayı doğrultan badigart... Birden odaya dönen Zehra, çaresizlikle açılmış gözleriyle odaya bakıyordur, bir şey arıyordur, bir çare, bir araç... Nazif de çekilmiş ürkek bakıyordur kızın marazi denebilecek gergin bakışlı, odada bir şeyler arayan yüzüne. Çok kısa bir andır bu... Zehra birden masa üstündeki kocaman defteri kapar. Eskiden zorla kaldırdığını gördüğümüz defteri bir tutuşta kaldırır. Pencereden atacaktır ki Nazif önleyecek bir hareket yapar, el atar belki, Zehra iki eliyle kavradığı koca defteri, çevik, dinamik bir hareketle Nazif'in suratına çarpar. Herifi duvar dibine, burnundan kan boşanarak fırlatır. Defteri de bütün gücüyle bahçedeki, aşağıda ağacın dibine nişan almış badigartın kafasına savurur...

125. Cemal'in Fabrikası-Bahçe-Avlu (Dış-Gün)

Zehra'nın fırlattığı kocaman defter ağaç dibinde siper alan eli tetikteki badigartın kafasına düşer, herifin sallanan koluyla tabanca ateş alır boşa, fakat kendi de koca defter altında ezilmiş kafası ile ağacın dibine yıkılır... Tabanca sesiyle birlikte işçiler dönüp bakarlar olaya, hemen beş on işçi fırlayıp badigartı dövmeye koşarlar. Herif ağaç altında

sersem sersem kalkmaya çalışırken, öteki de kaçıyordur tabancasını rastgele ateşleyerek...

126. Cemal'in Fabrikası-Büro (İç-Gün)

Olayları izleyen Cemal'in hırsla baktığı Zehra'ya dişlerinin arasından söylendiği görülür...

CEMAL - Orospu...

Ardındaki Salih irkilir gibi olur... Tutamamıştır kendini...

SALİH - Senin koynunda orospu oldu...

Cemal birden dönüp bakar Salih'e... Gözlerinden ateş fışkırıyordur sinirden... Kendini tutamıyordur belli ki... Söyleyecek söz de bulamamıştır... Birden patlar...

CEMAL - Defol ulan burdan deyyus...

Salih kocaman bir tokat patlatmıştır aniden herifin suratına... Cemal sendeler... Elini cebine atar, daha önce kızın, Salih'in önüne attığı Salih'e ait tabancayı çeker... Salih fırlayıp yakalar bileğini... Tam bir ölüm kalım kavgasına tutuşmuşlardır... Vahşi, acımasız... Üzerlerine dışardaki işçi kitlesinin dev korosu düşüyordur...

— Kahrolsun soyguncular, katiller...

— Yaşasın işçilerin birliği...

— Yaşasın grev grev grev...

Kavga, sille tokat (Amerikan yumruğu değil) devam eder bu sözlerin altında... Salih, tabancayı almıştır herifin elinden, boğuşma ânında tabanca patlar... Cemal sendeler, aynı anda da dışardan grevcilerin davul sesi patlar, zurna, kemençe sesleri izler davul sesini. Tam bir cümbüş vardır dışarda. Cemal debeleniyordur. Masasına ve bilhassa kasasına yıkılır, ölür... Soğuk dalgın bakan Salih, elinde tabancayla...

127. Cemal'in Fabrikası Önü-Avlu-Bahçe-Sokaklar (Dış-Gün)

Kemençeli horonlarla davul zurnalı halaylar birbirine karışmıştır... Fabrika önünde çadır kurulmuştur, grev çadırı. Bütün işçi kitlesi tam bir kaynaşma içinde halka olmuş horon, halay çeviriyorlardır... Pankartlar, dövizler asılmıştır, daha da asılmaktadır habire...

SÖMÜRÜYE PAYDOS...

İŞÇİYİZ, GÜÇLÜYÜZ, DEVRİMDE ÖNCÜYÜZ..

FAŞİZME GEÇİT YOK...

BAĞIMSIZ TÜRKİYE...

Mahşeri bir işçi kalabalığı... Horon tepenlerin arasında Gümüşanalı... Keyifli gülüyordur... Zehra çıkar fabrikadan, ağır ağır işçilerin önünden geçer... Gümüşanalı'nın önünden geçerken durur Gümüşanalı, utangaç, güleç bakar mahzun Zehra'ya... Çekingenlikle uzanır Zehra'yı da çeker, bir ara durulmuş, kendilerine bakan halay topluluğuna... Birkaç polis arasında Salih çıkar kapıdan... İşçiler hepsi birden oyunu durdurmuşlardır... Salih'e bakıyorlardır... Salih, bitik, yıkık geçer yakınındaki cipe doğru... Geçerken Zehra'nın biraz uzağında durur, bakar kıza... Zehra da soğuk, dik bakıyordur Salih'e... Sevgi değil, belki soğuk bir acıma vardır kızın bu bakışında... Salih döner, polisler arasında cipe biner... Cip uzaklaşır... Zehra dalgın, mahzun bakıyordur ardından... Gümüşanalı da öyle bakar sonra içgüdüsel bir biçimde eli cebine gider, yavaşça elmasını çıkarır, tam dişleyecektir ki birden aklına gelmiştir sanki, siler pantolonuna ve yanındaki Zehra'ya uzatır, kızın ağzına yaklaştırır...

GÜMÜŞANALI - Bir diş al...

Kız şaşkın bakar... Gümüşanalı sıcak, çekingen gülümseyerek ısrar eder...

GÜMÜŞANALI - Vallah iyi gelir... Bir diş...

Kız mahzun, elmayı dişlerken resim donar... Bir an kızın, gülümseyen Gümüşanalı'nın elindeki elmayı mahzun gülümseyerek dişleyen resmi kalır perdede... Sonra tekrar gümbürtülü halay, horon sesleri kaplar ortalığı. Fabrika etrafında çılgınca oynayan işçi kalabalığı... Fabrikayı çevirmiştir artık... Oyun sürüp gider...

SON

Analık Davası
(Senaryo)

Bu senaryonun bir kez filme çekim hakkı,
Murat Film - Süreyya Duru'ca satın alınmıştır.
Hiçbir biçimde başkası tarafından
kullanılamaz.

1. Çarşı-Pazar (Dış-Gün)

Pazaryeri ya da debbağlar, bakırcılar çarşısı gibi bir sokaktan dükkân önlerinde ya da bir kıyıya yığılmış çuval, torba, kap kacak gibi şeyleri devirip ortalığı dehşete düşürerek gelip duran atlılar... Moğol atlıları baştadır. Heybetli, ürkünç görünüşleri içinde halka bakıyorlardır. Onların yanı sıra Selçuk atlıları, bir araba ya da at üstündeki saman doldurulmuş insan derisi asılmış, tepesinde insan kellesi takılı bir sırığı taşırlar. Halk korku ve nefretle bakıyordur bunlara. Köylüler, esnaf, zenaatkârlar görülür öfkeyle bakan... Kamera bunları tararken gelip Derviş Abdal'da kalır. Herkesin tam zıddı, her şeye acı bir gülümsemeyle bakıyordur o. Atlılardan biri, elindeki kâğıdı açar, bağırarak okur.

ASKER - Devletli Sultanımızın fermanıdır: Akılsız Türkmen ve cahil köylü taifesini kandırıp, ehli İslam arasında fitne ve fesada kalkışan din ve mülk düşmanı Cimri haininin benzerlerine örnek olması

için köy köy, kent kent dolaştırılarak bütün tebaamıza gösterilmesi emrü fermanımızdır...

Asker, kâğıdı bırakıp halka seslenir gene,

ASKER - Ey ahali, işte bir hainin akıbeti, ibretle seyredesiniz...

DERVİŞ - İbretle seyretmediğimiz ne vardır ki... Hi hi hi...

Gülüyordur Derviş Abdal... At üstündeki asker, dik dik bakar Derviş'e...

ASKER - Sen ne söylersin Derviş?...

Derviş güler,

DERVİŞ - Ben abdal bir dervişim. Anlamamışım da sorarım: Moğolları da ibretle seyredecek miyiz?

Asker, ne diyeceğini bilemez, biraz da korkuyla bakar; dimdik, soğuk, tepeden bakan Moğol süvarilerine...

DERVİŞ - Yalnız ölülerden değil, dirilerden de ibret alınır yiğidim...

Asker, ne diyeceğini bilemez. Atın başını döndürür... Kafile pazardan geçer giderken, Firuz Paşa'nın adamları atlar üstünde karşı yandan girerler pazara. Birçok köylülerin çuvalla buğdayını, tahılını alıp arabaya yüklerler. Karşı çıkanları kırbaçlayıp yıkarlar...

KÖYLÜ - Zalimler. Ne alırsınız buğdayımı?...

FİRUZ'UN ADAMI - Vergi borcun vardır köpek...

Yediği kırbaçla kan içinde yere yıkılan köylüler...

KÖYLÜ - Vergi borcum yoktur benim. Ödedim.

FİRUZ'UN ADAMI - Ödediğin vergi değil, verginin faizidir cahil köylü...

Pazar yerinde panik... Faizci Firuz Paşa'nın adamları, kaçanları kovalayıp vurur, yıkar... Yandaki dükkânlara dalar, öteberiyi alıp yüklerler. Çaresizlikle bakan dükkâncı... Acı gülümsemesiyle bakan Derviş Abdal...

DERVİŞ - Bre Faizci Firuz Paşa'nın köpekleri...

Esnaftan, yiğit görünüşlü biri gelip Derviş Abdal'ın omuzuna dokunur, başı ile hafif bir işaret yapar. O aynı gülüm-

semeyle adamı izler. Belli bir gizlilik içinde sokak arasında dükkânlara doğru giderlerken pazaryerinde, dükkânlarda zulmüne, soygununa devam eden Firuz'un adamları...

2. Bir Demirci Dükkânı (İç-Gün)

Dükkânda, kıpkızıl ateşli körük ocağı önünde, örs üstündeki kızgın demiri balyozlayan demirci ustasıyla çıraklarından açarız belki. Kapıdan birer ikişer girenler. En sonda Derviş Abdal'la adam gelirler. Bir demirci, kepenkleri çeker, sokağı gözetleyip. Dükkân kalabalıktır. Çeşitli tipler... Dükkân sahibi, yaşlı demirci Hamza, hepsine bakar. Yanında Hıdır...

HAMZA - Dokumacı esnafı karındaşlarımız da gelmişler midir?

BİRİSİ - Hepimiz buradayız...

Demirci, gerideki bir perdeyi açıp, birini alır içeri. Giren sırmalı esvaplı bir saray adamıdır. Selamlar içerdekileri. Derviş Abdal'ın yüzündeki sırıtış hep aynıdır. Usta, adamı gösterip...

HAMZA - İşte, Saadettin'in adamı...

Adama döner,

HAMZA - Feta ehli karındaşlarımız sizi dinler...

SAADETTİN'İN ADAMI - Cümle zenaat ehline, esnafa efendim Saadettin selam edip müjdeler ki, Faizci Firuz Paşa'nın sonu gelmek üzeredir. Eğer siz karındaşlarımız yardımcı olursanız, bu zulme, elbirliği, gönül beraberliği ile son verilecektir.

Bir sessizlik olur. Derviş Abdal, güler hep.

HAMZA - Bize ne vaat eder Saadettin?...

SAADETTİN'İN ADAMI - Haksız vergileri kaldıracak, zulme son verecek, halka hürriyet ve adalet getirecektir...

Hepsi dimdik bakıyorlardır adama, Derviş, aynı gülüşle,

DERVİŞ - Moğolları ne yapacaktır?

Hepsi ona dönüp bakarlar. Adam, güç durumda kalmıştır belli ki... Birden Hıdır, atılır,

HIDIR - Asıl zulmün başı, Moğollar'la işbirlikçileri yok edilmeden, mülke adalet gelmez... Firuz Paşa, onların bir köpeğidir...

SAADETTİN'İN ADAMI - Bize köpeği gebertmek düşer...

HIDIR - Fütüvvet ehli bütün ülkede, Moğollar'a da işbirlikçilerine de kılıcını acımadan saplayacaktır...

SAADETTİN'İN ADAMI - Moğollar'a gücümüz yetmez...

ZENAATKÂRLAR - Bizim yeter!...

Adam, sert bakışlar karşısında suskun kalır.

Kurnazca dönüş yapıp ekler,

SAADETTİN'İN ADAMI - Efendim yardımınıza güvenebilir mi?...

Bir sessizlik olur önce, yaşlı usta cevaplar ağır bir tonda.

HAMZA USTA - Köpeğe de, sahibine de kılıncımız keskindir bizim. Güvenebilir...

Herif selamlayıp perdenin arkasına geçer. Usta da yolcu etmek için gider peşinden... Orda kalanlarda bakışmalar, suskunluk. Derviş Abdal, kapıya yürür aynı gülümseme içinde. Birden durdurur birisi,

BİRİSİ - Nereye gidersin Derviş Abdal?...

Derviş, aynı sırıtışla,

DERVİŞ - Eli nasırlılar, yüreği nasırlıların peşinden giderse, bize de mağaraya gitmek düşer...

Ağırbaşlı gülümsemeler.

HIDIR - Gene mi mağaraya?

— Ne bulursun mağarada?

Derviş Abdal, birden soğuk ve sert bir yüz takınır. Eski yüzünün tam zıddıdır. Hiç görmediğimiz, döner adamlara doğru. Tek tek yaklaşır...

DERVİŞ Sen bakırcı, sen çulhacı, sen debbağ, sen demirci, sen dülger ve sizler, hepiniz fütüvvet ehlisiniz... Siz ki alnınızın teri, bileğinizin hüneri, zekânızın marifeti, pirinizin kudreti ile hizmet görür, helal ekmek yersiniz. Bu fani dünyada çanak çömlek uğruna birbirini paralayan devletlilerin peşine takılmaktan ne bulursunuz?... Firuz Paşa köpeğini boğmak isteyen, ondan da kuduz bir köpektir. Moğollar'a sizi satmakta ondan geri kalmayacaktır...

Sözünü bitirip kapıya dönerken, hepsinin suratları değişmiş, sertleşmiştir. Bu kez, Derviş Abdal, eski haliyle gülmeye başlamıştır... Kapıdan çıkarken, aynı gülümsemeyle ekler...

DERVİŞ - Sakın ha! İnanmayasınız bu dediklerime. Siz de mağaraya kaçarsınız o ateşi kim yakar, o körüğü kim çeker?

Çıkar. Hepsi ardından ciddi bakıyorlardır... Sessizlik çökmüştür üstlerine. Hamza, hepsine bakıp ağır ağır söyler...

HAMZA - Ateşi su ile, suyu toprak ile, toprağı nebat ile, nebatı hayvan ile, hayvanı insan ile durdururlar.

Durur, sonra ağır ağır ekler...

HAMZA - Ve insan ki ölümlüdür, zulüm ile durdurulmaz. Biz zulme başkaldırırız, ölüme değil.

Tam bir sessizlikle hepsi başlarını öne eğerler... Hamza, yandaki ocakta kıpkızıl hale gelen bir demiri çekip, örse yatırır, koca balyozu alır, etraftakilere bir kez daha bakar...

HAMZA - Zulme kılınç, ölüme yazgı gerektir ihvanlar...

Sonra örsteki demire koca balyozu kaldırırken seslenir,

HAMZA - Ya Settaar...

Dükkândakiler, ağır ağır ayrılmaya başlar, başları saygıyla önlerinde. Demirci, örse balyoz indiriyordur, yanında çırakları. İşleyen körük, ocakta yanan kömür, kızan demir-

ler. Hıdır'ın hayran bakışı Hamza'dadır. O da balyoz indirmeye başlar aynı örse...

3. Firuz Paşa Konağı Bahçesi-Kapı-Avlu (Dış-Gün)

Üst baş perişan, yırtık pırtık giysiler içinde, gözleri sefaletten, açlıktan çukura kaçmış bir kalabalık halk kitlesinin itiş kakış kapıya dolduğu, içeri girmek için çığrıştıkları görülür... Konaktan çengi, şenlik, müzik sesleri gelir...

— Dileğimiz vardır... Beyzademizin mürüvvet günüdür. Bizi de dinlesin Paşamız.

— Dilekçem vardır efendimize...

— Kullarının zulmünden inleriz... Böyle bir mutlu gününde.

— Takatimiz kalmamıştır artık... Beyzademizin mübarek başı için kerem buyursun efendimiz... Dinlesin bizi...

— Beyimize ahvalimizi bildireceğiz...

Kapıdan eli kırbaçlı muhafızlar fırlayıp, halkı kırbaçlayarak dağıtmak isterler, fakat kırbaca aldırmamaktadır kalabalık.

— Vurun istediğiniz kadar, bize kırbaç mı kâr eder?...

— Vurulmadık yerimiz mi kalmıştır bizim?...

— Her gün kırbaç yeriz...

— Çektiklerimizin yanında bu kırbaç da nedir?

İç bahçedeki duvarın üstünden kazanlarla kaynar su atmaya başlamışlardır kalabalık kitleye... Kaynar suların dumanlar çıkararak döküldüğü çıplak vücutlardan buğular yükselir. Hiçbiri oralı değildir sanki. Biri, bağırır,

— Biz zaten yanmışız, ateşten kaçmak da n'ola?...

Suyu dökenler de dehşete kapılmışlardır bu direniş karşısında. Başlarındaki Bölükbaşı'nın ayrıldığı görülür, konağa doğru koşar acele...

4. Saray-Avlu ya da Salon (İç-Dış-Gün)

Çalgı, çengi seslerinin, alkışların, zılgıt naralarının arasında mükellef bir tahtırevanda salona getirilen Cebbar'ı görürüz. Bir yanında Hekimbaşı, bir yanında Müneccimbaşı, önde annesi ile annenin yanından ayrılmayan yakışıklı yaver, Firuz Paşa, Hüsrev Paşa, Saadettin... Hüsrev Paşa eğilip Cebbar'ın omuzuna ya da göğsüne kıymetli taşlı bir madalyon takar. Alkışlarlar...

— Maşallah...

— Tuh tuh... Kırk bir kere maşallah...

— Ah beyzadem. Seni yaradana kurban olalım hepimiz...

HÜSREV - Yeğenim Banu Hanzade'nin valideleri, beşik kertmesi damadı Cebbar Paşazademize göndermiştir bu madalyonu. İnşallah nikâh hediyelerini getirmek de bana nasip olur...

SESLER - Âmiiin...

Etrafta konak hiçmetçileri, konak halkı, çepeçevre dalkavuk kuşağı oluşturmaktadır kafileyi. Kadınlı erkekli halayık, hizmetçi tayfası... Faizci Firuz Paşa, cebinden çıkardığı bir avuç çil parayı çocuğun önü sıra fırlatır. Çevredeki herkes balıklama atılırlar para toplamak için yerlere... Ayaklar altından birbirlerini ite kaka para toplayanlar. Paralara daha atılır atılmaz tahtırevanı tutan uşaklar da pat diye bırakmışlardır tahtırevanı, paraya atılmışlardır onlar da... Anne Feleknaz öfkeli...

FELEKNAZ - Açgözlü köpek sürüsü. Üç kuruş için öz evlatlarını bile çiğnerler. Evladım benim...

Paşa, kafileyle yürüyecektir ki, Bölükbaşı çekingen sokulur...

BÖLÜKBAŞI - Dış kapıya çıkılamıyor Paşa Hazretleri...

Paşa, hırsla gözlerini belertir, Bölükbaşı, hemen ekler,

BÖLÜKBAŞI - Ahali toplanmış, Beyzademizi göreceğiz deyu söyleşirler ki, bir mahşerallah. Paşamıza ahvalimizi arz edeceğiz derler bu mutlu günde...

FİRUZ - Her tedbir alınmış mıdır?

BÖLÜKBAŞI - Aldık Paşa Hazretleri, kâr etmez...

Firuz Paşa, bir an durur,

FİRUZ - Dinleyelim halkımızı...

Firuz Paşa, birden kızar gibi dikelen Feleknaz'a bakar.

5. Firuz Paşa Konağı-Bahçe-Kapı Önü (Dış-Gün)

Kapıya itiş kakış toplanmış, üstleri başları dökülen, perişan kalabalığa konuşan Bölükbaşı... En geride bir yerde Derviş Abdal, gülerek bakıyordur...

BÖLÜKBAŞI - Paşa hazretleri ve refikaları Feleknaz Sultan dertlerinizi dinlemeye karar verdiler. Yalnız, dert anlatacak, dilekçe vereceklerin önce yirmi beşer akçe vergi ödemeleri gerektir. Sırayla gelin bakalım...

Kalabalıkta önce bir durgunluk olmuştur. Buz gibi bir sessizlik... Şaşkın, bitkin bakışırlar. O sırada kapı açılmış, başta Firuz Paşa, Feleknaz, yaver, tahtırevandaki Cebbar görülmüştür. Belki iki kanatlı kocaman bir kapıdır bu. Paşa ve avanesi iç bahçede görülmektedir... Sefalet tablosu gibi olan halk aynı sessizlikle ağır ağır çekilmeye başlamıştır... Demin çılgınca atılıp konuşmak isteyen kalabalığın yerinde bitkin, yıkık, umutsuz, çekingen, ağır ağır dağılmaya yüz tutan halk vardır. Tam bu sırada Derviş Abdal, gülerek kımıldar... Başlar ağırdan, şıkır şıkır bir oyun tutturmaya... Göbek atıyor, oynuyordur aynı gülücüklü yüzle... Yanında yöresindeki sefil halk önce öylece bakıyordur. Derken birer ikişer onlar da katılmaya başlarlar bu oyuna... Birden bütün kalabalığa yayılan bir şıkır şıkır oynama havası tutturulmuştur. Gittikçe artan bir coşkuyla göbek atanlar, şıkır şıkır

oynayanlar kaplamıştır alanı... Sefil, üstleri başları lime lime dökülen bu halkın oynamasından bir hüzün yükseliyordur... Derviş Abdal, soluk soluğa çekilir kıyıya... İçerden şaşkın, donmuş gibi duran Paşa takımına bakar uzaktan. Ciddileşir... Kendine göre bir ahenk içinde söylenir.

DERVİŞ - Nice gün ekmek tutmamış parmaklar,
Şakır şakır şaklar oldu kork paşam,
Kaybedecek bir şeyi olmayanlar,
Çalar, söyler, oynar oldu kork paşam...

Ağır ağır kırlara doğru uzaklaşır...

6. Firuz Paşa Konağı-İç Bahçe (İç-Gün)

Dışarda oynayıp göbek atan halka bakan Firuz Paşa, kızmıştır.

FİRUZ - Kapatın kapıları...

Hemen kapıları kaparlar. Saadettin, gizli bir memnunlukla bakıyordur...

BÖLÜKBAŞI - Selamlıkta konuklar beklerler Paşam...

Tahtırevanın başını yan bahçeye çevirir, hareket ederler. Saadettin, Feleknaz'a bakıyordur. Feleknaz, halka kızmıştır.

FELEKNAZ - Açgözlü köpek sürüsü. Ekmek haramdır bunlara, kemik bile çoktur...

Paşanın biraz gerisinde, Feleknaz'a yakın Saadettin, karışır yavaşça...

SAADETTİN - Bu aç sürü kemik yemeye kalkarsa haliniz haraptır Feleknaz...

Feleknaz, birden öfkeyle bakar.

FELEKNAZ - Bacınızın bir paşa hatunu olduğunu unutup besleme çağırır gibi seslenmeyi âdet edindiniz ağabey...

Saadettin, toparlanır...

SAADETTİN - Kusurum bağışlana Bacı Sultan, bu aç sürünün sevgili yeğenimin mutlu günündeki say-

gısız hali bana da, saygıda kusur ettirdi. Şu melek yüzüne bakın yavrunun. Cebbar... Puçu puçu... Puçu... Maşallah... Kırk bir kerre... Gözden saklasın Allah...

Tahtırevandaki bebeğe oyun yapıyordur. Kafile giderken Feleknaz, bebeğe eğilir,

FELEKNAZ - Cebbar'ımın yüzü solgun mu ne Hekimbaşı?...

HEKİMBAŞI - Buyrun Sultanım...

Kafile çocuğa Hekimbaşı'nın, Müneccimbaşı'nın ilgisiyle uzaklaşırken Saadettin'in geride kaldığı görülür. Bir sütun ya da ara duvar ardında durup etrafı gözler. Yandan, daha önce demircinin yanında gördüğümüz adamı görülür. Etrafı kollayarak yaklaşır. Konuşmaya başlamışlardır. Önce selam verir Saadettin'e...

SAADETTİN'İN ADAMI - Tamamdır efendimiz... Siz efendimizin herkes işaretini beklerler... Yalnız fütüvvet ehli esnaf, zenaatkâr, Moğollar'a da başkaldırmak yolundadırlar efendimiz.

Saadettin, baş sallar hafifçe. Memnundur.

SAADETTİN - Moğollar'ı hoş tutacağız. Hareket başlayınca beş bin altını Moğol kumandanı Kara Bayçu'ya kışlasında bizzat sen teslim edeceksin. Firuz Paşalıları kırdırdır mı, ardından fütüvvet ehlini, şımarık esnaf, zenaatkâr taifesini temizlemek gelir. Kız kardeşimi ve piçini de ellerimle gebertmek benim işim olsun...

Kinli bakışlı yüzü...

7. Firuz Paşa Konağı-Mutfak

Mutfakta yoğun çalışma. Kazanlar kaynıyor, aşçılar koşturuyordur. Satı Kadın girer çıkar. Gülizar da her söylenene koşan, kan ter içindeki bir hizmetçi kızdır. Uzaktan uzağa, çalgı, çengi sesleri, kahkahalar, naralar...

— Kız yumurta sepetini getir Gülizar...

Gülizar, kocaman yumurta sepetini kaldırıp koşar, tavaya yumurtalar kıran aşçı yamağının önüne korken öteden başka ses,

— Un torbası nerde Gülizar?

Kocaman un torbasını yüklenip istenen yere yetiştirir. Yufka açıyorlardır.

— Büyük kuşanenin altındaki ateş söner kız. Kömür atsana.

Kocaman bir yalaktaki kap kacağı yıkamaya başlamıştır ki, ahçıbaşının sesi duyulur,

AHÇIBAŞI - Gülizar, yağ tulumu nerde? Uyuyor musun sen?

Gülizar, yağ tulumunu yüklenip yetiştirir. O ara içerdeki düğün dernek sesi daha da coşkun duyulmaya başlanmıştır. Tepsilerle yemekleri getirenlerin peşi sıra kapının aralığından korkarak dışarıya bakmaya çalışır saf, meraklı yüzle. Fakat daha bakarken arkadan bomba gibi bir ses patlar...

Kız gözün kör olmasın Gülizar, bir temiz çanak kalmamış. Ne biçim bulaşık yursun?...

Hemen dönüp büyük bulaşık yalağına yanaşır. Kaynar sular içine daldırır ellerini; tabakları, sahanları yıkamaya koyulur.

Satı Kadın'ın, telaşla yaklaştığı görülür kıza...

SATI - Kız Gülizar...

Gülizar, ürkek döner.

SATI - Bırak onu da küfeyi al, dere boyundaki bahçeye gidip sebze topla gel. Akşama hiç taze sebze kalmamış...

Gülizar, sevinmiştir, ama birden mahzunlaşır.

GÜLİZAR - "Şenlik seyrine çıkaracağım seni" dememiş miydin Satı Kalfa?

SATI - Kız daha şenlik bitmedi ya... Git gel, akşama da seyre çıkalım. Bahçıvan kartalmışlarını dolduruyor. Sen topla sebzeyi...

Sevinerek toparlanır... Başındaki yaşmağını sıkılar, üstüne örtüsünü atıp çıkarken mutfakta aynı telaş sürer...

SATI (SESİ) - Fadime'yi mutfağa çağırın...

Gülizar, tam kapıda duralayıp, kıyıya yığılmış bulaşık kaplar içindeki yemek artıklarını bir tabağa sıyırır çabucak, alıp çıkar.

8. Mutfağın Önü-Bahçe

Kapı yanındaki bir yerde Gülizar, minicik, çok çirkin, belki de bir gözü kör, zavallı görünüşlü bir kedi yavrusunu alır, okşar sevgiyle, yemekleri kor önüne...

GÜLİZAR - Sana kimseler bakmaz mı garibim?... Anan da mı bakmaz?... Pisi pisi... Ye bakayım... Akşama gene vereceğim...

Kediyi okşayıp çıkar yola... Yemeğe saldırmış yiyen kedi... Bir kıyıdaki koca küfeyi de sırtına vurmuştur yola çıkarken Gülizar. Gülizar uzaklaşınca üç dört tane koca kedi, belki bir iki de köpek peyda olur birden, saldırırlar küçük kedinin tabağına, kediyi kovalayıp kapışırlar tabaktakileri...

9. Firuz Paşa Konağı-Salonlar (İç-Gün)

Helvaları kaşıklayan ellerden açarız. Bir yer sofrasında çevrelenmiş, mükellef sini üstündeki lengerden yarışırcasına helva kaşıklayan kavuklu, kaftanlı kişiler: Firuz Paşa, dünürü Hüsrev Paşa, kadı, müftü, âyan, eşraf, zengin konuklar... Yanda oynayan çengiler görülür. Çalgıcılar. Bir yanda oynayanları seyreden kadınlar. Başta Feleknaz. Gerilerde bakışan halayıklar, hizmetçiler. Feleknaz'ın yanından ayrılmayan Yaver...

Sininin kıyısındaki sedirlere birer ikişer yaslanarak çengileri seyreden deminki helva yiyen konuklar... Siniye meyve lengerleri, şarap bardakları dizilmiştir. Testilerden şaraplar boşaltan hizmetçi oğlanlar... Kadı, müftü, ötekiler çakırkeyif bakıyorlardır çengilere, içki dağıtanlara... Bir konuk, Kadı'nın kulağına eğilir,

KONUK - Beşik kertmesi töreni için Banu Hanzade'ye Çermik'te bu Hüsrev Paşa'nın topladığı hediye, bizim Cebbar için verdiklerimizden daha da fazladır derler Kadı efendim...

Kadı, kaşlarını çatar.

KADI - Yakında Cebbar'ın sünneti için de bizden hediye toplanacaktır. Hüdai Efendi... Çermikliler şükretsinler hallerine...

HÜDAİ - Daha önce diş buğdayı törenini unutursunuz... Allah yardımcımız olsun...

KADI - Gözü de bizim aldıklarımızda Firuz Paşa'nın...

KONUK - Ee, sizin aldıklarınızın da maşallahı var, Kadı efendi...

KADI - Sen kendi soygununa bak...

Konuklar sinsi, alaylı gülüşürler, yalnız Kadı ciddidir... Firuz Paşa görünür, hepsi tam bir dalkavuklukla kalkıp önünde eğilir.

FİRUZ - Bir şikâyetiniz yoktur ya ağalar, beyler? Varlığınıza duacıyız Paşa Hazretleri...

Çengiler oynuyordur. Çalgılar, içkiler...

FİRUZ - Kayınçomuz Saadettin nerdedirler?

YAVER - Size layık hediyeleri hazırlamakla meşgul olacağını söyleyip ayrıldılar Paşa Hazretleri...

Paşa, keyiflenir...

10. Dereboyu Bahçeler (Dış-Gün)

Gülizar sırtındaki kocaman, dolu sebze küfesiyle gelir, bir ağaç dibine yaslanıp çöker. Kan ter içindedir. Soluklanır.

Kolunun yeniyle terini siler. Akan dereye bakar. Yaklaşır, ayaklarını sokar, sonra eteklerini kaldırıp dizkapaklarına kadar girer. Sonra ağır ağır çıkarır üstündekileri, bir yandan da etrafı kolluyordur.

Sık ağaçların ardına saklanan Mehmet Ali'yi görürüz. Kızı gözetliyordur keyifle gülümseyerek. Bu ara ayağının altındaki dal çıt diye kırılıp bir ses çıkarır, Mehmet Ali siner. Sesle irkilen Gülizar, etrafa bakınır çekingen. Hiçbir şey yoktur görünürde. Ama korkmuştur bir kez. Vazgeçer soyunmaktan. Çıkar sudan. Saçını başını düzeltip toparlanır. Tam eğilip küfeyi sırtlayacaktır ki, pat diye Mehmet Ali çıkar ortaya. Sıçrar Gülizar...

GÜLİZAR - Ay... (Damağını kaldırır) Memet Ali... Amanın korkudan öleyazdım...

M. ALİ - Kız, millet şenlik seyrinde, sen burda ne yapıyorsun?...

GÜLİZAR - Biz iş yapıyoruz Memet Ali. "Sebze topla" dediler topladık. Sen niye gitmezsin şenlik seyrine?

Mehmet Ali, alaylı güler.

M. ALİ - E, biz de kendimize göre bir seyir bulduk...

Gülizar, önce duralar. Sonra anlamıştır. Kızar birden.

GÜLİZAR - Utanmaz Memet Aliiii... Başkalarını da toplasaydın bari...

Mehmet Ali, kaşlarını çatar bu kez...

M. ALİ - O ne biçim söz kız, sana başkasını baktırır mıyım ben? Çağıl çağıl akan billur sular görmüştür ne görmüşse...

Gülizar, şaşırıp kalır.

GÜLİZAR - Peki, utanmaz Memet Ali, tavşan gibi çalı diplerine sinip de elin ehli namusunu gözetlemek dinimize sığar mı bizim?

M. ALİ - Sığmaz. Ben de onun için nöbet tutarım ki, bir kendini bilmez gelip de suya dalmış Gülizar Hanım'ımızı seyre kalkıp, dinimizi çiğnemesin...

Mehmet Ali, gülerek bakıyordur alaylı. Gülizar, ne diyeceğini bilemez.

GÜLİZAR - Hadi git yoluna yiğidim. Benim yüküm bana yetiyor...

Gülizar, ipini kavrayıp sırtına vuracaktır sepeti... Mehmet Ali, ciddileşir, tutar sepeti, kaldırmasını engeller. Kızla bakışırlar...

M. ALİ - Seni aylardır hem gözlerim, hem izlerim Gülizar. Bilesin ki hiçbir kötü niyetim de yoktur. Satı Kalfa'ya da sordum seni. "Ne mutlu Gülizar gibi bir kıza yâr olacak yiğide" dedi...

Durur. Gülizar da heyecanlanmıştır...

M. ALİ - Yani demek isterim ki...

Sonunu getiremez... Yutkunur. Gülizar, alır bu kez,

GÜLİZAR - Eşşek değiliz, anladık ne demek istediğini Memet Ali...

Gülizar, küfeyi sırtlar birden, sözünü de tamamlar,

GÜLİZAR - Anladık anlamasına da...

Mehmet Ali, heyecanlı...

M. ALİ - Eee?

GÜLİZAR - O senin dediğin bize göre değil, aslanım. Karnımızı zor doyuruyoruz daha... İki çıplak bir hamama yakışır...

Mehmet Ali, önüne geçer...

M. ALİ - Orasını biz de biliyoruz Gülizar Hanım. Biliyoruz ki sefere yazılmışız...

Gülizar, birden yıkılır gibi olur.

GÜLİZAR - Sefere mi?...

M. ALİ - Bizans'a sefer var. Savaşta yararlık gösterdim mi, bileğimin hakkınnan toprak bile verirler bakarsın...

Gülizar, üzgündür...

GÜLİZAR - Yakın yollar gözlersin, uzak yollara koşarsın, akılsız yanaşma. Çekil yolumdan, çekil... Gidenin geldiği, gelenin bulduğu görülmüş müdür?...

Mehmet Ali, duygulu, tutar kızı. Küfe sırtında kıza bakar...

M. ALİ - Gülizar...

Gülizar da duygulu bakar...

GÜLİZAR - Memet Ali... Dinle beni de gitme bu savaşa emi?...

Sevgi ile bakışıyorlardır. Mehmet Ali de bir şey demek istiyor, diyemiyordur...

M. ALİ - Bak Gülizar...

Daha söze başlamıştır ki, birden derinlerden bir borazan sesi, davul ya da kös gümbürtüsü duyulur. Aralıklı bir tempoyla vuruluyordur davula. Borazan sesi de acı çığlık gibidir. Mehmet Ali, lafı keser birden, korkuyla gözlerini açıp kulak verir...

M. ALİ - Toplan, çalıyor...

Birden dönüp yola doğru koşmaya başlarken, seslenir...

M. ALİ - Oyalanma, konağa git. Tehlikedir bu...

Koşarken birden duralayıp döner ve uzaktan bir an kıza bakar sevgiyle...

M. ALİ - Gönlüm yalnız sendedir Gülizar, bilmiş ol. Kıyamete kadar sendedir...

Sonra tekrar döner, belki ordan hızla geçen bir atlının terkisine ya da bir arabaya fırlayıp uzaklaşırken, ardından sırtında küfesiyle bakakalan kız... Gülizar, kendi kendine söylenir, oğlanın ardından bakarken,

GÜLİZAR - Benimki de sendedir Memet Ali...

Mahzun yürür...

11. Konak Avlusu ya da Bahçesi-Bir Kapı Önü

Taş üstüne çıkmış bir askerin acı acı çaldığı boru sesine uyarak hemen dibindeki bir başkasının bir koca davula aralıklı vurduğu görülür. Bahçenin ilerisinde çarpışmalar oluyordur. Uzaktan görürüz... Yaver İshak, koşarak gelip askerlere kumanda verir...

YAVER - Atılın, ne durursunuz?...
Askerler, kavgaya koşarlarken, o konağa dalar... Boru sesi, davul devam etmektedir... Kavgalar da sürer...

12. Firuz Paşa Konağı-Salon (İç-Gün)

Demin eğlencede gördüklerimiz korkuyla ayakta, pencere önündedirler... Kapıdan hızla dalan yavere koşarlar,

YAVER - Ahali konağa yürür Paşam... Dış kapıda vuruşurlar...

Firuz Paşa, korkudan şaşkına dönmüştür. Yanındaki Hüsrev Paşa, Kadı, Müftü, ötekiler de tam bir panik içindedirler. Feleknaz, dikelme çabasındadır gene...

FELEKNAZ - Aşşağılık ayaktakımı. Kırbaçları az gelmiş demek...

YAVER - Çarşı esnafı da katılmıştır Paşa Hazretleri...

Bu söz daha da korkutmuştur herifleri...

— Eyvaaah...

— İşler karışık...

Birden bir kodaman atılır...

BİR KODAMAN - Paşa Hazretleri ne durursuz. Tez Moğollar'ı çağırtalım...

Paşa, şaşkın bakınır, dili tutulmuş gibidir...

PAŞA - Moğollar'ı mı?... Yaa... Tez koşasın Yaver... Kumandan Kara Bayçu'ya gidip baldırı çıplak taifesinin...

YAVER - Kumandan Bayçu bütün kuvvetleriyle Konya'ya yürüyor Paşa Hazretleri... Timurtaş Noyan'a başkaldırmıştır o da...

Paşa, ağlamaklıdır... Hüsrev Paşa da korku içindedir.

HÜSREV PAŞA - Vah başımıza...

Hepsi birbirlerine düşmüş, ne söylendiği anlaşılmaz bir kargaşada bağırıp çağırmaya başlamışlardır...

Feleknaz da dehşete kapılmıştır...

FELEKNAZ - E şimdi ne olacak?...

YAVER - Orasını isyancı başı ağbiniz Saadettin bilir Sultanım...

Feleknaz, aptal aptal bakar, memnun olur.

FELEKNAZ - Oh oh demek ağbim başta...

YAVER - Evet ağbiniz... Kitaba el basmış "önce kardeşimle oğlunu kurban edeceğim" diye...

FELEKNAZ - Ne?... Ay fena oluyorum...

Yarı baygın, kadınların koluna yığılır... Hüsrev Paşa, biraz önce övgülerle taktığı kıymetli taşlarla süslü madalyonu Cebbar'ın kundağından gizlice koparıp alır, cebine atar.

13. Sokaklar-Konak Önü-Dış Bahçe (Dış-Gün)

Etrafında adamlarıyla Saadettin görülür. At üstündedir belki, yanındaki kalabalığı kışkırtıyordur karşıdaki konağa doğru...

SAADETTİN - Zalimin başı koparılacak gün bugündür, yürüyün din karındaşlarım... Zulmü yok edelim ki adalet ve hürriyet gelsin... Yürüyün... Zulmün sonu gelmiştir...

Kalabalık halk sağa sola saldırarak konağa doğru ilerlemektedir. Karşı koyan konak muhafızlarıyla her yanda vuruşmalar olduğu görülür... Çarşıdaki dükkânlardan fırlayan fütüvvet ehli (sancak ya da alemlerini de açmışlardır...)

Bakırcı, demirci, dokumacı, daha önce gizli toplantıda gördüklerimiz de aralarında yalınkılıç yürüyorlardır vuruşarak... Başlarında Hamza, Hıdır... Konak muhafızları gerilemeye başlamışlardır, fütüvvet ehli saldırınca karşı duramazlar, nerdeyse panik biçiminde kaçmaya başlarlar. Konağın bahçesinin dış kapıları kapatılır, içeri çekilmişlerdir şimdi... Duvarlar üstünde kavgalar devam eder. Bazı yerlerden dumanlar yükselmeye başlamıştır... Tam bir ku-

şatma içindeki bahçe duvarının üstünden eli kolu sımsıkı tutulmuş Firuz Paşa'yı kuşatmacılara, Saadettin'in önüne atan kadı, müftü, yanındaki kodamanlar görülür... Firuz Paşa'nın korkudan dili tutulmuştur. Hemen orda kellesini vurup sırığa takarlar. İçerdekiler Paşa'yı atmakla kurtulacaklarını sanmışlardır belli ki... Fakat Firuz Paşa'nın ölümüyle rahatlayan at üstündeki Saadettin'den başka bütün vuruşanlar daha da hırsla bağırıyordur şimdi...

HAMZA - Hırsız tek değildir. Sizler de çıkın dışarı...

Saldırı devam ederken, kodamanların kadıyı da duvarın üstünden çıkardıkları görülür... Kadı bağırıyordur, kendisini atanları göstererek.

KADI - Vallahülazim, çok az çaldım ben... Asıl hırsız bunlar...

Hemen halkın üzerine düşen kadının da boynu vurulup sırığa takılır kellesi... Duvarın ötesinde, dış bahçe içinde, paşayı, kadıyı duvardan atanları görürüz. Etrafında duvarlar üstünde vuruşanların ortasında, korkuyla, hırsla birbirlerine bakıyorlardır. Sıra kimde, gibisine...

BİRİ - Bütün işin başı bu müftüdür arkadaşlar.

MÜFTÜ - Asıl sen, toprakları gasp ettin, şer'i şerifi çiğnedin melun...

Birbirlerine saldırırlar. Müftüyle ötekiler, bezirgânlar, kethüda gırtlak gırtlağa boğuşmaya başlarlar...

O sırada bahçe kapısını kırarak içeri dalan halk görülür... Boğuşan herifleri yakalayıp oradaki ağaçların dallarına kement atarak asarlarken herifler yalvarırlar...

— Acıyın...

— Vallah biz...

BİR KÖYLÜ Beni toprağımdan kovarken acıdın mı çoluk çocuğuma faizci bezirgân?...

Herifleri ipe çekerlerken, iç bahçeye çekilmiş muhafızlara saldıran halk, başlarında Saadettin bir an duralar... Asılacaklara yaklaşır...

SAADETTİN - Bunları asmıyasız, Firuz Paşalı değil, konuktur bunlar...

Belli ki varlıklıları korumak istemektedir... Elinde palası ile daha önce gördüğümüz sakallı Fütüvvet başkanı Demirci Hamza, yanında Hıdır ve öteki ihvanlarıyla dikelir...

HAMZA - Asıl suçlu bunlardır Saadettin. Halkın kanını emen sülüklerdir bunlar. Moğollarla birlik olup toprakları İslam'dan talan eden faizci bezirgânlardır bunlar.

HIDIR - Çarşı esnafını da bu sülükler yiyip bitirir Saadettin...

Saadettin, dimdik bakan fütüvvet kalabalığı karşısında dikelemez. İçerlediğini belli etmez, kinini saklar...

SAADETTİN - Bildiğinizi eyleyin yiğitlerim...

Saadettin, iç bahçeye saldıran halkın başına doğru giderken, herifleri ipe çekiyorlardır ötekiler... Yaka paça asılacak yere getirilen Hüsrev Paşa bağırıyordur.

HÜSREV PAŞA - Vallahi bozmuşum Firuz'un piçiyle beşik kertmesini... Ben Çermik Paşası'yım. Beni ne tutarsız?

HAMZA - Ortak hırsızlığını biliriz Paşa. Elimiz değmişken Çermik'in fakir fukarasına da bir yardımımız dokunsun.

Hamza'nın bir işaretiyle Hüsrev Paşa'yı da ipe çekerler.

Artık konağın iç kapısına dayanırlar...

Muhafızlar tam bir direnişle vuruşuyorlardır...

O sırada bir yaşlı hizmetçi düşmüştür kavga edenlerin arasına... Saadettin'in adamlarından biri vuracaktır ki, Hıdır atılıp önler. Bağırır...

HIDIR - Çalışan fakir fıkaraya, kadınlara, çocuklara dokunmayasınız sakın...

Vuruşma sürerken Saadettin, kinle bakar Hıdır'a. Yanına sokulan adamına sert ve gizli emir verir...

SAADETTİN Feleknaz ile Cebbar'ın tez başlarını koparasıız... Haydi...

SAADETTİN'İN ADAMI - Baş üstüne efendim. Saldırırlar, kavgalar sürer...

14. Firuz Paşa Konağı-Avlu-Sofa-Koridorlar (İç-Gün)

Bir geçit kapıda vuruşan Mehmet Ali'yi görürüz. Saadettin tayfasını durdurmuştur, kocaman bir odun parçası ile vuruşur, herifleri yıkar. Hıdır'la vuruşur. Yenişemezler bir türlü. Çekilir, kapı kanadını kapatır suratlarına, arkasına kocaman bir kol demirini indirir. Kalın, koca demir kapı açılacak gibi değildir. Fırlar koridora, gene karşısına çıkan birilerini yıkar eline geçirdiği demirle... Vuruşma devam ediyordur...

15. Firuz Paşa Konağı-Mutfak-Koridor (İç-Gün)

Gülizar, Satı Kalfa, halayık, dadı, Fadime Kadın, heyecanla titreşerek yiyecek sepetlerini doldurmuşlardır tıklım tıklım. Satı Kalfa önde, taşıyorlardır...

SATI - Hadin kız, tez olun... Dehliz kapısına...

Hepsi dalmışlardır koridor gibi bir kapıya. En büyük sepet Gülizar'dadır. Tam omuzlayacakken açılıp yiyecekler düşer. Onları toparlıyordur ki deminden beri süre gelen uğultu daha da büyür. Saadettin'in iki adamı, palalarla dalar içeri... Gülizar, korkuyla donup kalır. Yarı sarhoş heriflerden biri sırıtarak tecavüz etmek için Gülizar'a saldırır...

HERİF - Güğerçin ha!...

İçeri ok gibi dalan Mehmet Ali, herifin kafasına demiri indirip yıkar, ötekini de aynı biçimde sermiştir yere. Giren birkaç kişiyi daha oyalarken...

M. ALİ - Kaç Gülizar..

Gülizar, kalkıp küfesini de sürüyerek kapıya koşar. Mehmet Ali de peşinden izler onu, gelen iki herifle vuruşa vuruşa gerileyerek. Tam kapı ağzında herifleri yıkıp Gülizar'ı da içeri sokar. Heriflerden birinin koca palasını kapıp kapıdan içeri girer, demir kapıyı hızla kapatır... Hemen gelenler kapıya doluşmuşlar, fakat açamamışlardır...

16. Firuz Paşa Konağı-Dehliz Kapılı Alt Salon ya da Büyük Taşlık (İç-Gün)

Küfesiyle Gülizar, yanında Mehmet Ali, çok geniş bir taşlık ya da salon gibi bu yere gelmişlerdir. Küfeyi alan bir hizmetçi, dehliz kapısına çeker... Ötekiler de, başta Satı Kadın, tam bir telaşla kapıya öteberiyi yığıyorlardır... Belki de bir art bahçeye açılan kapıdır burası...

SATI - Hadi, doğru gizli dehlizden dere boyunca taşıyın sepetleri... Gülizar, hadi sen de...

Mehmet Ali, Gülizar'a sokulur, o da sevgi ile bakıyordur. Sanki tek başlarına kalmışlardır, dünyayı unutmuş gibi bakışırlar... Mehmet Ali, öksürür hafiften, hazırlık yapar gibi söze başlamaya... Gürültüler, patırtılar...

M. ALİ - Bir dakika dur Gülizar, lafımı deyivereceğim... (Gene toparlanır.) Gülizar Hanım'ın anası babası sağ mıdır?

GÜLİZAR - İkisi de öldü. Bir ağabeysi vardır Van'da...

M. ALİ - Gülizar Hanım'ın bir özrü var mıdır?

GÜLİZAR - Arada bir sol döşüne bir sızı girer ama... (Birden kızgın söylenir.) Özürden değil. Öküzü soksan benim taşıdığım yükün altına...

M. ALİ Dellenme kara gözlüm. Âdeti bozmayalım diye sorarım. Acep Gülizar Hanım, nazlı mıdır? Zemheri ayında nar ister mi?

Gülizar, mahzunlaşır...

GÜLİZAR - Zemheride nar nerde, biçare Gülizar nerde? Ama biri ille de sefere gideceğim derse, tutarağım tutar...

Satı Kalfa'nın sesi,

SATI (SESİ) - Kız Gülizar, haydi...

M. ALİ - Görürsün ki artık hiç kalamam buralarda Gülizar. Şimdi dar vakit, allandırıp dallandırmadan cevabımı istiyorum...

GÜLİZAR - Ben de cevabımı hemen veriyorum Memet Ali, Allahın emri, peygamberin kavliyle rahmetli babam beni sana veriyor...

Dönüp gidecek gibi olunca, Mehmet Ali tutar kolundan,

M. ALİ - Dur, bu anamın hatem yüzüğü. Gelinime tak, demişti. Anamın yadigârını aldın kabul ettin mi?

Kız yüzüğü alıp bakar, öper başına koyar, parmağına geçirirken...

GÜLİZAR - Can baş üstüne Memet Ali...

M. ALİ - Beni bekle Gülizar, kendim gelmesem mutlak haberim gelecektir...

Gülizar, sevgi, heyecanla bakar...

GÜLİZAR - Bekleyeceğim Memet Ali...

Tam bu sırada Yaver'in, bomba gibi patlayan sesi duyulur...

YAVER -Ne dineliyorsun orda itoğlu it, tez atları koş...

Mehmet Ali, birden hazır ola geçer. Mahzun ayrılırlar. Gülizar da kadınların yardımına koşar.

17. Firuz Paşa Konağı-Dehliz Kapılı Alt Salon ya da Taşlık (İç-Gün)

Sandıklar açılmıştır. Feleknaz başında bir koltuğa çökmüş, emirler yağdırmaktadır.

Etrafta koşuşanlar, dışarlardan kavga sesleri, uğultular...

FELEKNAZ - Şu mor kadifemi... Şu altın işlemeyi... Şu canfes feracem. Doğru tutsana pis halayık. Sırma telini koparacaksın...

Yaver, koşarak gelmiştir, heyecanla,

YAVER - Allah aşkınıza Hatun Hazretleri. Gizli kapıyı da basacaklar. Arabaya binemeyiz artık, atlarla kaçacağız, bunlar taşınmaz...

FELEKNAZ - Koskoca bir Paşa hanımı, hizmetçiler gibi mi gideceğim diyarı Rûm'a? Kız ne bakınıp duruyorsun? Telli sevai'mi bulsana. Hepinizi zindana attırıp kırbaçlatacağım pis aşüfteler... Ay başım... Ayy... Cebbar nerde?...

Dadı, getirdiği Cebbar'ı bir dengin üstüne bırakırken Feleknaz atılır, bir çocuğa gidiyor sanırız, fakat o giderken bağırır...

FELEKNAZ - Vay yavrum... Dadı kaldır aslanımı... Yakası kürklü feracem bu denkte olacak...

Dadı, çocuğu kaldırıp bir başka yere koyarken Feleknaz bağırıyordur...

FELEKNAZ - Kız, açsanıza şunuuu...

Denkte tıkış tıkış eşyalar arasına eğilmiş, feracesini arıyordur söylenerek.

FELEKNAZ - Aşağılık hizmetçi taifesi, unutmayacağım bu hainliğinizi... Görürsünüz...

Dışardaki gürültüler, uğultular iyice yaklaşmıştır...

YAVER - Her şeyi olduğu gibi bırak, derhal, hareket ediyoruz.

Feleknaz, denge yapışmış bağırıyordur bir yandan da,

FELEKNAZ - Mücevher kutum... Mücevher kutum... Ne cehenneme gittin Fadime Kadın?...

Mücevher kutusunu uzatır Fadime Kadın, koltuğunun altına sokarlar Feleknaz'ın. O bağırır gene,

FELEKNAZ - Yakası kürklü feracem...

Yaver, çeker...

YAVER - Atla gidiyoruz...

FELEKNAZ - Ay ben köylü kadınları gibi ata mı bineceğim? Dünyada olmaz. Kız, şu gümüşlü bindallıyı...

Duman, alev görülmeye başlamıştır...

FELEKNAZ - Aaa yanıyor... Feracem...

Yaver kolundan tutup gizli dehliz kapısına çekerken, dehlizin kapısında Mehmet Ali görülür.

M. ALİ - Atlar hazır kumandanım...

FELEKNAZ - Yakası kadifeli fer...

Yaver, dehlize sürüklemiştir Feleknaz'ı... Dehliz kapısı açıktır daha... Yaver, kadını sürüklemekle meşguldür... Dar dehlizde Mehmet Ali de önlerindedir. O sırada, daha önce herkesle birlikte, sağa sola koşarken gördüğümüz Gülizar, bir dengin içinden çıkarmış olduğu yakası kürklü ferace ile koşar,

GÜLİZAR - Yakası kürklü feraceniz bu mudur efendim?...

Fakat Feleknaz, ardından Yaver, onların önü sıra giden Mehmet Ali, dehlizde kaybolmuşlardır... Gürültüler artık iyice yaklaşmıştır... Kadınlar kaçışırken, Satı Kalfa ile Dadı, şaşkın bakıyorlardır. Dadı, Cebbar'ı kucağına almıştır.

DADI - Aaaa... Gittiler.

SATI - Hey yumurtaya can veren Allahım!... Beşik kertmesi bile dünyaya şan olan beyzade Cebbar bu mu?

Birden elinde feraceyle şaşkın bakakalan Gülizar'a uzatır bebeği...

DADI - Acık şunu tut da, geliyorum, anası hatuna bakayım.

Gülizar, kucağına alır bebeği. Dadı, hızla kaçar, bir kapıdan kaybolur... Gülizar, kucağındaki bebeğe bakakalır ne diyeceğini bilmeden. Çocuk uyuyordur mışıl mışıl... Satı Kalfa, bakar kıza...

SATI - Kız, bırak onu, kaç.

GÜLİZAR - Dadısı bıraktı, şimdi gelecek...

SATI Kız aptal, gelir mi bir daha dadı?... Anasının bıraktığı çocuğu dadı mı düşünür? Onu elinde

tutacağına yılan tut daha zararsızdır... Kaç kız, öldürecekler hepimizi...

GÜLİZAR - Biz kime nettik ki? Niye öldürsünler Satı Kalfa?...

Fakat bakar ki Satı Kalfa da kaçmıştır bir kapıdan. Yalnızdır artık... Bir korkuya kapılır, elindeki çocuğu bırakır bir denk üstüne, kapıya doğru koşar...

GÜLİZAR - Ben de geliyorum Kalfa, bekleyin beni de...

Fakat çıkmasına kalmadan yandaki kapıdan içeriye dalıvermiştir yalınkılıç isyancılar. Gülizar, kendini oradaki bir sandığın içine atar birden, saklanır. Saadettin'in adamıdır gelen. Dehliz kapısında asılı duran seccade heyecanlı herifi yanıltmıştır, kapıyı görememiştir... Önce çocuğu göremez. Arkasından doluşanlara emir verir...

SAADETTİN'İN ADAMI - Kaçmışlar... Dere boyunu tutun... Feleknaz'la piçini gebertin!...

Etrafındakiler yalınkılıç fırlarlar dışarı. Saadettin'in adamı da tam dönecektir ki denk üstündeki kundağı görür. Sevinçle parlar gözü. Kılıcını kaldırır, tam Cebbar'a saplayacaktır ki, seccade açılır, birden Mehmet Ali, hızla fırlar gizli kapıdan, elindeki kılıcı bir fırlatır herife, bir yanından girip öte yanından çıkmıştır kılıç. (Bu sahneyi sandıkta saklandığı yerdeki delikten heyecanla seyreden Gülizar, çocuğu, herifi, Mehmet Ali'yi, bütün ayrıntılarıyla görmüştür.) Mehmet Ali, birden çocuğa giderken de seslenir...

M. ALİ - Gülizar...

Gülizar, sandıktan fırlayacaktır ki, içeriye giren iki kişi, Mehmet Ali'nin üstüne atılmışlardır ok gibi. Öyle ki asılı seccadeyi koparıp dehliz boşluğuna yuvarlanmışlardır üçü birden. Gülizar da fırlar, sandıktaki saklandığı yerden...

18. Dehliz (İç-Gün)

Dehlizin içine yuvarlanmış boğuşan üç kişinin yanında beliren Yaver, birden atılıp duvarda gizli bir kola asılır.

Dehliz kapısı hızla kapanır... İçerisi şimdi iyice karanlıktır. Ta derinlerden ışık gelmektedir... Mehmet Ali ile boğuşan iki herife bakan Yaver öfkeyle bağırır Mehmet Ali'ye...

YAVER - Sana dehlizi kapat, dedik. Koş atlara.

Mehmet Ali, gözü kapanmış kapıda, dehlize doğru fırlamıştır. Yaver de öndedir...

19. Firuz Paşa Konağı-Alt Salon ya da Taşlık (Dehliz Kapısı) (İç-Gün)

Bomboş taşlık ya da salonda, gözü, kapanmış dehliz kapısında dalgın kalan Gülizar. Birden uyanır gibi olur. Çocuk ağlıyordur. Gider, kucağına alır... Yaklaşır dehliz kapısına, mahzun bakar kucağında çocukla... Çocuğu hafifçe pışpışlarken bir çocuğa, bir kapalı duvar kapıya bakıyordur mahzun. Söylenir.

GÜLİZAR - Vah anacığım...

Sonra tekrar kapıya bakar,

GÜLİZAR - Sen de gittin. Kim korur bu yavrucağı Mehmet Ali?... Bana mı bıraktın?...

Mahzun, duygulu bakarken tekrar gürültülerle irkilerek kendine gelir. Bakınır, demin yere bıraktığı yakası kürklü feraceyi alıp sarar bebeği. Dışına da yerden bulduğu bir eski bohçamsı bez geçirir. Koynuna bastırıp yürür. Yandaki, demin Satı Kadın'ın, Fadime'nin, Dadı'nın çıktığı kapıdan çıkar hızla...

20. Firuz Paşa Konağı-Avlu (İç-Dış-Gün)

Kucağında bir şeyle avluya girdiğini görürler, birikmiş, korkuyla bekleşen kadınlar. Dadı, Satı Kadın, Fadime, vb. Satı Kadın, donup kalmış gibidir kızın kucağındaki bebeğin Cebbar olduğunu sezinleyince... (Dışardan belli değildir beyzade olduğu, bohçaya sarılıdır.) Önce anlamadan bakan Dadı da korkuyla gözlerini açar... Hepsi yan yan

uzaklaşırlar. Yalnız Satı Kalfa, dimdik bakıyordur kıza, biraz acıyarak, biraz da sevecenlikle... Avlunun iki yanında kavgalar, dövüşler oluyordur. Sesler, bağrışmalar... Kadınlar da ne yapacaklarını, nereye gideceklerini bilemeden korkuyla bekleşiyorlardır, avlunun bir yanı yeşil kırlara, bahçelere açıktır belki de... Birden, bir iki sarhoş isyancı (Saadettin'in adamı) dalar kadınların bekleştiği bu avluya... Birisi kılıcını kaldırır, kucağındaki bebekle Gülizar'a indirir...ken, yaman bir yumruk ya da kabza darbesiyle uçar gibi devrilir yere. Hıdır'dır vuran. Öteki kadınlara saldıranlar da aynı biçimde yıkılmışlardır... Herifleri yerlere yıkanlar fütüvvetçi zenaatkârlardır... Başlarında bütün heybetiyle Demirci Hamza bakmaktadır yerlere savrulmuş heriflere... Vuranlardan biri kükrer,

HIDIR - Kadınlara, çocuklara dokunman denmiştir size.

Bütün heybetiyle Demirci, ağlaşan kadınlara bakar. Bu arada kucağında ağlayan Cebbar'ı göğsüne bastırmış, korkuyla bakan Gülizar'a döner. Bir şefkat görülür gözlerinde...

DEMİRCİ - Haydin, bu konakta durmayasız artık... Allah selamet versin hepinize... Rızkınızı başka yerde arayın...

— Sağ ol...

— Alláh razı olsun...

Kadınlar uzaklaşırlarken de, belli etmeden, yan yan, kucağında üstü örtülü Cebbar'ı taşıyan Gülizar'a bakıyorlardır korkuyla ve ondan uzaklaşırlar çabucak. Gülizar da bir bakınır yöresine, sonra hızla dalar, bahçedeki ağaçların arasına, kırlara doğru koşar gibi uzaklaşır...

21. Dış Konak Avlusu (Dış-Gün)

Saadettin etrafındakilerle... Öfke içindedir. Dadı'yı yakalayıp getirmişlerdir karşısına... Dadı, yerlere kapanmıştır, korkuyla yüzünü yere sürer.

SAADETTİN - Anası bırakıp kaçmıştır, Cebbar sendedir derler Dadı...

DADI - Vallah haberim yoktur Sultanım...

Kadına bir kırbaç vururlar, Saadettin'in bir göz işaretiyle... Feryat eder...

DADI - Gülizar derler bir kız, onun kucağında gördüm en son... Vallah benim suçum yoktur, acıyın bana...

Saadettin, etrafındakilere bakar... Bir önceki sahnede Gülizar'ı, bebeği vuracakken fütüvvetçiler tarafından dövülen herif ve yanındakiler baş sallarlar.

HERİF - Fütüvvet ehli hepsini salıverdiler efendimiz.

Saadettin deliye döner. Bir baş işaretiyle dadıyı mızraklarlar. İnler, ölür...

SAADETTİN - Tez, peşine adamlar çıkarın. Kızı da, oğlanı da buldukları yerde telef etsinler... Cebbar'ın kellesini getirene 500 altın verilecektir...

Birer ikişer fırlarlar...

Yakınlarını daha da çeker yanına, fısıldar.

SAADETTİN - Demirci, dükkâncı taifesi, fütüvvet ehli de gece gizlice bastırılacaktır.

Baş üstüne Sultanım...

22. Dağlar-Ormanlar (Dış-Gün)

Fırtınada, rüzgârda, koynuna bastırdığı çocukla kaçan Gülizar. (Değişik mekânlarda görüntüler.)

23. Dış Kırlar-Dağlar-Ormanlar-Gülizar'ın Peşine Düşmüş Her Yanı Arayan Atlılar

(Bu atlılar, daha önce Saadettin'den emir almış kişilerdir.)

24. Dağlar-Yollar-Ormanlar-Bir Han (Dış-Akşam)

Çamur, belki kar fırtınasında bitkin, yıkıla kalka yürüyen Gülizar. Uzaktaki bir hanı görünce duralar, acaba serap mıdır gördüğüm gibisine bakar, soluklanır. Sayıklar gibi söylenir kendi kendine, çocuğu kucağında sıkarken. Çocuk, uyuyor ya da ateşli gibi baygındır.

GÜLİZAR - Talihimiz gülecek mi bakalım Cebbar? Ha biraz daha gayret tosunum...

25. Han Kapısı (Dış-Gece)

Yorgun argın han kapısına gelen Gülizar umutla kapıya vuracakken bir sesle irkilir, döner bakar. İki atlı geliyordur doludizgin... Bir kuytuya çekilip siner, gözler gelenleri... Gelenler attan inip kapıyı yumruklamaya başlarlar. Birisi çam yarması, öteki ufak tefek, cılız iki askerdir bunlar.

— Hancıı...

UŞAK (SESİ) - Ne var... Ne oluyor?

— Aç ulan... elinin körü oluyor... Onbaşı geldi...

Uşak kapıyı açıp da resmi giysili herifleri görünce yumuşar,

UŞAK - Buyrun onbaşım... Hayrola?

Onbaşı, iriyarı adamdır.

ONBAŞI - Bizi hayırlı işe koşarlar mı? Hele bu Armut Ağa'yla?...

ONBAŞI - Firuz Paşa'nın Cebbar kuzusunu kaçırmışlar... Paşayı peşin hakladılar... Kuzuyu da bulup biz kurban edeceğiz... Haa, koynunda bir piçle bir kız geldi mi buralara?

Karanlıkta sinmiş dinleyen Gülizar'ın korku dolu yüzü...

UŞAK - Yok be Onbaşım...

ONBAŞI - Ancak bizim gibi enayiler düşer buralara... Yürüsene ulan Armut ağa. Ulan seni adam diye benim yanıma verenin ben...

Armut Ağa, korkuyla peşinden izler onbaşıyı... içeri girerler. Uşak, koca kapı kanadını çarparak kapatır...
Gülizar, rahat bir soluk alıp yollara düşer, Cebbar ağlamaya başlamıştır... Önce onun da gözleri dolar. Toparlar kendini, başını dik tutup bebeği göğsüne bastırır. Fırtınada, karda, rüzgârda, vahşi sesler, ulumalar arasında düşe kalka yürüyordur.

26. Derviş Abdal'ın Mağarası Dışı (Dış-Gün)

Mağaraya yakın bir yerde yere yıkılan biri... Yorgun, aç, susuz, orasında burasında kan izleri, lekeleri, üst baş yırtılmış bir Moğoldur bu... Mağara ağzına yaklaşır, bitkin, sürünerek... Mağaradan duman çıkıyordur... Belli ki bir yemek kokusu geliyordur bu dumanla... Moğol, derin derin soluklanıp yemek kokusu ile sarhoş gibi olur...
Bir hareket daha almıştır mağaraya doğru, korkarak bakınıyordur içeri...

27. Derviş Abdal'ın Mağarası (İç-Gün)

Nar gibi kızarmış bir kuzuyu ateşte çeviren Derviş Abdal görünür... Odundan yaptığı iki çatal üstünde keyifle çevirip duruyordur kuzuyu... Mağarada postlar, eski yazma kitaplar, kap kacak, tahtadan ya da pişmiş topraktan ıvır zıvır... Duvarda kocaman nacak vb. Kendi kendine söylenir bir yandan da,

DERVİŞ - Haaah... Ancak şimdi kıvamına geldin öyle değil mi? Haa, cevap versene... Susarsın değil mi hain? Ben sana gösteririm şimdi...

Kuzuyu bir toprak kaba oturtur, uzanıp bir but çeker; tam ısıracaktır ki taş kayması gibi bir gürültü ile (korkmadan, irkilmeden) durur... Canı sıkılmıştır...

DERVİŞ - Şu kuzuyu bir yalnız yemek nasip değil midir ben gibi bir kula?...

Kapıya doğru bakar kızgın...

DERVİŞ - Eşşek Şükrü sen mi geldin?

Tam yiyecektir ki gene bir gürültü olunca kalkıp duvardan nacağı alır... Mağara kapısına çıkar... Söylenir...

DERVİŞ - Her hal kurttur, kuzunun kokusunu aldı...

28. Derviş Abdal'ın Mağarası Önü (Dış-Gün)

Elinde kocaman bir nacakla çıkar mağara önüne... Bakınır, önce göremez. Sonra bakar ki mağaranın yanındaki taşın kıyısında, sinmiş, yaralı bir Moğol yatıyordur... Nacağı da görünce herifin gözleri korkuyla açılmıştır... Gülerek bakar Derviş Abdal...

DERVİŞ - Demek bize de bir hain Moğol öldürüp gaza etmek müyesser etti ulu yezdan... Ya bismillah...

Olanca gücüyle nacağı havaya kaldırırken bağırır...

DERVİŞ - Hamle et yaa kâfir.

Fakat herifin korkudan fırlamış gözlerinden ve takatsiz kolunu siper etmekten başka hareketi yoktur. Nacağı gülerek indirir Derviş...

DERVİŞ - Bre akılsız Tatar, kana susamış softa mıyım ki ben bir cana kıyam? Hele senin gibi zalim Moğol beylerinin peşine düşmüş akılsız, zavallı bir çadır fıkarasına... Haa, kalk ordan...

Mağaranın önünden ilerilere bakar,

DERVİŞ - Şimdi kolcu Eşşek Şükrü damlarsa buraya, hapı yuttuğunun resmidir... Terbiye edemedim onu bir türlü... Bizim beyin emri der, başka şey demez... Haa, kalkamıyor musun? Vah zavallı ayı, el at bana bakayım şöyle...

Herifi kucaklar, çekerken...

DERVİŞ - Haa, Eşşek Şükrü'yü diyordum; herif, adı üstünde eşşek işte, başkasının yükünü taşır.

Moğol'u koltuklayarak mağaraya götürürken...

DERVİŞ - Köpoğlusu, kızarmış kuzuyu kokluyordun değil mi mağara kapısında?

29. Derviş Abdal'ın Mağarası (İç-Gün)

Moğol'u içeri sürüklerken sözünü tamamlıyordur...

DERVİŞ - Boşuna umutlanma akılsız Tatar, yeminim var, kimseye veremem bu kuzudan, tek başına yiyeceğim... Ne işin var burda? Moğolistan'a gitsene köpoğlusu...

Fakat herif nar gibi kızarmış kuzuyu görünce baygınlık geçirir... Belli ki açtır. Derviş Abdal kocaman bir ekmek çıkarır kor önüne...

DERVİŞ - Bu sana... Kuzu da bana...

Herif ekmeği hırsla yemeye başlamıştır. Derviş Abdal, gülerek bakar... Kuzunun budunu koparır, ısırırken,

DERVİŞ - Sizin Moğol beyleri, bizim beylerle birlik olup, böyle yiyor işte... Bizim fıkara halkımız da senin gibi kuru ekmek yiyor, o da bulursa... Siz de...

Yediği budun biraz et kırıntıları kalmış kemiğini, havadan fırlatır ekmeği yerken gözünü onun yediği buda dikmiş Moğol'a. Herif havada kapar biraz et kalmış budu... Derviş Abdal güler,

DERVİŞ - Hah işte, size de böyle yağlı kemik yalatıyorlar köpoğlusu... Nasıl da usta olmuşsun kemik kapmakta, yalamakta... Hoop...

Bir parça daha etli kemik fırlatır, herif onu da kapar...

DERVİŞ - Haaah, aferin... Yala köpoğlusu yala. Bunu da kap bakayım...

Derviş Abdal, oyun etmiştir herife kemik atmayı, güler... Sonra bırakır... Yemeye başlar, Moğol'a verir iyi parçalardan...

DERVİŞ - Şimdi anlat bakalım...

O sırada mağara kapısında ayak sesi duyulurken, Moğol'un gözleri korkuyla açılır... Derviş Abdal alaylı bakar, sertleşir...

DERVİŞ - Hah, geldi Eşşek Şükrü, seni ona vereyim ben en iyisi, postunu yüzsünler...

Kalkar... Moğol da zorla davranıp mağara kapısındaki bir kuytuya çekilir korkuyla. Eşşek Şükrü girer, ağır ağır yaklaşıp, ateş etrafındaki kuzu kemiklerine bakar...

DERVİŞ - Evet, hem de sizin beyin kuzusudur... Afiyet olsun demek yok mudur? Ne bakarsın Eşşek Şükrü...

ŞÜKRÜ - Hani bir daha almayacaktın Derviş Baba. Ben Bey'e ne hesap vereceğim? Kovacak beni...

DERVİŞ - Allah bu koyun mahlukunu niye indirdi yeryüzüne ha, söyle? Babası İbrahim Peygamber Yusuf'u kurban etmesin diye, öyle mi? Demek insanların canı kurtulsun diye icat edilmiştir bu koyun, kuzu milleti... Peki ben burda açlıktan can verirken, senin Bey'in merasında bu kuzu meleyip dursun, günah değil midir bu Eşşek Şükrü? Hemi de bir insanı izlemek, gözlemek kadar büyük günah var mıdır? Kebairdir, kebair... Senin beyin öteki dünyada, kendini kurtaramaz ki seni kurtarsın bre günahkâr eşşek.

Eşşek Şükrü aptallaşmıştır...

ŞÜKRÜ - Sen çok bir akıllı adamsın Derviş Babacığım.

Derviş Abdal bağırarak keser birden,

DERVİŞ - Akıllı filan değilim ben Eşşek Şükrü, doğru konuş...

Eşşek Şükrü toparlanır korkuyla,

ŞÜKRÜ - Derin, ermiş adamsın Derviş Babacığım.

DERVİŞ - Öyleyse utanmaz mısın gelip de beyin malı için bir ermişin gönül konağını yıkmaya?

Eşşek Şükrü, başını önüne eğer, yavaşça döner, gidecektir ki Derviş Abdal birden hatırlamış gibi bağırır...

DERVİŞ - Dur bakalım, sana göre bir şey var burda... Şükrü durmuştur. Derviş Abdal döner, demin Moğol'un saklandığı kuytuya doğru yürümeye başlar... Moğol fena halde korkmuş, titriyor gibidir. Yaklaşır, yaklaşır elini uzatır duvar dibine yaslanmış herife. Tam herifin başı yakınında asılı duran yüzülmüş kuzu postunu çekip alır birden... Herifin de gözlerine bakıp, gözlerini belerterek...

DERVİŞ - Bbbbooooo...

Diye bir korkutma hareketi yapar.

Moğol irkilir.

Derviş aldığı postla döner mağaraya, kapıya yürür... Eşşek Şükrü'ye uzatır. Moğol rahat nefes almıştır.

DERVİŞ - Al bunu da bir fıkaraya ver... Sen de biraz sevap kazan. Günahta batıp boğulacaksın Eşşek Şükrü...

Eşşek Şükrü ses etmeden postu alıp çıkar mağaradan.

30. Derviş Abdal'ın Mağara Önü (Dış-Gün)

Mağaranın kapısına çıkan Derviş Abdal'la Eşşek Şükrü... Şükrü uzaklaşır... Derviş Abdal bir süre bakar ardından, güler... Döner ki Moğol çekinerek gelmiştir mağara dışına... Ona da bakıp ciddileşir,

DERVİŞ - Karnın doyunca bitin kanlandı köpoğlusu...

Moğol ses çıkarmadan mağara kapısında bakıp duruyordur. Derviş Abdal yaklaşır Moğol'a, güler.

DERVİŞ - Biraz aklın varsa kaç git buralardan, akılsız Tatar... Derviş Abdal gibi insaflı, adaletlisini nerde bulacaksın her vakit? Kana susamışlarla dolu ortalık... Tıpkı beyler, kadılar gibi... Gel benimle...

Mağaranın önündeki bir kayanın ardına yürür.

Moğol da peşindedir.

31. Mağara Ardı-Ağılımsı Kuytu Bir Yer (Dış-Gün)

İçerlek bir yerde bir at vardır... Yanında samanlar, belki yem torbası. Gizli, ilkel, doğal bir ahır gibidir burası. Atı çeker Derviş Abdal.

DERVİŞ - Atla ulan köpoğlusu.

Moğol inanmaz gibi bakıyordur.

DERVİŞ - Moğol beyinin kancık iti gibi ne bakıyorsun be... Beylerin harasındaki yüzlerce attan niye seçip alırım senin gibi çadır fıkarasına vermedikten sonra? Atla... Benim ahırım atsız kalmaz beylerin atı oldukça...

Moğol ata atlayıp Derviş Abdal'ın elindeki yuları çeker alırken, eli Derviş Abdal'ın eline değer... Derviş Abdal irkilir gibi kalır birden... (Detay plan Moğol'un dizgini kavrayan ellerini görürüz... Yumuşak, nazik, belli ki hiç çalışmamış bey elleridir.) Derviş Abdal'ın gözleri açılır kızgınlıkla... Birden duralar...

DERVİŞ - Ula... Bu eller...

Fakat artık bir şey demesine kalmadan Moğol yuları çekip atı mahmuzlar, ok gibi fırlatırken...

MOĞOL - Sağ bol Derviş. Bu fani dünya barboldukça mağa yasağan iyiliğini unutmam... Sağlukman kal!...

At, ok gibi giderken Derviş Abdal hırsla atılacak gibi olur. Fakat herif uçup gitmiştir... Donup kalan Derviş Abdal, acı içindedir.

DERVİŞ - Bu eller bey eli... Ömründe çalışmamış bu eller. Acep ben nasıl bir iş ettim?

Mağaraya doğru yürürken söylenir.

DERVİŞ - Fıkara bir Moğolcuk sanıp ettin bu işi Derviş Abdal, yoktur bir günahın. Olur mu bre Abdal? Bu yumuşak, rahat ellere sahip olanın yüreği bu kayadan serttir. Vay, bir de Moğol bu. Fakir fıkarayı keser, biçer, yağmalar... Bizim beylerin zulmü-

ne zulüm katar, ömrünce çalışıp didinenin ekmeğini elinden almış bu eller...

Mağaraya yaklaşırken Eşşek Şükrü'nün sesi duyulur...

ŞÜKRÜ (SESİ) - Derviş Baba... Derviş Babaa...

Derviş Abdal, hırsla yürür mağara kapısına...

DERVİŞ - Ne var be?...

32. Derviş Abdal'ın Mağarası (Dış-Gün)

Eşşek Şükrü heyecanlıdır, Derviş abdal yaklaşır.

DERVİŞ - Ne bağırıp durursun?

ŞÜKRÜ - Vilayetten çok kötü haberler geldi Derviş Baba... Selçuklu Selçuklu'yu, Tatar Tatar'ı keser olmuş...

DERVİŞ - Eee, bize ne?...

ŞÜKRÜ - Tatar'ın başı Timurtaş Noyan da kaçıp buralarda saklanırmış. Köye devriyeler geldi, her yanı ararlar.

Derviş Abdal birden sarsılır, ayılmıştır...

DERVİŞ - Timurtaş Noyan mı dersin?

ŞÜKRÜ - Hee, öyle derler...

DERVİŞ - Tatar'ın genel valisi?

ŞÜKRÜ - Hee, öyle derler...

DERVİŞ - Zalimlerin başı...

ŞÜKRÜ - Hee, ama, onu yıkan Kara Bayçu ondan da zalimdir derler... Timurtaş Noyan yaralı dolaşırmış buralarda...

Derviş Abdal yıkılmıştır... Birden dikelir, sertçe bakar Eşşek Şükrü'ye. Ellerini uzatır Eşşek Şükrü'ye...

DERVİŞ - Bağla benim elimi kolumu...

ŞÜKRÜ - Tövbe, Derviş Baba...

Sertçe bağırır,

DERVİŞ - Bağla diyorum...

Bağırmasıyla korkar Eşşek Şükrü, belinden çıkardığı kalın iple bağlamaya başlar...

DERVİŞ - Beni doğru götürüp vilayette fütüvvet ehline teslim edeceksin. Baş hainim ben...

ŞÜKRÜ - Sen ermiş bir...

DERVİŞ - Sus... Zalimlerin başı Timurtaş Noyan'ı eliyle kaçıranın ermişliği kalmaz Eşşek Şükrü... Çabuk götür, cezamı versinler benim...

Eşşek Şükrü gene çekingenlikle bakıyordur ki, Derviş bağırır...

DERVİŞ - Yürü...

Eşşek Şükrü korkuyla sürükler Derviş Abdal'ı...

ŞÜKRÜ - Sen gerçekten bir ermiş adammışsın.

33. Mağara (İç-Gece)

Bir mağarada ateşin başında ağlayan Cebbar'ı temizleyen yorgun Gülizar... Bohça gibi şeylerden yırtıp oğlanın, temizlediği altına serer, bağlar. Sırmalı giysilerini gene giydirir.

GÜLİZAR - İpekli bezleri nerden bulayım ben sana Cebbar bebe? O saltanat bitti artık, bizim bebemiz oldun sen, yaa... Hadi bakayım... Kes bu ağlamayı da aç uyumaya alış. Sabah erkenden yola çıkacağız... Sana süt bulacağım. Haah, şöyle yat bakayım...

Oğlanı yatırır, karanlık mağaranın derinlerine, örtmeye çalıştığı korkuyla bakar... Vahşi hayvan homurtuları, bağırtılar gelir birden yakınlardan... Kocaman bir taşa sarılır içgüdüsel biçimde ve hemen Cebbar'ı alıp koynuna bastırır... Dinler karanlığı... Sesler uzaklaşır. Cebbar ağlıyordur durmadan. Pışpışlar... Ninni söyler hafiften...

GÜLİZAR - E, e, e, e... Uyu benim akılsız bebem...
Dünyadan habersiz uyu...
Dünyamızı öğrenince
Çok ararsın bu uykuyu...

Gözleri mağaranın karanlık derinliklerinde ürkek...

GÜLİZAR - Eeee... Eeee... Eeee...

Cebbar uyur. Kız bebeği usulca koyar ateşin yanına. Ateşe çalı çırpı atar. Sonra ateşin yanına uzanır. Yüzünü uyuyan bebeğe döner, sevgiyle bakar. Vahşi hayvan sesleri, rüzgâr, fırtına uğultusu...

34. Dağlar-Kırlar (Dış-Gün)

Çok ağlayan Cebbar'ı çaresizlikle kucağında sallayarak yol almaya çalışan bitkin Gülizar... Gözleri halkalaşmıştır... Her yanıyla dökülüyordur...

GÜLİZAR - Sütümüz yok diyorum Cebbar bebe... Ben nedeyim? Ben de açım bak. Yok işte... Biraz daha sabırlı ol, benim kuş ağızlı bebeğim... Hay Allah...

Durur, etrafına bakınır... Bir ağacın dibine ya da bir kuytu kayalığa sırtını verip çöker... Cebbar'ı pışpışlar... Sonra çaresizlik içinde elini koynuna sokar, memesini çıkarıp ağlayan Cebbar'ın ağzına verir. Önce biraz susan bebek, bir iki çekiştirdikten sonra boş olduğunu anlayınca daha da acı ağlamaya başlar... Memesini sokar yerine... Tekrar sallar oğlanı. Bir ara altını yoklar, bozulur...

GÜLİZAR - Altını da pisletmişsin... Bez mez de kalmadı. Nedeyim ben şimdi ha? Hay Allah... Yürüyeceğiz Cebbar bebem, yok başka çaremiz... Hadi kes bakalım sen de...

Kalkar, yürümeye başlar yorgun argın...

35. Kır-Uzakta Kulübe (Dış-Gün)

Perişan, bitkin, yıkılıp dökülen Gülizar... Kucağında Cebbar. Belki çamurlara, karlara batan Gülizar'ın ayaklarından açarız... Çamur içinde yarı çıplak ayakları Gülizar'ın, mosmordur... Cebbar susmuştur... Gülizar dudaklarını Cebbar'ın alnına koyar yavaşça... Üzgün bakar çocuğa...

GÜLİZAR - Gördün mü hastalattık seni Cebbar'ım... Ateşler içindesin... Bende de hal kalmadı tosunum... Kurda kuşa yem edeceğim seni de kendim gibi bu dağ başlarında... Keşke almasa mıydım seni?

Birden irkilir bu söylediği ile... Çocuğu şefkatle göğsüne basar...

GÜLİZAR - Almasaydım olur mu? O cellatlar çoktan seni...

Sonunu getiremez. Bir dönemeci ya da yarı geçmiştir ki uzaktan bir dağ kulübesi görür. Bakımlı bir yerdir. Kapıda çit, kuyu, belki tavuklar, ördekler, köpek vb. Gülizar umutla bakar. Duralar... Bitkin gözlerinde bir şeyler dolaşmıştır... Kulübeye ağır ağır giderken...

GÜLİZAR - İşte vardık bir yere Cebbar bebem... Bakalım talihimiz gülecek mi? İnsanlar var burda. İyileri de vardır insanların.

36. Kırda Kulübe Yakını-Önü (Dış-Gün)

Bir ufak köyün uzakça kıyısındaki bir tek kulübedir bu... Gülizar yorgun argın gelir, eve yakın bir kuytu yerde durur. Eve bakar. Bacasından duman tütüyordur... Yaklaşıp pencerenin kıyısından içeri bakar...

37. Kulübe İçi (İç-Gün)

Ocakta kaynayan süt kazanı... Şişman, iyi yüzlü bir kadın hamur tahtasında yoğurduğu hamurları ateşteki sacda pişiriyordur, kocası olacak bir adam yiyordur yufkaları. Önünde bir tas vardır, ayran ya da çorba içiyordur... Mutlu varlıklıca bir köy evi...

38. Köy Kıyısı-Kulübe Önü-Yakını (Dış-Gün)

Pencere kıyısından kulübe içini seyreden Gülizar usulca çekilir... Kıyıda içerlek bir yere sığınır... Cebbar'a bakar...

GÜLİZAR - Ayrılacağız Cebbar bebem... Başka çaremiz yok... İyi adamlara benzerler... Şu nohut burnun için bile ayrılmak istemezdim senden... Ama daha fazla dayanamazsın sen de bu dağ başlarında, benim yavru kuşum... Karnını da doyururlar, ilaç da kaynatırlar sana. Bir şeyciğin kalmaz aslan bebem. Kocaman olacaksın. Hadi sağlıkla kal... Ben de bir an önce döneyim şehre, bakarsın erken gelir Memet Ali. Nişanlısını bulmak ister insan, değil mi? Boyuna değişiyor bu dünya... Hadi hoşçakal meleğim.

Parmağındaki Mehmet Ali'nin verdiği yüzüğe bakar... Yavaşça döner Gülizar, bebeği kucağında, etrafı kollayarak yaklaşır, kapıya bırakır Cebbar'ı, sonra döner usulca, sonra da koşarak biraz ilerdeki bir kuytu ya da siper yere saklanıp bebeği ve kapıyı gözetlemeye başlar. Biraz sonra kapı açılır, şişmanca köylü kadın kundağı görünce şaşalar...

KADIN - A, aaa, a... Bu da ne? Şuraya bak herif...

Arkasından yaşlıca kocası görünürken kapıda kadının şaşkınlığı geçmiş, sevgiyle bebeğe eğilmiştir usulca...

KÖYLÜ - Nerden çıktı bu?...

Kalkıp etrafına bakınır, bir şey göremez... Adam da görmüş, biraz sertçe bakmaktadır Cebbar'a. Kadın hemen kucağına alır bebeği...

KADIN Vah yavrum... Sahipsiz mi bıraktılar seni? Ateşi de var bunun galiba. Vah yavrucak... Gördün mü herif, ne analar var şu dünyada? Kedi yavrusunu bırakamaz insan, böyle el kapısına...

Gülizar dinlemektedir sözleri... Üzgün, biraz da pişmandır sanki...

Bebek uyanmış ağlamaya başlamıştır.

KADIN - Vaah yavrum, vaah bebem, vah benim... Kız mısın oğlan mısın sen ha?

Almış kucağına içeri girecekken, erkek önleyecek gibi olur...

KÖYLÜ - Nereye?

KADIN - Burda mı bırakacağız?

ERKEK - Delirdin mi? Elin ne idüğü belirsiz bebesine biz mi bakacağız?

Tersler kocasını,

KADIN - Atalım da ölsün mü sabi?

ERKEK - Aslan gibi oğlumuz öldü... Büyüt de zalim bir sultanın peşinde savaşa götürüp bunu da öldürtsünler...

KADIN - Ne yapalım? Ölen oğlumuzun yerine geldi bu...

Konuşarak içeri girmişlerdir.

Saklandığı yerden bakan Gülizar, acılı, suçlu fakat gene de içi biraz rahatlamış gibi bakar bir süre, sonra dönüp usulca yorgun argın yürümeye başlar...

39. Kır-Yollar-Köy Yakını (Dış-Gün)

Onbaşı ile Armut Ağa dediği yamağı yaya geliyorlardır... Onbaşı öndedir, ardındaki yamağına söyleniyordur boyuna...

ONBAŞI - Yürüsene ulan Armut Ağa... Allah seni asker edip de adam diye benim yanıma verenin ben taa... Yürü... Atları sattım diye mi bu nazlı yürüyüş ha? Kötü mü oldu?... İyi para verdi hancı... Bu zamanda attan kıymetli ne var? Kaçana da lazım, kovalayana da... Böyle fırsat elimize geçmiş hazır... Dur bakalım, ayak sesi.

Yarın ardına sinerler, birden bir yarın ya da kayanın ardından Gülizar çıkar karşılarına. Gülizar yorgun, dalgın dönerken birden burun buruna gelmiştir heriflerle... Geri geri çekilir yavaşça... Onbaşının yüzü güler...

ONBAŞI - Ooooo... Ne korkarsın yaa hatun kişi? Karşında zulmü alaşağı etmiş Emir Saadettin ordusunun iki yiğidi var...

Gülizar dönüp kaçacak gibiyken Armut Ağa, süngü ya da mızrağını kızın göğsüne dayar birden...

ONBAŞI - Söyle bakalım, kimsin, nesin, nerden geliyorsun, nereye gidiyorsun? Niye gidiyorsun? Çabuk söyle kız... Nutkun mu tutuldu? Çek şu kılıcı Armut Ağa, kendine gelsin bakalım...

GÜLİZAR - Nişanlımın yanına gidiyorum. O da sizin gibi asker. Rum'a savaşa gitti. Adı Mehmet Ali.

ONBAŞI - Haa şu bizim Mehmet Ali... Bana sıkı sıkı tembihi var onun, nişanlımı kimselere bırakma, dedi. Aman ne iyi rastladık...

Kızın göğsüne el atar sulukla. Kız korur kendini. Geriye atılır biraz...

ONBAŞI Korkma güvercinim. Maksadım tahkikat yapmak. Vatan millet uğruna düştük yollara biz. Bir çocuk gördün mü buralarda? Altı aylık, sırmalı ipekten kundağı. Faizci Firuz Paşa'nın köpekleri bir yanlara kaçırmışlar... Biz de tutup o piçin kellerini hop...

GÜLİZAR - Yok buralarda öyle çocuk mocuk...

Herif, tekrar sululaşır...

ONBAŞI - Öyle mi anam... Demek sen bana bir çocuk vermeyeceksin ha? Şu çalıların ardına geçeriz... Armut Ağa'ya bakma sen. Sen istedikten sonra çocuğun âlâsını biz seninle...

Gülizar birden dönüp yardan ya da kayanın bir yanından atar kendini, deli gibi kaçmaya başlar... Önce şaşkın kalmışlardır, hiç beklemedikleri biçimde olmuştur çünkü bu... Kızı kovalamaya başlarlar... Fakat arazinin yapısına göre olanaklardan yararlanan Gülizar, izini kaybettirir... Soluk soluğa kalan Onbaşı, etrafa bakınırken ilerdeki kulübeyi görür...

ONBAŞI - Vay namussuz piliç, ulan nasıl kaçtı elimizden? Yürü ulan Armut Ağa...

40. Köy Evi (İç-Gün)

Köylü kadın, Cebbar'ı temizlemiş bir köşeye yerleştirdiği sepete koyuyordur...

K. KADIN - Senin hastalığın açlıkmış be tosunum... Amma yedin be... Altın da temiz. Eh, şimdi bir uyku... Haaah...

Tam o sırada kapı birden açılır, Gülizar dalar içeri. Kadın döner, şaşkın, irkilmiş bakar...

GÜLİZAR - Tez sakla onu... Cellatlar geliyor... Öldürecekler.

Kadın, toparlanıp kalkar...

K. KADIN - Vışşş... Sen kimsin? Ne celladı?...

Gülizar, heyecanla çabucak anlatır.

GÜLİZAR - Çocuğu ben bıraktım kapıya. Ama, benim değil. Paşazade. Öldürecekler günahsız yavruyu...

Hemen fırlar, üstündeki sırmalı ipek giysileri çıkarmaya atılır...

GÜLİZAR - Şunları atalım üstünden, tanırlar yoksa... Ele verir Cebbar bebeyi. Hay, ismini niye söyledim şimdi?...

Kadın da kızgın, keser hemen. Gülizar, giysilerin üstünü çuval gibi bir şeyle örter. Cebbar'ı fakir görünüşlü yapmaya çalışır. Sırmalar altta kalır...

K. KADIN - Deli misin sen kızım? Nedir, n'oluyor? Geçmiş bana emir veriyor evimde... Günah değil mi, niye bıraktın bu sabiyi?

Gülizar, dışarıya bakar...

GÜLİZAR - Eyvaaah geliyorlar, işte.

41. Köy Evi-Önü-Avlu-Bahçe-Kır (Dış-Gün)

Eve yaklaşan, etrafı da gözleriyle arayan, bakınan Onbaşı, Armut Ağa...

GÜLİZAR (SESİ) - Keşke kaçmasaydım ellerinden, daha çok pirelendirdim...

42. Köy Evi (İç-Gün)

Gülizar'ın baktığı pencereden kadın da bakıp görmüştür gelenleri. Korkuyla titrer...

K. KADIN - Aman Allahım, kolcular...

GÜLİZAR - Çocuğun peşindeler...

K. KADIN - Ya içeri girerlerse?...

GÜLİZAR - Verme sakın. "Benim çocuğum" de...

KADIN - Hasat parası da evde. Şimdi bunlar ne var ne yok kaldırırlar...

GÜLİZAR - Çocuğu da ele verirsen onu da parça parça ederler, evi de başına yıkarlar...

KADIN - Aman yarabbim, nedir bu olanlar?...

Tam o sırada kapıya sıkı bir tekme indirilir, Onbaşı içeri dalar, kapıda durur, bakar. Gülizar'ı görünce...

ONBAŞI - Vay vay vay. Demek düştün kapana... Niye öyle tazı gibi kaçtın sultanım? Biz adam mı yeriz? Sadece bir çocuk istedik senden...

Köylü kadının gözleri korkuyla açılırken, Gülizar cevap verir:

GÜLİZAR - Süt ateşteydi, ondan koştum, taşmasın diye...

ONBAŞI - Öyle mi oldu sultanım? Benim de sütüm taştı taşacak... Armut Ağa, sen bu ihtiyarı dışarı götür de biz önce bir halvet olalım, hem nişanlısından da haber getirmişim ki... Armut Ağa, kadını alıp dışarı çıkarır... Onbaşı, sırtındaki kaputu

sıyırıp yana doğru savurarak atar, kaput çocuğun sepeti üstüne düşerken kız, bebeğe zarar vereceğinden korkarak bir hareket yapar, ses çıkarır...

GÜLİZAR - Hih...

Onbaşı'nın birden gözüne çarpmıştır bu. Döner bakar, kaputun yarı yarıya örttüğü sepetteki bebeği görür...

ONBAŞI - Oooo... Sen bebeği peşin hazırlamışsın sultanım. Hele şu sepete...

Döner sepete doğru yaklaşır. Gülizar, soluk soluğadır...

GÜLİZAR - Benim bebeğim o...

ONBAŞI - Öyle mi? Demek nişanlın askere gitmeden bi güzeel...

Yaklaşmıştır sepete, elini uzatırken Gülizar, çekmeye çalışır.

GÜLİZAR - Bırak onu, hasta, uyandıracaksın...

Fakat çuvalı şöyle bir aralayınca sırmalı kadifeli, ipekli giysiler görünüvermiştir...

ONBAŞI - Neee... Bu ne beee. Yoksa!...

Gülizar, birden döner, ocak başında yığılı kalın kütüklerden birini kapar, herifin kafasına olanca gücüyle indirir. Kanlar içinde yığılmıştır Onbaşı... Bebeği kapar, sarıp sarmalar. Fırlar kapıdan...

43. Köy Kulübesi Önü-Avlu-Bahçe-Kırlar (Dış-Gün)

Kapıyı açıp korkuyla etrafı gözleyen Gülizar. Görünürde kimse yoktur. İlerde arkası dönük Armut Ağa, belki samanlıkta, kadının verdiği bir şeyleri yemektedir... Kız, görünmeden sıvışır... Kırlara doğru kaçıyordur koşarak...

GÜLİZAR - Bağışla beni Cebbar bebem. Nasıl bıraktım ben seni? Artık ölüm ayırır bizi, benim tosun yiğidim...

Taa uzaklara doğru gidince, dönüp bakar... Hayli uzakta kalmış evden dışarı fırlayan Onbaşı eli başında, düşe kalka

birtakım işaretlerle Armut Ağa'ya olayı anlatıyor, kızın peşi sıra gitme işaretleri veriyordur. Bir mendille başını sarıp kızın peşi sıra yola düşen onbaşı, çok uzak planda... Bit gibi... Tepeden olaya bakıp, gelenlerden kaçan Gülizar...

44. Kırlar-Dağlar (Dış-Gün)

Arazinin olanaklarına göre korkulu bir kaçıp kovalama başlamıştır. Bir mağara ya da kovuğa saklanıp önlerinden kendilerini görmeden geçen Onbaşı ile yamağı... Gülizar, korkuyla gözleri açılmış, ağzını Cebbar'ın kulağına dayamıştır... Daha uzaktalarken, ağlayan Cebbar'a yalvarır,

GÜLİZAR - Sakın sesin çıkmasın Cebbar'ım, cellatlara yardımcı olma... Sus, kurbanın olayım...

Yaklaştıkları sıra Cebbar, susmuştur, sanki anlamış gibi kızın dediğini. Mağara ya da karanlık kuytunun önünde içeri bakan Onbaşı ile yamağı... Kız, karanlıkta bir girintide soluğunu kesmiştir...

ONBAŞI - Vallah bebe sesi duydum ben... Buralardalar. Ulan seni ben bir tutayım kaltak... Yürü ulan yürü, burda yok kimse...

Uzaklaşırlar... Kız, atlattığı tehlikeden bitkin, gözlerini kapar... Tekrar dönüp kaçmaya başlar... Ta uzakta, belki de tepede bir yerdeki Onbaşı, aşağı doğru koşarak inen kızı görmüştür...

ONBAŞI - İşteler... Ulan...

45. Irmak ya da Geniş Bir Dere (Dış-Gün)

Kız, karşılarına çıkan bir çay, dere ya da ırmağın en derin yerine kucağında bebekle atlar. Boğuldu boğulacak karşıya geçirir çocuğu, ardından Onbaşı ile yamağı damlarlar... Dalamazlar soğuk sulara. Araştırmaya devam ederler yörede. Kız, çalılar arasında saklanır... Kaçar... Tepelere doğ-

ru tırmanmaya başlar... Aşağıdaki herifler görmüşlerdir. Peşine düşerler...

46. Uçurum Kıyısı-İp Köprü (Dış-Gün)

Islak, perişan, bitik Gülizar kucağında Cebbar'la soluk soluğa tepedeki ip köprünün başına varmıştır. Aşağısı derin uçurum... 1.000 metre belki... İp köprünün de biri kopmuş, aşağıya sallanıyordur... Gülizar ne yapacağını bilemeden kalır. Bir dalı asılıp koparır, uzatır uçuruma, sallanan köprünün ipine, elindeki sopanın çatal yerine takıp çekmeye çalışır, kaçar ip... Herifler yaklaşıyorlardır... İp gene kayar... Sonunda çeker ipi sopayla... Yandaki ağaç dibine bağlar çabucak ya, iyi bağlanamıyordur... Bakar ip köprüye... Her yanından dökülen bir ip köprü... Düğüm attığı yer de o biçim... Herifler görünüyordur artık...

GÜLİZAR - Başka çaremiz kalmadı Cebbar bebem. Seninle birlikte uçmak, seni canavarlara kaptırmaktan iyidir. Hadi hakkını helal et, benim gül yüzlü bebem... Hem belki de geçip kurtuluruz... Karşısı Van toprağı...

Bu konuşmaları yaparken, bir yandan da köprüyü yoklamış, ipi sıkılamıştır. Sonra geçmeye başlar, bir iki düşecek gibi olur. Herifler de geldi gelecekler. Kız, karşıya varacakken Onbaşı, kayanın başına varıp atılır köprüye... Ayağını köprüye atmasıyla köprünün ipleri kopup boşluğa inmiştir... Aynı anda da kız karşıya atmıştır kendini...

47. Köprünün Karşı Yanı-Uçurum Kıyısı (Dış-Gün)

Başı sarılı Onbaşı, öfkeyle el kol sallar uzaktan... Gülizar, sevinç içindedir... Cebbar'ı sevinçle bağrına basar...

GÜLİZAR - Kurtulduk benim kuş ağızlı bebem... Kurtulduk...

Ormana dalar. Oturur. Cebinden çıkardığı bir kav ya da çakmaktaşı gibi bir şeyle, topladığı çalı çırpıyı ateşler...

GÜLİZAR - Kurunmazsak hasta oluruz, Cebbar bebem. Sen de kalırsın ortalarda. Şu sırmalı esvaplarını da soyup atalım sırtından... Adın da Âdem olsun bundan böyle. Cebbar olmak nemize bizim. Bize Âdem olmak yaraşır, tosun bebem benim...

Usul usul çocuğun sırmalı giysilerini çıkarıp yanan alevli ateşe atarken...

GÜLİZAR - İşte böyle... Oooh kurtuldun... Âdem oldun işte... Bizim bebemiz oldun...

Bohça gibi şeylere sarar çocuğu... Sırtına bağlar. Uçsuz bucaksız yollara düşer.

48. Alan (Dış-Gün)

Yakın planda sulu, sarhoş kahkahalar atan Saadettin'in askerlerini pan ya da kaydırmayla dolaşan kamera... Hepsi de çok eğlenceli buldukları bir şeye bakıp gülüyorlardır... Baktıkları yeri görürüz. Arastaların çıktığı alanımsı bir çeşme başı, sebil önü, büyük kapı yanı gibi bir yerde, çepeçevre heriflerin karşılarında, elleri bağlı Derviş Abdal'la yanındaki Şükrü'dür duran. Herifler belli ki Derviş Abdal'la daha önce aralarında geçen bir şeye gülüyorlardır böyle... Bir yanda testilerden şarap dikenler... Uzun çubuklardan ya da esrar kabağı gibi şeylerden esrar çekenler...

SAADETTİN'İN ADAMI - Demek fütüvvet ehlini sorarsın? Kah kah kah kah...

— Eee, neydeceksin fütüvvet ehlini? Söyle, söyle...

Derviş Abdal, duralamıştır, bir şey diyemez.

— Söylesene ulan, hani bir şey diyordun, adalet, madalet...

— "Hainim, Moğollar'a yardım ettim" diyordun. Nasıl hain oldun bakalım?...

— Anlatsana ulan...

Derviş Abdal'ın yüzünde esrarlı bir gülümseme vardır sürekli...

DERVİŞ - Size sözüm yoktur benim...

Herifler, aynı havada gülerlerken, biri atılır...

— Bırakın ağalar. Onun bize sözü yoktur. Sözünü fütüvvetin piri Demirci Hamza Baba'ya söyler. Öyle midir Derviş?...

DERVİŞ - Öyledir...

— Götürün de Hamza Baba'ya söylesin...

— Götürün, götürün...

Herifler, aynı alaylı havada, sulu kahkahalarla Derviş Abdal'ı, kolundan hemen yandaki duvarı ya da sokak başını dönecek biçimde çekerler. Eşşek Şükrü de, yanında Derviş, çevrede aynı sulu kalabalık, köşeyi ya da duvarı dönerler...

49. Bir Sokak İçi ya da Duvar Dibi (Dış-Gün)

Sokak başından ya da duvar ardından, çevresinde sulu kalabalıkla çıkan, yüzünde esrarlı gülümseme, yanında Eşşek Şükrü, Derviş Abdal, duvara döner dönmez gördüğü manzara ile donuk bir yüzle kalır birden... Baktığı yeri görür... Sıra sıra darağaçlarında sallanan idamlıklar... En başta da Demirci Hamza vardır... Sulu kalabalığın kahkahası... Derviş Abdal, dua eder gibi gözlerini yumup bir an kalır, sonra gözlerini açıp aynı esrarlı gülümsemeye geçer, gayet ağır bir yüz değişimi ile...

— Demirci Hamza'nın yanına çıkaralım seni de istersen, söyle söyleyeceğini, ha?

Derviş Abdal'ın yüzünde gene ciddi bir ifade belirir. Yavaşça mırıldanır.

DERVİŞ - Ben o makama erişemem...

Kahkahalarla gülmeye başlamışlardır...

— Ulan ne soytarı be...
— Valla iyi bulduk, tam eğlencelik...
— Haaa, bak ula Derviş...
Tam bir curcunalı alaylı sataşmaya girişiyorlardır ki birden bir haber dolaşır. Sokağı dönen biri söylemiştir belki de...
— Emir Saadettin gelir...
— Hiişşşttt...
— Kadı seçimi var...
— Yeter eğlendiğimiz ağalar...
— Emir Saadettin'e bakalım..
— Yeğenini getirmiş Emir Saadettin, kadı yapacakmış.
— Gene var bir madrabazlık...
Topluluk hemen demin geldikleri meydana doğru, duvarı ya da sokağı döneceklerdir ki, içlerinden biri, deminden beri Derviş Abdal'a sürekli takılan, belki Demirci Hamza'nın yanına çekmeyi teklif eden herif, aklına önemli bir şey gelmiş gibi duralar,
HERİF - Hele durun ağalar...
Hepsi durup bakarlar adama. Adam bir yanındakilere, bir de şaşkın Eşşek Şükrü'nün yanındaki eli kolu bağlı Derviş Abdal'a bakar. Sonra yanındakileri çeker, kulaklarına eğilirken...
HERİF - Bakın ne diyeceğim ben?...
Fiskos ederler çabucak. Ötekiler önce bir duralamışlardır, sonra hepsi de Derviş Abdal'a bakarlar, yüzlerinden alaylı gülümsemeler geçer, kahkahalarla gülmeye başlarlar. Kafayı çeker bazıları bu sevinçle...
HERİF - Ne dersiniz?...
— Vallah münasiptir..
— Daha iyisini nerde bulacağız?...
— Adalet deyip kendini zincire vurmuş herif...
HERİF Bu zalim Saadettin, derimizi yüzer vallah... Hele bir de yeğenini kadı yaparsa yandık bilesiniz ağalar. Timurtaş Noyan'ı kaçırmışlar. Herif, adam

toplayıp döndü mü arkalarında vuruşacak enayi lazım bunlara. Yüzümüze gülmeleri bundandır...

HERİF - Bu zibidi, Timurtaş Noyan'ı kurtarmakla bilmeden iyilik etti bize. Biraz da bilerek iyilik etsin.

Hepsinin yüzünde ciddi korku, endişe görülmüştür... Sonra tekrar Derviş'le Şükrü'ye bakarlar... Herif gider, Şükrü'ye yaklaşır.

HERİF - Utanmıyor musun böyle bir derin âlimin elini, kolunu bağlamaya?...

Eşşek Şükrü şaşırmıştır.

ŞÜKRÜ - Onun emridir...

Herif, kaşlarını çatıp bağırır.

HERİF - Höt... Çöz!...

Şükrü kızgın, Derviş de gülümseyerek bakıyordur. Şükrü birden dikelir...

ŞÜKRÜ - O çöz demedikçe çözmem. İsterseniz beni de asın oraya...

Herif, birden şaşalar, Şükrü'nün bu beklenmedik direnişine. Etraftakiler yeniden kahkahalarla gülmeye başlarlar...

— Ulan tam birbirlerini bulmuşlar...

— Tam bize lazım adam bunlar...

Herif de önce bozulacak gibi olmuş, sonra gülmeye başlamış, sonra da ciddileşerek Derviş Abdal'a dönmüştür...

HERİF - Emir buyurun da mübarek ellerinizi çözsünler yaa âlim Derviş...

Derviş Abdal, hafifçe gözüne bakar Şükrü'nün, hemen Şükrü çözer... Herif, gizli bir alayla konuşur...

HERİF - Siz bizim çok kıymetli misafirimizsiniz bundan böyle... Hele buyrun...

Deyip kolundan tutarak hafifçe çeker, deminki alana dönecek duvar ya da sokak başına doğru. Ötekiler de yanları sıra gidiyorlardır...

50. Şehrin Sokakları-Alan (Dış-Gün)

Saadettin, yanında birkaç muhafızı, alanda yüksekçe bir yere çıkmıştır... Yanında yeğeni de vardır. Genç bir medreselidir görünümü...

SAADETTİN - Ey ahali... Yiğit koçlarım, şahleventlerim. İşte vilayetimize yeni kadımız da nasip edilmiş olup, bundan böyle adalet işlerimiz de şer'i şerife uygun biçimde, usulünce yürütülecektir...

Tam bir sessizlik tepkisi ile karşılaşmıştır Saadettin. Duralar... Çevreye bakar... Adamların hepsi soğuk, dik dik bakmaktadırlar. Sertçe bağırır deminki herif...

HERİF - Böyle bir kadıya ihtiyaç nedendir?...

Bu sözle birlikte bir uğultu başlar... Saadettin önce şaşalar, bozulacak gibi olur...

SAADETTİN - Ne ulursunuz?...

Sonra birden döndürür, aşağıdan alır...

SAADETTİN - Bir derdiniz mi vardır yiğitlerim?

HERİF - Kadıya ihtiyaç mı vardır? Siz söylersiniz, biz asarız...

Sulu gülüşmeler başlamıştır. Kahkahalara dönüşür. Saadettin, bozulur...

SAADETTİN - Mübarek gazanız haklı bir neşve vermiştir siz koçlarıma, ama büyüklerinize hürmette kusur etmenize bu neşve sebep olmaya...

Herif, yalandan bir telaşla atılır, yanı sıra başkaları da atılır, eline sarılırlar Saadettin'in...

HERİF - Hiiih... Hürmette kusur mu ettik Sultanım?...

SAADETTİN - Hayır, hayır canım, etmediniz de...

HERİF - Affet bizi Sultanım...

Saadettin'i etekleyip ellerini öpmeye çalışırlar. Ama hepsi de iyi gizlenmiş bir sululuktur...

SAADETTİN - Var olun, daim olun koçlarım...

HERİF - Yalnız, biz kullarınızın siz efendimizden bir isteğimiz var...

SAADETTİN - Nedir?...

HERİF - Biz, kadımızı bulduk efendim...

SAADETTİN - Kimdir?...

HERİF - İşte bu, derin ulemadan Derviş Abdal...

Tam onlar bakıyorlardır ki Derviş Abdal, yanındakilerden birinin elinden aldığı şarap şişesini kafaya dikmiş, içmekle meşguldür... Kadı olmak sözünü duyunca, o da şaşkınlıkla şarabı püskürtür, bakar...

SAADETTİN - Bu divane zibidi mi kadı olacak?

HERİF - Bizim gibi divanelere akıllıdan kadı mı olur Sultanım? Bu zibidi divane yeter bize...

SAADETTİN - Kadılık makamına Konya medreselerinde yıllar yılı ilim tahsil etmiş Şerefüddin gibi bir derin âlim varken, böyle bir serseri dervişi...

Herif hemen keser Saadettin'in sözünü.

HERİF - Haklısınız Sultanım... Belki de biz cahil kullarınız yanıldık. Huzurunuzda bir imtihan olsunlar...

Saadettin, adamlara bakar, bir an geçer, hiçbirinin gözü göz değildir belli ki. Yanındaki âlim Şerefüddin'e bakar, bir de elinde şarap testisi, yanında Eşşek Şükrü ile Derviş Abdal'a...

SAADETTİN - Olsunlar...

Hemen bir harekete geçilmiştir... Herifler, bıyıkaltı gülmektedirler... Bir kaynaşma olur... Derviş Abdal'la Şerefüddin, karşı karşıya getirilir.

HERİF - Önce sizinki sorsun...

SAADETTİN - Sor bakalım Şerefüddin...

ŞEREFÜDDİN - Sorayım Sultanım...

Derviş Abdal'a yukardan bakıyordur.

ŞEREFÜDDİN - "O nedir ki fağfuru fillah ferahsûz
Ferazı figan fil leyli ciğersûz
O nedir ki şer'an şirki şirûz
Farzı firûz, ilmi pirûz."

Sessizlik olur, herkes Derviş'e bakar...

DERVİŞ - "O şudur ki: Ferâzı figan
Leylü nehârdan medet.
Şirâzı şirânı cilveli yârdan medet...
Çivisi çıkmış taht-ı Süleymanın
Hırsızlarla divanelere kalmış diyardan medet."

Ahali, leventler bir yaygara koparırlar, kahkahalarla...

— Bildi, bildi...

Şerefüddin horozlanacaktır ki, yanındaki levent, bıçağın sivri ucunu kimseye göstermeden herifin böğrüne dayamıştır. Şerefüddin'in lafı ağzında kalmıştır. Korkuyla yutkunur...

SAADETTİN - Bildi mi?...

Şerefüddin, korkudan dilini yutmuş gibi kalır, sonra baş sallar.

ŞEREFÜDDİN - Bildi...

— Haydi sen de sor Derviş Abdal.

Derviş, şarap testisini dikmiş, ağzını koluyla siliyordur. Gülümser.

DERVİŞ - Soralım... Söyle bakalım... Medreseli ulema!... Buğdayın kilesi kaça?...

Bir sessizlik olur. Şerefüddin şaşalar.

ŞEREFÜDDİN - Böyle bir ilmî...

DERVİŞ - Anlamam ben, ilmî milmî... Soruma cevap isterim.

ŞEREFÜDDİN - Canım ne bileyim ben... Üç kuruş...

Bir tepki bağrışması başlar.

— Bilemedi... Bilemedi...

Saadettin, atılır hırsla...

SAADETTİN - Buğdayın fiyatı ile kadılığın ne alakası varmış?

DERVİŞ - Çook alakası var Sultanım... Buğdayın kilesi altı kuruşa fırladı. Bu âlim kadı, gelen rüşvet buğdayı üç kuruştan hesap ederse vay bu milletin haline...

Genel bir sevgi, tasvip kahkahasıyla karşılanmıştır... Derviş Abdal'ı elleri üstüne alırlarken, Saadettin, hırsla bağırır:

SAADETTİN - Böyle edepsizden kadı mı olur be?...

DERVİŞ - Kadıların edepsizliği yetti Sultanım, bir de edepsizden kadıyı denemek isterler...

— Ulan gerçek derin âlimmiş be...

İçki, eğlence devam ediyordur... Saadettin çaresiz süklüm püklüm bakar...

51. Gülizar'ın Kardeşinin Çiftliği (Dış-Gün)

Sırtında bebeyle gözleri kapanır gibi sallanıp yürüyerek çiftliğe yaklaşan Gülizar. Uzaktan bakar çiftliğe, halsiz, bitkin mırıldanır...

GÜLİZAR - İşte geldik Âdem Bebe... Gördün mü geldik işte...

Sonunu getiremez, yüzükoyun yıkılır...

Çiftlikten bir adam, Gülizar'ın kardeşi Seyfullah, çalışırken uzaktan görmüş koşmaktadır.

SEYFULLAH - Kız sen misin Gülizar? Kız bu ne hal?

GÜLİZAR - Şey... Abi...

Gülizar, zorla bir şeyler mırıldanır... Ağbisi Seyfullah, el atar, kızı kaldırır... Kucaklayıp yarı sürüyerek eve doğru sürüklemeye başlar. Âdem bebek, ağlamaya başlamıştır...

52. Seyfullah'ın Çiftliği-Oda (İç-Gün)

Bir yer sofrasında dumanı tüten bir çorba, yanında tavuk, börek, çeşitli yiyecekler... Nevcivan, sofraya eksiklerini korken, çocuk sesiyle duralar. Pencereden bakar...

53. Seyfullah'ın Çiftliği-Bahçe-Avlu (Dış-Gün)

Kucakladığı kardeşini sürüyerek getiren Seyfullah... Âdem'dir ağlayan...

54. Seyfullah'ın Çiftliği-Oda-Sofa (İç-Gün)

Nevcivan, kaşlarını çatar...

NEVCİVAN - Aaa, bu da nesi?...

Sonra aklına gelmiş gibi döner, masadaki tavuk, börek gibi yiyecekleri kaldırır acele, odaya giren hizmetçi kıza verir...

NEVCİVAN - Kız, kaldır bunları...

Kız elinde tabaklarla içerde bir yere geçer... Kapı açılır. Seyfullah, Gülizar'la sofaya girerler... Seyfullah, çekingenlikle bakar Nevcivan'a...

SEYFULLAH - Bak Nevcivan, bizim Gülizar bu...

Nevcivan, soğukça bakar...

NEVCİVAN - Öyle midir?...

Ayakta zor durabilen Gülizar, gözlerini bitkin aralayıp bakar... Âdem, kucağındadır... Baktığını görmüyor, tanımıyor gibidir... Sallanır, bir şeyler mırıldanır...

NEVCİVAN - Bir de bebesi mi?

Gülizar, iyice bitikleşir, sayıklar gibi mırıldanır, fısıldar.

GÜLİZAR - Ben bir gün... Bu Âdem Bebe... Mehmet Ali de çıkıp gelirse...

Sonunu getiremez, düşer, yığılıp kalır...

Nevcivan, paniğe uğramış, iyice bozulmuştur...

NEVCİVAN - Vay başımıza... Humması bize bulaşır...

Seyfullah, Nevcivan'dan korkarak telaşla karışır.

SEYFULLAH - Yok canım, geçer, bir şey değildir, yorgunluk...

Nevcivan şirretleşerek bağırmaya başlar...

NEVCİVAN - Tez çıkarın burdan...

Kadının bağırmasına Âdem Bebe de ağlamaya başlamıştır. Kadının şirret bağırması, bebeğin ciyak ciyak ağlaması arasında korkak bakan Seyfullah.

NEVCİVAN - Vallah tahammülüm yoktur. Babası kimdir bu bebenin? Nerden girmiştir evime bu hastalıklı kadın?

Adam, yatıştırmak ister,

SEYFULLAH - Nevcivan...

NEVCİVAN - Nevcivan'sız kalasın... Ben bilirim bulaşıcıdır bu hastalık... Ben çiftliğimde...

SEYFULLAH - Peki... Peki... Aşağı dama korum onları. Sen meraklanma...

NEVCİVAN Her bir bela da gelip Nevcivan kulunu bulur...

SEYFULLAH - Meraklanma canım, meraklanma... Ben, onları...

Bunları söylerken, ağlayan bebeyi kucaklamıştır. Odaya girmiş hizmetçinin de el atmasıyla Gülizar'ı sürükleyip çıkarırlarken, Nevcivan uzaktan, tepeden soğuk bakıyordur...

55. Seyfullah'ın Çiftliği-Dam (İç-Gün)

Eski hurda eşyaların, belki bir köşede örümcek ağları içindeki bir çıkrığın şuraya buraya atılmış öteberinin bulunduğu bir damdır burası... Çiftlik eşyaları falan sağda solda... Kızı yarı sürükleyerek getirip çıkrığın yanındaki bir yere bırakırlar... Âdem de ağlıyordur. Kızın ateşten dudakları çatlamış, gözleri bir noktaya dikilmiş... Hizmetçi kadın, çocuğu alıp okşayarak bakar... Elindeki süt kabından mama vermeye hazırlanır... Seyfullah, kız kardeşine şiltemsi bir şeyler yayar... Gülizar, sayıklıyordur. Gözleri dalgın.

GÜLİZAR - Korkma Âdem bebem, gelecek, Memet Ali'm de gelecek.

Gülizar'ın yakın dalgın bakışlı mırıldayan resminden...

56. Dağlar-Irmaklar-Kır (Dış-Gün)

Çeşitli genel doğa görüntüleri. Belki doğa üstünde genel planlar... Taa uzaklardan gelen bir atlı görülür ufukta... Yaklaşır... Gelip bir ırmağın kıyısında attan iner. Irmağa eğilir su içecektir... Mehmet Ali'dir bu... Üstünde savaşçı

giysileri... Kılıcı, zırhı falan. Eğilip su içerken bir tehlikeyi sezinlemiş gibi içgüdüsel biçimde duralar... Sudan başını kaldırıp bakarken elini de kılıcına atmıştır... Baktığı yerde, ırmak kıyısına yakın bir yerde, ayakta, dimdik duran Hıdır'ı görür... O da kalkar ayağa, eli kılıcındadır. Hıdır, bambaşka bir Hıdır'dır... Saç sakal birbirine karışmış... Üstünde gene bir meşin demirci önlüğü... Elinde bir tuluk vardır. Bakışı durgun, sakindir... Mehmet Ali'yi tanımıştır belki. Mehmet Ali, daha da sıkı tutar kılıcını. Çekti çekecek... Hıdır, yavaşça döner, eğilir, elindeki tuluğu suya daldırır. (Deri tuluk) Suyu doldururken Mehmet Ali de kılıcı bırakır. Bir an bakar. Sonra bir kararla yaklaşır...

M. ALİ - Selamınaleyküm...

Hıdır, hiç dönüp bakmaz. Tuluğu doldurur...

HIDIR - Aleykümselam.

Mehmet Ali, bir an daha kararsız kalır. Sonra tekrar yaklaşır.

M. ALİ - Yakınlarda bir han var mıdır?

Hıdır, bir an cevap vermez. Tuluğun ufacık ağzından giren sulara bakar...

HIDIR - Aç mısın?...

Mehmet Ali, durur bir an. Sonra elini cebine atar. Başını sallar...

M. ALİ - Param var...

Hıdır, dönüp bakar aşağıdan aynı ağırlık, dalgınlıkla... Ses etmez... Tuluğu kaldırır, ağzını kapatır. Uzun uzun bakar Mehmet Ali'ye. Mehmet de tanımıştır. İrkilir birden... Tekrar elini kılıca atarken...

M. ALİ - Sen demirci Hıdır değil misin?...

Hıdır, gözünü kırpmadan bakar. Gözlerinin içinde dostça bir pırıltı belirir. Gülümser belli belirsiz.

HIDIR - Kimin ne olduğunu kul bilmez.

Sonra dönerken, başı ile işaret eder...

HIDIR - Gel...

Yürür, Mehmet Ali de peşinden yürür. Irmak boyu ağaçların arasında yukarı doğru çıkmışlardır.

57. Irmak Kıyısında Bir Çardak-Koyuk-Hıdır'ın Yeri (Dış-İç-Gün)

Irmağa yakın bir yerdeki derince bir kovuk üstüne çardakımsı bir örtü çekilmiştir. Etrafı sazlar, dallarla kapalı, gizli bir sığınaktır burası. Alttan ırmak akmaktadır. Irmak kıyısından çıkarak gelen Hıdır'ın ardındaki Mehmet Ali, şaşkın bakar buraya. Bir köşede ilkel bir körük, örs, demirler, takım tezgâh filan. İlkel biçimdedir her şey. Hıdır tuluğu bırakır bir köşeye. Gidip bir kapağı açar, sandıktan çıkardığı ekmeği kırıp yarısını Mehmet Ali'ye uzatır. Mehmet, alır ekmeği, hemen ısırır açlıkla. Hıdır, gülümseyerek bakıyordur. Mehmet Ali, bu bakışı ters anlamıştır. Hemen cebinden çıkardığı şıngırtılı bir para kesesinden bir altın çıkarıp uzatır. Hıdır, bir an durup bakar Mehmet Ali'nin uzattığı altını alır avucuna yavaşça, sonra aynı gülümsemeyle avucundaki altına ve Ali'ye bakar.

HIDIR - Nerden kazanmışsın?...

Mehmet Ali, yüksekten bakar...

M. ALİ - Savaştaydım üç yıldır...

Hıdır, aynı durgunlukla bakıyordur.

Mehmet Ali, tamamlar aynı gururla.

M. ALİ - Rum üstüne baskınlardan döneriz.

Hıdır, elindeki altını yavaşça yandaki ırmağa bırakır aynı sakin, kararlı bakışı ve haliyle... Mehmet Ali irkilir.

HIDIR - Yağma altınına itibarımız yoktur bizim.

Bir an bakışırlar. Hıdır, aynı tavırla ekler...

HIDIR - Helal olmuş kazancımızı yeriz biz...

Döner, kovuğa doğru ilerler. Bir köşeden çıkardığı bir kaptan, pekmez koyar. Tahta ya da toprak çanağı getirip uzatır ya da bir yere kor, işaret eder.

HIDIR - Buyur karındaşım...

Mehmet Ali şaşkın kalır, sonra yaklaşır, elindeki ekmeği pekmeze daldırıp düşünceli yemeye başlar. Hıdır, körüğü işletmeye, demirleri kızdırmaya başlamıştır. Mehmet Ali, hem yiyor, hem de düşünceli bakıyordur Hıdır'a...

M. ALİ - Burda yalnız mısın?...

HIDIR - Yalnızlık Allah'a mahsustur...

İşine devam eder... Mehmet Ali, hayran bakar, sonra gene yemeğine döner. Birden aklına gelmiş gibi sorar.

M. ALİ - Bu dağ başında niçin döversin o demiri?...

Hıdır, ciddidir, çekicini sallarken söyler,

HIDIR - Adalet için döverim...

Dövdüğü demir bir kılıçtır. Kaldırıp bakar. Sonra bırakır çekici, gelir, Mehmet Ali'nin karşısına geçer, dostça bakar.

HIDIR - Bir zaman zalim bir paşanın konağı için vuruştun. Şimdi de yağmadan, soygundan gelirsin. Şu belindeki kılıç zulmün kılıcı oldu.

Mehmet Ali şaşkın bakar. Canı da sıkılmıştır... Hıdır, etrafı işaret eder.

HIDIR - Bak şu dünyaya... Hele bak etrafına, kulak ver...

Sağa sola bakıyordur, yüzünde mutlu bir gülümseme ile. Ciğerlerine temiz havayı çeker aynı mutlulukla... Kuş sesleri, tatlı rüzgâr, yaprak sesi... Cıvıl cıvıl doğa yörede...

HIDIR- Bu kadar güzelliğe zulüm yakışır mı?

Mehmet Ali, büyülenmiş, yeni görüyormuş gibi bakar etrafa. Gülümseyen Hıdır'ın gözü, Mehmet Ali'dedir. Mehmet Ali de ona bakar, gülümser:

M. ALİ - Zulme gitmeyen yol hangisidir?...

HIDIR - Alnının teri ile yaşamak yoludur karındaşım...

Ciddi bakar Mehmet Ali'ye... Sonra yavaşça ekler...

HIDIR - Soymadan, soydurmadan yaşamak...

Bir an daha bakışırlar karşılıklı, göz göze. Hıdır, cahil Mehmet Ali'yi büyülüyor gibidir; sakinliği, yumuşak bakışı, insancıllığı ile. Bir ara demiri döven Hıdır'ın yardıma ih-

tiyacı olur. Örsten demir düşer belki, Mehmet Ali, kalkar, yardıma koyulur. Tam o sırada dallar aralanır. Sakallı, sert yüzlü bir köylü girer yanlarına. Hıdır bakar gelene. Gözleriyle anlaşmış gibidirler. İhtiyar, dönüp yanındaki dalları aralar, iki kişiyi daha alır içeri. Kafaları, yüzleri yara bere içindedir bunların. Üst başları yırtık, belli ki öteki ikisi bu ilk gelenin iznini beklemişlerdir.

İHTİYAR - Selamınaleyküm...

HIDIR - Aleykümselam...

İHTİYAR - Köylerine devriye bölükleri uğramış, salgın salmışlardır. Saadettin'in emriyle. Yiğitbaşılardır bunlar. Yağmadan korunmak için köylülerine kılınç isterler...

HIDIR - Kılıncımız, bileği, yüreği bizimle olanlarındır.

Yara bere içindeki köylüler yaklaşır çekingen. Sedire çökerler. Mehmet Ali de bakıyordur olan bitene. Hıdır, gelen ihtiyarı bir kıyıya çeker. İkisi baş başa konuşmaya başlarlar. Onlar konuşurken örsün başındaki Mehmet Ali, önce onlara bir bakar, sonra keyifle çalışmaya başlar tek başına. Örse çekici sallayıp durur. Yaptığı kılıca bakar. Keyiflenir. Birden döner ki Hıdır gelmiş, kendisine öylece bakıyordur, aynı tatlı gülümseme içinde. O da güler... Hıdır, ciddileşir.

HIDIR - Demire mi vurursun, zulme mi?

Mehmet Ali, şaşalar önce. Yaralı köylülere bakar, sonra örse, çekice bakar, Hıdır'a bakar, bir an bakışırlar. Ciddileşir:

M. ALİ - Zulme vururum...

Gene ciddi, anlayışlı bakışırlar. Hıdır, köylülere döner... Onlar da aynı perişan halle bakıyorlardır.

HIDIR - Ne vakit gelecekler Saadettin'in adamları?

KÖYLÜ - Akşama...

Bütün gözler Hıdır'dadır. Hıdır, baş sallar.

HIDIR - Sabah gün doğarken de bizimle olacak mısınız?

KÖYLÜ - Akşam bizimle olanı sabah bırakmayız...

Hıdır, dikkatle bakar köylüye, sonra ilk gelen ihtiyarla bakışırlar. Karar vermişlerdir. Yürür Hıdır. İhtiyarın işaretiyle ötekiler de ardı sıra yürürler. Dalları aralayıp geçerler. Mehmet Ali de bakıyordur artlarından. O da yürür... Yoğun dalların, otların kaldırılmasıyla ortaya çıkan bir toprakta, Hıdır eliyle eşeler bir yerleri. Bir tahta ucu yakalar. Çekmeye başlar. Tahtalar üstüne yığılmış toprak kayar, akar. Altından çıkan bir hendek pırıl pırıl palalar, kılıçlarla doludur. Köylüler sertçe bakışırlar. Hıdır, işaret eder. Uzanıp hendekten palaları, kılıçları almaya, sırtlarından çıkardıkları iplerle çullara sarmaya, yandaki atlara ya da arabaya yüklemeye başlarlar. Eline keskin, parıl parıl bir kılıcı alıp tutan bir köylü, artık eski ezik, sünepe, zavallı değil, görkemli bir savaşçıdır. Araba yüklenince dönüp Hıdır'a bakarlar.

KÖYLÜ - Akşamın işi tamamdır. Sabahın da haberini gözleriz.

Hıdır, evet anlamına baş sallar.

HIDIR - Unutmıyasız... Kalbinizle kullanacaksınız kılıncı, elinizle değil...

Köylüler, anlayışla bakarlar. Uzaklaşırlarken, ihtiyar da Hıdır'la bakışır, o da gider peşlerinden... Hıdır döner Mehmet Ali'ye, sonra yürür deminki kovuk önüne, örsün başına. Baş başa kalmışlardır. Hıdır, oturur bir yere sırtını dayar, dostça bakar, şaşkın duran Mehmet Ali'ye...

M. ALİ - Demek Saadettin de zulüm getirdi...

Hıdır, düşünceli kalır...

HIDIR - Demek ki savaşımız bitmemiştir...

Mehmet Ali, dalgın kalır, Hıdır'a bakar.

M. ALİ - Ne kadar sürecektir bu savaş?

Hıdır, bir an bakar.

HIDIR - Biz kazanıncaya kadar...

Bastırarak söylemiştir bu sözleri... Öylece de bakar Mehmet Ali'ye. Mehmet Ali, dalgın kalır.

M. ALİ - Ben de sizinle gelirdim. Ama hayalimde bir başka şey dolaşır.

Hıdır, öylece bakıyordur. Kalkıp körüğü çalıştırır. Demiri sokmuştur ateşe.

M. ALİ - Firuz Paşa konağında koyup gittim Gülizar'ı. Üzgün, dalgın kalır...

HIDIR - Konaktaki kadınlar, çocuklar salıverilmiştir. İhvanlarımızı bu sebepten astırdı Saadettin...

Mehmet Ali, habere önce sevinir Gülizar'ın kurtuluş haberine, sonra da üzgün kalır asılma haberi için. Dalgın mırıldanır kendi kendine.

M. ALİ - Acep bekler mi beni Gülizar? Yıllar geçti.

Sonra daha bir güvenli mırıldanır.

M. ALİ - Kalbimizle söz verdik biz, dilimizle değil...

Hıdır, duygulu bakar dalgın söylenen Mehmet Ali'ye... Kılıcı ateşten çekip örse korken,

HIDIR - Biz de yıllardır yarını bekleriz karındaşım. Vakit sabah olanda yola çıkacağız seninle.

M. ALİ - Nereye?

Hıdır bir an bakar. Karşılıklı bakışırlar.

HIDIR - Yeter Gülizarları acıyla beklettiğimiz, şehre ineriz. Bizim yolumuz da senin Gülizar'a kavuşman yoludur...

Tekrar bakışırlar. Mehmet Ali bir şeyleri iyice kavrıyor gibidir. Bastırarak, vurgulayarak söylenen bu sözlerden, Hıdır'ın dost bakışlarından. Hıdır, olanca görkemiyle örsteki kılıca indirmeye başlar çekici. Mehmet Ali de bir çekiç alır yandan, o da vurmaya başlar... Birlikte dövüyorlardır artık kılıcı...

58. Mahkeme (İç-Gün)

Önündeki kadılık kürsüsüne pat pat eliyle vuran Derviş Abdal'dan açarız... Derviş, yalancıktan bir ciddilikle kaş-

larını çatmıştır. Kadılık mahkemesi avlu gibi bir yere kurulmuştur belki... Etrafta çeşitli meraklı kalabalığa uzaktan bakışmaktadırlar. Bir nevi meydana görülen mahkemedir bu. Eşşek Şükrü, davacı çiftlik sahibini huzura alır. Herif, gözleri kaymış, hırs ve öfkeden atıldı atılacak pis bakışlı biridir...

ÇİFTÇİ - Bu alçak oğlanın derhal asılmasını isterim sizin yüksek adaletinizden.

Derviş Abdal, derhal keser kürsüye vurarak:

DERVİŞ - Dur bakalım, dur bakalım. Kimi asıyoruz?

ÇİFTÇİ - Bu ahlaksız herifi Kadı Efendi...

Gösterdiği yerde, Eşşek Şükrü'nün yanında, uzun boylu, yapılı, son derecede mahcup, başını önüne eğmiş, terbiyeli bir fıkara oğlan vardır. Yanaşma, ırgat, köylü görünümünde...

DERVİŞ - Demek bunu asıyoruz. Niçin?

ÇİFTÇİ - Ahırda gelinime tecavüz etti Kadı Efendi...

Derviş Abdal, yalancıktan irkilmiş gibi yapar.

DERVİŞ - Yaaaa!...

Derviş'in gözlerini diktiği uşak, daha da utanıp önüne bakar.

DERVİŞ - Söyle bakalım nasıl tecavüz ettin?...

Uşak, bir iki yutkunur,

UŞAK - Benim söyleyecek sözüm yok Kadı Efendi, cezama razıyım. Önce gelini görün, o söylesin...

Kadı'nın hoşuna gider. Baş sallar.

DERVİŞ - Gelini getirin...

Eşşek Şükrü, gelini alır huzura. Gelin, daha uzaktan görününce bütün gözler dikilir üstüne. Bir fettan afettir gelin. Salına salına gelir. Başında bir gül, ipek giysiler. Derviş, kavramıştır durumu...

DERVİŞ - Bunun kocası nerde?...

ÇİFTÇİ - Mahallede Kadı Efendi. Birdirbir oynar.

DERVİŞ-?...

ÇİFTÇİ - Altı yaşındadır. Çiftlikte çalışsın diye aldım ben bu gelini.

DERVİŞ - Nasıl, çalışıyor mu bari?

ÇİFTÇİ - Çalışır efendim. Zaten bu herif de gelin ahırda hayvanları yemlerken tecavüz ediyordu...ki ben girdim ahıra...

DERVİŞ (GELİNE) - Öyle mi oldu?...

Gelin, fingir fingir bir eda ve sesle başlar.

GELİN - Öyle oldu efendim. Ben, bir gün ahırda samanları şey yapıyordum. Baktım bu yaklaştı, elini göğsüme doğru uzattı, ne bileyim ben kötü niyeti olduğunu, sonra, tam elini çek diyordum ki baktım bana tecavüz etmiş Kadı Efendi.

Kadı, keyifle bakıyordur geline.

DERVİŞ - Eee sonra?...

GELİN - Sonra efendim. Ne vakit ahıra insem bu oğlan bana tecavüz etmeye başladı. Son gün de efendi babam geldi gördü. Öyle değil mi efendi babacığım?...

ÇİFTÇİ - Aynen böyle oldu Kadı Efendi.

DERVİŞ - Hımmm!...

Derviş, köylüye bakar, o da tasvipkâr, önüne bakıyordur. Uzakta duran Şükrü'ye seslenir...

DERVİŞ - Elindeki diviti yere at Eşşek Şükrü...

Şükrü, elindeki divite bakar, şaşkın ürkek... Hemen yere bırakır.

DERVİŞ - Git şu kalemi al da bana getir gelin hanım...

GELİN - Baş üstüne Kadı Efendi...

Gelin döner, uzaktaki kaleme doğru yürümeye başlar ki iki kalçası da fingir fingir oynuyordur giderken... Kadı'nın da bakışları şaşar. Gelin, eğilip diviti alırken, Şükrü'nün de gözleri açılmıştır. Hele ters yüzü dönüp de kalemi Kadı'ya götürürken Şükrü'nün bakışları daha da komikleşmiştir... Kadı'nın önüne kalemi kor gelin...

DERVİŞ - Peki, yaz bakalım Eşşek Şükrü...

Şükrü, koşup diviti, kâğıdı alır eline... Bekler, gözü gelinde...

DERVİŞ - Tarafların ikrariyle tecavüz sabit olmuştur. Oğlanı tecavüze mecbur bıraktığı anlaşılan gelin tarafının mahkemeye ve oğlana iki yüz ellişer akçe ödemesine... Madde iki... Geline tecavüz eden suçlu oğlanın alacağı iki yüz elli akçenin de ceza olarak mahkemece kesilmesine... Madde üç. Tecavüze uğradığından şikâyetçi gelinin, istediği anda, aynı ahır, aynı samanlıkta oğlana tecavüze hakkı olduğuna karar verildi. Hadi bakalım... Yallah... Yeni davacı getir...

ÇİFTÇİ - Kadı Efendi, yahu bu karar...

Şükrü, herifi tuttuğu gibi dışarı sürükler.

ŞÜKRÜ - İtiraz yok... Hadi bakalım. Mahkeme kararını vermiştir.

Etrafta seyredenlerle gülüşmeler. Kadı'nın başını kürsü altına sokup, şarap testisini dikişi görülür. Başını kaldırır ki karşısında iki kişi vardır. Birinin kolu, kafası sarılıdır. Yağlı, semiz, göbekli, zengin kılıklı. Yanında da zayıf, bitkin, işçi kılıklı bir adam...

Kadı, dikkatle bakar,

DERVİŞ - Nedir?...

Şişman zengin hırsla başlar...

ŞİŞMAN - Bu adamdan davacıyım Kadı Efendi. Damdan üstüme devrildi ve beni bu hale soktu...

Kadı, zayıfa döner,

KADI - Yaaa... Anlat bakalım, nasıl oldu bu iş?

Adam yorgun, çileli bakışıyla başlar.

ZAYIF - Ben, bu adamın konağında çatı tamirine çıktım Kadı Efendi... Dört kat konak... Öğle yemeği de yedirmedi; güneşin altında çalışırken kendimi kaybetmişim... Çatıdan kayıp kameriyenin üstüne düşmüşüm... Bir de kendime geldim ki...

Öteki herif, hırsla keser...

ŞİŞMAN - Tam ben kameriyede öğle taamı ediyordum ki bu herif tepeden üstüme düşmesin mi?... Bakın şu halime, ölümlerden döndüm Kadı Efendi...

DERVİŞ - Vah vaaah!... Büyük geçmiş olsun. Yaz Eşşek Şükrü... Bu hain çatı tamircisinin suçu sabit olmuştur. Kısas lazım gelir... Yarın bu suçlu çatı tamircisinin, kameriyede öğle yemeğine oturtulmasına ve konak sahibi davacının da tavandan bu hain suçlunun üstüne düşerek ona kendi eliyle cezasını vermesine karar verildi. Hadi bakalım, al iki yüz akçe mahkeme harcını, çıkar bunları...

ŞÜKRÜ - Baş üstüne... Hadi bakalım iki yüz akçeyi verip...

ŞİŞMAN - Ben bu davadan vazgeçtim...

ŞÜKRÜ - (Avucunu uzatır herife) Önce mahkeme harcı iki yüz akçeyi ver, sonra vazgeç...

Etraftan gülüşmeler. Halkta sempati ile bakışlar... Kaynaşma... Söyleşme...

— Bu hoş adam değildir...

— Görünüşe aldanmayın...

— Derin adamdır bu. İşi deliliğe vurur...

Biri, etrafındakilere...

BİRİ - Münafıktan sakınmağçün özünü Yunus gibi örter mânâ yüzünü...

59. Kır-Tarlalar-Köy Alanları-Sokakları (Dış-Gün)

Sahne 57'de Hıdır'dan kılıçları alıp arabaya yükleyen köylüler köye yaklaşırlarken, birden çıkan atlılarla kuşatılırlar. Davranmalarına fırsat kalmadan silahlara el konur. Yukardan, at üstünden bakan kumandan kırbaçlar köylüleri... Bu arada biraz daha ilerde bir alana yığılmış çoluk çocuk,

köylüler görülür. Ağlayanları kırbaçlıyorlardır Saadettin'in adamları.

SAADETTİN'İN ADAMI - Köpekler... Başkaldırırsınız...

Tekrar kırbaçlar köylüleri... Köyden, alevler yükselmeye başlar.

Atlı askerler kulübeleri yakıyorlardır. Ağlaşanlar, çığrışanlar. İşkence, zulüm, baskı sahneleri... Çığlıklar arasında köyün yağmalanması...

60. Demirci Dükkânı Önü-Sokak (Dış-Gün)

Kapıya yaklaşan Hıdır uzanıp kapı üstündeki bir taş aralığa asılı kocaman bir anahtarı alır... Sokar kilide, çevirir, açar kapıyı, sonra gene oraya koyar... Ardındaki Mehmet Ali dikkatle bakıyordur Hıdır'a... Girerler...

61. Demirci Dükkânı (İç-Gün)

İçeri giren Hıdır, ardında Mehmet Ali... Dükkâna bakarlar. Her taraf terk edilmişlik içindedir. Belki örümcek ağları sarkıyordur körükten, hatta ocaktan. Fakat dükkân gene bütün heybetiyle görünüyordur. Hıdır gider ocağa bakar. Onu dikkatle izleyen Mehmet Ali'ye döner...

HIDIR - Biz ateşi yakalım! İhvanlarımız vaktinde gelirler...

Sonra cebinden çıkardığı kavla çakmaktaşını büyük bir heybetle sürterken...

HIDIR - Yaa bismillah...

Çakmağın kıvılcımı ile ilk kez tutuşmayan kav... İkincisini yapar, gene olmaz... Üçüncüsünü daha şiddetle yapar, kav ateş almıştır. Hıdır, Mehmet Ali'ye döner,

HIDIR - Görür müsün karındaşım, şu kav bile bir kezde ateş almaz...

Karşılıklı anlamlı bakışırlar. Yanan kavı ocağa uzatan Hıdır...

62. Demirci Dükkânı (İç-Gün)

Mehmet Ali, körüğü çalıştırıyordur, ter içinde; ocak harıl harıl yanıyordur... Demirler kıpkızıl... Örsün başında elinde koca balyozu, bir eli de ocaktaki demirde Hıdır... Tıpkı başlarda gördüğümüz Hamza'nın heybetinde... Etrafta fütüvvet ehli toplanmıştır. Aynı havada bakıyorlardır Hıdır'a. Hıdır tıpkı Hamza'nın sahnesinde gördüğümüz gibi yandaki bir deri perdeyi işaret eder...

HIDIR - İşte Şerefüddin'in adamı...

O sırada perde önünde beliren adama döner,

HIDIR - Feta ehli karındaşlarım sizi dinlerler...

ŞEREFÜDDİN'İN ADAMI - Efendim Şerefüddin size, bütün feta ehli yiğitlere selam edip müjdeler ki, zulmün başı Saadettin'in yok edilmesiyle, ülkeye özgürlük ve adalet gelecektir. Haksız vergileri, angaryayı, salgınları kaldıracaktır Şerefüddin... İktâ usulüne dönülecek, köylülerin alınan toprakları geri verilecektir...

Soğuk bir hava... Gergin bakışlar... Herkesin gözü Hıdır'a döner... Hıdır başını sallar hafifçe...

HIDIR - Efendim bize güvenebilir...

Adam başı ile selamlayıp perdenin ardında kaybolur... Bir zenaatkâr atılır...

ZENAATKÂR - Biz onlara nasıl güveneceğiz?

Hıdır sakin bakar demiri bırakır elinden...

ÖTEKİ - Saadettin de böyle derdi, ihvanlarımızı astı...

HIDIR - Bu da ola ki bizi asacaktır karındaşım...

Ötekiler hepsi şaşkın, anlamaz bakarlar Hıdır'a... Mehmet Ali hepsinden de şaşkın... Hıdır hepsine sakin, tek tek bakar... Sonra aynı sakinlikle başlar...

HIDIR - Zulme seyirci kalan, zalimin ortağıdır. Bir can için bunca zulme seyirci mi kalalım?

Gene tam bir sessizlik olur... Mehmet Ali'nin hayranlığı... Hıdır gene alır...

HIDIR - Salgına, soyguna başkaldıran yüzlerce köylü, Saadettin'in zindanında işkenceyle inletilir şimdi... Bizim kapımızı çalmaları da yakındır... Kavga bizim kavgamızdır. Zalimler de birbirleriyle kemik kavgasına düşüp bize yardımcı olurlarsa Tanrı'nın lütfudur deyu sevinmemiz gerekir.

Tekrar aynı sakinlikle bakar hepsine... Hepsinin başları önlerindedir şimdi...

HIDIR - Bu kavga uzun sürer ihvanlarım... Leyselil insâne illâ maseaa... Ta ki hiçbir kul bir başkasının ekmeğine göz dikmesin... Can korkusu olanın aramızda işi ne? Hamza ustamız sizleri tekrar bu ocak başında zulme karşı toplayayım diye saklanmamı buyurdu. Meraklanmayasız bizden sonra da çıkacaktır bu ateşi yakıp bu örse çekiç sallayacaklar... Ta ki yeryüzünden zulmün kökü kazına...

Daha önce Hamza'da gördüğümüz heybetle elindeki çekici örsteki kızgın demire indirir...

HIDIR - Yaaa Settaar...

63. Firuz Paşa Konağı-Bodrum-Mahzen (İç-Gün)

Kıpkızıl kömürler arasında kızartılmış demirlerden açılır... Kızıl demir ateşten çekilir... Demir şişi elinde tutan işkenceciyi görürüz. Burası Firuz Paşa konağının zindanı, mahzenidir. İşkencecinin kızgın şişi, duvarlara kollarından asılı, köylülere götürdüğü görülür...

Başında Saadettin vardır işkencecilerin. Ardından da Şerefüddin... Adamları... Şişi yaklaştırdıkları köylüyü görürüz.

Hıdır'ın ırmak kıyısındaki kovukta hazırladığı silahları alan köylüdür...

SAADETTİN - Kim verdi size bunca palayı?

Köylü işkenceden bitiktir... Başı sarkmıştır... İşkencecinin yanındaki Saadettin, susan köylüye daha da öfkeyle bağırır...

SAADETTİN - Sizin köylerde nalbant bile yok köpek, kimden aldınız? Söyle... Konuş...

Köylü başını kaldırıp bakar... Yaklaşan Saadettin'in suratına tükürür... Deliye dönen Saadettin kızgın demiri alıp kendisi dağlamaya başlar adamın çıplak göğsünü... Bir başka köşede kırbaçlanan köylüler... Mahzun iniltilerle çınlıyordur... Bir başka köşede tırnakları sökülen köylüler... Gözleri kör edilmiş birkaçı duvarlarda bağlıdır... Saadettin bağırır mahzende...

SAADETTİN - Konuşun... Kim verdi kılıçları? Köpekler!...

Şerefüddin ardındadır, gölgesi gibi... Saadettin merdivenlerden çıkarken, seslenir hiddetle...

SAADETTİN - Devam edin...

Kırbaç sesleri, iniltiler arasında çıkar mahzenden, ardında da Şerefüddin...

64. Mahzen Önü-Koridorlar (İç-Gün)

Yanındakilerle mahzenden çıkan Saadettin'le yanındaki Şerefüddin... Dalkavukça bir saygı içindedir...

SAADETTİN - Derviş Abdal denen soytarının da işini tamam etmek vaktidir. Kadılık da sana mülktür artık Şerefüddin.

ŞEREFÜDDİN - Sayenizde efendimiz... Gece gündüz duanızla meşgulüm efendimiz...

SAADETTİN - Misafirlerimiz geldi mi?

Bir hizmetçi atılır,

HİZMETÇİ - Cümbüşe başlamak için siz efendimizi beklerler...

Saadettin etrafıyla yürür, döner koridoru... Şerefüddin geri kalmıştır. Biraz sonra demircilerde Hıdır'la konuşan adamı sokulur etrafı kollayarak. Tam bir fesat havasında konuşmaya başlarlar...

ADAMI - Her şey hazırdır. Çarşı esnafı da elde silah beklerler.

Şerefüddin, sinsi, içinden hırslı bir heriftir. Etrafı kollar korkarak,

ŞEREFÜDDİN - Kazanacak mıyız?

ADAMI - Şüpheniz olmasın efendimiz...

Şerefüddin yüreklenmiştir, bütün zalimliği birden sırıtıverir yüzünde. Mahzenin kapısını işaret eder.

ŞEREFÜDDİN - Esnaf sakın bu mahalle sokulmaya... Daha kararlı tamamlar...

ADAMI - Bu kapıyı ben tutacağım efendimiz. Merak buyurmayasız...

ŞEREFÜDDİN - Köylü taifesi zindandan çıkmayacaktır.

Adamı başını önüne eğerek tamam, der. Koridorda yürürlerken adamına bakar,

ŞEREFÜDDİN - Ya Moğollar?

ADAMI - Kavgaları sürüp gider. Bayçu da kazansa, Timurtaş Noyan da kazansa, bizimle hoş geçinmek isterler. Fütüvvet zenaatçıları şımarırsa Moğollar'dan yardım gerektir...

Şerefüddin memnun bakar adamına...

ŞEREFÜDDİN - Saadettin'den alacağımız toprakların yarısı senindir, bilesin...

Adam memnundur...

ADAMI - Var olun efendimiz.

Koridorda uzaklaşırlarken...

65. Firuz Paşa Konağı-Salon (İç-Gün)

Salonda cümbüş vardır. Kızlar oynuyor, çalgılar çalıyor, bir köşedeki sedirde Saadettin çubuğunu ya da şarabını keyifle çekiyordur. Salonda, etrafta bezirgân tipleri...

66. Kentte Pazaryeri-Çarşı-Sokaklar (Dış-Gün)

Pazarda tahıl satan fıkara bir köylü ya da mallarını sergilemiş bir zenaatkâra sataşan Saadettin'in sert suratlı zalim bakışlı adamları. (Belki Pandomim olarak görülür aralarındaki konuşma.) Herifler zenaatkârı dövüp malını arabaya doldurmaya başlamışlardır ki adam kanlar içinde düştüğü yerden baş kaldırıp inleyerek bağırır:

ZENAATKÂR - Soyguncu zalimler...

Heriflerin başı daha da öfkelenip bağırır,

— Vay, bir de söylenirsin ha?

Kaldırıp kılıcını vuracağı sırada eli havada kalır. Tam göğsüne bir kılıç saplanmıştır. Saplayan Hıdır'dır. Mehmet Ali ve öteki esnaf ve halk saldırmaya başlamışlardır. Birden Pazaryerinin ve çarşının her yanından kılıçların çekildiği ve Saadettin'in adamlarını önlerine katıp kovalamaya başladıkları görülür. Çeşitli sokak, çarşı sahneleri... Konağa doğru yürüyen esnaf birlikleri ve halk ellerinde alemleri...

— Zulmün sonu gelmiştir... Yürüyün karındaşlarım...

— Zalimlere ölüm...

— Soygunculara ölüm...

— Kahrolsun Saadettin... Kahrolsun köpekleri...

— Vurun...

Bir mahşer biçiminde gittikçe kabararak konağa doğru yürümeye başlamışlardır. Konak yakınında karşılarına çıkan muhafızlarla vuruşmaya başlamışlardır.

Birden at üstünde Şerefüddin görünür, yanında adamı... Kalabalığın önüne geçer...

ŞEREFÜDDİN - Yürüyün din karındaşlarım... Saadettin zaliminin sonudur bu... Adalet isteriz...

67. Firuz Paşa Konağı–Salon (Dış-Gün)

Cümbüşün parlak ânı... Saadettin bir rakkaseden içki alıyordur. Dışardan gürültüler duyulmaya başlar. Saadettin diklenir...

SAADETTİN - Nedir bu?

İçeri soluk soluğa korkarak giren bir cariye bağırır.

Halk isyan etmiştir... Konağa yürürler...

SAADETTİN - Ne? İsyan mı? Vay köpekler!

SAADETTİN - Muhafız kumandanımı...

BİRİSİ - Öldürdüler...

SAADETTİN - Alçaklar! Şerefüddin'i çağırın.

BİRİSİ - İsyanın başı Şerefüddin, efendimiz...

Saadettin anlamamış gibi donakalır...

SAADETTİN –Ne? Vay alçak... Görür o... Tez Kara Bayçu'ya haberci salın.

BİRİSİ - Kara Bayçu, Timurtaş Noyan'la savaşta... Buradaki Moğol kumandanı Şerefüddin'le anlaşmış efendimiz.

Etrafta dinleyen bezirgân ve toprak sahibi herifler de dikelmeye başlamışlardır...

SAADETTİN - Vay! Yiğenim bana bunu yapsın!

1. BEZİRGÂN - Vay nedir başımıza gelen...

2. BEZİRGÂN - Senin zulmündendir bu olanlar Saadettin...

1. BEZİRGÂN - Sana demedik mi?

Gülünç biçimde Saadettin'e çullanmaya başlamışlardır... Saadettin de dikelir...

SAADETTİN - Hırsız herifler...

1. BEZİRGÂN Vay bize hırsız der...

2. BEZİRGÂN - Asıl hırsız sensin... Memurların rüşvet almaktan halka...

SAADETTİN - Bre alçak soyguncular...
Bu sahne komik bir sahnedir... Daha önce gördüğümüz Firuz Paşa'nın sahnesinin benzeri, onun daha da komik biçimde tekrarıdır... Bir avuç hırsız, madrabaz soyguncunun, sıkışınca gülünç biçimde birbirlerine düşmeleridir.

68. Firuz Paşa Konağı Önü ve İçi (Dış-İç-Gün)

Şerefüddin'in başı çektiği kalabalık, kapıya dayanmış, zorluyordur...

ŞEREFÜDDİN - Adalet istiyoruz...
Etraftaki halk vuruşuyordur... Hıdır'la birlikte vuruşan Mehmet Ali, öteki esnaftan kişiler. Yıkılan, kaçan muhafızlar. Bir süre sonra içeri dalarlar isyancılar. Şerefüddin'le daha önce gördüğümüz adamı da dalmışlardır vuruşanların ardı sıra... Nihayet konağa girerler... Şerefüddin yanındaki adama eğilir. Gürültü içinde...

ŞEREFÜDDİN - Zindan yolunu tutasınız.

ADAMI - Baş üstüne....
Adam, yandaki bir yerden, peşindeki adamlarıyla dalar...

69. Firuz Paşa Konağı-Avlu (İç-Gün)

Kahramanca vuruşan Hıdır ve Mehnmet Ali'nin karşısına Saadettin'in adamları çıkar... Yaman bir savaş başlamıştır... Şerefüddin koridorun ucundan görünür. Vuruşanlara bakar. Yanındakileri de sürer kavgaya... Kendisi sanki Saadettin'le karşılaşmaktan çekinir gibi uzaktan bakıyordur...

HIDIR - Zalim köpek... Zulmedip astırdığın Hamza ustamın intikamıdır... Al...
Var gücüyle saldırıp kılıcını herife saplar... Yıkar. Yere yıkılan Saadettin'e tepeden bakıyordur. Herif can çekişirken vurmaz bir daha... Tam o sırada yerde can çekişen Saadettin'e

birinin kılıcını sapladığını görürüz. Sonradan görülür bunun, demin saklanan, aşağılık Şerefüddin olduğu...

ŞEREFÜDDİN - Tez kellesini kesin... Asın kapıya...

Etrafındakiler hemen saldırıp Saadettin'in kellesini keserler... Mızrağın ucuna takıp yükseltirler... Şerefüddin keyifle bakarken birden ayılmış gibi etrafına bakınır. Hıdır'la Mehmet Ali'nin yan koridor tarafına daldıklarını görüp fırlar...

ŞEREFÜDDİN - Yürüyün...

Vuruşmalar yer yer sürerken...

70. Firuz Paşa Konağı-Zindan Önü-Koridor (İç-Gün)

Hıdır'la Mehmet Ali, yanındaki esnaf ve halk zindan koridoruna dalmışlardır. Kapı demirlerle kilitlenmiştir. Tam kapıya saldıracaklardır ki, Şerefüddin'in adamları çıkıp kapıyı tutarlar...

ŞEREFÜDDİN'İN ADAMI - Burası kilerdir... Yukarıya...

Halk yukarıya dönecektir ki Hıdır anlamıştır, duralar...

HIDIR - Çekil... Kilere bakacağım... Ola ki saklananlar vardır...

ŞEREFÜDDİN'İN ADAMI Kiler bize emanettir... Dön...

Halk gürültüyle uzaklaşmış... Hıdır, Mehmet Ali ve esnaftan birkaç kişi kalmıştır heriflerin karşısında... Tam bir sessiz an yaşanır... Karşılıklı gergin bakış içindeki, derinden iniltiler duyulmaya başlamıştır... Hıdır, Mehmet Ali ve yanındaki birkaç kişi anlamışlardır... Atılırlar... Şerefüddin'in adamlarıyla aralarında kısa, sert bir çatışma olur... Adam kaçar, ötekileri temizleyen Hıdır, Mehmet Ali kapıyı açıp zindana dalarlar...

71. Firuz Paşa Konağı-Zindan (İç-Gün)

Birkaç basamak merdiven üstündeki zindan kapısı ardına dayanıp da Hıdır'la Mehmet Ali ve yanındakiler içeri dalınca birden dehşetle duralarlar... Duvarlara zincirlenmiş köylüler... Ateşte dağlanmış insanlar... Hemen atılırlar... Zindancı, sadist görünüşlü işkenceciler duralamıştır.

HIDIR - Alçak herifler... Çıkarın bu zavallıları...

Bir tanesine vuracak olur... Herif duralar... Yaltaklanır...

İŞKENCECİ - Bu iş, bizim görevimiz yiğidim... İsterseniz size de hizmet ederiz...

Hıdır, Mehmet Ali ve öteki birkaç kişi nefret ve tiksintiyle bakarlar heriflere...

M. ALİ - Halkın işkenceciye ihtiyacı yok, köpekler...

Bir vuruşta herifi yıkar. Hıdır da memnun bakar olaya... Öteki zindancılar köylülerin ellerini çıkarıyorlardır demirlerden ki Şerefüddin'in adamının, peşinde bir sürü askerle kapıdan içeriye daldığı görülür... Şerefüddin de kapıda belirir... Mürai, korkak, zalim bakışı ile durur merdiven üstünde... Yanında Moğol askerleri de vardır şimdi...

ŞEREFÜDDİN - Bırakın onları...

Hepsi duralayıp kalmıştır.

HIDIR - Zalim suratın tez çıktı ortaya melun köpek...

Şerefüddin yanındaki Moğollar'a işaret vermiştir. Hep birlikte atılırlar Hıdır, Mehmet Ali ve iki üç kişilik esnaf topluluğuna... Yaman bir dövüş başlamıştır...

Bu sahne Hıdır, Mehmet Ali ve arkadaşlarının yaman bir kahramanlık kavgasıdır. Kıra kıra kapıya varmışlardır... Fakat kapıya vardıklarında Hıdır'la Mehmet Ali kalmıştır ancak... Herifler de yıkılmıştır ama, çokluktadırlar. Şerefüddin hiç vuruşmaz, arkada, korkak, zalim suratı ile adamlarını teşvik ediyordur ancak... Hıdır yaralanmıştır... Yanında vuruşan Mehmet Ali'ye fısıldar:

HIDIR - Kaç, saklan Mehmet Ali...

Mehmet Ali isyan eder gibi bakar bir kavga arası. Hıdır'ın kanlı yüzü, yaralı suratı sözlerini daha da etkili kılmıştır. Bakışlarını sertleştirip gözlerini büyüterek seslenir yavaşça...

HIDIR - Kaç diyorum sana... Saklan. Dediklerimi unutma. Kaç...

Hıdır kapıyı tutar yaralı yaralı... Mehmet Ali saldıran bir iki kişiyi tepeleyerek kapıdan çıkar, Hıdır da kan içinde, bitkin yıkılmıştır.

ŞEREFÜDDİN - İbretle cezalandırılacaktır... Kanuna karşı gelmenin ne olduğunu görür...

Hıdır, kendisini yakalayanların kolları arasından zindandaki köylülere bağırır.

HIDIR - Dayanın karındaşlarım... Birgün gelecek, gün doğacak, hepimiz kurtulacağız.

İniltiler arasında köylülerin, halkın inancını haykıran bir uğultu yükselir. Ağırdan başlayan bir Yunus ilahisi, heybetli koroya dönüşür...

72. Sokaklar-Alan (Dış-Gün)

Sokaklar iki yanlı kalabalıklarla doldurulmuştur... Kederli, yasla bir havası vardır kentin. Kalabalığın arasında Mehmet Ali'yi görürüz.

Muhafızlar arasında yürüyen, elleri ardından bağlanmış Hıdır'ı görürüz... Yüzünde imanlı, kararlı, gülümsemeye yakın bir rahatlık vardır... Halka bakıyordur... Halk arasında da sevgi, saygı mırıltıları duyulur. Halkı itiş kakış geriye atan, düzeni koruyan asker muhafızlar... Hıdır'ın yürüdüğü yere doğru kayan kamera, yüksekçe bir yere kurulmuş darağacını görür... Belki daha gerilerde asılmış, sallanan başkaları... Hıdır tam darağacına yaklaşırken halkın arasındaki Mehmet Ali'yi görür... Yüzündeki anlam daha da tatlılaşır önce, sonra hemen ciddileşir... Başını çevirir ağırca. Rahatlıkla çıkar darağacına... Halka bakar...

Halkta ağlayanlar... Gözleri dolu dolu bakanlar... İlmeği boğazına geçirirler... Bir kez daha bakar halka Hıdır... Mehmet Ali'nin de gözleri yaşla dolmuştur... Yutkunur... Yöresine bakınır... Hep yaslı, zavallı insanlardır...
Hıdır bakıyordur halka, sonra tam bir rahatlıkla altındaki iskemleye tekme atar, boşluğa bırakır kendini...
Mehmet Ali'yi görürüz. Büyümüş, kocaman gözlerle bakıyordur ipte sallanan Hıdır'a...
Halkta kımıldanmalar olur, hemen muhafızlar, kırbaçlayıp itiş kakış iterler halkı... Darağacının yanına çıkmış biri, elindeki fermanı okumaya başlamıştır bağırarak...
— Ey ahaalii, işte bir hainin...
Sözünü tamamlamaya kalmadan halkın protesto sesleri bastırır herifin sözlerini... Muhafızların kırbacı fayda etmiyordur... Mehmet Ali, bağırıp çağırarak alanı inleten halka bakar bir köşeden... Dalgın kalır bir an... Uzaktaki darağacında sallanan Hıdır'a bakar bir daha, sonra ağır ağır uzaklaşır... Alandaki protesto uğultusu görkemli bir saygı sessizliğine dönüşmüştür.

73. Mahkeme Önü-Sokak (Dış-Gün)

Derviş Abdal'ın mahkeme binası önünde muhafızlar ve Derviş Abdal'ın mahkeme edip de aleyhlerinde karar verdiği çiftlik sahibi, konak sahibi ve ona benzer görünüşte bezirgân, ağa kılıklı herifler... Herifler muhafızları teşvik ediyorlardır... Mahkeme kapısından yaka paça sürüklenerek çıkarılan Derviş Abdal, ardında da Eşşek Şükrü... Yerlerde sürüklenerek çıkarılmalarına rağmen ikisi de ezik değildir... Derviş Abdal yarı filozof, babacan edasıyla, başa gelene aldırmaz gibidir... Eşşek Şükrü de komik biçimde kafa tutuyordur muhafızlara...

ŞÜKRÜ Derviş Kadı'ya dokunamazsınız. Bırakın ulan... Ermiş adamdır o.

Yerlerde sürünüp de dikelen Eşşek Şükrü'ye muhafızlar da alayla, dalga geçerek cevap veriyorlardır.

MUHAFIZLAR - Yok canım, tabii dokunamayız...

— Dokunmasınlar diye yükseğe asacağız...

Kahkahalarla gülüyorlardır Şükrü'ye...

ŞÜKRÜ - Zor asarsınız böyle ermiş adamı siz... Asamazsınız...

Herifler alaylı.

BİRİ - Hiç asılır mı ermiş adam? İp kopar, darağacı yıkılır şimdi, ermiş adam bu...

Kahkahalarla sürüklüyorlardır her ikisini de...

Derviş Abdal, sırıtarak bakar her şeye...

DERVİŞ - Sus ulan Eşşek Şükrü... Kızdıracaksın bu köpekleri. Önce seni asacaklar... Bizim kadılık şerefimiz de gidecek...

ŞÜKRÜ - Asamazlar... Sen bir ermiş adamsın.

Sokakta sürüyerek alana doğru götürüyorlardır bunları, önde Derviş Abdal, ardında Eşşek Şükrü... İkisi de yalınayak, başı kabak, üst baş perişandır... Herifler Derviş Abdal'ın sözü üstüne gülerek eklerler...

BİRİ - Önce ermiş adamı asalım ki içi rahat etsin bu fıkaranın da...

Eşşek Şükrü hâlâ diretiyordur komik biçimde...

ŞÜKRÜ - Asın da göreyim bu ermiş adamı. Zor asarsınız...

74. Darağacı Kurulu Alan (Dış-Gün)

Sokakta kurulu bir darağacının yanına getirmişlerdir bunları... Derviş Abdal bakar darağacına, yarı sarhoş gibi gözlerini kırpıştırır...

DERVİŞ - Ulan Eşşek Şükrü, bu darağacına, bu yağlı ipe ermişlik ne etsin?...

Çıkarırlar darağacına Derviş Abdal'ı... Eşşek Şükrü hâlâ başını sallıyordur... Sinirli güler...

ŞÜKRÜ - He, he, asacaksınız ha... Asın da görelim... Herifler kızmışlardır... Yukardaki cellat ipi geçirmiştir... Tam sandalyeyi tekmeleyecektir ki... Birden bir ses duyulur...

— Durun!...

Dururlar. Sesin geldiği yana bakarlar. Alanın ya da sokağın daha yüksekçe bir yerinde, at üstünde, zırhlar içinde bir Moğol vardır. Çevresinde de başka Moğol atlıları... Belli ki komutandır. Yakından görürüz herifi. Timurtaş Noyan'dır bu... Etrafında adamları... Darağacına bakıyordur. Aşağıda, uzakta, darağacındaki Derviş Abdal'ı tanımıştır Timurtaş Noyan, yüzünde sinirli, gergin, soğuk bir gülümseme vardır... Tam o sırada Şerefüddin ve yanındaki herifler koşarak yaklaşır... Timurtaş Noyan'ın atının ayaklarına kapanırlar...

ŞEREFÜDDİN - Gazanız mübarek olan kumandan hazretleri... Emir buyrun köleniz, köpeğiniz olalım. İtaatkâr kullarınız sizin. Bizi Kara Bayçu gibi bir hainden kurtardığınız için ömrümüzün sonuna kadar size borçlu olacağız. Bu hediyelerimizi şimdilik kabul buyrun ve şehrimizden yüksek şefkatinizi, merhametinizi, himayenizi esirgemeyin, kumandanlar kumandanı efendimiz...

Yerde, yüz süren Şerefüddin ve adamlarına bakar Timurtaş Noyan... Getirilen hediyelere bakar... Mücevher kutuları, sandıklar vb.

Timurtaş Noyan, başını çevirip elli metre kadar altta, uzaktaki darağacına çıkarılmış Derviş Abdal'a bakar... Yüzünde gergin, soğuk, bönsü bir gerilme ve gülümseme görülür. İyice tanımıştır Derviş Abdal'ı... Derviş Abdal, uzaktan tanımadan bakmaktadır... Çevresindekiler de...

TİMURTAŞ - Mınav Dervişi göresiz!

Hemen sokulan biri açıklar...

BİRİ - Kadımızdır. Haksızlık etmiştir.

Sözünü tamamlayamaz, Timurtaş Noyan, gözlerini herife dikmiştir bu sözleri üzerine... Hem de biraz açarak... Bir sessizlik ânı olur...

NOYAN - Ana menim buyruğum budur: Endiden son, ölgenşedek buranın kadısı odur.

Etraftakiler hemen baş eğerler... Bir kâtip fermanı yazmaya başlar...

— Baş üstüne kumandanlar kumandanı.

Aşağıda Timurtaş Noyan'ı tanımadan, şaşkın bakan Derviş Abdal ve çevresindekiler... Bir adam koşarak yaklaşır...

— Tez indirin darağacından... Kadımız tayin edilmiştir...

Asmak isteyenler dalkavukça bir telaşla ve Derviş Abdal'ı etekleyerek darağacından indirirler.

— Aman af buyurun Kadı Hazretleri...

— Az kalsın bir yanlışlık ediyorduk... Kusurumuz bağışlana Kadı Efendi... Vallahi biz...

DERVİŞ - Kapatın ulan çenenizi soysuz köpek sürüsü...

Söylenerek inip darağacının yanında duralar... Eşşek Şükrü kendinden emin bakıyordur ötekilere...

ŞÜKRÜ - Hani asıyordunuz?

— Yanılmışık ağam... Kusurumuz bağışlana...

ŞÜKRÜ Haddinizi bilin... Ermiş bir adamı asmaya kalkarsanız bir daha, vallahülazim...

Herifler çarçabuk uzaklaşıyorlardır... Derviş Abdal, Eşşek Şükrü'ye bakar, keser sözünü...

DERVİŞ - Ermiş adam ben değil sensin galiba Eşşek Şükrü...

O sırada biri koşarak gelmiş ve Kadı'ya, yarlığı (Kadılık fermanı) yazılı kâğıdı bırakıp gitmiştir... Derviş Abdal şaşkın, elindeki kâğıda bakar, imzayı görmüştür... Dönüp uzaklaşan atlılara bakar... Peşi sıra da Şerefüddin tayfası... Ancak anlamıştır kendisini kurtaranı... Donup kalır... Feryat gibi bir ses çıkar ağzından...

DERVİŞ - Vayyy!

Eşşek Şükrü şaşırır... Ne oldu gibisine bakıyordur... Gidenlerin ardından bakar...

DERVİŞ - Timurtaş Noyan ha?...

Yıkılmışlığını gören Şükrü teselliye kalkar...

ŞÜKRÜ - Olsun... Ne lazım gelir?

Devriş Abdal acı bir bakışla diker gözlerini Şükrü'ye... Yürekten söyler...

DERVİŞ - Eşşek geldin, eşşek gideceksin, Eşşek Şükrü...

Yere yıkılır gibi çöker. Darağacının dibine. Başını dayar yavaşça bir ayağına darağacının, öyle kalırken mırıldanır... Yüzünde gerçekten yıkılmış bir ifade vardır...

DERVİŞ - Keşke assaydılar beni...

Boş alanda darağacı altında sırtını dayamış duran Derviş Abdal, yanında dikilmiş duran Eşşek Şükrü...

75. Firuz Paşa Konağı-Kapısı-Sokak (Dış-Gün)

Konağın kapısına gelip duran bir araba görülür... İçinden önce Yaver, ardından Feleknaz iner... Giyim kuşam, yüzünde süsler, boyalar... Yaver kapıya sokulurken, Feleknaz etrafa bakar... Memnundur...

FELEKNAZ - Şükür bu günleri gösteren Rabbime... Oooh, sonunda konağımıza, yuvamıza kavuştuk...

İçeri sokulan Yaver'e kapıdaki nöbetçi, önünü mızrakla kapayarak karşı çıkmıştır...

YAVER - Çekil oğlum... Konağın hakiki sahipleri geldi...

NÖBETÇİ - Yasak, giremezsiniz...

FELEKNAZ - Aaa. Küstah... Kendini hâlâ eski devirde sanıyor... Saadettin katili yıkılıp gitti. Bizler de yağmalanmış malımızın başına geldik. Çekil bakayım yolumuzdan... Yaver, bu küstah herife yüz kırbaç attıracaksın, unutma... Hele bir konağımıza yerleşelim...

Sözünü tamamlayamadan duralar. Farkına varmışlardır, döner bakarlar... Konağa yaklaşmış bir kafilenin başında Şerefüddin ve etrafında da adamları vardır... Bir de Moğol beyi vardır aralarında... Feleknaz duralar. Şerefüddin de bozulmuştur...

ŞEREFÜDDİN - Kimsin... Ne istersin bre hatun?...

Yaver, atılır önce,

YAVER - Firuz Paşa'nın haremidir. Büyük Emir Timurtaş Noyan'dan, konağına gelip yerleşmek için yarlık almıştır...

Koynundan çıkardığı kâğıdı uzatır. Adamı alıp, Şerefüddin'e verir. Şerefüddin, Timurtaş Noyan'ın adını duyunca duralamıştır... Kâğıdı alıp öper, başının üstüne koyar. Şöyle bir okur... Sevinir...

ŞEREFÜDDİN - Büyük Emir, Firuz Paşa'nın mülkünden bahseder. Firuz Paşa ölmüştür. Malı, mülkü ancak onun tek vârisi evladına kalır. Biz, kanun yolundan sapmayız...

Sonra bastırarak, memnun bir yüzle bakar kadına,

ŞEREFÜDDİN - Nerdedir Firuz Paşa'nın evladı?...

Kadın donup kalmıştır. Şerefüddin, adamlarıyla konağa dalar... Kadın, duralar önce, sonra şirret, yaygaracı bir eda ile başlar.

FELEKNAZ - Aaah benim Cebbar'ım... Nerelerdesin benim ciğerparem?...

Ağlayarak Yaver'in göğsüne kapanırken,

FELEKNAZ - Ana yüreciğim nasıl dayanır Cebbar'ımın ayrılığına? Tez bana aslanımı bul Yaver. Cebbar'ımı isterim ben. Bu dünya haramdır bana Cebbar'ım olmadan... Cebbar'ım, Cebbar'ım...

Göğsüne yaslanmıştır Yaver'in... Yaver, okşuyordur kadını...

76. Gülizar'ın Ağbisinin Çiftliği-
Dam-Oda (İç-Gün)

Beş altı yaşlarında bir çocuk, Âdem, çıkrıkta kol çevirmekte ya da ona benzer bir iş yaparak annesine yardımcı olmaktadır... Çıkrıkta bükülen ipi dolayan ya da ören Gülizar... Bir yandan da türkü mırıldanıyordur belki... Yüzünde yorgun, ama gene de mutlu, sevgi dolu ifade. (Kilim dokuma da olabilir.)

GÜLİZAR - Doku çıkrığım, doku ellerim,
Hak etmeli yediğimiz ekmeği.
Namusluyum diyebilmenin yolu
Alınteri, göz nuru, el emeği...

Oda belli ki soğuktur. Âdem, çaputlar içindedir. Ellerini ovuşturup hohluyordur ara sıra... İşi bırakır Gülizar; toparlarken Âdem'e bakar, çocuğu okşar,

GÜLİZAR - Yemeği hak ettik Âdem. Sen de oyunu hak ettin. Yemekten sonra bahçeye salacam seni...

Çocuk, mahzunlaşmıştır. Gülizar, ne oldu gibisine bakar.

ÂDEM - Ben senin yanından ayrılmam ana...

GÜLİZAR –Büyümen, güçlü olman için temiz hava da lazım sana aslan oğlum...

Âdem, başını önüne eğer mahzunca. Gülizar, anlamıştır oğlanın derdini.

GÜLİZAR - Aldırma çocukların sözlerine. Askerde senin baban... Gelecek yakında...

Çocuğu tekrar bastırır göğsüne, gözleri dalıp kalır bir süre... Kapının açılmasıyla irkilir gibi ayılır... Ağbisidir... Seyfullah çekingen, sırıtık girer içeri... Yapılmış kilimlere ya da bir köşede yığılı duran örülmüş işlere bakar...

SEYFULLAH - Paydos mu ettiniz?..

Gülizar cevap vermez, toparlanır... Seyfullah, Âdem'e bakar,

SEYFULLAH - Hadi git getir mutfaktan yiyeceğinizi...

Âdem, Gülizar'a bakar,

GÜLİZAR - O gitmesin ağbi, ben alırım...

Sessiz bakışırlar Seyfullah'la Gülizar...

SEYFULLAH - Nevcivan'a darılma Gülizar... Etrafta söylenenlere dayanamıyor... İçinde kötülük yoktur onun...

GÜLİZAR - Biliyorum. Darıldığım filan da yok. Yük oluyorum sonra size...

SEYFULLAH - O değil de... "Son günlerde işi biraz hafifletti seninkiler" diye takıldı dün Nevcivan. Fena para etmiyor bunlar... Ne olacak, bir geçim yani, işte...

Birden duralar Seyfullah, oğlana bakar... Oğlan da öylece bakıyordur.

SEYFULLAH - Acık sen çık bakayım...

GÜLİZAR –Kapının önünde otur biraz Âdem.

Âdem çıkar. Seyfullah, hemen yaklaşır Gülizar'a:

SEYFULLAH - Sonunda çözüm bulduk Gülizar...

Gülizar, anlamadan bakar...

SEYFULLAH - Yalancıktan evlendireceğiz seni...

Gülizar, bir şey diyecek olur. Seyfullah, güler.

SEYFULLAH Valla yalancıktan kız... Hem bu dedikodulardan kurtulacağız. Hem de daha iyi çalışacaksınız. Yani iki çıkrığı var. Oğlan da çalışır. O zaman sözgelimi... şimdi 10 okka mı işliyorsunuz?...

GÜLİZAR - Ne hesabı bunlar ağbi. Kiminmiş çıkrıklar?

SEYFULLAH - Adamın... Yani senin varacağın adam, ama...

Gülizar, birden sertleşir,

GÜLİZAR - Benim nişanlım var dedim sana. Savaşta... Gelecek... Kimseyle evlenmem ben...

SEYFULLAH Kız hemen ağzıma tıkma. Yalandan diyorum... Anasıyla anlaştık. Herif son nefesinde... Başında bekleşiyorlar. Hemen bir nikâh... Kocakarı canından bezmiş zaten. "Gelsin, çalıştırsın" diyor, "çıkrıkları, oğlu da çalışır. Ben de biraz din-

lenirim" diyor... Kırma beni Gülizar. Valla sana bir zararı yok bunun. Nevcivan'ı biliyorsun, sinirli...

Gülizar, ağır ağır pencere önüne yaklaşmış, dışarı bakıyordur, dalgın ve mahzun...

SEYFULLAH - Benim de sabrım kalmadı artık... Reddedilecek şey değil bu, Gülizar...

Kız, pencereden dalgın bakar, sessiz...

77. Seyfullah'ın Çiftliği-Avlu ya da Bahçe (Dış-Gün)

Uzaktaki bir kapıdan çıkan Nevcivan'ı görürüz... Pencere önünde duran Âdem'i görür kadın, sinirli bakar oğlana. Oğlan korkuyla donup kalmış gibidir. Biraz sonra kalkar oturduğu taştan. İçeri girer...

SEYFULLAH (SESİ) - Etme Gülizar, biraz da beni düşün...

78. Seyfullah'ın Çiftliği-Dam (Dış-Gün)

Pencereden mahzun mahzun bakan Gülizar, yavaşça açılan kapıya döner... Bahçeden içeri giren Âdem. Korkmuş, ağlayacak gibi bakıyordur Gülizar'a... Seyfullah, oğlanın girmesine kızmıştır ama pek belli etmemeye çalışarak bakar...

SEYFULLAH - Çağıran mı oldu seni? Niye girdin?

Oğlan, cevap veremez... Gülizar, yaklaşıp Âdem'in başını okşar, eteklerine çekip bastırır yavaşça, ağbisine bakar...

GÜLİZAR - Peki ağbi, sen nasıl dersen öyle olsun.

Seyfullah, önce inanmadan bakar. Sevinir.

SEYFULLAH - Hay yaşayasın kız... Hepimizi kurtardın. Vallah son nefesinde. Çabuk ol, herif ölür mölür...

Gülizar'ın dalgın bakışlı yüzüne düşer belki de bu sözler...

79. Gülizar'ın Kocasının Kulübesi-Oda (İç-Gün)

Sahne, uzun yatmış, çenesine kadar beyaz örtü çekilmiş, gözleri kapalı, son nefesinde bir bitik adamla açılır. Etrafta uğultular... Odada bir kocakarı vardır, bitkin, bezgin, gözlerinin feri kaçmış... Başka kadınlar belki... Yatan Yusuf'un yanı başında duran Gülizar, yanında Hoca, yanında Kaynana.

HOCA - Hasan kızı Gülizar. Allah'ın emri, peygamberin kavli ile Bilal oğlu Yusuf'u altı yüz kuruş mihri muaccel ile kocalığa aldın kabul ettin mi? Hah, şimdi cevap ver. Âdet...

Gülizar, iki kere susar, ancak üçüncü soruya cevap verir...

GÜLİZAR - Kabul ettim...

Hoca, Yusuf'a döner,

HOCA - Bilal oğlu Yusuf, Allah'ın emri, peygamberin kavliyle Hasan kızı Gülizar'ı altı yüz kuruş mihri muaccel ile zevceliğe aldın, kabul ettin mi?...

Yusuf baygın, habersiz yatıyordur. Kaynana birden eğilip kulağını Yusuf'un ağzına verir gibi yapar. Sonra sevinçle Hoca'ya bakarken.

KAYNANA - Aslan yavrum benim, evet, diyen dillerine annen kurban olsun...

Hoca, şaşkın bakar, Seyfullah'a sorar...

HOCA - Evet dedi mi?...

Kaynana, Seyfullah bir ağızdan cevaplarken, parayı da Hoca'nın eline kıstırır...

KAYNANA VE SEYFULLAH - Dedi...

HOCA - Eh, benim kulağım biraz ağır işitir... İkinizin nikâhını akteyledim ben de...

Çıkarlarken odada oturan, merasimi seyreden kadınları görürüz. Fiskos ediyorlardır, Hoca çıkar, Gülizar, Yusuf'un başından ayrılırken...

— Güzel kızmış...

— Hem gelin oluyor, hem dul...
— Böyle de evlenme mi olur? Günah vallaaa...
— Ne yapsın kocakarı? Canından bezdi zavallı. Oğlan yattığından beri bir başına, kolay mı?
— Ben önce, askerden kaçıyor, hastalığı uydurma dedim ama baksana, betbeniz... Hem bunca zaman... Herbe gidenler de dönecek nerdeyse...

Yusuf'u görürüz. Bir gözü oynar hafiften, aralanır gibi olur... Ağır ağır odadan çıkarlar...Gülizar'la Kaynana da çıkmışlardır odadan...

80. Gülizar'ın Kocası Yusuf'un Kulübesi-Avlu (İç-Gün)

Avlunun bir köşesinde mahzun oturan Âdem... Başkaları da vardır... Helva tepsisi önlerine sürülür Kaynana tarafından... Kaşık atmaya başlarlarken şakalaşır adamlar.

— Düğün helvası mı bu, ölü helvası mı?...
— Düğün helvası diye başlayıp, ölü helvası diye bitirin...

Kaşıklarlar... Gülizar, elindeki helva tepsisinden bir başka köşede çömelmiş, helva yiyen kadınların tabağına koyar. Birazını da ayırır, bir köşedeki Âdem'in tabağına koyar. İştahla yiyen oğlana sevgi ile bakarken adamlar konuşurlar...

— Saadettin'i devirmişler. Şimdi duruma Tatar Beği Timurtaş Noyan hâkimmiş. Firuz Paşa öldüğüyle kaldı.

Gülizar, konuşulanlara kulak kabartmıştır...

— Ruma sefere giden tekmil asker de dönmüş.
— Daha önce de dediler ama aslı çıkmadı...
— Yok, bu kez doğru. Şehirde gözümle gördüm ben. Bak bu tabakayı da seferden dönen bir askerden, bir topak yağ verip aldım. Daha neleri vardı herifin görsen... Bizans işiymiş hepsi de...

Gülizar, sallanır gibi olur. Döner, adama yaklaşır... Şaşkın bakar adama, mırıldanır gibi sorar...

81. Gülizar'ın Kocası Yusuf'un Odası (İç-Gün)

İçerden gelen sesler gözleri kapalı yatan Yusuf'un üstüne düşmektedir...

GÜLİZAR (SESİ) - Hepsi dönmüş mü?...

ADAM (SESİ) - Bütün asker dönmüş bacım. Savaş da bitti, isyan da...

Bu söz üzerine Yusuf'un gözleri ardına kadar açılır birden. Biraz da komik biçimde...

82. Gülizar'ın Kocası Yusuf'un Kulübesi-Avlu (İç-Gün)

Gülizar'ın elindeki helva tepsisi, elinden kaymış, yerlere helvalar saçılmıştır birden... Gülizar ve herkes donup kalır bir an... Kaynana tepsiyi kaldırıp helvaları toplamaya çalışır. Gülizar'ın donuk, dalgın yüzü...

83. Gülizar'ın Kocası Yusuf'un Kulübesi-Oda (İç-Gece)

Yusuf, bir köşede sırtüstü, gözü kapalı yatıyordur... Uzakça bir duvar dibinde de koynunda oğlu Âdem ile Gülizar, bir yer yatağına uzanmıştır. Dalgın, donuk yüzüyle öylece bakıyordur boşluğa... Dışardan şenlik sesleri gelir kısa bir süre, sonra tam bir sessizlik başlar.

SESLER - Haydi iyi geceler herkese...

— Gelinle güveyi rahat bırakalım. Kah...

— Herifi Ezrail rahat bıraksın. Kih kih...

Gülüşmeler, sonra sessizlik...

Birden gözlerini açan Yusuf'u görürüz... Yan yan kıza bakar. Kız, farkında değildir daha. Yusuf, ağırca doğrulur. Yataktan inip dikilir ayağa... Kız, dönüp bakar, korkuyla irkilerek, gözleri kocamanlaşır, donup kalır... Yusuf etrafına bakınır, kapıyı dinler... Sonra uzanıp tavandaki bir kiriş

ya da demire sıçrar, kollarıyla kendini yukarı çekip zıp diye bırakır aşağı... Kızın karşısına dikilir. Geri zekâlı gibi, marazi bir sırıtış vardır yüzünde... Kızın dili tutulmuş gibidir.

YUSUF - Kız, gerdeğe çocukla girilir mi?...

Kız, korkuyla yutkunup büzülür. Herif, sırıtır...

YUSUF - Neyse, kandile pöf deriz... Hi hi... hi...

Kız daha da büzülür... Yusuf, gömleğini sıyırır, kız iyice büzülür. Âdem'e sokulur. Ne yapacağını bilmiyordur. Yusuf, sırıtarak bakar, şöyle bir dikelir...

YUSUF - Kız hadisene... Bizim avanak kocakarıya inanıp ölecek mi belledin beni? Evelallah...

Göğsünü yumruklar hafif hafif, güçlü olduğunu göstermek için...

YUSUF - Postu da kurtardık muharebeden... Hi hi hi... Hadi...

Gülizar, birden toparlanır gibi olur. Aklını başına toplamış, durumu kavrayıp tedbirini düşünüp karar vermiş gibi olur bir an. Sonra masum, mazlum, zavallı bir görünüşe bürünür ustaca. Soyunacak gibi imiş de birden duralamış gibi yapar. Yusuf, gözlerini dikmiş bakıyordur... Kız, üzüntüyle döner, isyan etmiş gibidir kendi kendine... Yusuf'a bakar üzüntüyle...

GÜLİZAR - Hayır... Senin gibi bir yiğide kıyamam ben...

Yusuf anlamaz, duralar...

YUSUF - Ne ki?..

Gülizar, söylemekle söylememek arası bir tereddüdü oynar önce, sonra gene kararlı başlar...

GÜLİZAR - Ne olacak, benim kara talihim?

YUSUF - Kara talihin mi?...

GÜLİZAR - Bak yiğidim, senin gibi bir aslanla gerdeğe girmek kaç geline nasiptir?

Yusuf, şişinir...

GÜLİZAR - Kıyamam sana... Allah korkusu var içimde...

YUSUF - Allah korkusu mu?...

Kız, acı acı baş sallar...

GÜLİZAR - He, Allah korkusu... Önceki iki kocam da senin gibi babayiğittiler, onlara kıydım, bir de sana kıyamam...

YUSUF - Onlara kıydın mı?...

GÜLİZAR - Çok gençtim, tutamadım kendimi...

YUSUF - Sen ne dersin bre kadın?...

GÜLİZAR - Bende illet vardır bre yiğidim, yaklaşma bana... Benimle yatan herifler parça parça yara çıkartıp sürünerek öldüler. Bir de sana mı kıyayım şimdi?... Seni son nefesinde bildiğimden nikâha razı oldum. Yoksa nasıl kıyardım böyle babayiğide?...

Yusuf, şaşırmıştır... Yaklaşacak gibi olur, kız önce çekinir, sonra numaradan soyunmaya kalkar...

GÜLİZAR - Varma üstüme, ben de insanım, dayanamam, günah benden gitmiştir... Parça parça yaralar...

Soyunma numarasındaki kızı gören Yusuf, irkilerek geri çekilir.

YUSUF - Sokulma kız...

Kız, biraz daha yaklaşacak gibi yapar...

GÜLİZAR - Yiğidim, ben de can taşırım. Bulmuşum senin gibi helalinden erkeği...

Yusuf, irkilerek yatağına giderken,

YUSUF - Uzanma, vallah elini kırarım...

Gider yatağına oturur... Gülizar, için için gülüyordur. Yusuf'a bakar uzaktan. Yusuf, şaşkın şaşkın bakınıyordur...

YUSUF - Tüh be, postu muharebeden kurtardık derken, az kalsın...

Gülizar, kurnazlıkla bakar...

GÜLİZAR - Muharebeden kurtulduğunu kim söyler?...

YUSUF - Rum üstüne sefer bitmiş, duydum, hepsi dönmüşler.

GÜLİZAR - Şimdi de Mısır'a sefer başlamıştır aslanım... Anan, oğlum iyileşse de onu gönderseydim, der durur...

YUSUF - Vay akılsız kocakarı... Öyle mi der?...

GÜLİZAR - Anadır, oğlunun yiğitliğini kâinat görsün ister.

Yusuf şaşkın, geri zekâlı bakar bir an.

YUSUF - Ben, daha iyi olmadım ki...

Gene bakınır etrafına, tam yatacaktır,

YUSUF - Bismillah...

Birden duralar, kıza bakar...

YUSUF - Kız, sakın kimselere bir şey demeyesin... Anama da...

GÜLİZAR - Hiç kıyar mıyım senin gibi yiğide aslanım? Yatmana bak, meraklanma...

YUSUF - Tekrar bismillah...

Yatıp gözlerini kapatır, öylece kalır... Gülizar, rahat bir soluk alıp Âdem'in yanına büzülür. Parmağındaki Mehmet Ali'nin yadigârı yüzüğü yüzüne sürer...

84. Irmak Kıyısı-Çayırlar (Dış-Gün)

Gülizar, güneşli bir gün, ırmak kıyısında çamaşır yıkıyordur. Keyifle tokacı çamaşırlara indirirken bir de türkü tutturmuştur belki... Âdem, yanındadır, ötede oynayan çocuklara bakıyordur. Birden döner Gülizar'a...

ÂDEM - Ana ben de oynıyayım mı bunlarla?...

Kız bakar, sevgiyle gülümseyerek,

GÜLİZAR - Kendini ezdirme ama onlar büyük...

ÂDEM - Ezdirmem ana...

Tam gidecekken, döner, koşarak Gülizar'ın boynuna sarılır, içten bir sevgiyle... Gülizar da bağrına basıp gülümser... Çok içten, çok yürekten bir ana oğul kucaklaşmasıdır bu... Oğlan, tam uzaklaşacaktır ki, kızın gözleri ırmağın karşı

kıyısında gördüğü bir şeyle sevinç ve hayretten donup kalır... Âdem, uzaklaşmıştır koşarak, kız da ayağa kalkmıştır. Karşıda ırmağın kıyısında öylece dimdik duran Mehmet Ali'dir. Aralarındaki geniş, derin su ayırıyordur ikisini... Taa uzakça bir yerde köprüye benzer bir şey görünür... Hayli uzakta...

GÜLİZAR - Memet Ali...

Mehmet Ali de, kararsız kalakalmıştır.

M. ALİ - İşte geldim, Gülizar.

Bir an karşılıklı bakışıp kalırlar.

GÜLİZAR - Gülizar, bugünü gösteren Hüdasına şükreder...

Mehmet Ali duralar, uzaktaki çocuğa bakar ama kararsızdır...

M. ALİ - Umarım ki Gülizar Hanım, kırk yıl beklerim seni, diye verdiği sözü unutmamıştır...

Gülizar, ne diyeceğini bilmez gibi kalır, mahzunlaşır...

GÜLİZAR - Gülizar Hanım'ın neler çektiğini bir Allah bilir, bir de Gülizar. Sözünden de dönmemiştir... Yalnız...

Duralar... Mehmet Ali de, heyecanla duralar birden.

M. ALİ - Yalnız...

GÜLİZAR - Yalnız başım bağlıdır, o kadar...

Mehmet Ali, donup kalır, yıkılmış gibidir...

GÜLİZAR - Sakın yanlış anlama Memet Ali...

M. ALİ - Ne yanlış anlamışım, ne de yanlış görmüşüm... Bir de çocuk var, kollarını boynuna dolayan...

GÜLİZAR - Doğru görmüşsün Memet Ali, kollarını sımsıcak boynuma dolayan bir de çocuk var... Ama çocuk benim değildir...

Mehmet Ali anlamsız, donuk bakakalır bir an, sonra ağırca döner,

M. ALİ - Ne değişir ki?... Ben başı bağlı bir kız için düşmedim yollara Gülizar... Sağlıcakla kal...

Gülizar suya atılacak gibi yürür. Haykırır...

GÜLİZAR - Memet Ali...

Mehmet Ali, duralar, tam o sırada çocukların oynadığı yönden Âdem'in çığlığı duyulur...

ÂDEM - Annem size gösterir. Teker teker gelsenize. Çocuklar, gene çullanırlar hep birden Âdem'e... Gülizar dönüp bakar, fırlar birden... Bir yandan da Mehmet Ali'ye bağırıyordur...

GÜLİZAR - Gitme Memet Ali, yalvarırım gitme... Yıllardır seni bekledim ben... Memet Ali...

Acı gülümser Mehmet Ali...

M. ALİ - Belli...

Çocukların oraya koşan kıza seslenir...

M. ALİ - Hediye ettiğim anamın yüzüğünü de suya at...

Uzaklaşmıştır. Oğlanları kovalayıp Âdem'i bağrına basan kıza bakar üzgün... Gülizar, oğlanın yanaklarını, alnını siliyordur... Âdem, şikâyet eder bir yandan.

ÂDEM - Hepsi birden çullandılar ana, yoksa ben ağlar mıyım?

Kız, ne diyeceğini bilmeden uzaklaşan Mehmet Ali'ye bakıyordur. Tam o sırada, baş uçlarında iki çift kocaman asker ayağı ve bacağı görülür. Ürküyle dönüp bakar Gülizar. Oğlan daha da sokulur kızın bağrına...

ASKER - Gülizar senmişsin değil mi?... Bu çocuk, Firuz Paşa'yla Feleknaz Hatun'un çocuğuymuş...

Kız, donup kalır.

Mehmet Ali konuşulanları duymaz, uzaktan seyircidir...

ASKER - İşte yazılı mühürlü ferman, anası Feleknaz Hatun'a teslim edilecek... Emir bu...

Oğlanı koparır gibi çekerlerken biraz yaklaşıp olaya seyirci olan Mehmet Ali'nin karşı kıyıdan baktığını görürüz... Âdem'i askerler sürükler gibi götürürlerken, Gülizar, atılıp tekrar bağrına basar... Mehmet Ali, konuşmaları duyuyordur artık.

GÜLİZAR - Bırakın onu, Allah aşkına bırakın. Benimdir. Benim çocuğumdur...

ASKER - Çekil be kadın...

ÂDEM - Anne...

GÜLİZAR - Bırakın yavrumu benim, bırakın... Benim o...

Kıza, çocuğu sürükleyen askerlere acı içinde bakan Mehmet Ali...

85. Derviş Abdal'ın Mahkeme Salonu (Dış-Gün)

Kadılık makamının yöresi köylülerle çevrilmiştir. Yaşlı, genç, kadın erkek çeşitli yüzler... Gözleri acıyla, umutla, umutsuzlukla doludur. Suskundurlar... Gözlerini diktikleri kapı yanından yavaşça Derviş Abdal çıkar. Yüzü, bakışları, her şeyi değişmiştir, insanlara tiksinerek bakıyor gibidir. Eski Derviş Abdal'ın tam zıddı bir görünüştedir Derviş Abdal. Ruhsal bir bunalımla zıddına dönüşmüş adam... Derviş, durup şöyle bir bakar kalabalığa. Eşşek Şükrü, gerisinde duruyordur.

DERVİŞ - Ne ister bunlar?

Şükrü cevap vermeden yaşlı bir köylü seslenir,

KÖYLÜ - Toprağımızı isteriz...

Derviş öfkeyle bağırır.

DERVİŞ - Kimin toprağını kimden istersiniz?...

Bir sessizlik olur. Kamera tek tek yaşlı, kırışık, acılı köylü yüzlerini tarar. O sırada bir kadın, yaşlı bir köylü kadını başlar.

Y. KADIN - Taşları ellerimizle ayıkladık topraktan...

Y. KÖYLÜ - Çoluk çocuk, kadın erkek, birlikte sürdük toprağı...

BİR BAŞKA KÖYLÜ - Ark yaptık delice çaydan, su getirdik. Baştan başa suladık toprağı.

Y. KADIN - Uydurma bir fermanla dirlik düzenimizi bozdular. Toprakları aldılar elimizden, bizi köle etmek isterler...

Derviş, dikmiş gözlerini bakıyordur... Donuktur bakışları...

Y. KÖYLÜ - Umudumuz sendedir Derviş Abdal...

— Kurtar bizi Derviş Abdal...

Daha hırsla bakıyordur Derviş Abdal...

DERVİŞ - Taşları ayıklamasını bildiniz mi topraktan...

— Bildik...

DERVİŞ - Ark yapıp delice suyu toprağa akıtmasını da bilirsiniz...

— Biliriz Derviş Abdal...

Derviş Abdal, daha hırsla bağırır.

DERVİŞ - Uydurma bir fermana karşı toprağınızı nasıl koruyacağınızı bilmezsiniz ha?... Defolun burdan...

Daha da öfkeli haykırır.

Köylüler şaşkın, suskun kalmışlardır...

Azıcık korkarak çekilenlere rağmen, kalabalık, olduğu gibi durup bakmaktadır Derviş Abdal'a...

Derviş Abdal, kürsüsüne yaklaşır, ardındaki Eşşek Şükrü'ye dönüp bakar.

DERVİŞ - Kanun nerde?..

ŞÜKRÜ - Burda efendim...

Derviş Abdal, söylenir...

DERVİŞ - Hep unutursun Eşşek Şükrü, kanunsuz mahkeme olur mu? Koy bakayım...

Şükrü bir köşeden aldığı kocaman bir kanunnameyi Kadı'nın oturduğu yere kor. Kadı, üstüne oturup etrafa bakınır... Köylülere bakar dik dik, anlatmak istediğini kavradılar mı, gibisine... Köylüleri aynı biçimde görünce eğilip rahle ya da kürsünün altındaki testiden şarabı diker başına, ağzını silerek kalkıp bir daha bakar kalabalığa...

DERVİŞ - Ne durursunuz? Hâlâ mı anlamadınız?...

Köylüler öylece bakıyorlardır...

Derviş, Şükrü'ye bakar,

DERVİŞ- Eşşek Şükrü, bunlar da senin soyundan...

Tekrar, köylülere döner...

DERVİŞ - Elden medet umarsanız daha çok beklersiniz.

Eşşek Şükrü'ye döner,

DERVİŞ - Başka dava yok mudur?

O sırada Feleknaz'la Yaver, içeri girmişlerdir kapıdan. Feleknaz, çevresini alan köylülere tiksinerek bakıyordur. Köylüler düşmanlıkla bakıyorlardır bunlara. Fısıltılar...

— Haram yiyiciler...

— Bizim toprakları gasp edenler bunlar işte...

— Sülükler!...

— Kanun tanımaz imansızlar...

Feleknaz, fiskoslara gururla baş çevirir.

FELEKNAZ - Aman ne pis kokuyorlar. Ruh şişemi ver...

Kadı'ya bakar...

FELEKNAZ - Kim bu âdem, İshak?

Yaver şişeyi verirken kulağına eğilip fısıldar,

YAVER - Aman dikkatli olun Hatun hazretleri. Ülkenin tek kadısıdır bu. Sakın kızdırmayasınız, mahvoluruz...

Derviş Abdal, kalkıp Feleknaz önünde, temenna eder, saygılı, sırıtkan fakat abartılmış biçimdedir, öyle ki alay mı ediyor, yoksa ciddi midir belli değil... Feleknaz, patavatsızca mağrurdur.

DERVİŞ - Ayağınızın türabıyım Sultanım!...

Derviş Abdal, sözü tamamlar...

DERVİŞ - Cebbar'ınızı kaçıran Gülizar kahpesinin Van vilayetinden getirilmesine ferman veren Kadı kulunuz, Sultanım...

FELEKNAZ - Kusura bakılmasın Kadı Hazretleri, ciğerparemin hasretinden gözüm dünyayı görmez olmuştur...

YAVER - O kahpe, kaçırdığı Cebbar'ı geri vermek istemezmiş Kadı Hazretleri...

DERVİŞ - Deme yahu?...

Bir yandan da açtığı avucunu Yaver'in burnuna uzatır, para istiyordur... Feleknaz'la Yaver, hemen bir iki torbayı koyarlar Kadı'nın avucuna...

DERVİŞ - Amma da küstah bir kızmış bu...

Mahkeme salonunun kapı ya da yan koridoru başından içerdeki olayı seyreden Gülizar'ı görürüz. Mahzun, ama kararlı bakıyordur. Yanında Satı Kalfa... İçeri girmeyi önleyen muhafız askerler, mızraklarıyla tutmuşlardır kapıyı.

SATI - Elâlemin çocuğunu niye başına sarmak istersin, aklım almaz...

O sırada askerler, Âdem'i Gülizar'ın uzağından geçirerek yanda bir yere alırlar... Gülizar'la çocuk koparılamayacak bir sevgiyle bakışırlar...

GÜLİZAR - Elâlemin değil, benim çocuğum o...

Satı Kalfa, bu içten söylenen sözlerle duygulanmıştır. Uzaklaşan çocuğa, Gülizar'a bakar... O sırada çekingen, mahzun yaklaşan Mehmet Ali'yi görür. Gülizar da görür, başını küskünce çevirir ağır ağır...

SATI - Memet Ali'ye haksızlık oldu, en çok... Uzun uzun anlattım ama, anlayacağı yok...

Gülizar, hırslıdır...

GÜLİZAR - Benim de onunla uğraşacak vaktim yok.

Mehmet Ali, yaklaşır, kıza bakar, kız dönüp bakmaz, Mehmet Ali, öksürür hafiften; kız gene oralı olmaz. Sonra yavaşça başlar.

M. ALİ - Gülizar Hanım, eğer isterse, mahkemede kitaba el basıp çocuğun babası benim diyeceğim...

Gülizar, yumuşamış gibidir, yavaşça dönüp Mehmet Ali'ye, sevgiyle bakar...

GÜLİZAR - Sağ ol Memet Ali, eksik olma... Can baş üstüne!...

Mehmet Ali, gene dikelir, soğuklaşır biraz.

M. ALİ - Gülizar Hanım bir mecburiyetlik altında kalsın diye de yapmıyorum bu işi...

Gülizar, şöyle bir bakar dikelmiş, başını soğukça, mağrurca yana çevirmiş oğlana... O da soğuklaşır...

GÜLİZAR - Boşuna yorulmasın Memet Ali, Gülizar kızın başı bağlı...

M. ALİ - Onun orası bana lazım değildir. Kendi bileceği...

Gülizar, Mehmet Ali'ye sevgi ve kızgınlıkla bakar... Eşşek Şükrü, yaklaşıp bağırır.

ŞÜKRÜ - Davalı, tanıklar!...

Kadı makamına kurulmuştur. Feleknaz'la Yaver bir yanda, köylüler de bütün her yanı doldurmuş, merakla bakıyorlardır... Gülizar da öbür yana alınır... Satı Kalfa ile Memet Ali de ona yakın dururlar... Yaver kalkar, edayla başlar...

YAVER - Pek muhterem Kadı Efendi hazretleri... Valideyle veledi arasındaki kan bağından daha azim bir bağ bulunur mu cihanda? Bir dişi aslan, yavruları çalınanda, nasıl canından bizar olur, ne türlü dertlere duçar olur...

Derviş Abdal, herifin lafını keser...

DERVİŞ - Sen biraz dur!... (Gülizar'a döner) Sen de bakalım. Ne cevap vereceksin?...

Bir sessizlik olur, bütün salondaki gözler kızdadır. O da öylece bakıyordur ötedeki Âdem'e... Dalgın, sayıklar gibi kalır bir an, sonra yavaşça cevap verir...

GÜLİZAR - Çocuk benimdir...

Salonda, Derviş Abdal da şaşalamış gibidir. Biraz bekler Derviş Abdal...

DERVİŞ - Eeee... Hepsi bu mu?...

Kız, başını sallar hafifçe...

GÜLİZAR - Hepsi bu... (Gene uzunca bir sessizlikten sonra) Ben onu kanımla, canımla besledim. Aç kalmasın, açıkta kalmasın diye elimden ne gelirse

yaptım. Her şeye katlandım onun için, varımı yoğumu harcadım onun yoluna. Yemedim yedirdim, giymedim giydirdim. Büyüğü saymayı, küçüğü sevmeyi öğrettim. Kimsenin hakkını yememeyi öğrettim. Benim çocuğum o...

Gülizar bütün bu sözleri kırık dökük söylerken kamera, salondaki köylüleri, onların nasıl sıcak bir ilgiyle dinlediklerini gösterir. Çeşitli tipler... Ve sözleri algılayan Derviş Abdal... Kız durunca bir sessizlik. Yaver, hemen atılıp bozar sessizliği...

YAVER - Muhterem Kadı Efendi Hazretleri, çocukla arasında hiçbir kan bağı olmadığı, bu avradın kendi sözlerinden anlaşılmıştır... Şimdi size çocuğun gerçek anası, yüreği kanlar içinde bir valide, ıstırabını dile getirecek, müsaadenizle... Buyrun Hatun hazretleri...

Feleknaz, edayla kalkar, çocuğa bakar, sonra başlar...

FELEKNAZ - Şu acı kaderime bakın ki, muhterem Kadı Efendi Hazretleri, öz çocuğuma kavuşmak için, size yalvarmak zorunda kalıyorum. Nasıl, nasıl anlatsam size bu derin ıstırabımı?... Kalbi parça parça olmuş bir validenin, kanlara karışmış bitmeyen gözyaşlarını?... Evladını ellere kaptırmış bir zavallı hatun kişinin ruhunun derinliklerinden taa semalara yükselen sonu gelmez feryadını...

Son sözü söyleyince bayılmış gibi yığılacaktır sanki. Kadın, konuşurken (Derviş Abdal'ın, Eşşek Şükrü'nün, Yaver'in yarı komik ve biraz da numaradan duygulanmaları...) Derviş Abdal, eğilip kürsünün altındaki testiden kafayı çeker.

YAVER - Kendinize gelin muhterem Hatun, adalet yerini bulacaktır nasıl olsa... Müsterih olun...

Donmuş, dimdik bakan köylü kalabalığı...

Feleknaz, oynadığı oyunun tuttuğunu anladığından yavaşça doğrulur, aynı heyecanla sürdürür...

FELEKNAZ - Bütün bunlar yetmiyormuş gibi muhterem Kadı Efendi Hazretleri... Merhum zevcimden ne kaldıysa, hepsi, tek vârisi olan oğluma kalmıştır deyu her şeyimize el kondu...

Yaver, birden yıldırımla vurulmuş gibi kalır, kadının aptallığına karşı uyarmak için fısıldar...

YAVER - Yeter... Kes...

Feleknaz, oralı değildir, aynı coşkuyla devam eder.

FELEKNAZ - Konaktan, birçok çiftliklerden feragat ettik, yerine bize vermeye kalktıkları şu pis köylülerin verimsiz topraklarına bile rıza gösterdik. Ondan yararlanmamız bile ancak tek vâris oğlum Cebbar'ın...

Sözleri sürekli kesmek için bir şeyler yapıp fısıldayan Yaver, artık dayanamaz, kadını yerine iter... (fısıltıyla tersleyerek)

YAVER - Yeter be kadın, sus... Yeter...

Sonra kendini toparlayıp nazikleşerek tekrarlar...

YAVER - Rica ederim biraz sükûnet bulun Hatun hazretleri... Fenalaşmanızdan korkuyorum!... Mahkeme, miras işi ile ayrıca meşgul olup halledecektir. Herkes de biliyor ki Cebbar yavrunuzun ciğerinizden nasıl koparıldığının ortaya çıkmış olması en önemli şeydir burada sizin için...

Derviş Abdal, alaylı bakarak ekler:

DERVİŞ - Mallardan söz etmeniz iyi oldu... Davanın bu insani tarafını da düşüneceğiz...

Eğilip şarabı diker gene...

YAVER - Feleğin edeceğini ettiği lanetli günde şu pis aşçı yamağı kız konaktaydı, o hay huy içinde çıkasıca gözleri de bu melek yavrudan başka bir şey görmemekteydi...

GÜLİZAR - Hatun hazretlerinizin gözü de elbiselerinden başka şey görmemekteydi...

YAVER - (Aldırmadan devam eder) Bir süre sonra çocukla birlikte Van dağlarında ortaya çıktı.

Derviş Abdal, kıza döner, ilgiyle, şaşkınlıkla,

DERVİŞ - Ta Van'a kadar nasıl gittin?

GÜLİZAR - Yayan gittim Kadı Efendi... Çocuk da benimleydi.

YAVER - Yalan... Kadı Efendi... Şahidimiz var...

DERVİŞ - Gelsin...

Şahidi içeri alırlar... Gülizar, şaşkına döner. Bu çocuğu öldürmeye çalışan, Gülizar'ın kafasını yardığı Onbaşı'dır... Kafasında yarık izi durmaktadır. Onbaşı, girip Kadı'ya yaklaşır. Ürkek, çekingen, bakınır...

DERVİŞ - Söyle bildiklerini bakalım. Van dağlarına giderken bu kadının yanındaki çocuğu görmüşsün...

Ürkek, baş sallar Onbaşı...

ONBAŞI - Gördüm efendim... Feleknaz Hatun'un çocuğu Cebbar Bala'ydı...

Gülizar, şaşkın bakıyordur...

DERVİŞ - Sen ne arıyordun orda?...

ONBAŞI - Şey efendim... Görevliydim...

DERVİŞ - Ne görevi?

Herif, ürkek, tutuk başlar,

ONBAŞI Efendim, Cebbar Bala, ölen efendimiz Saadettin'in yeğeni olurmuş. Şimdiki efendimiz Şerefüddin de ona akrabadır... Bu sebepten o zamanki efendimiz Saadettin'in yeğeninin dağlarda kurda kuşa yem olmasına, hele aşçı yamağı bir kadının yanına düşmesine, şimdiki efendimizin yüreği razı olmadı... Bizi görevlendirdiler, çocuğu bulmak için...

DERVİŞ - Bulunca ne yapacaktınız?...

ONBAŞI - Buraya getirip konakta sütanneye verecektik.

Feleknaz'ın gururla dinlemesine karşılık, Gülizar, patlar gibi haykırır...

GÜLİZAR - Vay alçak kara papaz... Öldüreyazdı çocuğu...

DERVİŞ - Sus...

Gülizar, haykırır aldırmadan, eliyle yüreğini soğutma işareti yaparak ekler,

GÜLİZAR - Oooooohh, canıma değsin, kafanı da yardım, pekmezini de akıttım bi güzel!...

Herif bir şey diyemeden huzurdan çekilir... Kız, fırlayıp bağırır:

GÜLİZAR - Benimdir çocuk...

M. ALİ, tamamlar hemen,

M. ALİ - Babası da benim...

SATI - Ben de sütanasıyım Kadı Efendi...

Yaver, Mehmet Ali'yi gösterir:

YAVER - Bu adam, bu kadının, hâşâ huzurdan, af buyurun, oynaşıdır efendim. Yalan söyler o yüzden...

DERVİŞ - Van'da evlendiği adam sen misin?...

M. ALİ - Hayır Kadı Efendi, Vanlı bir köylüyle evlendi...

Derviş Abdal duralar, sonra işaretle Gülizar'ı yakınına çağırır. Gülizar, gider.

DERVİŞ - Niye? (Mehmet Ali'yi gösterir) Evveli onunla yatıyordun değil mi?

Gülizar ciddileşir, başını çevirir...

GÜLİZAR - Yok. O vaziyet olmadı. Vanlıyla da evlenişim, çocuk başını sokacak bir dam bulsun diye... Mehmet Ali o zamanlar seferdeydi Kadı Efendi...

Gülizar'la Mehmet Ali'nin bakışmalarına bakar Derviş Abdal...

DERVİŞ - Çocuğu orospuluktan mı peydahladın yani?

Gülizar bir şey diyemeden kalır...

DERVİŞ - Sana soruyorum... Ne çeşit bir çocuktur bu?...

Gülizar birden dikelir...

GÜLİZAR - Bütün çocuklar gibi bir çocuktur... Burnunun üstünde gözü, gözünün üstünde de kaşı vardır...

Derviş Abdal birden terslenmeye başlamıştır...

DERVİŞ - Gözünün üstünde kaşı varmış... Eyi vallaa... Bana bakın, ben bu makama martaval dinlemeye oturmadım... Bana Ali Cengiz oyunu ha? Madrabazlar, dolandırıcılar sizi... Gözümden bir şey kaçmaz benim... Kısadan bitireyim de görün bu davayı...

Gülizar, Kadı'nın bu sertleşmesine daha da diklenir birden...

GÜLİZAR - Kısadan bitireceğen belliydi... Ne aldığını görmedim mi sanki?...

DERVİŞ - Sefam olsun... Senden bir şey aldım mı?

GÜLİZAR - Yok ki alasın...

Satı Kalfa, Gülizar'ı susturmaya çalışır ama boşunadır...

DERVİŞ - Pazara giderken parasız hiçbir şey alınmayacağını bilirsin değil mi? Mahkemeye niye eli boş gelirsin?

GÜLİZAR - Adalet dediğin şey tertemiz, lekesiz...

DERVİŞ - Ben sana şimdi gösteririm adaleti. Mahkemeye saygısızlıktan on kuruş ceza...

GÜLİZAR - Şu avrat, çocuğun altı nasıl temizlenir, karnı nasıl doyurulur onu bilem bilmez. Sen kalkıp utanmadan bu melek gibi sabiyi canavarların içine pisliğe atıyorsun...

DERVİŞ - Mahkemeye hakaretten 10 kuruş ceza daha... Bak gör başına daha neler gelecek...

Satı Kalfa'nın yatıştırma çabalarına aldırmayan kız atılıp konuşur...

GÜLİZAR - İstersen otuz kuruş ceza kes... Senin adaletinin ne mene şey olduğunu bağıracağım... Ayyaş herif... Anan senin gibi saman kafalı doğuracağına, kazan, kepçe doğuraydı, milletin işine yarardın hiç olmazsa... Fakir fıkaradan çaldıkları mal mülk ellerinden gitmesin diye onlara köpeklik edersin... Sen gibi itler olmasaydı bu kara günleri yaşar mıydık?

Ortalık karışmıştır... Derviş Abdal önce bir karşı koyacak gibi kımıldamış, sonra gene aynı numaralı davranış içinde ama son derece memnun bakmakta, dinlemektedir...
Kız duralayınca, eğilip şarabı diker, memnun bakar... İşaret eder...

DERVİŞ - Devam et, devam et... Bakın, akılsız bir kız neler bulup söyler de siz koyun gibi bakarsınız ancak...

Gülizar önce şaşalar, sonra da cezaya hazırlık gibi alır, gene başlar...

GÜLİZAR - Eli bıçaklı katil gibisin... Nasıl olsa alacan çocuğu elimden bu hırsızlara yaranmak için... Dilerim Allah'tan senin cezanı da çocuk katilleri versin... Ekmek tavşan olsun, sen tazı olasın da yetişemeyesin... Hançer, bıçak ağzı olasın da, avlanırken avlanasın... İnşallaaah...

Gülizar ter içinde kalmış, yorulmuştur... Duralar... Derviş Abdal baş sallar. Ta gözlerinin içinde memnunluk vardır. Kurnaz, şeytani bir mutluluk... Kızı sanki kasıtlı kışkırtarak söyletmiştir bunları...

DERVİŞ - Hah, şimdi otuz kuruş cezayı hak ettin...

GÜLİZAR - O da benim sefam olsun...

Kız paraya davranırken Mehmet Ali, hemen çıkarıp Eşşek Şükrü'ye verir parayı... Derviş Abdal bakıyordur kızla Mehmet Ali'nin ilişkilerine... Yaver memnundur, eğilip Feleknaz'a fısıldar,

YAVER - Aman ağzını açma, çocuk çantada keklik...

Satı Kalfa da Gülizar'a eğilir,

SATI KALFA - Kız nettin... Gitti çocuk... Düşman ettin herifi...

DERVİŞ - Eşşek Şükrü, getir çocuğu...

Gülizar, mahzun bakar salona alınan çocuğa...
Bütün gözler gelen çocukta ve Kadı'dadır... Âdem salondaki Gülizar'ın yanından geçerken, ona sığınacak gibi

yapar. Eşşek Şükrü yavaşça çeker... Feleknaz bakar oğlana...

FELEKNAZ - Ah yarabbi, beyzademin haline bakın... Paçavralar içinde...

GÜLİZAR - Evde bayramlıkları var onun... Fırsat mı kodular giydirmeye?

FELEKNAZ - Ah fena oluyorum... Ahırlarda hayvanlarla yaşamış ciğerparem, paşazadem...

GÜLİZAR - Halt etmişsin, insanlarla yaşadı o... Sana hayvan desem, hayvanlara ayıp olur... Onlar bilem bırakmazdı yavrusunu senin bırakıp kaçtığın gibi.

FELEKNAZ - Bana bak kahpe... Ay, baş ağrılarım tuttu gene...

Saldıracak gibi olan Feleknaz'a karşı Gülizar da dikelir...

GÜLİZAR - Hele gel de dersini vereyim bi güzel...

Yaver, Feleknaz'ı önler; Mehmet Ali de Gülizar'ı... Bu ara Yaver'le Mehmet Ali uzaktan tehditli bakışmaya başlamışlardır.

YAVER - Şırfıntı!...

Mehmet Ali kendini tutamaz, herife yaman bir şaplak indirip Feleknaz'ın yanına çökertir. Derviş Abdal sevinçle görmezden gelerek eğilip şarap testisinden yudumlamıştır.

ŞÜKRÜ - Bırakın şamatayı...

DERVİŞ - Davacı ve davalı... Mahkeme asıl ananın kim olduğunu açıkça anlayamamıştır... Mahkeme olarak bu çocuğa bir ana bulmak boynumuzun borcudur. Bu sebepten bir sınama yapacağım...

Şükrü'ye döner...

DERVİŞ - Yere bir daire çiz Eşşek Şükrü...

Şükrü daireyi çizerken, herkes ilgiyle bakıyordur... Kadı da kıza bakar... Gülizar yumuşamıştır, gözleri yalvarır gibi Kadı'dadır.

GÜZLİZAR - Benim elimde büyüdü, başkasıyla edemez o, dünyada vermem çocuğu...

KADI - Çocuk senin olsa, zengin olsun isterdin, onlara bırakırdın...

Gülizar gene sertleşir, dikelir...

GÜLİZAR - Açlardan korkacağına açlıktan korksun, bunlar gibi taş kalpli olacağına, taş taşısın...

Bütün bu duyduklarından mutludur Derviş Abdal, gözlerinin içi parlar, eğilip kafayı çeker tekrar... Şükrü daireyi çizmiş, bakıyordur...

DERVİŞ - Çocuğu dairenin içine koy, Eşşek Şükrü...

Oğlanı dairenin içine kor Şükrü... Çocuğun gözü Gülizar'dadır...

DERVİŞ - İki hatun yaklaşın bakayım çocuğun iki yanına... Ben kürsüye vurur vurmaz çocuğu kolundan tutup çekeceksiniz... Kim çeker alırsa, onundur çocuk...

Şaşkın bakınırlar hepsi... Çocuğun iki yanındaki Feleknaz'la Gülizar da ne edeceklerini bilmeden kalmışlardır bir an... Feleknaz hemen toparlanır.

YAVER - Ama efendim... Bir hizmetkârın koluyla bir hanımın kolu...

DERVİŞ - Karışmayın bakayım... Sizin hanım da iyi beslenmiş... Maşallahı var... Dikkat...

Birden elini küt diye kürsüye indirir... İki kadın da tutarlar çocuğun kolundan... Bu anda ağır çekim başlar çeşitli açılardan çeşitli planlarla Feleknaz'ın nasıl hunharca saldırıp çektiği, oğlanın, Feleknaz'ın iki pençeyle kavrayıp çektiği kolundaki acıyla nasıl kıvrandığı, Gülizar'a doğru atılmak istediği... Kızınsa nasıl şefkatle tutup ağır ağır uzaklaşmasına razı olduğu görülür... Bakan köylüler... Ötekiler... Kadı... Nihayet tam bir acı içinde ve üzüntüden bitkin olarak Gülizar'ın, oğlanın kolunu bırakıverdiği görülür... Oğlan, Feleknaz'a doğru giderken haykırır... Gülizar'a...

ÂDEM - Annee...

Feleknaz oğlanı eteğine çekmiş soluyarak bakıyordur, sevinç ve kinle kıza...

DERVİŞ - Ne oldu?

Gülizar bitkin bakar, mırıldanır...

GÜLİZAR - Onu ben büyüttüm Kadı Efendi... Nasıl paralarım? Canavar mıyım bu kadın gibi?

Derviş ayağa kalkar... Şöyle bir bakar herkese...

DERVİŞ - Sınama gerçek anayı ortaya çıkarmış, mahkeme kararını vermiştir...

Feleknaz'ın, Yaver'in memnun gülüşleri...

DERVİŞ - Çocuk senindir Gülizar Kız...

Salonda bir sevinç dalgası eser... Köylüler de gülüyorlardır...

DERVİŞ - Sen de hatun, mahkemeyi fuzuli işgalden hüküm giymek istemiyorsan hemen bas git...

Feleknaz bayılır Yaver'in kollarına...

Derviş Abdal köylülere bakar,

DERVİŞ - Çocuk büyütüp bakanın olursa toprak kimin olur ayılar?...

KÖYLÜLER SESLENİR - Onu işleyip ekenin olur Kadı Efendi... Ekenin olur...

DERVİŞ - Hastirin burdan defolun...

Köylüler memnun çekilirlerken ekler Derviş Abdal, bir yandan da yumruklarını sıkıp sallar...

DERVİŞ - Onu haram yiyicilere karşı koruyanın olur ayılar, koruyanın olur...

Oğlanı bağrına basmış Gülizar'la Mehmet Ali, Satı Kadın gidecek gibidirler...

DERVİŞ - Sen dur bakayım... Senin cezan bitmedi daha... Hakaretlerini unuttum belleme... Ceza olarak seni o Vanlı'dan, neydi adı? Yusuf... Vanlı Yusuf'tan boşayıp şu kara oğlana, Memet Ali miydi, nikâhladım... Hadi siz de defolun bakayım...

Derviş Kadı hem söylenir hem de nikâh ilamını yazar, imzalayıp atar önlerine... Gülizar sevinçle Mehmet Ali'nin boynuna sarılır... Çocuğu da kucaklarlar... Üçlü olmuşlardır...

GÜLİZAR - Şimdi nereye gideceğiz?

M. ALİ - Asıl iş şimdi başlıyor Gülizar... Üçümüzün de ağır işi var...

Gülizar şaşkın bakar... Bunlara hainçe bakıp birbirleriyle de anlamlı bakışıp kadrdan çıkan Feleknaz'la Yaver...

86. Mahkeme-Kadının Odası (İç-Gün)

Eşşek Şükrü ile Kadı hazırlıktadır... Kadı söylenmektedir bir yandan...

DERVİŞ - Çabuk ol Eşşek Şükrü... Buraların tadı kaçtı... Görülecek bir işimiz kalmıştır... Ordan doğru mağaraya...

ŞÜKRÜ - Baş üstüne Derviş Abdal...

Eşşek Şükrü'nün bir şeyler topladığını görür, bağırır:

DERVİŞ - Sadece şu küpü al... Gerisine dokunma...

ŞÜKRÜ - Baş üstüne...

DERVİŞ - Haaa.

Elini cebine atmış, Yaver'den aldığı altın keselerini çıkartmıştır... Yaklaşıp Şükrü'nün kucağındaki küpü açar, altınları boşaltır... Zaten küp doludur ağzına kadar... Sonra kafasına şarap şişesini çeker, sallanarak Kadı önde elinde küple, Eşşek Şükrü ardında çıkarlar...

87. Esnaf Çarşısı-Demirci Hamza ve Hıdır'ın Dükkânı Önü (Dış-Gün)

Yanlarında Âdem'le dükkânın kapısına gelip duran Gülizar'la önündeki Mehmet Ali... Mehmet Ali, önce etrafa bakınır...

Issızdır... Uzanıp yukarda asılı duran kocaman bir anahtarı alır, kapının kilidine sokar...

M. ALİ - Ya bismillah...

Anahtarı çevirir, eski kilit içinde zorlukla döner... Kapı açılır... İçeri bakar kapıdan...

88. Demirci Hamza'nın Dükkânı (İç-Gün)

Loş dükkâna saygıyla giren Mehmet Ali... Ardında Gülizar'la Âdem... Etrafa şöyle bir bakınırlar aynı saygılı, hatta huşulu bakışla... Kamera daha önce gördüğümüz dükkânı tarar, gelip sönük, küller içindeki ocakta durur... Mehmet Ali yaklaşır... Kavı çıkartıp çakar ocağa... Ardında Gülizar, Âdem bakıyorlardır...

89. Meydan-Pazar-Sokak-Hamza'nın, Hıdır'ın Asıldığı Yer (Dış-Gün)

Derviş Abdal önde ara sıra şişesini kafaya dikerek yürüyordur... Eşşek Şükrü ardında, elinde küp... Derviş Abdal, merdivenli bir yere çıkar, Şükrü de ardında...

DERVİŞ - Eyy ahali... Beni dinleyin...

Bütün halk merakla dönüp bakmaya başlamıştır merdivenin üstündeki Derviş Abdal'a... Derviş, yanındaki Şükrü'den küpü alır...

DERVİŞ - Bütün bu küpü sizin sırtınızdan doldurdum...

Herkes kaynaşmaya merakla daha da sokulmaya başlar...

DERVİŞ - Niye doldurdum biliyor musunuz?

Durur, bakar kalabalığa... Kalabalık bir şey demeden bakıyordur...

DERVİŞ - Çünkü siz bu küptekine tapıyorsunuz da ondan... Allahınız bu küpte sizin...

Derhal bir kara sakallı, bir sarıklı, hayıfla, hırsla bağırır...

K. SAKALLI - Bre zındık...

Derviş Abdal, gülerek bakar... Sonra birden elindeki küpü merdivenlere çevirip boşaltmaya başlar... Çil altınlar şakır şakır yerlere akıyor... Oraya buraya sıçrıyordur... Çok kısa bir şaşkınlıktan sonra herkes altınlara atılmaya başlar... Birbirlerini ezerek, çiğneyerek, gırtlaklayarak altınları kapma kavgasına girmişlerdir merdivenlerde, alanda...
(En iyisi mermer ya da taş bir cami merdiveni ya da avlusu olmalıdır.)
Belki bir tek deminki yobaz karışmaz bu kalabalığa, Derviş'e aynı sertlikle fakat aklı da altınlarda bakıp durur... Boşalan küpü Eşşek Şükrü'ye verir, sonra kapışan kalabalığa bakar Derviş Abdal... Gülümseyerek, iğrenerek bakar... Sonra var gücüyle tükürür üstlerine...

DERVİŞ - Tuuuuuuuuuu...

Döner, uzaklaşırken onunla dönen Eşşek Şükrü de elindeki küpü rastgele fırlatır gerilerine doğru... Küp gidip ayakta dikilen yobazın kafasına çarpar, parçalanır... Yığılır herif... Derviş Abdal önde, Eşşek Şükrü ardında uzaklaşırlar...

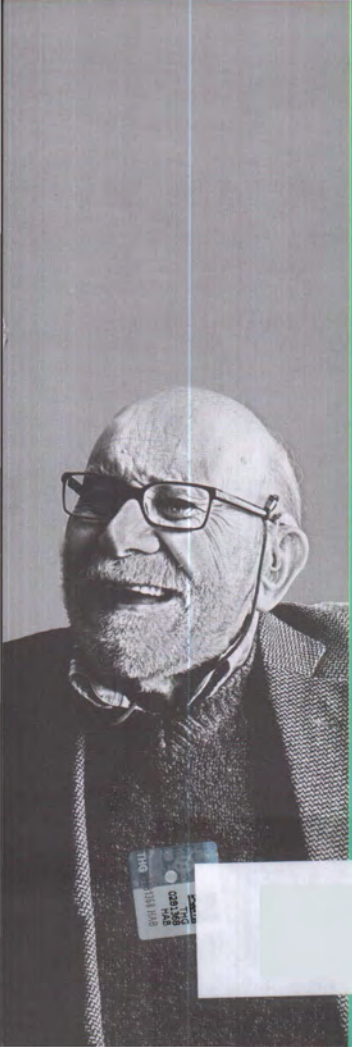
90. Demirci Hamza'nın Dükkânı (İç-Gün)

Körüklenen ocak kıpkızıl yanmaktadır... Demir vardır ocakta... Körüğü Âdem çekmektedir geride... Gülizar'la Mehmet Ali'nin elinde çekiçler... Mehmet Ali, kıpkızıl demiri çeker ocaktan örse koyar... İkisi de kaldırırlar balyoz ya da çekiçlerini...

M. ALİ - Yaaa Settaar...

Tam çekiçleri inecektir ki... Resim çekiçler havada iken donar... Arkada, körükteki Âdem de aynı kadrın içinde gerisindedir... Üçlüdürler...

SON

"*Üç Film Birden* adının tecimsel kaygıyla konulduğu sanılmasın. Üç senaryoyu birlikte basmak önerisi ile karşılaşınca bir ad değil, tatlı bir anı olarak ilk aklıma gelen bu oldu. Parasız gençlik, öğrencilik yıllarında en sevindirici sinema muştusuydu Şehzadebaşı sinemalarındaki üç film birden duyurusu. Bizim kuşağa sinema kuşağı dense yeridir. Nasıl ki bugünküler de televizyon kuşağı iseler (Daha doğrusu, sinema kurnazlık edip televizyon biçiminde evlere girdi!) Geri bıraktırılmış yoksul ülkenin çocukları olarak bizler olağanüstü tutkulu sinema seyircileri idik. Özellikle Amerikan sinemasının yıllar yılı, geri, kötü bir kültüre koşulladığını nice sonraları kavrayabildik. Bu ayılış bizi soğutmak şöyle dursun, daha bilinçli, belki daha da tutkulu yaklaştırdı sinemaya. Yirmi yıla yakın bir süreden beri de sinema emekçisiyim; ekmeğimi film üretimi alanında senaryo yazarak, ara sıra film yöneterek kazanıyorum. (...) Yalnız sevmekle kalmam, inanırım da sinemaya... Etkisine, yetkisine, yeteneğine, geleceğine inanırım. Yazı sanatının çeşitli alanlarında denemelerim, çabalarım olmuştur. Şiirle başladım çoğuları gibi; oyunlarımdan ikisi sergilendi; şimdilik bir romanım var. Sinema uğraşının verdiği tadı, doyumu, keyfi hiçbiri vermedi bana. Bu tadda, bu doyumda kuşkusuz, yaratılan ürünün milyonlara ulaşabilmesi olanağı yatar her şeyden önce. İyi satan kitaplar bizde on binlerle ölçülür; sinemanın ise on bir milyon seyircisi var. Hem de çoğunlukla abece'yi bile sökemeyenlerden

Vedat T